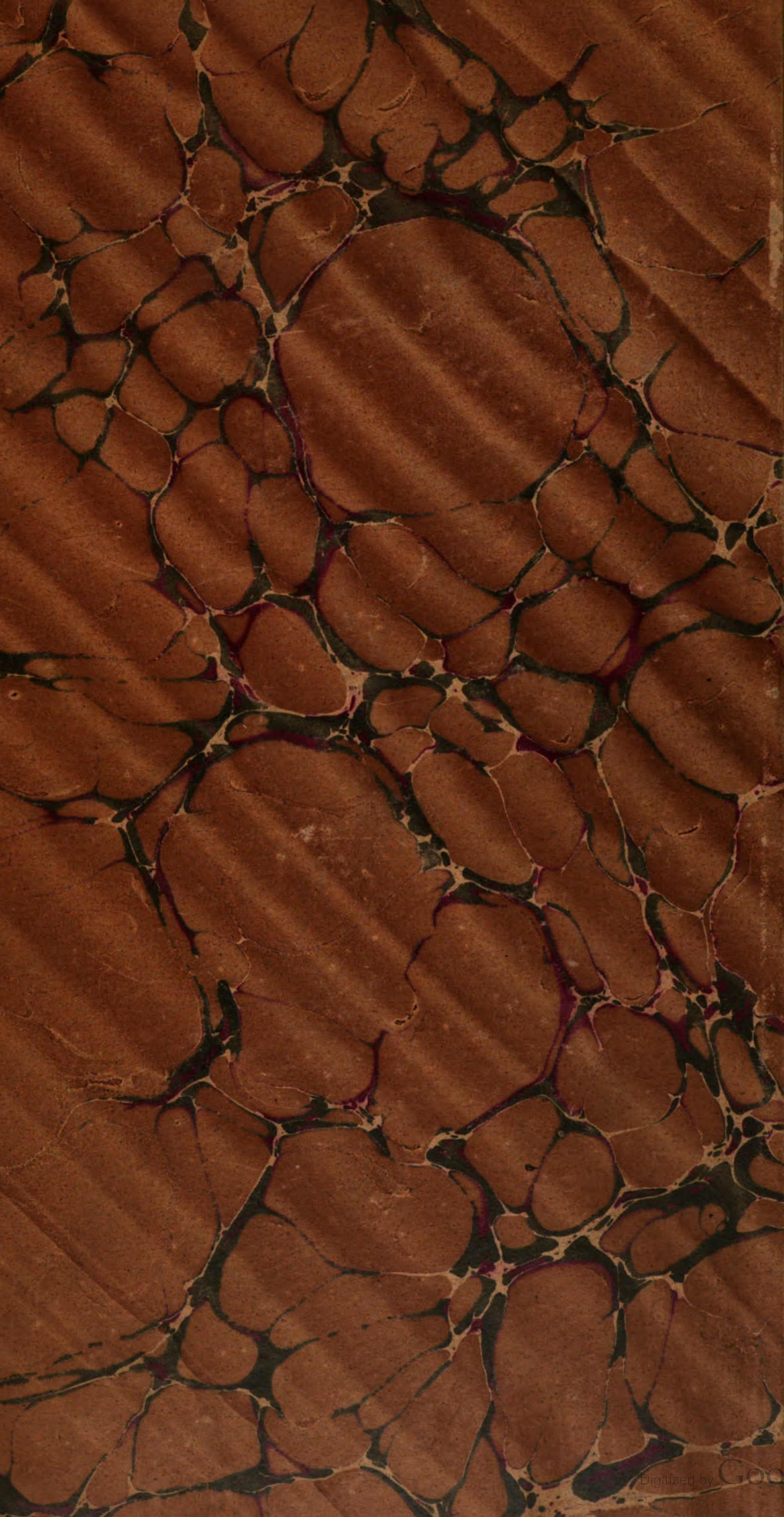

SIGILLUM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV·ANG·
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

Halakot pesukot
Edited [illegible] Schlossberg

ספר

הלכות פסוקות

או

הלכות ראו

המיוחסות

לתלמידי רב יהודאי גאון

העתקתיו מכתיבת יד ישן נושן אשר באוצר הספרים

באקספארד

הוצאתי לאור פעם ראשונה באותיות והגהות שלי

עם מראה מקומות

ומוגה שנית מגוף הכתיבת יד

עם מכתב המפיץ אור על הספר הזה ועל מחברו או מחבריו מהחכם

כמ"ר ש' ז' ח' האלברשטאם נ"י

אני

אריה ליב שלאסבערג

ווירסייליס הסמוך לפאריס

בשנת משוש כל הארץ לפ"ק

בדפוס סערף ובנו

ונמכרים אצלי

VERSAILLES PRÈS PARIS

CERF ET FILS

1886

מנחת תודה

וברכתי תעלה

על ראש האדון העושה צדקה בכל עת, אוהב תורה וחכמה

באראן גוסטאוו די רוטשהילד

על כל הטובות שקבלתי ממנו

מכתב

מידידי החכם כמ"ר ש' ז' ח' האלבערשטאם נ"י

ב"ה. לכבוד ידידי התורני והרבני יקר רוח איש תבונה ומוציא לאור תעלומות מו"ה ארידה ליב שלאסבערג נ"י שלום עד העולם!

כבדתני, ידיד נכבד, לשלוח אלי העלים מספר הלכות פסוקות או הלכות ראו אשר הנך מוציא כעת לאור עולם, טרם תשלח אותה החוצה על פני תבל, למען אשים עיני עליהם ולשלוח לך את אשר תמצא ידי להעיר על הספר — מחויב תודה אני לך על זה, אך לדאבון נפשי לא היה עוד ביכלתי לעיין בו כראוי מפני כאב עיני, ועוד מניעות אחרות עמדו לשטן לי, ולא יכולתי לקרוא רק העלים הראשונים, ומשם ואילך הצצתי רק כה וכה   אמנם בכל זאת לא אוכל השב פניך ריקם, והנני להגיד לך את המעט אשר מצאתי.

והנה לא נעלם מעיני כבודך, כי כבר דברו על הספר הנ"ל החכמים מוהר"ש זקש ומוהר"ש באבער, בהמגיד שנה 1878 עמוד 238 והלאה ועמוד 329 והלאה, וכמו כן החכם ר' אברהם נייבויער — אשר היה הראשון אשר דבר עליו בהמגיד שנה 1873 עמוד 125 והודיע שם כי מצא באקספארד הלכות ראו או הלכות מתלמידי ר' יהודאי גאון — והדפיס אחרי כן מאמר ארוך על זה במכתב עתי לעי' מערבאדע שנה רביעית עמוד 55 והלאה. — ובלתי ספק כבר שב גם החכם מה"ר ש"ז מדעתו לייחס אלה ההלכות ליצחק ריש גלותא, אחרי הראו החכמים הנזכרי' כי מלת פסקא בסוף ס' זכר נתן עמוד 134 (להרב רנ"נ קורונֿיל) הוא טעות הדפוס וכי בגוף כ"י ספר העתים הנמצא אצלי כתוב בפיהם או בפיהן [והוא כמו בעל פה, עי' תענית דף כ"ו ע"א. וקורין על פיהן]. גם על מה שמצא החכם רש"ז סתירה בין הלכות שלפנינו ובין אותן הלכות שהביא רשד"ל ז"ל בבית האוצר דף נ"ב מתוך מחזור ויטרי [וכעת נדפסו מתוך כ"י פארמה ע"י הר' חיים מאיר הורוויץ בס' תורתן של ראשוני' ח"א עמוד 15 — 37], יש להשיב, כי אלה האחרונות אינן הלכות פסוקות, רק הלכות קצובות כמו שנכתב על נכון בכ"י פארמה וגם בכ"י הנמצא אצל הרב מהר"נ ראבינאוויץ, וכ"ה במחזור ויטרי, רק פעם אחת נמצא שם: פסוקות קצובות ונראה שהיא ט"ס כמו שנמצא ג"כ פ"א בטעות גדולות קצובות והעיר שם רשד"ל כי הוא ט"ס, ואף כי הראה הרי"מ פריימאן ז"ל בהקדמתו לס' והזהיר שהוציא לאור כי בבבלי מובא הלכה פסוקה ובירושלמי הלכות קצובות, גם נמצא בה"ג הלכות קצובות בבני מערבא, אמנם באסיפות אלה בימי הגאונים הלכות פסוקות לחוד והלכות קצובות לחוד, ואלה האחרונות הן הלכות מקוצרות מתוך הלכות גדולות או (מה שנ"ל יותר) מתוך הלכות פסוקות, ועי' מ"ש החכם ר"נ ברילל ביאהרביכער שלו, ח"ה עמוד 158. — ונראה כי נתקצרו מתוך גוף הלכות פסוקות לא מתוך התרגום שלפנינו, כי לשונם אינו דומה לזה, גם נמצא בהם קצת הלכות בלשון ארמי. — ועל השערת החכם ר"ש באבער כי חברם רב

הפץ׳ כבר השיב החכם נייבויער שם עמוד 66׳ והראה על מ״ש החכם רמש״ש בהמזכיר (יג׳ עמוד 4) ואין ספק כי גם ס׳ והזהיר לא חיבר רב חפץ. — ולכן הנני מסכים ג״כ לדעת החכם נייבויער כי הלכות שלפנינו המה באמת לתלמידי ר׳ יהודאי גאון׳ והמה (כפי שהראה ראשונה החכם רמש״ש במגיד ירחים עמוד 174) המובאים בשם הלכות ראו מהקראי ישועה בן יהודה׳ וגם בה׳ שחיטה בל׳ ערבי (ומחברו הוא לדעתי ר׳ שמואל בר׳ יעקב גמע׳ כמו שהראיתי עוד בשנת תרכ״ב בהכרמל ש״ג׳ 215. ועי׳ המזכיר לרמש״ש שנת עשרים עמוד׳ 41 ושכ״א. 87. וזה ארבע׳ שנה הודיעני החכם נייבויער כי ראה הלכות שחיטה מתימן (יעמען) ושם מובאים הרבה דברים מר׳ שמואל בן יעקב הנמצאים אות באות בה׳ שחיטה בל׳ ערבי הנמצא באקספארד ואשר הודיע טיבם ראשונה ג״כ החכם רמש״ש) — והנה בה׳ שחיטה הנ״ל כתוב לאמר (כפי העתקת החכם נייבויער מערבית לעברית): ראיתי בהלכות ראו והן ההלכות המיוחסות אל אדוננו מר רב יהודה ז״ל — ואח״כ כתב (כפי העתקת החכמים נייבויער ודערנבורג עמוד 65 ועמוד 134): „ומר רב שמעון קיארה *) בעל הלכות גדולות תפס במאמר הזה בעצמו והוסיף עליו מאמר אחר ואמר״. — והנה כל מה שמובא שם נמצא באמת בהלכות פסוקות שלפנינו אשר הנך מוציא כעת לאור (וגם בה״ג׳ כי רוב הלכות פסוקות משוקעות בה״ג) רק כי הלכות פסוקות נכתבו מתחלה בלשון ארמי (וגם לפני בעל הל׳ שחיטה בל׳ ערבי היו ג״כ בל׳ ארמי) ואותן שלפנינו מתורגמים ללשון הקדש׳ והתרגום נעשה בלתי ספק בארצות המערב אשר לא הבינו שם היטב בלשון ארמי. ולדעת רש״ז בהמגיד שם 247 נשלחו מתחלה נוף ה׳ פסוקות לארצות אחרות וכן דעת החכם ר״נ ברילל ביאהרביכער שלו ח״ב 77 והביא ראיה מאור זרוע ח״ב סי׳ תל״ב מה שהביא שם מגאון אחד׳ ואני מוסיף כי זה הגאון הוא רב האי כמו שמובא ממנו ביוחסין השלם עמוד 205: „ורב האי חלק על הלכות מר יהודאי גאון שאמר שהיה מאור עינים והסופר טעה ומה שלא שמענו מפיו לא נאמין כי ההיא דאמר לענין שניות אמו מר בטח דרבנן (צ״ל: מר בריה דרבינא יבמות לב) חתים עליה׳ הכי נמי כיון דאית פירכא לא סמכינן עליו כי הסופר טעה אי נמי איניש אחרינא כתבה בשמיה אחרי ק׳ שנים אחרי שבאו מאדום לבבל אמרו בשמיה״ — דרך אגב אעיר כי מזה יתראה כי לא נשלחו ה׳ פסוקות מר׳ יהודאי לספרד רק לארץ אדום. — והנה החכם רש״ז העיר לנכון כי בה׳ פסוקות אשר לפנינו יתרגם גם מה שמביא מתלמוד בבלי ללשון הקדש ואפילו השמות המלאכיות כמו: נתבקשה להם׳ במקום איבעיא להו׳ אבל גדולה במקום אבל רבתי׳.

* כבר הראה רמש״ש על מחבר זה שכותב: קיארא במקום שכותבים זולתר קיירא. ואני מוסיף כי כן כתב גם רב האי גאון כמובא במכריע בשמר דף כ״ו, וכן בתשובות הגאונים אשר הו״ל החכם הרכבי עי׳ 191. וכן מצאתי גם ביד רמ״ה ב״ב לדף פ״ה: הלכות גדולות למר שמעון קיארא. ולדעת החכם נייבויער היא עיר Kayar אשר בארם נהרים.

ואני הנני להוסיף פה עוד איזה דוגמאות (ואוסיף גם איזה הערות) ואלה הן:

עמוד		בהלכות גדולות
2	אמרו חכמים	אמר מר (אמנם בע' 10ג דאמר מור).
	ודי	פשיטא.
	אומרים נהרדעים	אמרי נהרדעי.
	ארמי	ארמאי.
	כסבורין העם	סביר מינה.
	שמניח עצים	אותיבו ציבי.
4	שניהם	תרוייהו.
	פירש ר' נתן	תירגמה רב חנן (ופה שנוי גם בשם האומר והרבה שינויים נמצאו כזה).
	שמצא	דשכיחי.
	וספד	בטל.
	וזו היא שאמר	והיינו דאמר.
5	שנינו במשנת ר' חייא	ותני ר' חייא.
	על חצי	אפלגא.
	מסגנת התלויה	(בלשון ארמי ובה"ג פסק).
	ואחר . . . ימעה	ובתר . . . משתלי.
	בקשו חכמים	בעי מיניה.
	לבית השליט	לבי דואר.
	כשהוא חי	באומצא.
6	מעשה בצבי	ההיא]בר טביא.
	מעשה בבני חיפה	ההוא גנבא.
	מזמור	אשכול.
14	ואמרו חכמים רב ושמואל דאמרי שניהם כל איסורין שבתורה במינו במה שהוא וכו' אבל חמץ הצורך לנו לשאר איסורין שבתורה נדמהו	ובה"ג דף כ"ט ע"ב מדפוס ווארשא: ואתמר עלה וכו' במשהו מיהו חמץ קמיבעיא לן לשאר איסורין שבתורה מדמינן. ועי' הקדמת ס' והזהיר ח"ב.
46	הקדרות והימאלסטריות ואסכליות	קדירי כפי וסמולי.

(ואולי יש להוכיח מכאן כי התרגום נעשה בארץ יון או באיטליא של יון)

עמוד		בהלכות גדולות
47	וכלי חרש	ומאני דפחרא.
49	מפני גזירת הכתוב	רחמנא אמר.
26	והלכה שעה שאדם נכנס לסוכה	פסק, וכל אימת דעייל אינש לסוכה.
34	לשאור	לסורו.

34 מספר בין תפלין של יד, בה"ג: שח וכו', וכ"ה בס' והזהיר ח"א דף ז'
ומזה נראה כי התרגום ללשה"ק בס' והזהיר איננו אותו אשר בהלכות פסוקות
שלפנינו, ולדעת החכם מהרי"ט צונץ ז"ל ס' והזהיר הוא ס' והשכם (ויש
חולקים, ואין כאן מקומו לברר זה) והתרגום בס' השכם היא מהלכות גדולות
לא מהלכות פסוקות כמבואר בה' שחיטה בל' ערבי כמ"ש החכם רמש"ש
והביאו החכם נייבויער בלעטערבארע עמוד 65:

52 וכך אמרו חכמים בשם מר יהודאי ראש ישיבה, בה"ג דף פ"ח ע"ג: והכי
אמור רבנן משום מר יהודה, ובכ"י רומי: רב יהודאי גאון, וגם למעלה
ראינו בהל' שחיטה בל' ערבי מובא ר' יהודאי בשם ר' יהודה, ובזה
יבוטלו דברי הר"ב אנפי יהודה בהקדמתו לס' והזהיר ח"ב אשר לחלק יצא
בין ר' יהודה ובין ר' יהודאי. ועי' יאהרביכער לברילל ח"ב 134.

77 בא ושמע בה"ג תא שמע.

83 מור רב שמואל ומור רב יהודאי מר רב יהודאי ומר ר' שמואל. עי' למעלה 52:

88 וזה תלמוד היום בבית הדין הגדול בשתי ישיבות כך הן פוסקין במורדות,
ובה"ג דף ס"ח ע"ד: האי גמרא והאידנא בתרתין מתיבתא הכין פוסקין במורדות.

124 וכשכותב גט חליצה יכתוב במושב תלתא שאמר לו מור רב יהודאי.
ובה"ג דאמר ליה גאון לספריה, ובה"ג כ"י חמא: מר רב יהודאי גאון.
גט חליצה כך כותבין מה דהוה קדמנא (והיא בל' ארמי. גם למעלה ע'
102 תופס גט ועי' 113 גט מיאונים [וזה לא מצאתי בה"ג] הם ג"כ בל'
ארמי ונראה כי נהגו לכתוב אותם גם במדינות אחרות בלשון ארמי).
פלוני דהיא כן וכן דירח פלוני דשנת כמה, ובה"ג דף ס"ו: ביום
פלוני דהוא אנך בירח פלוני, ובמכתב חדשי להחכם גרעץ שנה ל"א
474 שערתי כי צ"ל א' נ"ב והיינו לשטרות והוא כמו שהגביל הראב"ד
בס' הקבלה זמן ר' שמעון קיירא הל"ג, והחכם ברילל השיג עלי ביאהר־
ביכער שלו ש"ה 160 וכתב שצ"ל: כך, אמנם הרב מוהר"נ ראבינאוויץ
כתב לי (כ"ח אדר תרמ"ב): „בלי ספק האמת כהגהתך ותיכף כאשר
הודעתני חשבתי שצ"ל בירח פלוני בשנת א' נ"ב — וגם להגהת ברילל
צ"ל: ביום פלוני בכך בירח פלוני בשנת כך וכך כו' וא"כ מטב להגיה
כדבריך שדברי קבלת הראב"ד מוכחין שכן היה לפניו". — ולפי מה שנמצא
פה בהלכות פסוקות נראה שצ"ל בה"ג: ביום פלוני דהוא כך וכך בירח
פלוני דשנת אנך או כמו שהגהתי א' נ"ב, והחכם נייבויער בהיותו אצלי
בקיץ תרמ"ג אמר לי כי לדעתו אנך היא ע"פ מדרש ויקרא: אנך אלו סנהדרין
והיינו ע"א, ופה הכוונה ע"א לשטרות והוא זמנו של ר' יהודאי גאון בעל ה'
פסוקות. ואני מוסיף כי מצאתי בס' האסופות ובס' צידה לדרך כ"י שלי מלת
אנך בהרכה מוספי שטרות ממי הגאונים ואולי נכתבו כלם בזמן הג"ל.

144 ניטלה המרה וכו' מעשה היה וקרעו כבד וכו' וישנה לתלי נומר חסרה וטריפה

144 אינה לתלי שלה כשרה, וכן הוא בה"ג דף קכ"ז ע"ב: נטלה המרה וכו' הוה עובדא וכו' ואיתא לתלייה אמרינן מחסר חסר וטריפה וכו' ליתא לתלייה כשרה אך בספר העמוד אות מרה גרס איתא במקום ליתא עיין בהערות רא"ש מריב ז"ל בה"ג. וכן נמצא בהסך בלקח טוב פ' שמיני דף ל' דפוס ווילנא. ועי' מבוא הרה"ש באבער לה"א דף כ"ב.

גם נמצא בהלכות שלפנינו לישנא קלילא כלשון הירושלמי: לוכל במקום לאכול, יניי, תומר וכדומה. והנה רוב הלכות אלו נמצאים גם בה"ג, כמו: עמוד 4 שמא יפרוש נמצא בה"ג ע' 49 — שם, כשמטבילין אותו. בה"ג 48 — מילדין את האשה. בה"ג 39 — ע' 3: לא ישכיר. בה"ג 40 — ע' 4: שואל אדם. בה"ג 40 — ע' 5: מותר לכתוש פלפלין. בה"ג 41 — קופא של מוכן. בה"ג 34 — ע' 6: גוי שפסק. בה"ג 34 — קמיע של מומחא. בה"ג 35 — מפנין. בה"ג 39 — המבשל בשבת. בה"ג 43 — מפירים נדרים. בה"ג 42 — ה' יו"ט ביברין של חיה. בה"ג 71 — הסוכר את המים. בה"ג 73 — ת"ר אין אופין. בה"ג 72 — ע' 8 ועירובין תבשילין. בה"ג 71 — שאל את רב. בה"ג 72 — ת"ר את אשר יאכל. בה"ג 72 לפני הקודם.

וכבר מאלה הדוגמאות המעטות משמונה עמודים הראשונים נראה כי רובן של ההלכות שלפנינו נמצאו בה"ג, אך שלא כסדר הנמצא שם, כי אמנם נודע כי רובן של ה' פסוקות נכללו בה"ג וזה כדברי הראב"ד כי ה' פסוקות נקבצו מהלכות גדולות ועי' מ"ש הרב שי"ר ז"ל בכ"ח ח"ו עמוד 236 והלאה, אמנם מדברי בעל ה' שחיטה בל' ערבי שהבאתי למעלה נראה קצת בהפך כי ר"ש קיארא בעל ה"ג ראת כבר הלכות ר"י גאון. — והנה לא לבד בתוך אותה ההלכה הסדר משונה ולפעמים גם בקצור הרבה כמו ה' מגלה וחנוכה הן רק איזה שורות כי גם סדר ההלכות משונה הרבה מאד לדוגמא נמצא פה תפלין ומזוזה בסמנה לולב, ה' קידושים (וכ"ה בה"ג רומי ולפנינו: קידושין) כתובות שבועות גיטין אבל פה גיטין) גם שמות ההלכות משונות לפעמים כמו ע' 41 הלכות ממונות ובה"ג דף ל' כתב הלואה. והרבה הלכות אשר בה"ג לא נמצאו פה, ופעמים חסר פה א — וכא שנמצא בה"ג כמו בה' תשעה באב (אשר היא פה אחר ה' פסח ועצרת ובה"ג אחר ר"ה) חסר בתחלתו מה שמובא בה"ג מגמרא (תענית כ"ז ומתחיל תענית דף ל"ו) ועי' בהגהת ר"ש מריב לבה"ג ע' 39 שהקשה כי לא היה להביא הך דמודים, ובאמת פה אינו מביאו, וכל זה אולי היה חסר גם בגוף ה' פסוקות. אמנם קצת דברים היו בגוף ה' פסוקות חסרות רק בהעתק שלפנינו במו מה שמובא בה' רי"צ גיאות ה' אבל דף ס"ג: ובפסיקות באה לו יום שמועה יום ל' הוא כשמועה רחוקה וכו' ובגדולות וכו' בהל' דמר יהודאי וכו' — ולפנינו ליתא פה. — אך מה שמובא בה' רי"צ גיאות ה' הלל עמוד ד': בהלכות ובפסיקות נמי ויחיד דקאמר גומר את ההלל לא יחיד ממש, נמצא בה"ג (הנקרא הלכות סתם) וגם בהלכות פסוקות שלפנינו, והרי"צ גיאות כתב שם: ונשאל מרב האי מצינו בהלכות מר רב יהודאי ז"ל יחיד

דקאמר וכו׳. ומר רב שר שלום וא"ד רב נטרונאי וכו׳ וזה שחקקתם לפנינו בהלכות קטועות לא יזיד ממש. ומזה הוכיחו ר"נ ברילל והר"ש זקש נ"י כי הן הן הלכות פסוקות והן הן הלכות קטועות וכך מטין דברי הרב פריימאן ז"ל בהקדמתו לה"ב מס׳ והזהיר. ובה"ג רומא מובא בזה רב יהודאי בעל הלכות הקטן כמ"ש במ"ח להחכם גרעץ חלק ל"א 474 (בתשובות הגאונים היו"ל ע"י החכם הרכבי מצאתי בעטר

44 בהלכות קטנות אך לא מצאתי מה שהובא שם בהלכות שלפנינו) — ואכ"מ להתחזקות על ענין זה. —

ובהסך מצאנו פה בהלכות שלפנינו מה שלא נמצא בה"ג. לדוגמא:

18 ה׳ ר"הנ ויחיד צ"ל וכו׳ והשיאנו — לא נמצא בה"ג. אך מובא בסדר רב עמרם גאון דף מ"ה בשם ר׳ יהודאי. ועי׳ גם בפרדס ובראב"ן ובשבולי הלקט.

21 ולמדנו שזמן אין צריך כוס. לא מצאתי בה"ג.

תפלת וידוי ביום הכפורים. לא נמצא בה"ג (והנוסח משונה משלנו).

102 בסוף מוסף גם לא נמצא בה"ג מה שנמצא פה:

ומנרחיי. (צ"ל: ומדנחיי. היינו: בני מזרח) כתבין וכו׳ ובני ארעא ישראל מוסיפין. והוא מהחלופים אשר בין בני בבל לבין בני ארץ ישראל המובא גם בתשובות שערי צדק דף י"ב. ועיין בס"ם חלוף מנהגים להחכם ר׳ יואל מיללער (השחר ש"ז 745 ושם צ"ל: ש'ז'ח'ה' במקום: שמחה) אמנם ממה שנמצא לפנינו פה נראה כי אין הכוונה כמ"ש בשם הרב רנ"נ קורוניל נ"י. — ובה"ג סוף גיטין כתב רק כאנשי מזרח.

432 בסוף ה׳ מועד: ביום טוב ראשון של פסח קורין וכו׳ עד עמוד 135 לא נמצא בה"ג שלנו. והוא תרגום ללשה"ק מל׳ ארמי עם שנויים מן סדור פרשיות של ימ[ים] טובים והפטרות שלהן הגדפס מתוך כ"י פארמא בס׳ תורתן של ר[אשונים] [צ"ל] לר׳ חיים מאיר הורוויץ ח"א עמוד 38 עד 42 ומשם עד גמירא [מן ר׳] [מ]צא פה. ונראה כי נתוסף שם אחרי כן. גם נמצא בה"ג [ש"ה 60] ועי׳ בתוס׳ רי"ד מגלה לדף ל׳ ע"ב: אמר רבינו שמעון קיירא ב[ה"ג] [אדר] [וכו]׳ בסדור פרשיות של ימים טובים וכו׳ אמנם במכריע דף כ"א כתב: וסדר [קר]יאת הפרשיות שכתוב בה"ג נ"ל שאינן דברי בה"ג ששתי נוסחאות ראיתי מהן בנוסח אחד ראיתיו כתוב ובנוסח אחר לא ראיתיו כתוב. ועוד שדבריו סותרים דברי בה"ג בהלכות צרכי צבור וכו׳ הנה מוכח שאינן דברי בה"ג אלא מחבר אחר כתבם שם (וכן נראה באמת כי נתוספו אח"כ ולכן נמצאו בה"ג כ"י רומא ולא בה"ג שלנו). —

והנה פה ע׳ 433: יום ג׳ חולו של מועד וכו׳ ישראל וביום השלישי כלוי: — וקרוב לזה הביא הרי"ץ גיאות דף קט"ז בשם רב עמרם שכתב: מה שמצאתם בהלכות קרואות על שמו של מר רב יהודאי טעות היא ולא שמענו שכך כתוב בהלכות שקורין בג׳ של חג ביום השלישי בלבד כמו שקורין הכהן (ולפי מה שנמצא פה אולי צ"ל כמו שקורא הלוי) — אמנם בתורתן של ראשונים: וישראל

קורא ביום רביעי — עוד נמצא פה : ביום השמיני עד ונסכה׳ אמנם שם (בתש״ר) ביום השמיני כל הבכור. ועי׳ בה׳ רי״צ גאות דף ק״ז: ובפסוקות עד ונסכה. מזה מוכח כי לפנינו היא ה׳ פסוקות. אך מ״ש פה וכך אמר רב יהודאי ראש ישיבה יום ששי הוא ט״ס וצ״ל יום שמיני וכ״ה בתש״ר (תורתן של ראשונים) ע׳ 39: אמרין הכי אמר ריש מתיבתא מר רב יהודאי יומא תמינאה. —

עוד שם: וכשיהיה ר״ח בשבת וכו׳ ומפטירין בזכריה רני ושמחי. ע׳ באור זרוע ח״ב סי׳ שצ״ד ומצינו בהלכות פסוקות מצריך מפטיר ברני ושמחי. (וכ״ה בתש״ר).

134 בפורים וכו׳ ואע״פ שתשעה פסוקין הן לא יקרא יתר שכך אמר מר רב יהודאי ראש ישיבה יקראו הללו שבעה (צ״ל: תשעה) וכ״ה בתש״ר ע׳ 41: ואע״ג דתשעה פסוקי ניניהו לא ליקרי טפי דהכי אמר מר רב יהודאי ריש מתיבתא וכו׳ ליקרי הלין תשעה פסוקין. ועי׳ בס׳ האשכול ח״ב עמוד 67.

מכל זה יתראה כי סדר פרשיות היה מתחלה בה׳ פסוקות אשר תרגמו פה לפנינו ואח״כ נתוסף בה״ג המאוחרים ונתוספו שם עוד דברים כמו מרב נטרונאי הנמצא בתורתן של ראשונים ולא פה לפנינו.

עוד הנני להעיד על איזה שנוים וסתירות אשר מצאתי בין הלכות אלה ובין הבה״ג (ובלתי ספק ימצאון יותר הרבה):

44 ה׳ מגלה (והוא פה אחר יו״ט ולפני חנוכה ובה״ג אחר ט״ב ולפני מועד) נשים חייבות במקרא מגלה׳ אמנם בה״ג דף מ״: נשים חייבות במשמע מגלה׳ וכן מובא בשם בה״ג בס׳ האשכול ובמאירי מגלה׳ ועי׳ תוספות ורא״ש ור״ן.

47 בסוף הלכות פסח: ומי ששכח ולא בירך על ספירת העומר בשאר ימים מברך — והוא כעין מה שמובא בה״ג ה׳ מנחות ד׳ קל״ז: מר רב יהודאי גאון הכי אמר היכא דלא מנה עומר לילה קמא לא ימנה בשאר לילוותא מ״מ דבעינא שבע שבתות ולילות (בכ״י רומא: וליכא) אבל בשאר לילוותה היכא דלא מני מאורת׳ מני בימט׳. — אמנם בה״ג ה׳ עצרת דף ל׳ כתב: והיכא דאינשי ולא בירך על ספירת העומר מאורתא מברך בימטא — ובה״ג כ״י רומא: מברך בלילה דתנן דבר שמצוה בלילה כשר כל הלילה ואי לא בירך עד למחר מברך בימטא ואי אינשא חד יומי אי נמי תרי יומי ולא בירך לא מברך בשאר יומי — ועי׳ בה׳ הרי״צ גיאות עמוד ק״ח שהביא שני הנוסחאות בה״ג וגם משום רב יהודאי גאון.

27 בסוף ה׳ סוכה: לבני מערבה שאין להם ספק וכו׳ לבבלים שיש להם ספק וכו׳ — ובה״ג דף ל״ג: לבני מערבא דלית להוא ספיקא וכו׳ לדילן דאית לן ספיקא וכו׳ — ומזה ראיה ברורה כי הלכות אלו לא נכתבו בבבל רק במדינה אחרת.

30 ה׳ לולב: ובבבל שיש להם שני ימים. ובה״ג דף ל״ד (והוא מסוכה ל״ז) ואנן דאית לן תרי יומי. וגם מזה ראיה שלא נכתבו בבבל.

30 בבבל עושים כמרימר. ובה"ג והיא מגמרא שם בסורא עבדי כמרימר. אולי כתב פה בבל במקום סורא, יען היה במדינה אחרת ואין נפקותא אצלו באיזה עיר פרמית בבבל. או אולי היה כן גם בגוף ה' פסוקות לר' יהודאי והוא היה בסורא וכתב סתם בבל, ע' ערך מלים להרב שי"ר ז"ל עמוד 142.

122 רב יוסף בנו של מר יהודאי אמר שאין מברכין ברכת אבלים בשבת; ובה"ג דף מ"ב: מר רב יהודאי הכין אמר אין מברכין וכו' וכמו שהוא בה"ג מובא גם ברי"צ גיאות דף ס"ז ובשאר פוסקים.

היוצא לנו מכל זה, כי הלכות אלה אשר הוצאת עתה לאור, הן הן הלכות פסוקות לר' יהודאי, אשר כתבו תלמידיו, רק מתורגמים מארמית אשר נכתב בה ראשונה ללשה"ק, ולא נמצאו בהם הוספות מאוחרות כמו שנתוספו אח"כ בה"ג שלפנינו, ובה"ג כ"י רומי עוד יתר הרבה מאד, ואינן מביאים רק ר' שמואל ורב יהודאי, ומר בר חנה (ע' 28 וצ"ל מר רב חנא כמ"ש בה"ג, ובכ"י רומא: מר רב הונא), וגם את ר' יוסף בנו של רב יהודאי (אם איננו ט"ס) היו יכולים להביא תלמידי ר' יהודאי — והן הן הלכות ראו אשר הערה את מקורן החכם רמש"ש, הוא דלה לנו והעלה מרגניתא, והוא אשר נמלאו לו היום שבעים שנה ליום מולדתו, מי יתן ויאריך ימים על ממלכתו ממלכת חכמת ישראל אהובת כלנו. כחפצו וכחפץ ידידך המברך גם אותך כי תראה שכר טוב בעמלך ופרי ישוה לך בהטיבך לבני עמך. כנפשך וכנפש חכר"ח

פה ביעלימץ, בר"ח ניסן בשנת קרנו ת'ר'ר'ם' בכבוד לפ"ק.

הדו"ש והמוקירך ש' ז' ח' האלברשטאם.

הודעה

הנה נודע שכל הראשונים והאחרונים הסכימו שאיסור הסגת גבול שייך גם בהדפסת ספרים ומכ"ש למחבר או מלקט איזה ספרים ובפרט מכתב יד אשר מעולם לא בא בדפוס שאסור להשיג גבולו כל ימי חייו, וע"פ הנ"ל אני אוסר הדפסת הספר הזה וגם ספר מורה הנבוכים להרמב"ם ז"ל העתקת ר' יהודה אלחריזי וגם פירוש ירמיה מר' יוסף ב"ר שמעון קרא שהוצאתי לאור בלי רשותי לכל אדם בכל מקום, והעובר על זה בוודאי יענשו אותו מן השמים ואחריתו יהיה מרה על פי משפט הממשלה וגם בדיני ישראל, והשומע לדברי ישכון בטח. כ"ד המוציא לאור

ביגיעה רבה, בעזרת אוזר ישראל בגבורה. אריה ליב שלאסבערג.

פה ווירסיילים הסמוך לפארים.

Léon Schlosberg, Versailles, près Paris.

אל הקוראים הנכבדים

ראה נתתי לפניכם היום את הספר היקר הזה **הלכות פסוקות או הלכות ראו** אשר העתקתי מכתיבת יד ישן מלה במלה אות באות באוצר הספרים באקספארד (Hunt. 504.) יחיד ואין שני לא הוספתי עליה ולא גרעתי ממנו, כי אם באיזה מקומות שמצאתי שהשמיט הסופר מהנוסח שבגמרא שלנו השייך להלכה הצגתי בין חצי לבנים כזה [ ] ומה שחשבתי טעות סופר או יתיר הצגתי בין חצי עגולים כזה ( ), וגם הוספתי מה שאינו כתוב בכתיבת יד וזה הוא כל המראה מקומות בתלמוד בבלי, בכדי שיהיה בנקל להקורא למצוא חפצו, והייתי כאניה בלב ים התלמוד לשוט ולצוד ההלכות הנ״ל, וזה הוא עבודת פרך יותר מבחומר ובלבינים כידוע להמלחים עוברי ים התלמוד.

כל זה מעשי אצבעותי כי אני בעצמי העתקתי הכ״י ועשיתי מלאכתי באוצר הספרים הנ״ל מידי יום ביומו כמה שבועות (לבד מיום שבת קדש ויום א׳) בבקר אני בא ובלילה בשעה עשירי אני שב. למהר מלאכתי, וידוע שאוצר הספרים סגרת ומסוגרת בשעה רביעית אחר חצי היום אבל הממונה (הדירעקטאר) בטובו נתן לי רשות עד שעה עשירית מפני שבאתי ממרחק לשם, ובלילה הייתי שם יחיד כמלך בגדודי הכתיבת ידות אשר המה נקראים בכל לשון, וביום ובלילה אכלני קרח כי היה בימות החורף ואסור להקריב אש זרה לתוכה מפני הדליקה. וגם אני בעצמי סדרתי האותיות העופרת למכבש הדפוס, כי אני למדתי גם מלאכת הדפוס כולה בהיותי בן כ״ד שנה בעיר לייפציג שלש שנים, כי כן מלאות ימי הלימוד ובזה המסדר אותיות יוכל לבוא לבית הדפוס. וכבר אמרו חז״ל אהוב את המלאכה וגו׳, וליתר בטחון שלחתי כל גליון וגליון קודם שהדפסתי לידידי החכם כמ״ר אברהם נייבויער לשם להשוות שנית ולהגיה מהכ״י הנ״ל והוא בטובו עשה זה עבודי חנם אין כסף להגדיל תורה ויאדיר ושלא יצא מתחת ידי דבר שאינו מתוקן. וברכתי תעלה על ראשו וישא ברכה מאת ה׳ ויאריך ימיו ושנותיו בשיבה טובה בטוב ונחת.

לא מצאתי שם המחבר בכ״י ושמו פלא, וזה כבר אשר החילותי להדפיס הספר היקר הזה אבל מפני כמה סיבות לא גמרתי הדפסתו מפני שבזמן הזה גמרתי הדפסת גם חלק השלישי מספר מורה הנבוכים להרמב״ם ז״ל העתקת ר׳ יהודה אלחריזי אשר הוצאתי לאור בפעם ראשונה מכ״י באוצר הספרים בפארים וגם פי׳ ידמיה מר׳ יוסף ב״ר שמעון קרא מכ״י באוצר הספרים הנ״ל. וכבר כתבו חכמי זמנינו כמה מאמרים משם המחבר הספר הזה זה בכה וזה בכה וזה היה מחלוקת שהיא לשם, ואני הקטן באלפי יהודה אריה ליב לא אעלה מסובכי ולא אצא השדה לטרוף שם המחבר, ולא אכנים ראשי בין ההרים הגדולי׳ ובין הציידים המפורסמים אשר קטנם עביו ממתני הקולעים אל השערה ולא יחטיאו. על כן כל הרוצה ליתן את השם יתן, ויהיה מי שהיה, נשמתו בגן עדן וספרו יהיה זכרונו לברכה על הארץ.

ואני אזכר לתהילה וברכה את שם אשתי הצנועה היקרה ורחוק מפנינים מכרה מרת צפרה בת ר' יעקב מילידי עיר באורדא בצרפת ממשפחה חשובה והגונה דעקאסטא נאבלע· אשר באו עם הגולה אשר הגלה מפארטוגל וקבעו מושבותם בעיר באורדא אשר הזמין אלהים עבורי פה עיר ווירסיילים, והיתה אלמנה והיה לה בית מסחר בפה זה ארבעים שנה עם בעלה הראשון אשר היה גם כן מן בעלי בתים החשובים והיה פרנס דפה כמה שנים. ושתי שנים אחרי מות בעלה לקחתיה לי לאשה כדת משה וישראל· וזאת האשה אשר נתן לי אלהים היא היתה לי עזר כל זמן שעסקתי בהדפסת הספר הזה. ה' יאריך ימיה עמדי בשיבה טובה על הארץ החמדה אדמת צרפת אשר כולנו בני חורין ואין מלך, ואיש יהודי הישר בעיניו יעשה, משפט אחד לכולם ליהודים לגר ולתושב.

ועוד אני אזכיר בשם לתהילה וברכה את החכמים המפורסמים אוהבי תורה וחכמה ולומדיה מהקאמיטע חברת ליטעראטור העברית דפארים אשר היו בעזרי להוציא לאור הספר היקר הזה· הלא המה הרב הגדול דצרפת כמ"ר איזידאר נ"י, באראן גוסטאוו די ראטשהילד· הרב הגדול דפארים כמ"ר צדוק כהן נ"י, והחכם הישיש כמ"ר פראפעס' דירענבורג נ"י· והגדבן אשר בו תורה וגדולה כמ"ר מיכאל ערלאנגר נ"י, והחכם כמ"ר איזידאר ליב נ"י נאמן דחברה הנ"ל אשר הטריח עצמו לטובתי כמה פעמים. ואחרון אחרון חביב החכם החוקר כמ"ר ש' ז' ח' האלברשטאם ששלח לי אגרת ומצאתי בו פנינים יקרים שהפיץ אור גדול על הספר הזה ועל מחברו או מחבריו, אמרתי לא אמנע טוב מן הקוראים כי נר לאחד נר למאה· והדפסתי בראש הספר· גם שם הנביר הנדבן פ' דוד מאקאטטא נ"י בלאנדאן אשר היה בעזרי בהיותי באקספארד אזכיר לטוב.

פה מקום אתי ועתה עת להשיב תודה וברכה לכל הבאים על החתום בכל מקום שהם ויתנדבו לאסוף את הספר הזה אל ביתם. ואני תפלה יהיו כל אלה ברוכים לה' כי גמלו חסדם על הספר הזה בכלל ועלי המוציא לאור בפרט. כן יהי רצון שתהי מלאכתי רצויה בעיני מוקירי ספרי עמם ולשונם פלטת תפארתם מני קדם, ושמחתי להיות עבד נאמן לספרי בית ישראל.

המוציא לאור אריה ליב שלאסבערג.

מילידי קריה נאמנה, חכמים וסופרים, ובתי מדרשים, וישיבות מלאים בחורים היקרים מזהב ומפז, הלומדים תורה וחכמה, ולשון המדינה וחקה, ביום ובלילה לא ישבותו, אשר מהרריה תחצוב רבנים, מגידי משרים, יושבי על מדין, מורי צדק, שוחטים, ומושכים בקסת סופר, גם בתי מדרשים בעד בעלי מלאכות הלומדים שם בלילה אחרי שגמרו מלאכתם חומש ורש"י, חיי אדם, וספרי מוסר· והמלמדים מקבלים שכר מהחברה שלהם, וראשי ישיבות ותלמידיהם מקבלים כל צרכיהם מן הקהלה הקדושה, זה עיר הגדולה לאלהים ווילנא יעמוד עד יבוא גואל.

. . . .

. . . .

. . שמא יפרוש. (יבמות מז) דאמר ר' חלבו קשים גרים לישראל כספחת. ומודיעין אתו לקט שכחה ופאה דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בן נח נהרג על פחות משווה פרוטה. ואין מדקדקין עליו. אמר ר' אלעזר שכת' ותרא כי מתאמצת היא וגו'. אמרה לה מצווין אנו על תחום שבת אמרה לה אל כל אשר תלכי אלך. אסור לנו ייחוד ובאשר תליני אלין. מצווים אנו על מצוות הרבה עמך עמי. אסור לנו ע"ז ואלהיך אלהי. ארבע מיתות נמסרו לבית דין. באשר תמות אמות. ושני קברים מתוקנין לבית דין. ושם אקבר. מיד ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה: קבל מלין אתו מיד לפי שאין מעכבין את המילה. נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חוזרין ומלין אתו שנייה. שנינו (שבת קלז) אילו ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את [רוב] העטרה. (שם) אמר ר' אבינא אמר ר' חייא בר אבא אמר רב בשר החופה את רוב גובהה שלעטרה. נתרפא מטבילין אתו מיד. נתרפא אין לא נתרפא לא. מים מרזין מכה. ושני תלמידי חכמים עומדים על גביו והאמ' ר' חייא ב"ר אבא (יבמות מז) גר צריך שלשה חוץ מאותה שאמר לו ר' יוחנן לתנא שני שלשה. טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבר שאם נשתמד וקדש קדושיו קדושין. אחד גר ואחד עבד משוחרר: והלא אמר חסמא גר צריך לקבל עליו עבד אינו צריך לקבל עליו. אמר רב ששת אמר ר' שמעון בן אלעזר כך שנינו חסמא דתניא (שם מז) ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים במה דברים אמורים בשלא קבלה עליה אבל קבלה עליה מטביל בה ומותר בה מיד. ר' שמעון בן אלעזר אומר אע"פ שלא קבלה עליה כופה ומטבילה לשום עבדות ומטבילה לשם חרות. (שם מח) ומותר בה מיד: וכשמטבילין אותו צריך שילכו עמו שלשה ואומרים לו כדרך שאמרו לו בתחלה וגוזזים מן שערו ונוטלין לו צפרניו שלידיו ורגליו וצריכין לראותו כשהוא טובל וכשיעלה מברך אשר קדשנו במצותיו וציונו על הטבילה: וכן עבד משוחרר וכן עבד ואמה שלוקחין אותן מן הגוים תחלה באים שלשה ואומרים להן מצוות שחייב בהן עבד ומטבילין אותן: ושפחה באה אשה ונכנסה עמה לבית הטבילה וכשתעלה תברך. וכל חייבי טבילות בתחלה טובלין ואחר כך מברכין. דתנן (פסחים ז) טבל ועלה בעליתו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו על הטבילה: (יבמות מז) כל [דבר שחוצץ] בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנידה. גר שטבל לשם קיריו ושפחה שטבלה לשם נידתה עלתה להם טבילה: (שם מח) מעשה באחד שהיה קורין אותו בר ארמיתא שבשעה שנתגיירה אמו לא טבלה. אמר רב אסי לא טבלה לנידתה אם

טבלה לנידתה מותרת. ועכשיו הלכה נוצחת (שם מו) גר צריך שלשה משפט כת׳ בו. והלכה גר צריך טבילה בפני שלשה: לעולם אינו גר עד שימול ויטבול: (שם כב) גרים מעידין זה לזה וכשרין בין אחים מן האב ובין אחים מן האם. מה טעם גר שנתגייר כקטן שנולד דמי: (שם כד) אחד גר שנתגייר לשם אשה וכן אשה שנתגיירה לשם איש והמתגייר לשם שולחן מלכים ולשם עבדי שלמה ואחד גירי חלומות וגירי אריות וגירי מרדכי ואסתר הלכה כולם גרים: (שם קב) גר דן את חבירו ואת אמו מישראל דן אפילו ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל: (ע״ז סד) איזהו גר תושב כל הכופר בע״ז ואוכל נבילות וטריפות ועד כמה נקרא גר תושב אמר ר׳ יהושע בן לוי כל שנים עשר חדש מיכן ואילך אם נתגייר מוטב ואם לאו גוי הוא: (שם מו) גר שמל ולא טבל או שטבל ולא מל הרי הוא כגוי לכל דבר ועושה יין נסך ואפילו קטן בן יומו וגוי הוא עושה יין נסך: (שם נז יבמות מו) והלכה מטבילין את הגר בשבת ואין מטבילין אותו בלילה ואין מטבילין את הגר אלא בשלשה משפט כת׳ בו: גר בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה שהטבילוהו בשלשה (יבמות מז) דאמר ר׳ חייא ב״ר אבא אמר ר׳ יוחנן הלכה בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה: (שם צז) הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין ואין חייבין משום אשת אח מה טעם גר שנתגייר כקטן שנולד דמי: היתה הרתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מיבמין אבל חייבין משום אשת אח. היתה הרתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבר (שם צח) גר שבא להתגייר והיה נשאוי אחתו מן האם יוציא מן האב יקיים. אחות אביו מן האם יוציא מן האב יקיים אחות אמו מן האם יוציא מן האב ר׳ יוסי אומר יוציא וחכמים אומרים יקיים ומותר באשת אחיו ובאשת אחי אביו וכל העריות מותרות לו להביא אשת אביו. חרש שוטה וקטן שבאו להתגייר אינו מקבלין אותן מפני שאינן כשרים להתנות אין מקבלין אותן אבל קטן אע״פ שאין בו דעת מלין אותו על פי אבותיו ואין מתנין על העבדים בשעת טבילה והלכה אין אב לגוי הפקיר הכתוב זרעו שנאמר אשר בשר חמור בשרם. גר וגיורת עד שלשה דורות מותרין בממזרת מכאן ואילך אסורין: (שבת קכח) מילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת היתה צריכה לנר חברתה מדלקת לה היתה צריכה לשמן חברתה מביאה לה ביד לא ספק לה ביד מביאה לה עם הכלי דרך שערה. אמ׳ חכמי׳ מדלקת לה את הנר וודי אמר רב אשי לא נצרכה דאפילו סומא. מה הנייה יש לה בנר אף על פי שכן מישבת דעתה וכסבורה רואית אתי חברתי ועושה לי צרכיי. היתה צריכה לשמן חברתה מביאה לה בשערה. והלא באה לידי סחיטה ראבה ורב יוסף שניהם אומרים אין סחיטה בשער. רב אמר אפילו תומר יש סחיטה בשער מביאה לה בכלי דרך שערה: (שם קכט) אומרי׳ נהרדעים חיה שלשה שבעה ושלשים. שלשה ימים הראשונים בין אומרת צריכה אני בין אומרת אינה צריכה מחללין

עליה את השבת משלשה ועד שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה אין מחללין. והיא שאמרה איני צריכה מחללין שספק נפשות להקל. משבעה ועד שלשים אפי' אם אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אלא עושים לה על ידי ארמי דאמר רב עולא בר רב עילאי כל צרכי חולי עושין על ידי ארמי בשבת דאמר רב המנונא דברים שאין בהם סכנה אומר לגוי ועושה. אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת כסבורין העם לומר לחיה הן לחולה לא. בימות הגשמים עושים בימות החמה לא. אמר ר' חייא ב"ר אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושים לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז והוא שמניח עצים מלמעלה למטה שלא כדרך בניין אבל מלמעלה למטה שדרך בניין אסור. (שם מח) אמר שמואל זמן הקזת דם כל שלשים יום בין הפסח לעצרת ימעט בן ארבעים שנה יעשה כל שני חדשים בן ששים שנה יחזור וימעיט. ואמר שמואל זמן הקזת דם אחת בשבת וברביעי בשבת ובערב שבת יעשה בשיני ובחמישי לא יעשה מפני בית דין של מעלה ובית דין של מטה שוים. בשלישי בשבת לא יעשה שעומד מאדים בזוגות. אף ערב שבת עומד כיון שנהגו בו רבים שומר פתאים ה'. ואמר שמואל ארבע' בשבת ארבעה בחודש שהוא ארבעה עשר שהוא עשרים וארבעה שהוא ארבעה שהוא אחריו כולם קשים ראש חודש ושיני לו חולי ויש אומרים סכנה ערב יום טוב שלעצרת סכנה שיש רוח אחד ששמו טבח שיוצא בערב יום טוב שלעצרת ואמר להן הקב"ה לישראל אם אין אתם מקבלין את התורה איני טובח בשרכם ודמכם זה עם זה וגזרו חכמים על כל ערבי ימים טובים מפני ערב יום טוב של עצרת. קושרין את הטיבור ר' יוסי אומר אף חותכין וטומנין את השליה כדי שיחם הולד. (שם קכט) אמר רב נחמן אמר רבא בר אבוה הלכה כר' יוסי. ואמר רב נחמן אמר רבא ב"ר אבוה אמר רב כל האומר בפרשת תוכחה עושים לחיה בשבת ומולדתיך ביום הולדת אותך. מכן שמולידין את החיה בשבת לא כרת שרך מיכן שכורתין את הטיבור בשבת. ובמים לא רוחצת מיכן שמרחיצין את הולד בשבת. והמלח לא המלחת מיכן שמולחין את הוולד בשבת. והחתל לא החתלת מכאן שמלפפין את הולד בשבת: (שם פג) מי שנפלה מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מחללין עליו את השבת. אם מצאוהו חי מתעסקין בו ואם מת יניחהו. וכן לעיניין דליקה כעיניין הזה (שם פג) מכבין את הדליקה ומצילין את המת ממקום שמגיע עליו דליקה ומביאין ככר או תינוק ומניחין עליו ומטלטלין ואם לאו מטלטלין אותו ממטה למטה מפני בזיון משפחה: (שם קנ) לא ישכור פועלים בשבת ולא יאמר לגוי שכור לי פועלין ולא יאמר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב ר' יהושע בן קרחה אומר אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב. אמר רבא בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהושע בן קרחה שכת' ממצוא חפצך ודבר דבר דיבור אסור הרהור מותר. רב חסדא ורב הונא שאומרים

שניהם חשבונות שלמצוה מותר לחשבן בשבת. ואמר ר׳ אליעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. ואמר ר׳ יצחק בר אידי אמר ר׳ יוחנן (שם קנא) הולכין לבתי כניסאות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים ברבים. ואמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר ר׳ יוחנן הולכין לאסטראות ולקרקסאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותני דבי מנשה משדכין על התינוקת ליארס ועל התינוק ללמדו ספר או ללמדו אומנות: (שם) מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה להביא לה הדס וחלילין ותכשיטין ועל עסקי המת לחפור לו קבר ולהביא לו ארון ותכריכין. גוי שהביא חלילין בשבת לא יספד בהם ישראל שמא חוץ לחומה לנו. ואין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות אבל מחשיך הוא לשמור ולהביא פירות בידו (שם קנ) ואין מחשיכין על התחום להביא תבן וקש אבל מחשיכין על התחום להביא בהמה. היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה. כלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמידתו אינו רשאי בשמירתו. ׳אמר רב ספא מותר לו לאדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי שהרי שנינו כל שאינו זכאי רשאי אני להחשיך וכיון שמחשיך אף שימור עושה אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו ואף על פי שלא הבדיל והלא אמר ר׳ אליעזר בן אנטיגנס בשם ר׳ אלעזר בר ייניי אסור לו לעשות חפציו קודם שיבדיל ואם תאמר שהבדיל בתפילה אמר ר׳ יהודה אמר שמואל המבדיל בתפילה צריך שיבדיל על הכוס ואם תאמר שהבדיל על הכוס כוס בשדה מנא ליה פירש ר׳ נתן ב״ר אימי לפני רבא בין הגיתית שנו שמצוי שמבדיל מאלתר: (שם קנא) עושין כל צרכי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיז בו אבר. שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אתו על החול בשביל שימתין. קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף ומביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין לו על כריסו בשביל שלא תפוח ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס בהן הרוח אבל אין מעמצין את עיניו שלמת בשבת ואפילו מת ערב שבת ולא בשבת בלבד אמרו אלא אפילו עם יציאת נפש והמעמיץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים משל לנר שהייתה כובה והולכת אדם מניח אצבעו עליה מיד כבתה. תנייה ר׳ שמעון בן אלעזר אומר הרוצה שיתעמצו עיניו שלמתו נופח לו יין בחוטמיו ונותן לו שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודליו והן מתאמצות מאליהן: (שם) תניא ר׳ שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן יומו מחללין עליו את השבת. שנאמר ושמרתם את השבת אמרה התורה חלל עליו שבת [אחד] כדי שישמור שבתות הרבה. דויד מלך ישראל מת אין מחללין כיון שמת אדם נפטר אדם מן המצות וזו היא שאמר ר׳ יוחנן כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות. תניא ר׳ שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי אין צריך לשומרו מן העכברים. עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן העכברים שנאמר ומוראכם וחתכם וגו׳. (שם קנא) בזמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות מת בטלה אימתו. שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי

שמן ובלבד שלא יאמר לו הלויני וכן אשה מחברתה אם איני מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת מה טעם הלויני אסור והשאילני מותר. הלוני לזמן מרובה וחיישינו שמא בא לכתוב השאילוני לאו. (שם קמא) אמר רב יהודה מותר לכתוש פלפלין אחת אחת ביד שלסכין שתים שתים אסור רבא אמר כיון שהוא משנה מותר. אמר רבא טיט שעל רגליו מקנחו בכותל ואין מקנחו בקרקע שמא יביא להשוות גומות ואמר רבא לא יהדיק אדם צמר על פי הפך שמא יבוא לידי סחיטה טיט שעל בגדו מכסכסו ואין מכסכסו מבחוץ טיט שעל גבי מנעל מהוא שנינו במשנת ר' חייה אין מגרדין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן ולא יסוך את רגלו והוא בתוך הסנדל אבל סכה ומניחה בתוך המנעל או בתוך הסנדל (זבחים צד) וכיבוס המנעול בשבת אסור שיכשוך מותר. (שבת קמא) מנעל שעל גבי האמום הלכה כחכמים שמתירין ואפילו ר' אליעזר לא אסר אלא בשאינו רפוי אבל ברפוי מותר שנינו ר' אליעזר אומר אם היה רפוי מותר. (שם קלט) מסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית אמר רבא כפיפה זו על חצי פי חבית מותרת על כולו אסור מפני שנראה כאוהל. אמר רב פפא לא יהדיק אדם סיב על פי קיתון מפני שנראה כמסננת שלרב פפא. מסננין יין מן כלי לכלי. יין שסינהו או שכר בין סינהו מחמת שמרים בין סינהו מחמת דבר אחר מותר ששנינו ובכפיפה מצרית סינהו בבגד מפני אסור משום סחיטה. אמר זעירי נותן אדם מים צלול ומים צלולין בתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכור לאו. מסננת התלויה מערב יום טוב מותר לסנן ביום טוב אבל בשבת אע"פ שתלויה מערב שבת אסור. כחכמים ששנינו (שם קלז) וחכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב ואין נותנין בתלויה בשבת. ואם תלה אמר רב יוסף תלה חייב חטאת. אמר לו אביי אלא מעתה תלה קיתון ביתד יהא חייב אלא אמר אביי לוקה מכות מרדות משלחכמים שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. (שם קלח) ואם שימר מהו אמר רב כהנא שימר חייב חטאת. מפני מה מתרין בו. רב אמר משום בורר רב זירא אמר משום מרקיד. שם קנז) נר שכבתה אסור לטלטלה בשבת כל דרך שהוא צורך מקומו מותר לטלטלה בשבת חוץ מנר שהדליקו בה באותה שבת ומחתה שהיו בה גחלים בין השבת וחוץ בין כל דבר שמקפיד עליו וקובע לו מקום (שם קכג) כגון יתידות ומי שחובטין בו כובסין ופדן של שור. (ברכות ו) ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת שהלכה שאמר ר' זירא שכר הלכה ריצה. (שבת מד) מעות שעל גבי המטה מותר לטלטלן בשבת במקום שהן אובדות. מטה שיחדה למעות הניח עליה מעות אסור לטלטלן בשבת: מותר להטמין את הצונן שאמרו חכמים ר' התיר להטמין את הצונן. קופה שלמוכין מטמינין ומותר לטלטלה בשבת: קדירה שהגיע בשולה מבעוד יום אם מצטמקת ויפה לה אסור לשהותה על גבי כירה בשבת (שם לז) שאמר רב נחמן מצטמק ויפה לו אסור. שכיון שהוא מבקש לוכל ממנה בין השמשות מרבה לה אור

ואחר שקידש היום ימעה ויבוא לחתות בגחלים ואם מצטמקת ורע לה מותר לשחותה על גבי כירה גרופה וקטומה. ופירשו חכמים כללו של דבר כל שיש בו קמח מצטמק ורע לו הוא: (שם לח) בקשו חכמים מר' חייה בר אבא שבת קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת מהו למחר יצא ודרש להם והלכה כר' מאיר. גוי שפסק לו ישראל שכר מותר לשלח בידו אגרת ששנו חכמים שולחין אגרת ביד הנכרי בערב שבת והוא שפסקו לו שכר. ואפילו למי שיאמר והוא שיגיע לביתו קודם שתחשך או שיגיע לבית הסמוך לחומה שעלתה על דעתינו שאיגרת זאת לבית השליח שיגרה וכיון שאינו מוצא שליח הולך אחריו לעיר אחרת אבל אינו כן מותר. (שבת סא) קמיע של מומחא מותר לצאת בו בשבת וודי שלשה קמיען לשלשה בני אדם שלשה שלשה פעמים נתחזק אדם ונתחזק קמיע שלשה קמיעין לשלשה בני אדם אדם נתחזק קמיע לא קמיע אחד לשלשה בני אדם קמיע נתחזק אדם לא נתחזק. מפנין אפילו ארבעה חמש קופות שלתבן מפני אורח אחד לישב ולעסוק בתורה. (ב"ק עא) המבשל בשבת הלכה כר' שאמר בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד יאכל לאחרים. (חולין טו) השוחט לחולה בשבת מותר לאכול ממנו בריא כשהוא חי לפי שאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה. המבשל לחולה בשבת אסור לאכול ממנו בריא שמא ירבה בשבילו בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד מחמת ספק נפשות. (שבת קכא) נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה אל תכבה וכן לסתום נהר ששוטף או ממר. (שם קנז נדרים עז) מפירין נדרים בשבת ובלילה ובקרובים הלכה כחכמים שאמרו מצוה לאכל שלש סעודות בשבת. מי שאחזו דם מקיזין לו דם ביום השבת מפני הסכנה (שבת קט) וכל מכה של חלל מותר לרפותה בשבת. ומי שהוא חולה מותר אם צריך לקרות עליו או לרוק בו בשבת מותר. (שם קט) חרדל שלשו מערב שבת בו למחר נותנין בו חומץ ועושה אותו בראשי אצבעותיו אבל בידו אסור. (כתובות ז) מותר לבעול בתחלה בשבת. (שבת פא) אמר ר' שמעון בן לקיש צדור שעלו בו עשבים נוטלו ומקנח בו בשבת ואם תלש מאותן עשבים חייב חטאת. (שם קח) החושש בעיניו בשבת מהו שיתן לתוכה יין לתוך העין אסור על גב העין מותר. ורוק תפל אפילו על גב העין אסור. וטמלת שאין בה שלש על שלש מותר לטלטלה דתנינן (עירובין קב) רטייה שפרשה מעל גבי מכה בשבת מחזירין אותה על המכה (שבת קלז) ומותר לכרוך עליו חוט.

ג הילכות יום טוב

(ביצה כד) ביברין שלחיה ושלעופות ושלדגים אין צדין מהן ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות. מצודות חיה ועופות ודגים לא יטול מהם ביום טוב אם כן ידוע שנצודו מערב יום טוב (שם) רבן שמעון בן גמליאל אומר מצאן

מקולקלין בידוע שבערב יום טוב נצודו. ואם לא בידוע שביום טוב נצודו ואסורין ספק הבא ביד גוי אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה בגוי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ביום טוב ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל מהן: (שם) אמר רב פפא הלכה גוי שהביא דורון לישראל ביום טוב אם יש בו מאותו המין במחובר אסורין שאני אומר מן המחובר הביאן ואף לערב אסורין בכדי שיעשו ואם אין מאותה המין במחובר אם הביא בתוך התחום מותרין לאלתר מחוץ לתחום אסורין. והבא בשביל ישראל זה אע"פ שהוא אוסר לאכל מיד אבל מותר להאכיל ישראל אחר: (שם כה) אמר רבא בר רב הונא אמר רב הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בו (אמת המים) [דגים] מותרין. (ערובין מ) מעשה בצבי שהביא לבית ראש גולה ביום טוב מחוץ לתחום רב נחמן ורב חסדא אכלו ממנו רב ששת לא אכל ממנו. מי שאכל כסבור בשביל ישראל זה מותר לאכל ישראל אחר. מי שלא אכל כסבור היה דבר הבא לבית ראש גולה לכל החכמים הוא בא ואסור. מעשה בלפת שהביאו למחוזא יצא רבא וראה שהיא כמישה אמר זו ודי מאתמול עקרוה מה יש לך לומר חוץ לתחום חביאו הבא חוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לוכל ישראל אחר. וכל שכן מחוזא שמצויין בה גוים והתידה ליקח ממנה ביום טוב. כיון שראה שמרבין ומביאין אמר אלו על דעת ישראל מביאין ואסרה רבא לקנות ממנה. מעשה בבני חופה שהביאו להן גוים הדס ביום טוב שיני ושאלו לרבא מחו להריח בה מערב לאלתר אמר להן כיון על דעת בני חופה גזו על דעת כולם גזו וצריכין להמתין בכדי שיעשו: (ביצה לד) תנו רבנן מולגין את הראש ואת הרגלים ומהבבין אותן באור ואין טופלין אתם לא בחול ולא באדמה ואין גוזזן אותן בתספורת וגוזזין את הירק בתספורת שלו ומתקנין את הקירנסי ומסיקין ואופין בפורני ומחמין חמין באנטיכי ואם היתה פורני חדשה אסורה שמא תפחת: (שם) תנו רבנן אין נופחין במפוח אבל נופחין בשפופרת ואין מחדדין את השפוד ואין מתקנין אותו. (שבת קמד) ואמר רב יהודה אמר שמואל סוחט אדם מזמר שלענבים לתוך הקדירה ביום טוב אבל לא לתוך הקערה אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמוד חולב אדם עז לתוך הקדירה ביום טוב אבל לא לתוך הקערה כסבור משקה הבא לידי אוכל אוכל הוא: (ביצה יז) ת"ר אין אופין מיום טוב לחול באמת אמרו ממלא אדם קדירתו בשר אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. מיחם מים אע"פ שאינו צריך אלא לכוס. אבל לאפות לא יאפה אלא כדי צרכו ר' שמעון בן אלעזר אומר אף ממלא אשה תנורה פת מפני שהפת [נאפה] יפה כל זמן שהתנור מלא. אמר רבא הלכה כר' שמעון בן אלעזר וכשם שאין אופין ומבשלין מיום טוב לחול כך אין אופין ומבשלין מיום טוב לחבירו שאמר רב (שם ד) הלכה כארבעה זקנים. וכשם שאין אופין ומבשלין מיום טוב לחבירו אין אופין ומבשלין מיום טוב לשבת. אלא אם כן עירב בתבשיל דתנייא חנניא אומר בית שמאי אומרים אין אופין אלא אם כן עירב

בפת. ואין מבשלין אלא אם כן עירב בתבשיל. ואין טומנין את החמין אלא
אם כן יש לו חמין טמונים מערב יום טוב. בית הילל אומרי' מניח אדם תבשיל
אחד ועושה כל צרכיו (שם טז) ותבשיל שאמרו אפילו צלי אפילו שלוק.
אפילו קוליים האיספנין שנותנין עליו חמין מערב יום טוב תחלתו וסופו אין
לו שיעור. מהו אין לו שיעור אין לו שיעור למעלה אבל יש [לו] שיעור למטה.
ועירובי תבשילין שיעורן כזית בין לאחד בין למאה. אמר רבא מניח אדם
עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה כיצד כגון שנזדמנו שני ימים טובים
שלגליות חמישי וערב שבת. שהיה רביעי בשבת ערב יום טוב צריך להניח
עירובי תבשילין ואם טעה ולא הניח מניח בחמישי בשבת שהוא יום טוב ואומר
כך אם היום יום טוב למחר חול ואינו צריך ולא כלום ואם למחר יום טוב היום חול
ועירוב זה אני מניח להתיר לי לאפות מיום טוב לשבת ובשני ימים שלרא' השנה לא
יעשה כך ואסור לו לאפות. ואסור לאפות מיום טוב לחבירו בין בשני ימים טובים
שלרא' השנה בין בשני ימי"ט שלגליות מה טעם מפני שהן ספיק' שמא יום ראשון
יום טוב שלתורה הוא ולמחר חול ונמצא אופה מיום טוב לחול (שם ב) כתב'
והיה [ביום] הש(י)שי והכינו חול מכין לשבת חול מכין ליום טוב אין יום טוב מכין
לשבת אין יום טוב מכין ליום טוב ואין שבת מכינה ליום טוב: (שם טז) ואמר
רב הונא אמר רב צריכה דעת וודי דעת מניח צריכין אנו דעת שהגיחו לו
צריך או אינו צריך למדנו ששמואל מעריב על כל נהרדעא ר' אסי ורב אמי
מערבין על טבריא כולה. ועירובי תבשילין צריך לזכות בעל הבית על ידי
אחר צריך לומר לאשתו או לאחד מבניו זכי בו בעירוב זה שיתר לנו לאפת
ולבשל מיום טוב לשבת וכיצד עושה לוקח פת אחד מערב יום טוב ויניח
בתוכה בשר או ביצה או דג כשמבושלין ואסור לאוכלו לאותו עירוב עד ערב
השבת דתנינן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה. (שם יז) אמר אביי
הלכה התחיל בעיסתו ונתבשל עירובו או שאבד הרי זה גומר: שאל את רב
חיללו בני באגא שהשליכו עליהן קמח בני חיל מהוא לאפות להן ביום טוב אמר
להן נראה אם כשנותנים פת לתינוק מאותו קמח אין מקפידין עליו גוים כל
פת ופת ראוי לישראל ומותר ואם לאו אסור. (שם כא) ת"ר אך כאשר יאכל
לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. שומע אני נפש בהמה במשמע כעיניין שנאמר
ומכה נפש בהמה ישלמנה ת"ל לכם לכם לא לגוים לכם לא לכלבים דברי ר'
יוסי הגלילי ר' עקיבה אומר לכל נפש ריבה. ואפילו נפש בהמתך במשמע. אם
כן מה ת"ל לכם לכם לא לגוים ומה ראיתה לרבות את הכלבים ולהוציא את
הגוים מרבה אני את כלביך שמזונתן עליך כעניין שנאמר לכלב תשליכון
אתו. ומוציא אני את הגוים שאין מזונותן עליך. (שם כח) אמר ר' יהושע בן
לוי מזמנין גוי בשבת ואין מזמנין גוי ביום טוב שמא ירבה בשבילו. מרימר ומר
זוטרא כשמתארח גוי עמהן אומרים לו אם רוצה אתה במה שטרחנו לעצמינו
מוטב ואם לאו בשבילך אין אנו טורחין. ::סור למוד קמח ביום טוב שאמר רב

ירמיה בר אבא אמר רב אשה מודדת קמח לעיסתה כדי שתטול חלתה בעין יפה ושמואל אמר אסור והלכה כשמואל. ואע"פ שאמרנו הלכה כרב באיסורין בין להקל בין להחמיר כן הלכה למעשה. אבל נחתום מודד תבלין ומותן לתוך קדירה כדי שלא יקדיח תבשילו: (שם ד) אמר ר' יוחנן עצים שנשרו מן הדקל לתנור בשבת אסור להסיקן למחר ביום טוב ועצים שנשרו מן הדקל לתנור ביום טוב מרבה עליהן עצים ממוכנות ומסיקן כדי שיבטלו ברוב: (שם לג) כל דבר שהוא לצורך סעודה מותר לכתוש ביום טוב חוץ מן טיסני (שם יד) וכל דבר אינו צריך לשנות חוץ מן המלח וחלת חריע ומי שהוא רגיל ליטול מן התנווני ביום טוב ואינו עושה חשבון עד לאחר יום טוב מותר. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ור' יהודה מתיר במכשירי אוכל נפש. מה טעמן של חכמים מקרא כתיב הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ור' יהודה מה טעמו מקרא כתיב לכם לכם לכל שהוא צרכיכם ולחכמים הרי כתיב לכם זה הייתי צריך לכם לא לגוים לכם לא לכלבים ואף לר' יהודה הרי כתיב הוא לבדו אמר לך רב יהודה כתיב הוא וכתיב לכל כן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב כן במכשירין שאיפשר לעשותן מערב יום טוב: (שם כח) דרש רב חסדא ואי(ן) תומר רב יוסף סכין שנפגמה ושפוד שנרצם ומגרופת התנור באנו למחלוקת ר' יהודה וחכמים דתני אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ור' יהודה מתיר במכשירי אוכל נפש: (שם לב) תנא ר' חייא בר יוסף לפני ר' יוחנן אין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואם אי איפשר אלא אם כן נזדמן הרי זה מותר תחלתה חכמים סופה ר' יהודה אל תתמה כן שאיפשר כן שאי אפשר הילכך תנור שיש בו אפר שראוי לבשל בה ביצה מותר לגורפן ביום טוב ואם יש בו קדירה אסור. ואם שאלך אדם מותר לגרוף תנור אל תאסר לו אלא אמור לו לך ואפה יפה ואם ראיתה שגורפין אל תאסר להן: (שם כח) נתבקשה לחכמים מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בר מר בוסא מתיר וחכמים אוסרין. אמר רב יוסף ותלמידי חכמים ראה לעצמו ומשאילה לאחרים אבל אחרים לאו שאיפשר להם לטרוח ולהביא מן מקום אחר: (שם כב) אסור לכבות את הגר ביום טוב. (מו"ק יג) מביאין כלים מבית האומן כגון כרים מבית הכרר וכוסות מבית הזגג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה לאכל נותן לו שכרו ומניחן אצלו. ואם אינו מאמינו מניחו בבית הסמוך לו ואם חושש שלא יגנבו מביאין בצינעה לתוך ביתו. (ביצה יד) ותנן משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין אע"פ שיש בהן עמהן כלאים והן לצורך המועד: (שם יא) בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני בית הדרוסה אלא אם כן יש עליו בשר בית הלל מתירין. ותני ושוין שאין מולחין עליהן את העורות אבל מולחין עליהן בשר לצלי. אמר אביי עיקר לצלי שאין מולחו מרובה אבל לקדירה שמילחו מרובה אסור למלוח עליהן. אלא עור הדרסה מה טעם התירו חכמים

הואיל וראויין לסמוך עליהן שאמר עולא (שם) שלשה. דברים הותרו סופן מפני תחלתן ואלו הן עור הדרסה וסילוק תריסין והחזרת רטיה במקדש עד הדרסה שאמרנו סילוק תריסי חנויות: (שם ו) עגל שנולד ביום טוב [מותר לשוחטו ביום טוב] והוא שכלו חדשיו: אפרוח שנולד ביום טוב אסור לשוחטו ביום טוב ומה הפרש יש בין זה לזה זה מוכן על גבי אמו וזה אינו מוכן על גבי אמו: (שם כו) בכור שנפל לבור ר' יהודה אומר ירד המומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט ר' שמעון אומר כל שאינו מומו ניכר מערב יום טוב אין זה מן המוכן. (שם כז) אמי ור(ב)דינאה היה בודק בכורות שלבית נשיא ביום טוב לא היה בודק אמר רב אמי יפה הוא עושה שאינו בודק והלא ר' אמי עצמו היה בודק ר' אמי מאתמול היה בודק ולמחר מבריר דבריו כמעשה שבא לפני רבא להראות לו בכור בערב יום טוב והיה יושב וחופף ראשו ראה מומו אמר לו לך היום ובוא למחר כשבא אמר לו אמור לי כיצד היה מעשה אמר לו היו מנחין שעורים אחרי הכותל והכנים ראשו ופרט שפתותיו אמר לו ושמא אתה גרמתה לו אמר לאו שהגרמה אסור דתני כל מום לא יהיה בו אין שלא יהיו בו בידים ומניין שלא יגרום על ידי אחר שלא יביא דבלה או בצק ויניח על אוזן גדי כדי שיבוא הכלב ויטלנה ת"ל כל מום אמר מום ואמר כל מום: (שם ד) ביצה בשבת ויום טוב או יום טוב ושבת נולדה בזה אסורה בזה וכן שני ימים טובים שלראש השנה נולדה בזה אסורה בזה. שני ימים טובים של גליות נולדה בזה מותרת בזה: רבא אמר הלכה כרב בשלשה דרכים אילו בין להקל בין להחמיר. (שם כו) והלכה כרב כתנא שאמר מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר. והלכה כופין את הסל לאפרוחים כדי שיעלו ושירדו בשבת ובמקום שיש עליו אפרוחים מבעוד יום אסור לטלטלו כל היום: תמרים אסור לוכל מהן ביום טוב מפני שהן מוקצין: (שבת מה) מניחין נר על גבי אילן בשבת ואין מניחין נר על גבי אילן ביום טוב מה טעם שבת מאתמול הניחה ואינו בא להשתמש במחובר ביום טוב כיון שמותר לו להשתמש בנר ואין פורש ממנה יבוא להשתמש במחובר. ואפילו מערב יום טוב אסור מפני שהותר לו ביום טוב טלטול הנר ואינו פורש ממנה יבוא להשתמש במחובר: (שם קלז) כלי שאינו מכוסה פיו כולו מותר לשפוך ממנו ולשפוך לתוכו מה טעם אינו נראה כאוהל אבל כלי שמכוסה פיו כולו אסור לשפוך מפיו. מותר להניח טלית על פי הכלי וליתן לתוכו מותר לשפוך ממנו אסור גזירה משום אוהל בין בשבת בין ביום טוב.

[הלכות מגלה]

(מגלה יט) הקורא במגלה הכתובה בין הכתובים לא יצא ידי חובתו והלכה בציבור. אמר רב מגלה בזמנה קורין אותה אפילו ביחיד שלא בזמנה בעשרה ורב אסי אמר בין בזמנה ובין שלא בזמנה בעשרה והלכה כרב אסי. דתנן נכנס לבית הכנסת ומצא ציבור שקראו חצייה אל יאמר חציה עם הציבור ואחזור ואקרא חצייה אלא קוראה מתחלה ועד סוף: נשים חייבות במקרא מגלה שאף הם היו באותו הנס. ומגלה כתובה במצחף אין אדם יוצא בה ידי חובתו שכתב ונכתב בספר ומצחף אינו ספר. ומי שהוא למד מגלה יפה מותר לו לשננה בשבת אבל ללומדה בשבת אסור מה טעם שמא יצטרך לו פסוק אחד וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבעה אמות בשבת ברשות הרבים. וזה הוא טעמו שלשופר וזהו טעמו של לולב: והקורא מגלה (שם כא) חייב לברך שלש ברכות אשר קדשנו במצותיו וצוונו על מקרא מגלה. ושעשה ניסים. ושהחיינו וקיימנו. ולאחר שמסיים מברך הרב את רבינו והדן את דיננו והנוקם את נקמותינו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשינו ברוך אתה ה׳ הנפרע לישראל מכל אויבינו והאל הקדוש.

[הלכות חנוכה]

(שבת כא) נר חנוכה מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ומצוה להניחה אל תוך ביתו מבחוץ ואם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים ואם היה מתירא מן הגוים או מן הליסטים מניחה על פתח ביתו מבפנים ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו: (שם כג) המדליק יום ראשון מברך שלש אשר קידשנו במצותיו וציונו להדליק נר שלחנוכה. ושעשה נסים. ושהחינו. מכן ואליך המדליק מברך שתים להדליק. ושעשה נסים. והרואה מברך שעשה נסים לאבותינו.

ד הילכות פסח

(ירושלמי ריש פסחים) תנו רבנן ושמרתם את היום הזה לדרתם שומרהו מלפניו מאור ארבע עשר (פסחים ח) מיכן אמרו אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר ואין בודקין לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנירות (שם ד) ואמר רב נחמן בן יצחק בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה (שם ז) ומברך אשר קדשנו במצותיו וציונו על ביעור חמץ ובודק ואחר שבודק מבטלו. שכתב תשביתו שאור ואומר כל חמץ

שיש בבית הזה ולא ראיתיו יבטל ויהיה עפר וכיון שמבטלו אם מצא לאחר כך וראהו אינו מתחייב עליו בבל יראה ובל ימצא. ומי שבדק ושייר ארבע או חמש ככרות וחסרה אחת מהן צריך שיחזור ויבדוק שמא עכבר או חולדה לקחו. (שם ח) תנו רבנן חורי הבית העליונים והתחתונים והאמצעים צריכין בדיקה גג היציעה וגג המגדל ורפת בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין אינן צריכין בדיקה. חור שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו. חור שבין יהודי לארמי בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו פלומו אומר כל עצמו אינו בודק מפני הסכנה שלא יאמר הגוי כשפים הוא עושה לי: (שם לא) חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו וכמה חפישת הכלב שלשה טפחים: (שם ח) אמר מר אוצרות יין אינו צריך בדיקה אלא במה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ ומסתפקין מהן. אמר רב חסדא בית דגים צריכה בדיקה והא תני בית דגים אין צריך בדיקה אל תתמה זה בגדולים וזה בקטנים. אמר רבא בר רב הונא בית התמרים ובית העצים צריך בדיקה: אמר רב פפא בית המלח ובית הרבב אמר רבא חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבים מצויים שם. וחייב אדם לבער חמץ בסוף ארבעה שעות שלארבע עשר דתנן (שם יא) ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש מה טעם גזירה משום יום המעונן שאם תתיר לו לאכול בחמש פעמים שתגיע שבע עדאן חמש הן באכילה החמירו חכמים בהגייה לא החמירו שש הן חמש לאו ואם תאמר מפני יום המעונן אפילו ארבע אמר רב פפא ארבע זמן סעודה לכל היא. (שם יג) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכה כרב יהודה: ומי שהפקיד גוי אצלו חמץ ואין בעליו עמו לימלה ממנו ממתין לו ארבעה שעות שלארבע עשר שראוי לאכילה שמא יבוא ויטלו וודי יצאו ארבע שעות ולא בא כשתיכנס חמישית מוכרו לגוים ואם אינו מוכרו אע"פ שקיבל עליו אחריות שורפו שהכל מצווים עליו לבערו. ודאי גוי שהפקיד אצל ישראל אם קיבל ישראל עליו מותר שמירה כיון שנפשע בו ונגנב או אבד חייב לשלם וחייב לבער ואם שמירה ברשות גוי היא שאמר לו הרי בית לפניך אין חייב לבערו. (שם ה) דתני דבא שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מה ת"ל והלא כבר נאמר לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך לפי שנאמר לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין או יקבל פקדונות מן הגוי ת"ל לא יראה לך שאור. אלא בגוי שלא כיבשתו ואינו שרוי עמך בחצר גוי שכבשו ושרוי עמו בחצר מניין תלמוד לומר שאור לא ימצא בבתיכם אלא אין לי אלא בבתים בבורות בשיחין ובמערות מניין תלמוד לומר בכל גבולך ועדיין אני אומר בבתים עובר בבל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוי בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה

של אחרים ושל גבוה ומניין ליתן את האמור של זה בזה ואת של זה בזה תלמוד לומר שאור שאור לגזרת שוה נאמר שאור בבתיכם ונאמר שאור בגבולין מה שאור האמור בבתים עובר בבל יראה ובל ימצא ובבל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוי. ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רואה ואתה רואה של אחרים ושל גבוה אבל שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה: (שם) ומי שהוא בדרך ונזכר שיש לו חמץ בבית קודם שש שעות מבטלו ויפה הוא אבל לאחר שש שעות אי אפשר לו בביטול שהרי אינו ברשותו. (שם ו) שאמר ר׳ אלעזר בשם ר׳ ישמעאל שני דברים אינן ברשותו ועשאן הכתוב כמן רשותו ואילו הן בר ברשות הרבים וחמץ משש שעות ולמעלה שכתב לא תשחט על חמץ דם זבחי. (שם ו) ת״ר גוי שנכנס לחצירו של ישראל ובצק בידו אינו זקוק לבער הפקידו אצלו חייב לבער ייחד לו בית אינו חייב לבער מה טעם לפי שאינו ברשותו. אמר רב יהודה אמר רב המוציא חמץ בתוך ביתו כופה עליו את הכלי אמר רבא ואם של הקדש הוא אינו צריך מה טעם הכל פורשין ממנו: (ערובין סד) ומי שמבקש לילך בספינה אל מקום רחוק ויש בתין עומדים בתחומו שאין רשות לאדם ליכנס לשם אם קודם שלשים יום ילך שעדיין לא נתחייב בדברים שלפסח אינו צריך לבדוק ואם בתוך שלשים יום צריך לבדוק קודם שילך. (פסחים ו) דאמר רב יהודה אמר המפרש והיוצא בשיירא בתוך שלשים יום זקוק לבער קודם שלשים יום אינו זקוק לבער. אמר רבא זו שאמרת קודם אינו זקוק לבער לא אמרנו אלא כשאין דעתו לחזור אבל דעתו לחזור אפילו מראש השנה זקוק לבער. וכשם שחמץ אסור באכילה זקוק אילו שבעה ימים ושמונה שעות אף בהנייה אסור. דתני (שם כח) מניין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלן שהוא עובר בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות (שם כא) ואמר רב גדול אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחטים קשות אין חוששין לקדושיו שבמקום שנפל מים עליהם אע״פ שקשות חיישינן שמא בלעו מים והיינו חמץ וחמץ איסורי הנייה הוא ומי שמקדיש באיסורי הנייה אין קדושיו קדושין ואע״פ שמשש שעות ולמעלה איסורי חמץ משלחכמים הוא שאסור כל המקדיש על דעת חכמים והפקיעו חכמים קדושיו ממנו ותנן עובר זמנו אסור בהנייה וודי לא נצרכה אלא לשש שעות שלחכמים. ואמר חזקיה מניין לחמץ בפסח אסור בהנייה לא יאכל חמץ לא יהא בו התיר אכילה ולא חמץ עצמו שאסור אלא אפילו על ידי תערובות אסור. (שם מג) תני כל מחמצת לא תאכל לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי שהוא אסור יכול יהיו ענוש כרת ת״ל כי כל אוכל חמץ ונכרתה על חמץ גמור ענוש כרות על עירוביו בלאו דברי ר׳ אליעזר וחכמים אומרים על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירוביו בו לא כלום ודורשין כך מחמצת אין לי אלא שנחמץ מאליו חומצו בדבר אחר מניין תלמוד לומר מחמצת לא תאכלו מכל מקום

אע"פ שאמרו חכמים על עידוביז בלא כלום שלא ילקה אבל איסור יש מה טעם שהרי כל איסורין שבתורה על ידי תערובת אסורין דתנינן (חלין צז) קדירה שבישל בה בשר אל יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם במה דברים אמורים במין שאינו מינו שאפשר לעמוד על טעמו ואפשר שיטעם אותו גוי. שאור של חטין שנפל לתוך עיסה של חטין מהוא. (ע"ז עג) ת"ר זה הכלל מין במינו במה שהוא ושלא במינו בנותן טעם · ואמרו חכמים רב ושמואל שאומרים שניהם כל איסורין שבתורה במינן במה שהוא ושלא במינן בנותן טעם. ור' יוחנן וריש לקיש שאומרים שניהם כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך שבמינן במה שהוא ושלא במינן בנותן טעם. אבל חמץ הוצרך לנו לשאר איסורין שבתורה נדמהו ומותר במה שהוא או שמא כיון שעומד עליו בבל יראה ובל ימצא לטבל ויין נסך נדמהו ובין במינו ובין שלא במינו במה שהוא ומין בזמנו ובין שלא בזמנו החמידו בו חכמים מכל איסורין שבתורה. (פסחים כט) ר' יוחנן אמר חמץ בזמנו אסור בנותן טעם לאחר זמנו בין במינו בין שלא במינו מותר. ואמר רבא הלכה חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור ולא נתן שיעור לדבריו לומר שבמה שהוא כרב לאחר זמנו בין שלא במינו מותר כר' שמעון ומי אמר רבא כן והאמר רבא ר' שמעון קנס הוא שקנס שעובר על בל יראה במה דברים אמורים בעינן אבל על ידי תערובות לאו. וסייע רבא לטעמו שאמר רבא כשהיינו בית רב נחמן לאחר שבעת ימי הפסח היה אומר לכו והביאו לנו חמץ מבני המדינה. ותנן (שם כח) חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנייה ושלישראל אסור ושל גוי אפילו באכילה מותר וזה שהיא שונה מותר בהנייה בשביל שמבקש לשנות ושל ישראל אסורין בהגייה: (שם ל) אמר רב קדירות בפסח ישברו שמא יביא לבשל בהן במינו ושמואל אמר אל ישברו אלא ישהא אותן אחר הפסח ויעשה בהן בין במינו בין שלא במינו. אמר ליה רב אשי לרב כהנא סכינין שנשתמש בהן בחמץ מהוא אמר לו חדשות אני עושה אמר לו הנה רבי שיש לו ממון הרבה שאר בני אדם מהוא אמר לו כעין חדשות אני עושה ברזל מלבנו באור ידה מגעילו בחמין ובכלי ראשון והלכה זו וזו ברותחין ובכלי ראשון. (שם) אמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרור מגעילו ברותחין ובכלי ראשון כבלעו כך פולטו. כל כלין המשהין בהן חמץ בשאר ימות השנה אסור ללוש בהן מצה בפסח שאמרנו אילו אגנות של בני מדינה כיון שמניחין בהן חמץ כבית השאור שחימוצו קשה ואסור ואע"פ שהן רחבות ושולט בהן אויר אפילו כן אסור וכשאמרנו אמר רב חנן בר יצחק אמר רב חייא אמר שמואל כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה בכלי העשוי לכך והניחו בו ולא שיהו בו. אמר אביי ובית החרוסת כבית השאור שחימוצו קשה דומה: וגוי שמשכין חמץ אצל ישראל אע"פ שמונח בבית ישראל אינו חייב לבערו ואם קבע לו זמן ואמר לו אם יגיע ארבעה עשר בניסן

ולא אתן לך הרי משכון לך כיון שמגיע ארבע עשר ולא פרעו קנאו ישראל ועמד ברשותו וחייב לבערו דתניא (שם לא) גוי שהפקיד פת פורני בישראל אינו חייב לבערו ואם אמר לו הגיעתך עובר והוא שאמר לו הגיעתיך אבל לא אמר לו הרי הן ברשותו של גוי עומד ואינו חייב לבערו: נטל ידיו לטיבול ראשון צריך ליטול ידיו לטיבול שני: שמש שאכל כזית מצה בהסב יצא ידי חובתו: פסחים לו) אין לשין את העיסה בפסח ביין שמן ודבש. מה טעם מפני שמחמצת ואם לש רבן גמליאל אומר ישרף מיד וחכמים אומרים יאפה מיד ויאכל מיד והודו חכמים לרבן גמליאל שאמר ישרוף מיד. והלכה אין מקטפין בהם וכל שכן שאין לשין בהם. ואם לש ישרף מיד. וזו שאמרנו מי פירות אין מחמצין במה דברים אמורים ביין שמן ודבש שאין בהם מים כל עיקר. הלכה לילה ראשון ואסור לקטף במי פירות אבל שאר ימים מותר לקטף בהן ואם לש ישרף מיד וכך מנהג בבבל שבפסח שורין מלח במים עד שימוח ואחר כך לשין בו: (שם קטו) ובשני לילות אלו שלפסח חייב אדם לוכל מצה לבדו בברכה ואחר כך מרור לבדו בברכה. ואחר כך מצה ומרור בלא ברכה מה טעם שכתב תאכלו מצות וכתב על מצות ומרורים יאכלוהו. (שם קח) ובשעה שאדם אוכל מצה צריך להסב מה טעם באותו היום היינו בני חורים. וכששותה ארבעה כוסות אילו צריך הסיבה. ונשים אף על פי שכל מצוה שקבועה לה זמן פטורות חייבין בכל מצוות פסח כאנשים לבער חמץ ולוכל מצות ולשתות ארבע כוסות. (שם קיא) אמר רב כהנא מצה לפי כל אחד ואחד. מרור לפני כל אחד ואחד. חרוסת לפני כל אחד ואחד. ואין עוקרין את השולחן לפני מי שאומר הגדה. ורב שישי בר רב אשי אמר כולם לפני מי שאומר הגדה וכן הלכה. ואלו רבנן אין שורין את המורסן לתרנגולים אבל חולטין. האשה לא תשרה את המורסן ותוליך בידה למרחץ. אבל שפה היא על בשרה יבש. לא ילעוס אדם חטין ויתן אל מכתו מפני שהן מחמיצות. תנו רבנן דברים שאינן באים לידי חמץ האפוי והמבושל וחלוט שחילטו ברותחין. (שם לט) תני ר' יוסי ב"ר יהודה קמח שנפל לתוכו הדלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חמץ. אמר רב פפא והוא שעושה טיף טיף: אילו עוברין בפסח כותח הבבלי שכר האדומי חומץ האדומי זיתם המצרי זיבא של צבעים ועמילן שלטבחים וקולח שלסופרים. ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים זה הכלל כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח הרי אילו באזהרה ואין בהם משם כרת. תני אמר ר' יהושע זה ששנינו זה הכלל למה מנו חכמים את אלו כדי שיהא בקי בהם ובשמותיהן: ואלו ירקות שאדם יוצא בהן בפסח בחזרת בעולשין בתמכה בחרחבינה ובמרור יוצאין בהן בין לחים בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ומצטרפין כזית ויוצאין בכלח שלהן בדמיי ובמעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש ש(לא) נפדו. חזרת מרור עולשין הינדיבי תמכא. אמר רבא בר בר חנה תמכתה שמה הרחבינא. אמר ר' שמעון

בן לקיש אציא שלדקל מרור? חליאתא. ומי שאין לו אלא מרור ואין לו שאר ירקות כיצד יעשה (שם קיד) אמר רב הונה מברך בורא פרי האדמה ואוכל וכשיגיע לוכל מרור מברך לוכל מרור ואוכל. השיב רב חסדא לאחר שמילא כריסו ממנו יחזור ומברך עליו אלא אמר רב חסדא מברך בורא פרי אדמה ואוכל מרור וכשיגיע לוכל מרור אוכל בלא ברכה והלכה כרב חסדא: ואסור ללוש מצה אלא במים שלנו (שם מב) שאמר רב יהודה אשה לא תלוש אלה במים שלנו. דרש רבא אשה לא תלוש לא בחמה ולא בחמין ולא בחמי חמין ולא במים הגרופים ולא תגביה ידה מן התנור עד שתגמור את הפת וצריכה שני כלים אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו. ומים שרוחצין בהם ענגות וכוסות שלקמוה צריך לשופכן במקום גבוה במקום שאינו מודדין. (שם מ) דשנן מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין. ואין אדם יוצא ידי חובתו אלא במצה שמשמרה מחמץ לשם מצה. ואינו יוצא ידי חובתו אלא במצה שלחמשת המינין. (שם לב) כדתנינן אילו דברים שאדם יוצא ידי חובתו בפסח בחיטין בשעורין בכוסמין בשיבולת שועל ובשיפון. כוסמין גולמא ומין חיטין הוא. שיפון דישרא. שיבולת שועל שובלי תעלא ומין? שעורין הן. ואוכלין ושותין כל צרכיהן על השולחן ואם יש להן פירות מברך על כל אחד ואחד מעין ברכותיו ואוכל וצריך לברך עליהן ולאחר כל שהוא אוכל כזית מצה שאמרו חכמים אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ואסור לו לאכול כלום אחר מצה ולא לשתות חוץ מן כוס שלברכה וכוס שלההלל ואם רוצה לשתות מים שותה ומי שקדש בבית אחד והצרך לקדש בשנים בתים או בשלשם כיצד עושה מקדש בבית אחד ואוכל שאר ירקות ואומר הגדה עד גאל ישראל ומניחין אוכלין מצה ומרור כל צרכם ומברכין ברכת המזון ואחר כן הולך לבית אחר ומקדש ואוכל שאר ירקות ואומר הגדה ומברך ואוכל כל צרכיו ומברך ברכת המזון ושותה כוס שלברכה והולך לבית ראשון וגומר הלל ואינו שותה כוס שלהלל ואחר כך הולך לבית אחרון וגומר הלל ושותה כוס שלהלל. ומי שאפה מצה על קרקע כשמשמרה יצא ידי חובתו ואמרו חכמים לעיניין פת קרקע (ברכות לח) מר זוטרא קובע סעודתו עליו ומברך תחילה וסוף המוציא לחם מן הארץ ושלש ברכות ואמר רב בר רב אשי ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח מה טעם לחם כתיב ואם אפאו על אסכלה יוצא בו ידי חובתו. (פסחים לז) פת שלא בשלה יפה כשבוצעין אותה נינרין ממנו חוטין אסורה. (שם מח) והלכה כר׳ מאיר שאמר כיון שהכסיפו פניו אסור וחייבים עליו כרת: וקודם הפסח צריך לרחוץ כלים שנשתמשו בהן חמץ בחמין כגון הקדירות וזימלסטריות ואסכליות וצריך לעשות להן הגעלה ברותחין (ע״ז עו) וכך אמר רב הונא מניח יורה קטנה לתוך יורה גדולה ויורה גדולה מה הוא עושה כמעשה שלדוד שלרב עקיבה שעשה לו מסגרת של קמח ומלאה מים והרתיחה אמר רבא מי חכם לעשות כך אלא עקיבה שאדם גדול הוא כסבור כבלעו כך פולטו מה בלעו

בניצוצות אף פלטו בניצוצות. אבל ודי קערות תשמישן בכלי שיני הוא כשיקה מדוד ונוטל עליו מותר. וכלי חרש שנשתמש בהם חמץ כגון אגנות וקדירות אע"פ שמפלטן אסור להשתמש בהן עד לאחר הפסח מה טעם מפני שכלי חרש אין לו פליטה וקדירות של אבן מותרות בהדיחה וכלי קונייא כשלחרש דומין. וחייב אדם לספור שבעה שבועות מערב שלחמשה עשר בניסן שכתב וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד. ממחרת השבת ממחרת יום טוב שהוא ששה עשר בניסן שבו מקרבין עומר ומי ששכח ולא בירך על ספירת העומר בשאר ימים מברך מצוה לספור ימים מצוה לספור שבועות. ואסור לוכל חדש עד ערב שבעה עשר בניסן אור שמנה ובין אכלו קלי ובין אכלו שאינו קלי שכתב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה. ואמר ר' יצחק אכל לחם קלוי וכרמל לוקה משום לחם ולוקה משום קלי ולוקה משום כרמל:

[הלכות ת"ב]

חייב אדם לענות עצמו בתשעה באב ולנהוג בעצמו מנהג אבילות (תעני' ל) דתנו רבנן כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב. בתשעה באב אסור במלאכה ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ואסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובהגדות אבל קורא בתורה הוא באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיהו ותינוקות של בית רבן בטילין משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. (תעני' כו) משנכנס אב ממעטין בשמחה. שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסורים מלספר ומלכבס בחמישי מותרין מפני כבוד השבת. ובמקום שחל ת"ב להיות בתוך השבת כגון שלישי וחמישי עד התענית מותר. אסור לספר ולכבס אחר התענית מותר (שם ל) ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין (שם לא) אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה ב"ר אלעי ערב תשעה באב יושב בין התנור לכירה ומביאין לו פת חרבה ואוכלה במלח ושותה קיתון שלמים ודומה כמי שמתו מוטל לפניו. והלכה תשעה באב שחל להיות ערב שבת וכן ת"ב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צורכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו חל להיות בחול סעודה המפסיק בה לא יאכל בה בשר ולא ישתה בה יין במה דברים אמורים שהפסיק משש שעות ולמעלה אבל קודם שש שעות מותר אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה לוג יין מגיתו בן ארבעים יום (שם ל) כדתנן יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתו שלשה ימים ואין בן סורר ומורא נהרג על שתייתו. דרש רבא עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בתשעה באב כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכיפורים ובין השמשות שלו אסור וכך אמרו בשם ר' יוחנן מקום שנהגו לעשות בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות אינן עושין. כל מקום תלמידי חכמים בטלים (שם) רבן שמעון בן גמליאל אומר כל העושה מלאכה בת"ב אין רואה סימן ברכה

ר' עקיבה אומ' כל האוכל ושותה בת"ב כאילו אוכל' ושותה ביום הכיפורים והחכמים אומרים כל העושה [מלאכה] בת"ב אינו רואה בשמחתה של ירושלים שנאמר שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה. וכל האוכל בשר ושותה בו יין עוונותיו חקוקין שנאמר ותהיא עוונם על עצמותם. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר שמחו את ירושלים וגו'. על חומותיך ירושלים הפקדתי וגו' (מנחו' סז) מה הן אומר אמר רבא בר רב שילא אתה תקום תרחם ציון וגו' ואין צורך לומר ערב ת"ב שאין שמחים בו אלא אפילו (תעני' כו) מראש חדש אב ממעטין בשמחה. ותניא מראש חדש ועד התענית ממעטין בעסקיהן מלישא ומליתן מלבנות ומלנטוע ומארסין ולא כונסין ואין מיבמין ואין עושין סעודת אירוסין. אמר רבא זו שאמרנו מארסין לא אמרו אלא קודם שחל תשעה באב להיות בתוכה אבל שבת שחל ת"ב להיות בתוכה אפילו לארס אסור.

ה [הלכות] ראש השנה

(ר"ה לב) סדר ברכות של ראש השנה שליח ציבור אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודייה וברכת כהנים. ומניין שאומר אבות שנאמר הבו לה' בני אלים. ומניין שאומר גבורות שנאמר הבו לה' כבוד ועוז. ומניין שאומר קדושות שנאמר הבו לה' כבוד שמו וגו' ומניין שאומר מלכיות זכרונות שופרות שנאמר ותקעתם בחצוצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיה לכם לזכרון לפני אלהיכם. לפי שאין ת"ל אני ה' אלהיכם. ומה ת"ל אני יי' אלהיכם זה בניין אב כל מקום שנאמר מלכיות יהו הזכרונות השם עמהם (ספרי בהעלותך) ר' נתן אומר ותקעתם בחצוצרות אילו השופרות והיו לכם לזכרון אילו הזכרונות אני יי' אלהיכם אילו המלכיות. ומה ראו חכמים לומר מלכיות ואחר כך זכרונות ושופרות. אלא המליכוהו בתחילה עליך ואחר כך בקש ממנו שיזכור לך ובמה בשופר שלחירות שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ואם אמר שלש שלש יצא. ר' יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר שלש מכולן יצא. כנגד תורה נביאים וכתובים ויש אומרים כנגד כהנים לוים וישראלים. אמר רב הונה הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. מתחיל בתורה אומר ככתוב בתורה. בכתובים אומר ככתוב בדברי קדשך ומסיים בנביא ואומר ככתוב על יד נביאיך (שם לב) ואין מזכירין מלכות וזכרון ושופר שלפורענות. זיכרון כגון ויזכור כי בשר המה. מלכות כגון דכתיב חי אני נאום ה' אם לא ביד חזקה ואע"פ שאמר רב נחמן כל הכעס הזה יכעס עלינו המקום ואעפ"כ חימה בראש השנה אין מזכירין. שופר דכתיב תקעו שופר בגבעה. העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה במוסף תוקע ובשאר ימים טובים הראשון מקרא אתהלל ויחיד צריך לומר בתפילתו בראש השנה אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על כל העולם כולו בכבודך עד ומלכותו בכל משלה. והשיאנו וגו'.

(שם כט) תנו רבנן הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררין הרי אילו מוציאין טומטום ואדרוגינס. אדרוגינס מוציא את מינו ואת שאינו מינו טומטום אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא (שם לג) סדר תקיעות שלש שלשלש שלש שיעור תקיעה שלש תרועות שיעור תרועה שלש יבבות. (שם לד) התקין ר׳ אבהו בקיסרין תקיעה שלש שברין תרועה ותקיעה שנייה. תקיעה שלש שברים ותקיעה. שלישית תרועה ותקיעה ותרועה. כל כך למה כדי לערבב את השטן (שם טז) שאמר ר׳ יצחק מפני מה תוקעין בראש השנה. מפני מה תוקעין מפני גזירת הכתוב אלא מפני מה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקען ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן. (שם לג) ת״ר מניין שהוא בשופר ת״ל והעברת שופר תרועה ואין לי אלא ביובל בר״ה מניין ת״ל בחדש השביעי שאין ת״ל בחדש השביעי מה ת״ל בחדש השביעי שתהיא תרועה שלחדש השביעי כזה מה זה העברת שופר תרועה אף זה העברת שופר תרועה ומנין שפשוטה לפניה ת״ל והעברתה שופר. (שם לד) יכול העברה ביד ת״ל ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמור מה להלן בקול אף בכאן בקול. ומנין שפשוטה לאחריה ת״ל תעבירו שופר אין לי אלא ביובל בראש השנה מנין ת״ל והעברתה שופר תרועה בעשור לחדש ביום הכיפורים שאין ת״ל בחדש השביעי מה ת״ל בחדש השביעי שתהא תרועה של חדש השביעי כזה. מה זה פשוטה לאחריה ופשוטה לפניה. ומה זה העברת שופר תרועה אף זה העברת שופר תרועה. ומניין שלשלש שלש שלשה פעמים על כל אחת ואחת ת״ל שבתון זכרון תרועה. והעברתה שופר תרועה יום תרועה יהיה לכם. ומניין ליתן את האמור בזה בזה ואת האמור בזה בזה. ת״ל שביעי שביעי לגזירה שוה. הא כיצד שלשה תקיעות שהן תקע. שיעור תקיעה כתרועה שיעור תרועה שלש של שברים. (שם ע״ב) מי שבירך ואחר כך נתמנא לו שופר תוקע ומריע ותוקע תוקע ומריעה ותוקעה שלש פעמים והוא שלא היה לו שופר מתחלה אבל היה לו שופר בתחלה כשהוא שומעו על סדר ברכות הוא שומעו. רב ספא ב״ר שמואל עמד להתפלל ביחיד אמר לו לתלמידיו ראה כשאגע בך תקע אמר לו רבא לא אמרו כן אלא בחבר עיר.

תניא ושנינו כזו כשהוא שומען שומען על הסדר ועל סדר ברכות במה דברים אמורים בחבר עיר אבל ביחיד שומען עם הסדר ושלא על סדר ברכות. ויחיד שלא תקע חבירו תוקע לו. ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך לו. ומצוה בתוקעין יתר מן המברכין כיצד היה לפניו שתי עירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולך למקום שתוקעין. וודי זו של תורה וזו של חכמים ואע״פ שכן ודאי וכן ספק. (שם כט) אמר לו ר׳ זירא לתלמידיו כוין ותקע לי כסבור צריכין אנו דעת משמיע. (שם לד) אמר ר׳ יוחנן שמע תשע תקיעות בשש שעות ביום יצא. מתשעה בני אדם כאחד יצא ואפילו בזה אחר זה ואפילו בסירוגין ואפילו כל היום והוא ששמע ממי שמחוייב במצוה אבל שמע מאשה ומחרש ומשוטה וקטן ושאינן בני חיוב לא יצא דתנינן (ר״ה כט) זה הכלל כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן.

ומי ששמע ממי ששמע יצא דתני אחוה בריה דר' זעירא כלהברכות אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הפירות וברכת המזון שאם יצא אינו מוציא. ונשים פטורות מתקיעת שופר מפני שמצות עשה היא שהזמן גרמה וכל מצות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות. (שם כו) כל השופרות כשרין חוץ משלפרה מפני שהוא קרן. אמר [ר' יוסי] והלא כל השופרות נקראו קרן שנאמר והיה במשוך בקרן היובל כשמעם את קול השופר אלא שאין קטיגור נעשה סניגור (שם כז) שופר שנסדק ודבקו כשר דבק שברי שופרות פסול. תני רבא ארוך וקיצרו כשר גורדו והעמידו על גלדו כשר. ציפהו זהב במקום הנחת פיו פסול שלא במקום הנחת פיו כשר. ציפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנא קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר. ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר. נתן שופר בתוך שופר ותקע בו אם קול פנימי שמע יצא ואם לאו לא יצא. הפכו ותקע בו לא יצא. אמר רב פפא לא שיהפכו כחלוק אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב. מה טעם אמר רב מתנה מקרא כתוב והעברת דרך העברתו אנו צריכין. דיבק שברי שופרות פסול. הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול. ניקב וסתמו בין במינו בין שלא מינו פסול ור' נתן אומר במינו כשר שלא במינו פסול. אמר ר' יוחנן זו שאמר במינו כשר לא שנו אלא שנשתייר רובו אבל לא נשתייר רובו פסול מכלל שלא במינו אע"פ שנשתייר רובו פסול. נסדק לארכו פסול לרחבו אם נשתייר בה שיעור תקיעה כשר ואם לאו פסול. וכמה שיעור תקיעה פירש רבן שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן. היה קולו דק או עָבה או צרור כשר שכל הקולות כשרין בשופר. (שם) התוקע אל תוך הבור או לתוך החדות או לתוך הפימוס אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא. אמר רב הונא אלא לאותן העומדים על שפת הבור אבל לאותן העומדים בבור יצא. (שם כח) אמר רבא בשופר שלעבודה זרה לא יתקע ואם תקע יצא. אמר רבא המודר הנייה מחבירו מותר לתקוע לו בשופר. המודר הנייה משופר אסור בשופר שלראש השנה. (שם לב) אין מפקחין עליו את הגל ואין עוברין עליו תחום שבת ולא עולין לו באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על המים מה טעם יום טוב עשה הוא דכתיב וחג השביעי תעשה לך חג הסוכות תעשה לך ועשית פסח לה' אלהיך. והוקש כל המועדות זה לזה דכתיב אֵלה מועדי ה' מקראי קודש ויום טוב עשה ולא תעשה הוא דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו. וכתיב שבתון ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: (שם לג) אין מעכבין את הנשים ואת התינוקות מלתקוע בהן ביום טוב ומתעסקין בהם שילמדו. אמר ר' אליעזר והוא ואפילו בשבת. המתעסק ללמוד לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא. (שם כט) תנא דבי שמואל וכל מלאכה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא מה טעם אמרו חכמים שבזמן שיהיה ראש השנה בשבת אין תוקעין אמר רבא מפני שהכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיעין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים והוא .

טעמו של מגלה וטעמו שללולב. (שם לד) ת״ר ברכות אין מעכבות זו את זו תקיעות מעכבות זו את זו. ברכות של ר״ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו מה טעם אמר רבא אמר הקב״ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות וזכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני ובמה בשופר. וכשם ששליח ציבור חייב כל אחד ואחד חייבין (שם) רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן. תניא אמר לו לרבן גמליאל לדבריך למה ציבור מתפללין אמר להן כדי להסדיר שליח תפלתו אמר להן לדבריכם למה שליח יורד אמרו לו כדי להוציא את שאינו בקי. אמר להן כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי. אמר רבא בר רב חנא אמר ר׳ יוחנן מודין חכמי׳ לרב״ג כשבא ראובן אמר יעקב ב״ר אידי אמר ר׳ שמעון חסידא לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות בלבד מה טעם מפני שאנוסין. (עירובין מ) אומרים זמן בראש השנה וביום הכיפורים וזמן אומ׳ ואפילו בשוק ולמדנו שזמן אינו צריך כוס.

ו הלכות כיפורים

(יומא עג) יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ואסור בעשות מלאכה כשבת. וחייב אדם להתפלל ביום הכיפורים תפילת המנחה ולומר אתה יודע רזי עולם אחר תפלתו קודם שישב בסעודה שמא תטרף דעתו וחייב אדם להפסיק בערב יום הכיפורים מבעוד יום דתנן (שם פא) ועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול בתשעה ממש תלמוד לומר בערב או בערב יכול משתחשך ת״ל מערב הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מיכן שמוסיפין מחול על קודש. אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מניין שמאחרין ת״ל עד ערב. ימים טובים מניין ת״ל תשבותו שבתכם הא כיצד כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על קודש.

(שם פז) ת״ר מצות ודואי ערב יום הכיפורים עם חשכה אבל אמרו חכמים מתודה קודם אכילה ושתיה שמא תיטרף דעתו בסעודה אע״פ שהתודה קודם אכילה יתודה לאחר אכילה ושתיה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה. ואע״פ שהתודה ערבית יתודה שחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה והיכן יחיד אומרה אחר תפילתו ושליח ציבור אומרה באמצע. אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי אתה חופש כל חדרי בטן ובוחן כליות ולב. ואין כל דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתסלח לנו על כל עוונותינו ותמחול לנו על כל פשעינו. על חטא שחטאנו לפניך בשגגה וע״ח שח״ל בזדון ע״ח שח״ל בסתר. וע״ח שח״ל בגלוי. ועל חטא׳ שאנו חייבים עליהם מיתה. שאנו חייבים עליהם כרת. מיתה בידי שמים. מיתת בית דין. מלקות ארבעים. על מצות עשה ועל מצות לא תעשה בין שיש בה קום עשה. ובין שאין בה קום עשה. בין שגלויים לנו ובין שאינן גלויין לנו. אילו ואילו לפניך גלויים כמו שנאמר הנסתרות לה׳ אלהינו וגו׳. ומלפניך

סליחה ומחילה כי אתה האל הסולחן ומוחל העון יהיו לרצון. מה אנו מה חיינו מה חסדינו ומה צדקתינו לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי' הלא הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל. אתה הבדלתה אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך כי מי יאמר לך מה תפעל צדקתה ותתן לנו ה' אלהינו את יום הכיפורים באהבה קץ מחילה לכל עוונותינו למען נחדל ונשוב לעשות רצונך בלבב שלם. ואתה ברחמיך הרבים רחם עלינו כי לא תחפוץ במות רשע ככתוב דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. ואומר יעזוב רשע דרכו וגו' ואתה אלוה סליחות חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ומרבה להטיב רוצה אתה בתשובת הרשעי' ואין אתה חפץ במיתתם ככתוב החפץ אחפוץ במות הרשע. ונאמר כי לא אחפוץ במות המת. ונאמר אמר אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפץ וגו' כי אתה סולחן לישראל מן העולם ומוחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור ודבר אמת וקיים לנצח כי אתה הסולחן בכל ומוחל העון יהיו לרצון. ואסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו ואם היו ידיו או רגליו מלוכלכות בטיט או בצואה או שהיה דם שותת מחוטמו רוחץ כדרכו ואינו חושש. והמלך והכלה רוחצין מלך מה טעם שכתב מלך ביופיו תחזינה עיניך. והכלה שלא תתגנה על בעלה.

(שם עז) תנא דבי מנשה רבי שמעון בן גמליאל אומר אשה מדיחה ידה אחת ונותנת פת לבנה הקטן. אמרו עליו על שמי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו חכמים שיאכיל בשתי ידיו מה טעם אמר אביי משום שבות. (שם פב) הלכה כר' יוחנן שאמר בן שתים עשרה שנה משלרב משלימין ובתינוקת בת שלש עשרה שנה משלימין מן התורה.

עברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשוב נפשה. (שם) תנו רבנן עברה שהריחה בשר קודש או בשר חזיר תוחבין לה כוש ברוטב ומניחין לה על פיה אם נתישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמו אם נתישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו שאין לך דבר שהוא עומד בפני פיקוח נפש אלא ע"ז וגילוי עריות ושפיכת דמים. חולה מאכילין אותו על פי בקיין אם אין שם בקיין מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר די. (שם פג). אמר ר' ינאי חולה אומר צריך אני ורופא אומר אינו צריך מאכילין אותו על פי עצמו. לב יודע מרת נפשו. רופא אומר צריך וחולה אומר אינו צריך מאכילין אותו על פי רופא. אימור תונבאתא שאחזו וספק נפשות להקל. (יומא פג) מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו. שנו חכמים מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה. מפני שהדבש וכל מיני מתיקה מאירין את העיני'. אמר רב נחמן אמר שמואל מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אליה בדבש. רב הונא בריה דרב יהושע אמר סולת נקיה בדבש. רב פפא אמר קמח שעורין בדבש. מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ר' מתיה בן חרש מתיר. ועוד אמר ר' מתיה בן חרש החושש פיו מטילו לתוכה סם ואפילו בשבת מפני שספק נפשות להקל דוחה את השבת ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת. (שם עח)

תני רב יהודה בר גרוגרת אסור לישב על גבי טינה ביום הכיפורים אמר ר' יהושע בן לוי ובטינא המטפחת. אמר אביי ובטופח להטפיח. אמר רב יהודה מותר להצטנן בפירות. רב יהודה מצטנן בדלעת רבא מצטנן בתינוק. רבא מצטנן בכוס של כסף אמר רבא כוס של כסף מלא אסור חסר מותר של חרס בין כך ובין כך אסור מפני שמוצץ זעירי בר חמא אושפיזכו של ר' אמי ושל רב אסי ושל ר' יהושע בן לוי ושל חכמי' אמר לו ליוסף בן ר' יהושע בן לוי בוא אומר לך דבר מעולה שהיה עושה אביך מטפחת היתה לו בערב יום הכיפורים והיה שורה אותה במים ועושה אותה כמן כלים נגובים ולמחר מקניח בהם ידיו ורגליו. (שם) וכן כשבא רבא בר מרי אמר בערב תשעה באב מביא מטפחת ושורה במים ועושה כמן כלים נגובים. ולמחר מקנח בהן ידיו ורגליו. וביום הכיפורים אסור לעשות כן מפני שהוא בא לידי סחיטה. והלכה אבל אסור לרחוץ בין בחמין בין בצונין במה דברים אמורים כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור ובצונן מותר. ולסוך אפילו כל שהוא אסור ואם לעבר את הזוהמה הרי זה מותר. ועשו חכמים לתשעה באב כאבל וכתענית ציבור. שאמר שמואל אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד. ותניא אצל תענית ציבור שאמר אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר. וחייב אדם לוכל ולשתות בערב יום הכיפורים (שם פא) ששונה חייא בר רב מדכתיב ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחודש וכי בתשעה מתענין והלא בעשרה מתענן אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה מעלה עליו הכתוב כאלו נתענה תשיעי ועשירי.

ז הלכות סוכה

(סוכה כח) תנו רבנן בסוכות תשבו שבעת ימים אין תשבו אלא כאין תדורו אמרה תורה שב בדירעת עראי מיכאן אמרו היו לו כלים נאים ומציעית נאות מעלן לסוכה אוכל ושותה בסוכה ומשנין בסוכה. (שם כט) ואמר רבא כלים של תשמישי מאכל חוץ לסוכה כגון קדירות ושפודין וכלי שמניח תחת הצלי וכלין של בצק וכלים שלתבלין כולם חוץ לסוכה כלים שלמשתה בסוכה כגון כוסות קיתונית וצלוחיות. נר יש אומרים בסוכה ויש אומרים חוץ לסוכה ואינן חלוקין כן בסוכה גדולה כן בסוכה קטנה. ואי זה הוא סוכה קטנה כששנינו (שם ג) מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשרה. ר' אומר פסולה עד שיהא בה ד' אמות על ד' אמות. והלכה כחכמי' שאפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו כשירה. (שם טז) אמר ר' אסי פס ארבעה ומשהו מתיר בסוכ' קטנה משום דופן כיצד יעשה יעמידנה בפחו' משלש' לדופן שכל פחות משלשה כלבוד דמי. וכך משמעינו שאורך סוכה קטנה שבעה טפחים במה דברים אמורים באורכה אבל בגובהה עד שתהא גבוה עשרה טפחים ששנינו ושאין גבוה עשרה טפחים פסולה. (שם ו) ושאין לה שלש דפנות. תנו רבנן שלש כהלכתה ורביעית אפילו טפח דברי ר' שמעון וחכמים אומרים שתים כהילכתן

ושלישית אפילו טפח והלכה כחכמים. ואותו טפח היכן מעמידו (שם ז) אמר ר׳ סימון אמר ר׳ יהושע בן לוי עושה טפח שוחק ומעמידו בפחות משלשה [טפחים] סמוך לדופן וכל פחות משלשה כלבוד דמי. ושחמתה מרובה מצלת (כשרה). [פסולה] ת״ר ושחמתה מחמת סכך ולא מחמת דפנות. ור׳ יאשיה אומר אף מחמת דפנות והלכה כחכמים. כן הוא שונה (שם כב) ושחמתה מרובה מצילתה פסולה אם זו כזו כשרה. ושם הוא שונה שצילתה מרובה מחמתה כשירה אם זו כזו פסולה. אל תתמה כן מלמעלן וכן מלמטן. (שם ח) ת״ר סוכת גוים סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותים סוכה מכל מקום כשרה ובלבד שתהא מסככת כהילכתה. אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל מכל מקום קשיא להביא מה. להביא זו ששנו חכמים סוכת הרועים סוכת הקיצין סוכת הבורגנין סוכת שומרי הפירות סוכה מכל מקום כשרה ובלבד שתהא מסוככת כהילכתה. אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל. (שם יב) זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גדוליו מן הארץ אין מסככין בו. מניין כשבא ראבין אמר ר׳ יוחנן מקרא כתיב חג הסוכות תעשה לך וגו׳ בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר. ורב חסדא אמר מכן צאו ההרה והביאו עלי זית וגו׳ חבילי קש חבילי עצים חבילי זרדים אין מסככין בהן אם התירן כשרות וכולן כשרות לדפנות. אמר ר׳ חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן מפני מה אסרו חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין לא מפני שהן פסולין לסיכוך אלא פעמים שאדם בא מן השדה וחבילין על כתיפו ומעלה ומניחה על גבי סוכה ליבשה ונמלך עליה לסיכוך והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי. (שם יג) אמר רב חנן בר רבא מסככין בהחמין ובהיגין אביי אמר בהחמין מסככין בהיגין לא מה טעם כיון שנושרין מניחין ויוצא. מי שהוא אומר אם התירן כשרות מלמדנו כל מקום שיש אגד אסור לסכך בהן. ואמר רב חנן בר רבא צואר של דקל מסככין בו ואע״פ שאגודה איגד בידי שמים לאו שמיה איגד. ואע״פ שאגודה אגד באחד לאו שמיה אגד. דרש מרימר הללו אלמות של סורא מסככין בהן ואע״פ שאגודות למניין אגודות. ואמר ר׳ אבא אמר שמואל הללו צריפין של אורבנין כיון שהותר ראשי מדנין שלהן כשרין. והלא אגודין מלמטה אמר רב ספא בשהתירן רב הונא בריה דרב יהושע אמר אע״פ שלא התירן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו אין שמו אגד. (שם טז) המשלשל דפנות מלמעלן למטן אם גבוהות עשרה טפחים כשרה. ר׳ יוסי בר יהודה אומר כשם שמלמעל׳ למטה עשרה טפחים כך מלמטה למעלה עשרה טפחים. (שם יז) הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחי׳ פסולה והלכה כחכמים. בית שנפחת וסוכך על גביו אם יש בין הכותל לסיכוך ארבע אמות פסולה פחות מארבע אמות כשרה. מה טעם שנומר דופן עקומה פחות מארבע אמות כשרה שכל פחות מארבע אמות נאמר ראה לדופן זה כאילו מוקרב היא אצל סיכוך כשרה. ומניין שכל פחות משלשה נאמר לבוד וכל פחות מד׳ אמות לדופן נאמר דופן עקום (שם ה) שאמר רב חייה בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. (שם יח) סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין כשרה ושאין לה פצימין אביי אמר כשרה רבא אמר פסולה אביי אמר כשרה

פי תקרא יורד וסותם רבא אמר פסולה פי תקרא אינו יורד וסותם. והלכה כרבא. (שם יט) רב אשי מצאו לרב כהנא שהיה מסכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין אמר לו לא סבור לזו הלכה כרבא. הראה לו נראה מבחוץ ושוה מבפנים ואמרנו עלה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי שזה הוא פצימא, (שם יח) דרש רב יהודה ביר' אילעי בית שנפחת וסיכך על גביו כשרה. אמר לפניו ר' ישמעאל ביר' יוסי ר' פרש כך אמר אבא ארבע אמות פסולה פחות מארבע אמות כשרה. (שם יט) העושה סוכתו כמן צריף או שסמכה לכותל ר' אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין. ר' אליעזר סבור סוכה דמות אוהל אנו צריכין וחכמים סבורים שפועי אוהלים כאוהלים דומים. הלכה בוא ולמוד (שם) שאביי בא ומצאו לרב יוסף שישן בכילת חתנים בסוכה אמר לו כמי סבור ר' אמור לו כר' אליעזר. שאמר כל מקום שאן לה גג אינו אוהל ותניח חכמי' ותעשה כר' אליעזר אמר לו חיצונה איפכא שנינו ר' אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין אמר לו ותניח משנה ותעשה כחיצונה. אמר לו משנה כיחיד הוא דתניא העושה סוכתו כמן צריף או שסמכה לכותל ר' נתן אומר ר' אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין שמענו מזו שלרב יוסף שכילת חתנים מותר לישב בה בסוכה מה טעם כיון שאין לה גג וחכמים מכשירין שמענו מזו שלרב יוסף שכילת חתנים מותר לישן בה בסוכה מה טעם כיון שאין לה גג אינו אוהל ואינו נראה סוכה בתוך סוכה. ולמדנו כילה שיש לה גג פסולה לישן בה בסוכה ואפילו למי שיאמר סוכה דירת קבע אנו צריכין באין אוהלי עראי ומבטלין אוהלי קבע. ואע"פ שחלוק רב יהודה שאמר אין באין אוהלי ארעאי ומבטלין אוהלי קבע. דתנן (שם כ) אמר רב יהודה נוהגין היינו ישנים תחת המיטות בפני הזקנים שנינו סתם שלא כר' יהודה הישן תחת המיטה בסוכה לא יצא ידי חובתו ופירש שמואל במיטה הגבוהה עשרה למדנו שבאין אוהלי עראי ומבטלין אוהלי קבע. (שם) ת"ר מחצלת של חשיפא ושל גמי גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה ר' ישמעאל ב"ר יוסי אומר משום אביו אחד זה ואחד זה מסככין בה וכך היה ר' דוסה אומר כדבריו תני אמר חנניא כשירדתי לגולה מצאתי זקן אחד ואמר לי מסככין בבודייא אמרתי לא אין. וכשבאת אצל ר' יהושע אחי אבא הודה לדברי והוא שאין לה קיר והיכן שאין לו קיר מתחלתו לסיכוך עשוי ומסככין בו. ואסור להסתפק מעצי סוכה כל שבעה. (שם ט) דאמר רב ששת משום ר' עקיבה מניין לעצי סוכה שאסורין בהנייה כל שבעה ת"ל חג הסוכות תעשה לך ותני ר' יהודה בן בתירה אומר מניין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה ת"ל חג הסוכות תעשה לך חג לה'. וסוכה לה'. ולא עצים לבדן שאסור להסתפק מהן כל שבעה אלא אפילו תלה בהן ועיטרה בכלים נאים ליפותה אסור להסתפק מהן כל שבעה. (שם מו) ת"ר העושה סוכה לעצמו אומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. נכנס לישב בה אומר אשר קידשנו במצותיו וציונו לישב בסוכה. היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה כגון לטאטה או לפרוש לתוכה כרים וכסתות מברך שהחיינו. ואם אינו יכול לחדש בה דבר מברך שתים

אחת על סוכה ואחת זמן. ועכשו שאמר רב אשי אני ראה רב כהנא שמסדרן על הכוס הילכך זמן בין העושה סוכה לעצמו בין העושה לולב לעצמו אינו צריך לברך שאפשר לו שיאמר על הכוס. (שם כז) ר׳ אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לוכל בסוכה אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים אין לדבר קיצבה חוץ מן לילי יו״ט הראשון בלבד שר׳ אליעזר מקרא כתוב בסוכות תשבו שבעת ימים תשבו כעין תדורו מה דירא אחת ביום ואחת בלילה אף ישיבת סוכת אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים מה טעמן אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוצדק נאמר חמשה עשר בחג הסוכות ונאמר חמשה עשר בחג המצות מה להלן יום טוב ראשון חובה מיכאן ואילך רשות מניין שכתב בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה לדורות והלכה כחכמים. (שם) ר׳ אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון שלחג בלולבו של חבירו דכתב ולקחתם לכם משלכם כך אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון בסוכתו של חבירו שנאמר כל האזרח בישראל ישבו בסכת. בסכת כתיב מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת והלכה כחכמים. והלכה שעה שאדם נכנס לסוכה חייב לברך. ואפילו נכנס ויוצא בה עשרה פעמים ביום צריך לברך אשר קידשנו במצותיו וציונו לישב בסוכה מניין מתפילין דתני (שם מו) תפילין כל זמן שמניחן צריך לברך עליהן דב״ר וחכמים אומרים אינו מברך אלא שחרית בלבד. ואסור לאדם שיקבע סעודתו חוץ לסוכה דתנינן (שם כה) אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה. הלכה אכילת עראי אבל אכילת קבע בסוכה. וכמה אכילת עראי אמר אביי כשיעור שיטעום חכם וילך לישיבה. והללו שבעת ימים חייב אדם לעשות סוכה [קבע] (שם כח) דת״ר כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי כיצד יש לו כלים נאים מעלן לסוכה יש לו מצעות מעלן לסוכה אוכל ושותה בסוכה ומטייל בסוכה. והלכה (שם מז) אומר זמן בשמיני של חג ואין אומר זמן בשביעי של פסח ששמיני רגל בפני עצמו הוא לעניין פז״ר קש״ב. פיס בפני עצמו. זמן בפני עצמו. רגל בפני עצמו. קרבן בפני עצמו. שיר בפני עצמו. ברכה בפני עצמו. (שם כו) ת״ר הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה וחייבין בלילה. הולכי דרכים בלילה פטורין מן הסוכה וחייבין ביום. הולכי לדבר מצו פטורין מן הסוכה בין ביום בין בלילה. [תנו רבנן וגו׳ שומרי גנות ופרדסות פטורין בין ביום בין בלילה] ויעשו שם סוכה וישבו אביי אמר תשבו כעין תדורו רבא אמר פרצה קורא לגנב. רב התיר לו לרב אחא בר דלא לישן בכילה בסוכה מפני יתושין. רבא התיר לו לרב אחא בר אדא לישן בכילה בסוכה משום סרחה דגודנסא. רבא לטעמו שאמר המצטער פטור מן הסוכה. מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים אמר העלום לסוכה. תני לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עצמן. (שם כט) ת״ר היה אוכל בסוכה וירדו עליו גשמים וירד ואכל חוץ לסוכה אין מטריחין אותו לעלות עד שיגמור סעודתו היה ישן בסוכה וירדו גשמי׳ וירד חוץ לסוכה וישן אין מטריחין אותו לעלות עד שיאור ויעלה עמוד השחר.

ולאחר שיצאו שבעה ימים לאחר שיגמור סעודתו בסוכה מוציא כליו מן יום טוב אחרון ואם אין לו מקום להניח כליו אלא בסוכה פוסל סוכתו ומניח בה (שם מח) דתנו רבנן שבעה כיצד גמר מלאכל לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלן בשביל כבוד יום טוב האחרון ואמרו חכמים אין לו כלים ומהו אין לו כלים במה נשתמש אלא אין לו מקום להוריד כליו מהו רב חייא בר אשי אמר פוחת בה ארבעה. ר׳ יהושע בן לוי אמר מדליק בה את הנר ואינן חלוקין לבני מערבא שאין להם ספק שמערב יום טוב שלמו שבעה ימי סוכה לאחר שגומר סעודתו [בסוכה] פוחת בה ארבעה. לבבליים שיש להם ספק שמיני ספק שביעי הצריך לוכל סעודתו בסוכה ויום טוב הוא ואינו יכול לפחות בה ארבעה כיצד יעשה מדליק בה הנר הנה סוכה קטנה שנפסלה בנר. סוכה גדולה במה נפסלה שמכנים בה כלים של תשמיש מאכל. שאמר רבא כלים של תשמישי מאכל חוץ לסוכה וכלים של תשמישי משתה בסוכה. והלכה שמיני ספק שביעי (שם כה) יושבין בסוכה ואין מברכין לישב בסוכה. והלכה כרבא שאמר (שם כו) שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה.

ז הלכות לולב

(סוכה כט) לולב הגזול והיבש פסול מפני שהיא מצוה באה בעבירה שכתב והבאתם גזול את הפסח ואת החולה הארצה וגו׳ ובין לפני ייאוש ובין לאחר ייאוש לפני ייאוש בידו של גזל לאחר יאוש מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה. אבל הקנהו לאחר קנאו יוצא בו בין ביום טוב ראשון בין ביום טוב שני. ומפני מה סוכה גזולה מכשירין חכמים. דתנו רבנן (שם לא) סוכה גזולה והמסכך ברשות הרבים ר׳ אליעזר פוסל וחכמים מכשירין. אמרו חכמים כיצד אם גזל ממנו קרקע מקום סוכה וסיכך בעצים מן שלו כסבורין חכמים קרקע אינה נגזלת. אם גזל עצים וסיכך בהן קנאן בשינוי מעשה. (שם ל) אם כן אף לולב יקנה אותו בשינו [מעשה] כ׳ בורין חכמים לולב אינו [צריך] אגד דתני לולב בין אגוד בין שאינו [אגוד] כשר ואם תמצא לומר לולב צריך אגד שינוי החוזר לברייתו אין שמו שינוי אם כן אף גזל עצי סוכה גומר שינוי החוזר לבריתו אין שמו שינוי אלא עצים שלסוכה זהו טעמן מפני שקניין בשינוי השם מתחלה עצים סתם נקרא ועכשיו סכך נקרא. אף לולב בתחלה הדס נקרא ולבסוף הושענא. (שם לא) והלכה גזל עצים וסיכך בהם אין לו אלא דמי עצים בלבד. ומניין ששינוי השם ושינוי מעשה קנאו גזלן דתנינן (ב״ק צג) הגוזל עצים ועשאן כלים צמר ועשאו בגדים משלם כשעת הגזילה גזל פרה מעוברת וילדה ורחל טעונת וגזזה משלם דמי פרה שבורת לילד ודמי רחל טעונה ליגזז. גזל פרה ועוברה אצלו וילדה ורחל נטענה אצלו וגזזה משלם כשעת הגזילה. זה הכלל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה. (שם סו) אמר רב חסדא אמר ר׳ יוחנן מניין לשינוי מעשה שקנאו שנאמר והשיב

את הגזילה [אשר גזל] מה ת"ל אשר גזל כך מקרא אומר אם ישנו לגזל בעינו יחזיר לו ואם לאו יחזיר לו דמים. (סוכה לב) נפרצו עליו פסול נפרדו עליו כשר. אמר רב פפא נפרצו שעשויין עליו כי חופיא נפרדו שנאחז בדבר ונפרדו עליו אחד מחבירו כעניין שנאמר ויפרדו איש מעל אחיו. בקש רב פפא נחלקה התיומת מהוא. בא ושמע שאמר ר' יהושע בן לוי נחלקה התיומת נעשה כמי שנטלה התיומת ופסול מהוא תיומת כשכתב ויחדיו יהיו תמים על ראשו. (שם כט) לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר. (שם לב) אמר ר' יהודה אמר שמואל שיעור הדס וערבה שלשה טפחים ולולב ארבעה טפחים כדי שיהא לולב יוצא מן ההדס טפח. ור' פרנך אמר ר' יוחנן שדרו של לולב צריך שיהא מן ההדס טפח חוץ מן עליו. ת"ר לולב כפוף כווץ סדוק עקום דומה למגל פסול חרות פסול דומה לחרות כשר. אר' פפא לולב שעלה בעלה אחד מום הוא ופסול ומי שלא הניח לולב בהושענא מערב יום טוב מניחה ביום טוב. ומותר במעשה דמר בר חנה ומר בר שמואל. הדס הגזול והיבש פסול. (שם לג) תנו רבנן יבשו רוב עליו ונשתייר בו שלשה בדי לחים כשר. אמר רב חסדא ובראש כל אחדו אחד. נקטם ראשו תני עולא בר חנינה נקטם ראשו ועלתה בו תמרה כשר. (שם לב) ת"ר ענף עץ עבות עץ שהוא עבות וענפו חופה את עצו הוי אומר זה הדס ת"ר קלוע כמן קליעה ודומה לשלשלת הוי אומר זה הדס ר' אליעזר בן יעקב אומר וענף עץ עבות שטעם עצו כענפיו הוי אומר זה הדס. תני ענף עץ עבות כשר ושאינו עבות פסול כיצד עבות אמר רב יהודה שעומדים שלשה עלים בקנה אחד. רב כהנא אמר שנים ואחד. רב אחא בר רבא מחזיר על שנים ואחד הואיל ויצא מפי רב כהנא. (שם יב) אמר רב חסדא הדס שוטה [לסוכה] עץ עבות ללולב והדס שוטה פסול להושענות בין לבדו בין עם הדס אחר ולמה דומה הדס שוטה שגדולות עליו ורחבות. (שם לב) ת"ר נשרו רוב עליו ונשתיירו בו מיעוט כשר ובלבד שתהא עבותו קיימת. רוב עליו כמה שני עלים אמור סופה ובלבד עבותו קיימת. אמר אביי אתה מוצא בהדס שלמצרי שעומד שבעה עלין בצפיפה אחת שכשנושרין ארבעה נותרין שלשה ואמר אביי שמענו מזו שהדס מצרי כשר להושענא. ערבה גזולה ויבשה פסולה. ת"ר ערבי נחל הגדילות על הנחל פרט לצפצפה שגדילה בין ההרים. (שם לד) ואי זו היא ערבה ואי זו היא צפצפה ערבה קנה שלה אדום עלה שלה משוך ופיה חלק. צפצפה קנה שלה לבן עלה שלה עגול ופיה דומה למגל (שם לה) אתרוג הגזול והיבש פסול. ת"ר פרי עץ הדר עץ שטעם עצו ופריו שוה. ר' אומר הדר אל תקרא הדר אלא הדיר שלבהמה מה דיר זה יש בו גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומים ובאים קטנים ועדיין גדולים קיימים. וכך ישראל יש בהם צדיקים ובינונים ועמי הארץ ותלמידי חכמים ובאים קטנים ועדיין גדולים קיימים. (קדושין עב וב"ר פ' נח) עד שלא כבתה שמשו שלמשה זרחה שמשו שליהושע. עד שלא כבתה שמשו שליהושע זרחה שמשו שלעלי. עד שלא כבתה שמשו שלעלי זרחה שמשו שלשמואל. עד שלא נגנז אליהו זרחה שמשו של אלישע. עד

שלא נפטר ר' עקיבה נולד רבינו הקדוש. כפות תמרים מה זה אין לו אלא לב אחד וזקוף כלפי מעלה כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. (מנחו' כז) תני ארבעה מינים שבלולב שנים מהן עושין פירות ושנים מהם אין עושים פירות העושה פירות זקוקין לשאין עושה פירות. ושאי' עושה פירות זקוקים לעושין פירות. העושין פירות אילו תלמידי חכמים שיהו מבקשים רחמים על בעלי בתים שינצלו מן כל מיני פורענות (חולין צב) כי דשלחו מתמן יבעו רחמים אתכלייא על עלייא שאילולי עלייא לא מתקיימין איתכלייא. ושאין עושין פירות זקוקין לעושין פירות אלו בעלי בתים שהן זקוקין לעשות נחת רוח לחכמים. (שם לד) ר' ישמעאל אומר פרי עץ הדר כפות תמרים אחד וענף עץ עבות שלשה וערבי נחל שתים אפילו שנים קטומין ואחד שאינו קטום. ר' טרפון אומר אפילו שלשה קטומין ר' עקיבה אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון וסייע שמואל לטעמו שאמר שמואל למוכרי הדס הזילו ומכרו ואם לאו אני דורש להם כר' טרפון וידרוש להם כר' עקיבה שלשה וקטומין מצויין אחד ואינו קטום אינו מצוי. (סוכה לד) ר' אליעזר אומר יכול יהא אתרוג עמהם באגודה אמרתה וכי נאמר פרי עץ הדר וכפות והלא לא נאמר אלא כפות ומניין שמעכבין זה את זה ת"ל ולקחתם שתהא לקיחה תמה. ואם חסר אחת מארבעת מינין אילו לא יצא ידי חובתו דתנינו ארבעת מינים שבלולב מעכבין זה את זה אמר רב חני בר רבא לא שנו אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין אין לו מעכבין שכולם מצוה אחת הן שכתוב ולקחתם שתהא לקיחה תמה לכל אחד ואחד צריך לקיחה. יש לו אין מעכבין שמא תאמר עד שמגביהין לכולם זה עם זה אינו יוצא אלא שאם הגביה כל אחד ואחד לבדו מותר. שהלכה לולב אינו צריך אגד. (שם לו) תנו רבנן אתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק לשילבין או מנומר פסול אתרוג כדור פסול ויש אומרים אף התיום אתרוג הבוסר ר' עקיבה פוסל וחכמים מכשירין והלכה כחכמים. (שם) עלה חזזית על רובו ניטלה פיטמתו ניקב נקלף נסדק חסר כל שהוא פסול עלה חזזית על מיעוטו ניטל עוקצו ניקב לא חסר כשר. עלה חזזית על רובו אמר רב חסדא לא שנו אלא במקום אחד אבל בשנים או בשלשה מקומות נעשה כמנומר ופסול. אמר רבא ועל חוטמו אפילו כל שהוא פסול. ניטלה פיטמתו תני ר' יצחק בן אליעזר ניטלה בוכנתו (שם לו) ניקב תני עולא בן חיננא ניקב נקב מפולש במה שהוא שאינו מפולש בכאיסר כיצד נקב מפולש כדי שיראה נקב משני צדדים וכמה שיעור איסר בדינר קטן. נקלף אמר רבא אתרוג שנקלף כאהינא אדום כשר. והלא שנינו נקלף פסול אל תתמה כן בכולה כן במקצתה. (שם עב) גידלו בדפוס ועשאו כמן בריה אחרת פסול אמר רבא לא שנו אלא כמן בריה אחרת אבל כבריתו כשר. ניקב וחסר כל שהוא פסול איני והלא אמר ר' חנינא מטביל בה ויוצא בה ושנינו ניקב וחסר כל שהוא [כשר] אל תתמה משנה ביום טוב ראשון שלתורה של ר' ר' חנינא בשאר ימים של מצוות זקנים ובשאר ימים מותר. ואיתמר אתרוג

שנקבוהו עכברים אמר רב אין זה הדר. נקבוהו עכברים מאוס הוא: (סוכה מו) איתמר הפריש שבעה אתרוגין לשבעת הימים ולא התנה אמר רב כל כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה מיד. ור׳ אסי אמר כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר והלכה כרב אסי. (ביצה ל) ומפני מה סוכה שאסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון אמרו אתרוג כיון שביום שחייב בלילה אינו חייב כל יום ויום מצוה בפני עצמו הוא ומותר אבל סוכה כיון שחייב בין ביום ובין בלילה כולם כיום אחד ארוך דומה. (סוכה מו) אמר רב זירא אתרוג שבירך עליו ביום ראשון ולא התנה עליו אע״פ שפסלה אסור לאוכלה כל שבעה ובבבל שיש להן שני ימים כיצד עושים אמר אביי אתרוג שמיני ספק שביעי אסורה תשיעי ספק שמיני מותרת. אמימר אמר אפילו תשיעי ספק שמיני אסורה ומרימר אמר אפילו שמיני ספק שביעי מותרת. בבבל עושים כמרימר רב ששא בריה דרב אידי עושה כאביי והלכה כאביי (שם מו) ת״ר העושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. נטלו לצאת בו אומר אשר קדשנו במצותיו וצוונו על נטילת לולב. (שם לז) ומוליך ומביא ומעלה ומוריד אמר ר׳ חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן מוליך ומביא למי שהרוחות שלו מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. (שם) אמרו הדס במחובר מותר להריח בו. אתרוג במחובר אסור להריח בו. מה טעם הדס שלריח עשוי עם תתיד לו להריח בו אינו בא לקוצו. אתרוג שלאכילה עשוי אם תתיד לו להריח בו בא לקוצו. (שם) ואמר רבא הדס שלמצוה אסור להריח בו אתרוג שלמצוה מותר להריח בו מה טעם הדס של ריח כשמקצה מן ריח מקצה הוא אתרוג שלאכילה הוא וכשמקצהו מן אכילה מקצהו. (שם) ואמר רבא לולב בימין ואתרוג בשמאל מה טעם הלילו שלשה מצות וזו מצוה אחת אמר לו ר׳ ירמיה לרב זריקא מה טעם מברכין על נטילת לולב ועל הללו אין מברכין אמר לו הואיל וגבוה מכולם אמר לו ויגביה הדס ויברך עליו אמר לו כך אני אומר לך הואיל ובמינו גבוה. (שם כט) לולב שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר (שם לז) והיכן היו מנעניעו [בהודו] לה׳ תחלה וסוף ובאנא ה׳ הושיענא דברי בית הלל בית שמי אומרים אף באנא ה׳ הצליחנא. (שם מא) ותני אמר ר׳ אליעזר ביד׳ צדוק כך היו מנהגן שלאנשי ירושלים אדם בא לבית הכנסת ולולבו בידו קורא קריאת שמע לולבו בידו מתפלל ולולבו בידו קורא את ההלל ולולבו בידו עומד ומתרגם לולבו בידו עומד לקרות בתורה ולישא את כפיו מניחו על גבי קרקע לבקר חולים ולנחם אבלים לולבו בידו נכנס לבית המדרש משגרו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו ללמדך כמה היו זהרים במצות. יום טוב הראשון שלחג שחל להיות בשבת מערב שבת כל העם מוליכין את לולביהם לבית הכנסת למחר כל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטל ומברך מפני שאמרו אין אדם יוצא ביום טוב הראשון שלחג בלולבו שלחבירו. ושאר כל ימות החג יוצא אדם ידי חובתו בלולב שלחבירו. (סוכה מא) ת״ר ולקחתם שתהא לקיחה לכל אחד ואחד. לכם משלכם להוציא את השאול ואת הגזול מכן אמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון שלחג בלולב שלחבירו אלא אם

כן נתנו לו במתנה. מעשה ברבן גמליאל ור' יהושע ור' אליעזר בן עזריה ור' עקיבה שהיו באים בספינה ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל שלקחו באלף זוז נטלו רבן גמליאל ויצא בו ונתנו במתנה לר' יהושע נטלו ר' יהושע ויצא בו ויידי חובתו ונתנו במתנה לר' אליעזר בן עזריה נטלו ר' אליעזר בן עזריה ויצא בו ונתנו במתנה לר' עקיבה נטלו ר' עקיבה ויצא בו והחזירהו לרבן גמליאל. למה הוא אומר החזירוהו כך משמיענו מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כרבא דאמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו נטול ויצא בו החזירהו יצא לא החזירהו לא יצא. אמר מר שלקחו באלף זוז ללמדך כמה היו זהורים במצוות. (שם לט) אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן. אמר רב חסדא חוץ מטבילה מה טעם מפני שעדיין לא טבל. תניא נמי הכי (פסחי' ז) טבל ועלה בעלייתו אומר אשר קידשנו במצותיו וציונו על הטבילה. כשעושה מעקה מברך אשר קידשנו על עשיית מעקה. וכשמניח מזוזה מברך אשר קידשנו לקבוע מזוזה. ומצוה להגיחה בתחילת שליש העליון. והלכה בראש השנה וביום הכיפורים ובשאר ימים טובים שלכל השנה כיון שאמר ככתוב בתורתך ואומר במוספין יום פלוני הזה לא הטריחוהו חכמים לומר פסוקים. (תענית כח) אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק בשמונה עשר פעמים בשנה יחיד גומר בהן את ההלל כל יום ויום ובפסח לא נגמור אלא יום טוב הראשון בלבד אלא חג מפני שחלוקין קרבנותיו. ויחיד שאמרנו גומר אתההלל אילו הן שמונת ימי החג ושמונת ימי חנוכה ויום טוב הראשון שלפסח ויום טוב שלעצרת. (ערכין מ) ומפני מה בחג נגמור בו את ההלל ובפסח לא אלא יום טוב הראשון בלבד. אלא חג מפני שחלוקין קרבנותיו. ויחיד שאמר גומר את ההלל לא יחיד ממש אלא אפילו עשרת אלפים יחיד קורא אותם. ועכשיו שאמר אין קורין ציבור אלא לכל ישראל יחיד שמתודה שלא בעשרה בימים שהציבור קורין בהם את ההלל כגון ראש חודש וחולו שלמועד קורא את ההלל ומברך בסוף בעשרה שהרי אין קורין ציבור אלא לכל ישראל. (שם ב) ר' יהודה אמר העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון שלחג האחרון מזכיר גבורות גשמים והראשון אינו מזכיר ביום טוב ראשון שלפסח ראשון מזכיר ואחרון אינו מזכיר וכיון שפסק מלהזכיר גבורות גשמים פסק מלשאול בברכת השנים (שם) ת"ר בשלשה במרחשון שואלין גשמים רבן גמליאל אומר בשבעה בו. אמר ר' אליעזר הלכה כרבן גמליאל. (שם) תנייא חנניא אומר ובגולה עד ששים בתקופה והלכה כחנניא יום ששים מחלוקת רב אמר יום ששים כלפני ששים ושמואל אמר יום ששים כלאחר ששים אמר רב פפא הלכה יום ששים כלאחר ששים.

גר שחזר לשאורו וכתב ספר תורה הרי הוא כישראל משומד לכל דבריו ומותר לקרות בו. והוא שחזר לשאורו מחמת אנסו יראתו.

(מנחות לה) תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני. שין שלתפילין הלכה למשה מסיני. אמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן קשר שלתפילין הלכה למשה מסיני. ב' רצועות שחורות הלכה למשה מסיני. (שם לו) מספר בין תפילין של יד לתפילין שבראש.

חוזר ומברך שתים על תפילין שליד אומר אשר קדשנו במצותיו וציונו להניח תפילין על תפילין של ראש אומר אשר קדשנו במצותיו וציונו במצות תפילין. (שם לה) שיעור רצועות תפילין שליד כדי שתגיע לאצבעו צרדה. ואיזהוא צרדה זו אמצעית. (שם לד) החליף פרשיות שלתפילין זו לזו בין החיצונית לאמצעיות בין אמצעיות לחיצונות בין האמצעיות זו לזו בין החיצוניות זו לזו פסולות. תפילין שנפסקו חוטין שלהן מהו שיהיו כשרות אמר רב נחמן שתים כשרות שלש פסולות (שם לב) והלכה מזוזה צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט. ואילו ואילו נכתבין שלא מן הכתב. מה טעם שהוא למד. (שם לב) מזוזה שתלאה במקל פסולה ושאינה משורטטת פסולה. (יומא יא) מזוזה נוהגת באנשים ובנשים בגדולים ובקטנים. טלית שיש לה תכלת ונקרע רובה חוזר ותפרה אינו יוצא בה ידי חובתו שהרי לא נראה אותו חוט שלתפר בשעה שהטיל את התכלת מה תקנתו מתירן וחוזר ומטילן. (שם) ת״ר בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי עירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי חצירות ורפת ולולין ומתבין ואוצרות יין ואוצרות שמן כולן חייבין במזוזה. יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת ת״ל ביתך מה ביתך העשוי לדירה אף כל העשוי לדירה יצאו אילו שאין עשויין לדירה יכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ת״ל ביתך מה ביתך העשוי [לכבוד] (לדירה) אף דירה העשוי לכבוד. יצאו אלו שאינן עשואין לכבוד יכול שאני מרבה אף שערי מקדש לשכות ועזרות ת״ל ביתך מה ביתך שהוא חול אף כל שהוא חול. יצאו אילו שהן קודש. ובתי כניסיות ובתי מדרשות נקראו קדש שנאמר והשמתי את מקדשיכם.

ח הלכות חלה

(חלה פ״א) אילו דברים חייבין בחלה החטין והשעורין והכסמין ושיבולת שועל והשיפון. ושיעור עיסה שחייבת בחלה ארבעים ושלש בצים וחומש ביצה. ומי שלש ואפה חצי חצי (מקוב) [מקב] הסל מצרפין לחלה. (פסחים מח) דתני ר׳ אליעזר אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה. ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ אליעזר. ועיסה מן התורה אינה חייבת בחלה עד שתהא רבעים ועוד חסר מזה אינה חייבת. ומי שלש עשרין כביזין בכלי אחד אינו מפריש אלא חלה אחת ובאו חכמים ותיקנו עין טובה אחת מעשרין וארבע למוכר בשוק אחת מארבעים ושמונה. במה דברים אמורים בחלת ארץ ישראל דחכמים בא״י וכמי שסובר שחלת ארץ ישראל בזמן הזה שלחכמים אבל חלת שלחוץ לארץ כשל תורה שהיכן שלש אפילו כמה סאין בעיסה אחת אינו מפריש אלא חלה אחת. ואשה כשתקח תרומה מעיסה צריכה לברך אשר קדשנו במצותיו וציונו להפריש חלה. ולאחר שתשליך בתנור תפריש אחרת בלא ברכה ותאמר זו היא ומשעה שאמרה זו היא חלה אסורה.

ומי שטעה ולא הפריש לא חלה ולא תרומה נוטל פת אחת ואוכלה כהן קטן הפריש תרומה ולא הפריש חלה נוטל פת ואוכלה אפילו כהן גדול ואינו חושש. אמר שמואל. (בכורות כז) אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שטומאה יוצא עליו מגופו. במה דברים אמורים באכילה אבל בנגיעה לא. משהוא אומר [אינו] אסורה [בנגיעה]. אמר ראבינא הילכך נידה קוצה לה חלה ואוכלת כהן קטן או מי שטבל לקירויו. ותרומה בזמן הזה נוהגין בארץ וחלה בארץ ישראל אין מפרישין אלא אחת ושורפין אתה.

(יבמות פז) בת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה מת ולה ממנו בן לא תאכל בתרומה. נשאת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל בתרומה. מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה מת בנה מלוי לא תאכל במעשר. מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה על זו נאמר ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל. בת ישראל שנשאת [לכהן אוכלת ב(ל)]תרומה מת בעלה אינה אוכלת ואם יש לה ממנו זרע אוכלת משום זרעה. (נדה מד) שנאמר ויליד ביתוקרי ביה הם יאכליו בלחמו. וודיי מת בעלה והניחה מעוברת אינה אוכלת יליד מאכיל עובר אינו מאכיל נשאת לישראל אע״פ שיש לה בן מכהן אינה אוכלת בתרומה. מת בעלה ישראל ולה ממנו בן אינו אוכלת ודאי מת בנה מישראל חוזרת ואוכלת בשביל בנה מכהן אלמנת כהן שמת בעלה ואין לה בנים ממנו ויש לה בנות אע״פ שהלכו הבנות ונשאו לישראל כיון שהיא יושבת ברשותו אוכלת בתרומה ובנותיה אינן אוכלות מפני שנשאו לישראל ואע״פ שמתו בעליהן ויש להם בנים אינן אוכלות ואמם כל זמן שהיא בבית בעלה אוכלת.

(שם ק) כהגים חייבין להפריש חלה ואוכלין אותה עומר הווה ארבעים ושלש בצים וחומש ביצה ובין לחלה ובין למצה סאה מאה וארבעים וארבע בצים. עשרין וארבע מתנות כהונה נתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט וברית מלח. וכל המקיימין כאילו קיים כלל ופרט וברית מלח. וכל העובר כאילו עבר בכלל ופרט וברית מלח. ואילו הן עשר במקדש ארבע בירושלים עשר בגבולין עשר במקדש חטאת בהמה וחטאת העוף ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי ציבור ולוג שמן של מצורע. ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות. ארבע בירושלים הבכורה והביכורים והמורם ואיל נזיר ועורות קדשים. עשר בגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות פדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר.

ט הלכות בכורות

(בכורות מז) בכור עד שיהוא בן שלשים יום אינו מתחייב אביו בפדיונו שכתב ופדויו מבן חודש תפדה (מנחות לז) ותני רמי בר חמא בתוך. שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. שומע אני אפילו נטרף

בתוך שלשים ת״ל אך חלק (מכילתא בא) ואם יש עשר בכורות מעשר נשים בתולות חייב לפדותן לכל אחד ואחד בה׳ סלעי׳. וכמה ה׳ סלעי׳ שכתב בערכך כסף חמשה שקלי׳ וגו׳ שהויין עשרין וארבעה כספין חסר שתות הוסיף עליהן חומש שלהן שכל מי שצריך לפדות צריך להוסיף חומש עליהן. שכתב ואם המקדיש יגאל וגו׳ כמה הוא חומש שלו שתות. מלבד כל חמשה כספים הוסיף עליהם אחד שהויין כולן עשרים וארבעה כספים ומחצה שתות (פסחים קכא) וכשהוא פודה חייב לברך שתים אשר קדשנו במצותיו וציונו על פדיון הבן ושהחיינו וקיימו וגו׳ (בכור מט) וכהן סומא מותר לפדות את הבכור שכתב בכהנים והיו קודש בהויתן יהו (שם כא) לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים שכתב כל פטר רחם בישראל. בישראל ולא בלוייה. ואע״פ שנתעברה מישראל בפטר רחם תלה רחמנא. (חולין קלב) שאמר רבא אמר לו מרימר הלכה כרב והלכה כרב חסדא שאמרו המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם. הלכה כעולא שכשבא עולא אמר תנו מתנות לכהונות כסבור ונתן לכהן ואפילו לכוהנות. הלכה כרב אדה בר אהבה שאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים. (בכורות מז) כהן שמת והניח בכור חלל מת האב בתוך שלשים חייב אותו הבן לפדות את עצמו מת האב לאחר שלשים יום אינו חייב אותו הבן לפדות את עצמו שהרי זכה אביו בפדיונו. (שם מט) ומי שפדה את בנו בתוך שלשים יום הרי זה אינו פדוי פדאו בתוך שלשים ומת הבן בתוך שלשים אע״פ שנתן לכהן יחזיר חמש סלעים. מת לאחר שלשים אע״פ שלא נתן יתן. (קדושין כט) ומי שלא פדאו אביו והגדיל חייב לפדות את עצמו (בכורות נא) ומי שכתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים חייב ליתן לו אבל בנו אינו פדוי ועד שיאמר לו היא לך זה כפדיון בני. (שם) ומי שנתן פדיון בנו לארבעה לחמשה כהנים בנו פדוי. ואפילו נתן לכהן אחד לארבעה או לחמשה פעמים בנו פדוי. (שם כא) ובכור בהמה טמאה פודהו בשה. שנאמר ופטר חמור תפדה בשה. ובכור שאין בו [מום] אסור לגרום לו מום דתני (שם לד) כל מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יהיה בו מניין שלא יגרום לו על ידי אחרים שלא יביא דבלה ובצק ויניח על גבי אוזן גדי שיבוא הכלב ויטלנה ת״ל כל מום. אמר מום ואמר כל מום. (ביצה כו) ובכור שנפל בו מום ביום טוב אסור לשוחטו עד למחר ואין רואין ביום טוב. (שם לא) כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכור עצמו. (שם לה) ובנו ובתו נאמנים להעד על הבכור אבל אשתו לא. ישראל שלקח בכור מכהן נאמן על מומו. (בכורות יא) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ישראל שנפלו לו פטרי חמורות מבית אבי אמו כהן פודן ופדיונו לישראל וכהנים ולוים פטורין מן הפדיון ומפדיון הבן ומפדיון פטר חמור. וחייבין בבכור בהמה טהורה (שם יג) דתנינן כהנים ולוים לא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון [הבן] ומפדיון פטר חמור מה טעם בפטר חמור תלה הכתוב ובין פדאו בשה או בעז או ברחל מותר. (שם יב) דתנינן אין פודים לא בעגל לא בחיה לא בטרפה ולא בשחוטה ולא בכלאים ולא בכוי ולא בכלים. (שם ג) הלוקח בהמה מחבירו ואינו ידע אם בכירה אם לא

בכירה וילדה רב אמר בכור ודאי ושמואל אמר בכור ספק ור׳ יוחנן אמר חולין ודאי והלכה כר׳ יוחנן. (תמורה ח) חלבו של בכור מוכרין אותו לגוים מה טעם פסולי המוקדשין כצבי וכאיל כתב בהן. ומן התורה מותרין לגוים אבל חכמי׳ שעשו מעלה במוקדשין בשרו הראוי לאכילה. תנא כשם שהוא סבור חלבו שאינו ראוי לאכילה העמידוהו על התורה ומותר למוכרו לגוים. (חולין קלא) הלכה כרב שמספיק אם עם לוים נקראו לוים אם לא נקראו. הלכתה דומה לכהן ודומה לישראל דומה לכהן שאין נוטלין ממנו ממונות ודומה לישראל שאין נותנין לו מתנות. במה דברי׳ אמורים במי ששוחט לביתו אבל קובע לו מקום למכור נוטלין ממנו מתנות. ואפי׳ כהן נוטל ממנו מתנות כמעשה שלאושפיזכן שלר׳ טבלא כהן היה ועני היה אמר לו לך והשתתף עם טבח ישראל מתוך שתתירדהו מן המתנות משתף (לך) עמו הלך וחייבו רב נחמן אמר לו והלא רב טבלא פטרני אמר לו אם תפריש מוטב ואם לאו אני מוציא ר׳ טבלא מאוזניך. הלך ר׳ טבלא אצלו אמר לו מפני מה עשה ר׳ כך אמר לו כשבא ר׳ אחא בר חינאנא אמר ר׳ יהושע בן לוי וכל זקני דרום אמרו כהן טבח עד שתים שלש שבתות פטור. מכאן ואילך חייב. אמר לו ויעשה לו כר׳ אחא בר חיננא אמר לו במה דברים אמורי׳ במי שלא קבע לו מקום מתחלתו אבל זה כיון שקבע לו מקום מתחלה חייב. ואם נותן דמי מתנות פטור. ומי שהוא שוחט בעיר שאין בה כהן נוטל דמי מתנות ומשגרן למקום שיש כהן דתני מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשוט את הזרוע הפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואם אין שם כהן מעלה אותו בדמים מפני הפסד כהן מה טעם נתינה כתוב בהן שכתב ונתן לכהן וגו׳ ואם יש אשה כוהגת אוכלת מתנות שכשבא עולא אמר תנו מתנות לכהנות כסבור עולא ונתן לכהן ואפילו לכהגת. חלת יום טוב אם יש כהן קטן שלא ראה קרי או איש שטבל אופה אותה ולא ישליך תרומה בתנור אוכלין אותה ומותר. אבל ודאי אם אין שם כהן קטן ולא מי שטבל אופה ומניחה עד לאחר יום טוב ומשליכה בתנור. ואם אופה אחת קטנה כל שהוא ומניחה עד לאחר יום טוב ומניחה בתנור ואופה אחרת ונותנה לכהן כל שהוא ומותר אבל להשליך בתנור ביום טוב אסור שאין שורפין קדשים ביום טוב. ובמקום שיש עגל או גדי או טלה שנשחט אמו ביומו ונתערב הוא עם אחרים ואין ידוע אי זה מהן וצריך לשחוט מהם יכניסם למקום · · · וכל שפורש מן רוב פורש. וכשנותרין שנים לא ישחטם עד למחר. ואין הלכה כר׳ שמעון בן יוחי שאמר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה מעשה בכהן שהיה גיורת נושאה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד. אמר לו רב נחמן מה טעם עשיתה כך אמר לו שאמר ר׳ יעקב בר אידי אמר ר׳ יהושע בן לוי הלכה כר׳ שמעון בן יוחי. אמר לו לך וגרשה ואם לאו אני מוציא ר׳ יעקב מאוזניך. אין חללה הווה אלא מאיסור כהונה בלבד. ומהו כהן גדול שנשא אלמנה ומת שלא תאמר זו אלמנה היא ולכהן הדיוט מותרת. אלא משעה שהלך כהן גדול עליה עשאה חללה ואסורה לכהן הדיוט שנשא גרושה וחלוצה עשעם חללה ובניה ובנותיה

חללין הן. והלכה אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות דעריות של חייבי כריתות ואין ממזר אלא ממי שאסורו אסור ערוה וענוש כרת. גוי ועבד שבאו על בת ישראל הוולד כשר בין בפנויה בין באשת איש בין באונס בין ברצון אבל אם הילד זכר הוא בן ישראל כשר וכשר על בת כוהנת. לא יהא אלא גר. שהלכה גר כשר לכוהנת ואם נקבה היא ללוי ולישראל מותרת ולכהן אסורה שאמרנו אפילו למי שיאמר גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. פגום לכהונה מקל וחומר ומה אלמנה לכהן גדול שאין אסורה שוה בכל בנה פגום. זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום. ואם תאמר ומה אלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת אף כן כיון שבעלה גוי ועבד פסלוה מן הכהונה שאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל מניין גוי ועבד שבאו בכוהנית לויי וישראלית שפסלוה מן הכהונה שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וזרע אין לה. מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצא גוי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה. ממזר שנשא שפחה הולד עבד. שיחררו נמצא הבן בן חורין. (גיטין מא) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין. וכותב שטר על חציו דמיו. אין כותבין גט חירות לשני עבדים בכתב אחד אלא כל אחד ואחד בפני עצמו. ועבד שכתב לו רבו גט חירות כשר. וקודם שיתן לו אמר לו בפני שנים והתנה עמו עד שימות אותו האיש רבו הוא שיהא משוחרר אפילו כשימות רבו אינו משוחרר. ואם אמר לו לכשימות רבו שיהא משוחרר מה טעם שהיה גט אחר מיתה. והלכה אין גט לאחר מיתה. ואם באותו שעה אמר לו מעכשיו אתה משוחרר בהנאה שתשעבדני כל ימי חיי הוה משוחרר מעכשיו לחייבו במצות. ולישא בת ישראל. אין משיאין אותו עד שימות רבו שמא ימות קודם לרבו ולא יתקיים תנאו. (נזיר סב) עבד שנשבע שלא אעשה מלאכה בכל דבר שמשועבד לרבו אינו צריך הפרה כל עיקר. ואם נשבע שלא אעשה דברים אחרים אינו יכול רבו להפר לו כשאמר הכתוב אב ובעל אדון לא מצינו.

(שם) לקח שפחה ובה עליה ונתעברה ממנו ואחר כך שיחררה והטבילה לשם חרות ואחר כך ילדה אותו הבן גר הוא ואינו צריך טבילה שאיפשר לו בטבילת אמו ולעניין ירושה אינו יורשו שלא נקרא בנו מה טעם אבקש זרע שנזרע בקדושה ואין. (שם) וכן מי שנשא הגויה ש(לא) הטבילה לשום גירות ואחר כך ילדה אותו הבן גר הוא ואין צריך טבילה. (יבמו' עח) דאמר רבא נתגירה מעוברת בנה אינו צריך טבילה ולעניין נחלה אינו יורשו שאינו בנו ואם נקבה היא בין מן השפחה בין הנכרית כשרה לישראל ולכהן אסורה. הלוקח עבד מן הגוי ולא קבל עליו למול. מגלגל עמו כל שנים עשר חודש ואם אינו מקבל עליו מותר לו למוכרו לגוים. והמוכר את עבדו בחוצה לארץ כופין את רבו שני ומוציאו לחירות אבל אין כופין את בניו אחריו להוציאן לחירות. (שם) שבעה גוים שהשלימו קודם כיבוש הארץ מותרין לבוא בקהל ויש חכמים שחלוקין שאומרים אם מתגיירין אין נכנסין לקהל. ושבעה גוים כל מקום שידועין באיסורן הן ולא נאמר כבר עלה סנחריב ובלבל את העולם

שאמרו (שם עט) בימי ר׳ ביקשו להתיר את הנתינים ולא יכלו. ואע״פ שהן מתגיירין הרי הן בלא תתחתן בם. שאמרנו (שם עו) חזר אמר רבא בגירתן אין להן חתנות זנות היא. נתגיירו יש להן חתנות ואסור להתחתן בם ואם תתמה ברחב שנתגיירה וכנסה יהושע כפרנית היתה ולא משבעה גוים. גבעונים הרי הן נכ(ממזרים פיתן ויין מותר וכל מצוות שחייב ממזר גם הן חייבין ואסור לישא מהן ולהשיאן ולהעד ולדון כשרים ולעניין חליצה פסולין.

ומי שעבר ונשא אשה מחייבי לוין וילד אותו בכור נוטל פי שנים דכתיב כי תהיינה לאיש שתי נשים וגו׳ וכי יש אהובה בפני המקום אלא אהובה בנשואיה ומהו כשר לכשר. שנואה שנואה בנשואיה בחייבי לוין ומהן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין. ולא מחייבי לוין בלבד שנוטל פי שנים אלא אפילו מחייבי כריתות דעריות הן נוטל פי שנים דתנינן מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשת אחיו מן היבום. ובנו לכל דבר חוץ ממה שיש לו מן השפחה ומן הנכרית מכל מקום להביא מי אמר רב יהודה להביא ממזר ובנו לכל דבר למה ליורשו ולטמא לו לעולם לא יוכל לבכר שכיון שתופש בהן קדושין אע״פ שיש איסור לא יוכל לבכר. גבעונים נתינים וכנענים אחד הם ואין מקבלין מהן גר שנאמר ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושאבי מים. ואמרו חכמים (יבמות עט) בימי ר׳ בקשו להתיר את הנתינים ואע״פ שאמרו חכמים (ידים פ״ד) בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש ואמר מה אני לבוא בקהל והתירוהו ולמדנו כיון שהגלה אותן סנחריב נתפזרו ונתערבו בגוים אחרים ויש לומר כל שפורש מן הרוב פורש. ומקבלין גרים מעמון. והלילו כותים ונתינים כיון שקבועין וידועין מקומן אין להם תקנה ואין מקבלין גרים מהן. ואם תתמה מה טעם יהודה גר עמוני שהתירוהו לבוא בקהל ומה טעם (שם עו) מנימין גר המצרי שלא נכנס עד שלשה דורות מפני שמצינו במצרים שבשעה שפיזרן נבוכדנצר קבע להן המקום זמן להחזירן שנאמר ושבתי את שבות מצרים והשבתם אתם ארץ פתרום.

י הלכות ריבית

(ב״מ) איזהוא נשך ואיזהוא תרבית נשך המלוה סלע בחמשה דינר סאתים חטים בשלש מפני שהוא נשך. תרבית המרבה בפירות כיצד לקח ממנו חטים בדינר זהוב הכור וכן השער עמדו חטים בשלשים דינר אמר לו תן חטיי שאני מוכרן ולוקח אני בהן יין אמר לו הרי חיטיך עשויות עלי בשלשים דינר והרי לך אצלי יין ויין אין לו. ומי שהלוה את חבירו דינר ולאחר כך הוקירו אסור ליטול ממנו דינר שהלכה זהב פרי הוא שהיה סאה בסאה במה דברים אמורים במקום שלווה אין לו דינר אבל יש לו דינר ומותר שנעשה כאומר לו הלויני עד שיבוא בני עד שאמצא מפתח ואפילו יש לו דינר אחד לווה עליו כמה דינר ומותר שאמרו חכמי׳

מיפת יין אין לו מיפת שמן אין לו הא יש לו לוה עליו כמה כיפין ולא מי שיש לו שלווה דינר ופורע דינר שמותר אלא אפילו ישנו בעיר שמצויין בו דינר שאם בקש ליקח דינר ופורע מותר (ב"מ עב) דאמר רב הונא לוין על שער שבשוק ופירשו חכמים מהוא לוין על שער שבשוק סאה בסאה וכשאמרנו שהיכן שאין לו דינר או שאין מצוי בשוק אסור ללוו במה דברים אמורים במי שלווה ממנו דינר ופירש לו אבל לווה ממנו סתם מותר שהלכה לוין סתם ופורעין סתם כללו של דבר כיון שחלכה זהב הוא פרי כל שנעשה סאה בסאה נעשה בדינר והלכה (שם עד) הלוהו חבית של יין או סאה של חיטין בשעת הלואה בעשרה דינר ובשעת פירעון בדינר אם עשאה דמים ואמר לו מלוה ללוה חבית זו שאני מלוה לך עומדת בעשרה דינר עכשיו אני נותן ונושא בך עשרה דינר נוטל עשרה דינר ואם לא עשאה דמים אסור שזה הוא סאה בסאה שאמרו חכמים (שם) אסור ללוות בשעת הלואה בדינר ועמדה בעשרה דינר ואמר לו לוה למלוה הלויני חבית זו ואם עומדת בסאה בדינר לוקח אני לך במאה דינר אין לו למלוה אלא דינר שזה הוא סאה בסאה ואע"פ שקנו מלוה בדיבורו שהרי אמרו חכמים קנין לריבית אינו מועיל ולא עוד שאף עדים עוברים בלא תעשה ואם אמר לו לוה למלוה עד שיבוא בני או עד שאמצא המפתח ועמדה במאה דינר נוטל מלוה מאה דינר שהרי אין הלכה כהלל שאוסר דתנינן (שם עה) לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני אתן לך בגורן אלא אומר לו הלויני עד שיבוא בני או עד שאמצא המפתח הלל אוסר ואע"פ שחלוק הלל הלכה כחכמים. או אין לו ללוה ובשעה שלוה ממנו יש בשוק ליקח לו · נוטל מלוה במאה דינר כיון שהלכה כרב הונא שאמר לוים על שער שבשוק זו היא עד שיבוא בני. עלתה הלכה שסאה בסאה היכן שלא יצא שער בשוק. (שם ע) מעות של יתומים מותר להלוותן בקרוב לשכר ורחוק להפסד. ואסור להלוותו בריבית (שם עב) המוציא שטר על חבירו שכתב בו ריבית אינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית והלכה כחכמים ומי שמשא ומתן שלו בריבית שריבית של משא ומתן כריבית של הלואה דומה. ומי שעבר ולקח מחבירו נשך ותרבית בית דין מוציאין מן המלוה ונותנין ללוה דאמר ר' אליעזר (שם סא) רבית קצוצה יוצא בדיינין אבל ריבית אינו יוצא בדיינין. וכיצד אבק ריבית שהירהין לו דקלים ואוכל פירותיהם או בית ויושב בו ואם מנכה לו מותר ואם לאו מוציאין אותו מן בית שיושב בו. (שם סז) ריבית של תורה ומה היא הלואה יוצאה בדיינין אבק ריבית של חכמים אינו יוצא בדיינין. (שם סב) הניח להם אביהם מעות של ריבית אע"פ שהן יודעין שהן של ריבית אינן חייבין להחזיר אבל אם הניח להן אביהם פרה וטלית שלהן לוכל עליהן ממה להסב עליה וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן. מפני שכשרואים אותם אומר אולי שלקח אביהם בריבית ומתבזה אביהם. ומה הפריש בין אילו למעות מעות אינם בעינידם אילו הן בעיניהן. והלכה כר' יצחק שאמר מי שיש לו סאה לווה עליו כמה כורים וכשאמר אסור ללות סאה בסאה שמא יוקרו חמיו או יוזלו ונמצאין באין לידי ריבית במה דברים

אמורים בשאין לו כל עיקר אבל אם יש לו אפילו סאה לווה עליה כמה כורים. והלכה (שם מה) המלוה את חבירו כור חטין אם קצץ לו דמים נותן לו דמי חטים לא קצץ לו דמים הזילו נוטל לו חטין הוקירו נותן לו דמיהן. (שם סב) יש דברים שמותרין ואסורין משום הערמת ריבית. כיצד אמר לו הלויני מנה אמר לו מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך ואני חוזר ולקחו ממנו בעשרים וארבע סלע מותר. אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן מפני הערמת ריבית (שם סז) אמר לו מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריז קיימין מה שנה תחילתה מסופה אמר ר׳ יוחנן מה שאירש מאבא היום מכור לך מפני כבוד אביו מה שתעלה מצודתי היום מכור לך מפני כדי חייו. (שם סד) ההולך לחלוב את עזיו או לגוז את רחליו ולרדות כוורתו מצאו חבירו ואמר לו מה שעיזי חולבות מכור לך מה שרחלות גוזזות מכור לך מה שכוורתי רודה מכור לך מותר. אבל אם אמר לו מה שעיזי חולבות כך וכך מכור לך מה שרחלי גוזזות כך וכך משכוורתי רודה כך וכך מכור לך אסור. והלכה עיסקא זה אם המלוה נוטל חצי שכר נוטל שני שליש בהפסד. אם מלוה נימר שליש בשכר נוטל מחצה בהפסיד. (ב״מ עה) אמרו נהרדעים עיסקא זה מחצה מלוה ומחצה פיקדון מה טעם עשו חכמים דבר שניחה לו למלוה ונוח לו ללוה. נח לו למלוה שאם תאמר נעשה כולי עיסקא הלואה אסור לו למלוה ליטול ריוח שנראה כריבית ואם תאמר נעשה לכולו עסקא פקדון אם נאנס או נגנב אין לו להשתלם מלוה ולא כלום הילכך עשו חכמים חציו מלוה וחציו פקדון. חציו מלוה שאם נאנס נפרע מחצה וחציו פקדון שאם יש בו הגאה נאמר פקדון ברשות רבו עומד וכמי שעסק בו הוא דומה וכשמגיע לו הגאה אינו נראה לו כריבית. נח לו ללוה שאם תאמר יהא כולו הלואה נעשה כולו ברשותו ואם נאנס חייב לשלם ואם תאמר יהא כולו פיקדון ברשות רבו עומד וכל ריוח שיבוא לו ממנו אסור ליהנות ממנו הילכך עשו בו חכמים מחצה הלואה שבשעה שהוא טורח בשל עצמו הוא טורח. ושל מלוה מאליו נשבח ועשו חכמים מחצה פיקדון שאם נאנס ברשות רבו נאנס ולווה אינו משלם אלא מחצה וכשמשלם אם הפסיד עיסקא אינו נוטל לוה אלא שליש בהפסד ואם ריוח נוטל מחצה מן ריוח שביניהם הווה לשכר עמלו ולמזונו ואינו נראה כריבית. ואם נתן לו דבר ואמר לו זה יהיה לשכר טורחך וטול מחצה בשכר ובהפסד נוטל שהרי לקח שכר עמלו ומזונו. (שם סט) ומי שלוה מעות מן הגוי בריבית אסור לבן ישראל להיות ערב מפני שבדיניהם של גוים גוי אחר ערב הולך ונמצא שישראל מלוה וכשם שהקשינו [וכדתריץ] (שם עא) דרב ששת מעמידה לחיצונה אל תקח מאתו נשך ותרבית ממנו אין אתה נוטל אבל אתה נעשה לו ערב. ואמרנו ממי אם תאמר מישראל (ב״מ עה) והא תנינן אילו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה והעדים והערב אלא מגוי שבדינהן של גוים גוי אחר ערב הולך נמצא ישראל הוא שמלוה בריבית. (ב״ב קעג) אמר רב ששת שקיבל עליו לדון כדיני ישראל אבל לא קבל עליו אסור ובמקום שאין נותן גוי אלא בערב יקבל ערב

[כיסא] (ריש הבים) והלוה יקבל הריבית. אם יתן בו משכן וערב לא יקבל ריבית ובמקו׳ שמבקשי׳ ישראל ללות מן ישרא׳ ואמר לו לגוי קח וכתוב בשמך והלוים בריבית שהוא מכוסה מבשר ודם הקב״ה שהוא גלוי לפניו נפרע ממנו שאמר רבא (ב״מ עה) למה נכתבה פרשת יציאת מצרים אצל ריבית ואצל ציצית ואצל משקלות אמר הקב״ה אני שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לבין טיפה שאינה של בכור אני עתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו לגוי ומלוה אותן בריבית לישראל. וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר זו היא תכלת. (שם עא) ת״ר מלוה ישראל מעותיו של נכרי מדעת הנכרי אבל לא מדעת ישראל כיצד ישראל שלוה מעות מן ישראל בריבית ובקש להחזירן לו מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני מעלה לך כדרך שאת מעלה לו אסור ואם העמידו אצל הגוי מותר ואמרנו כיצד כגון שנטל לגוי ונתן גוי בידו במה דברים אמורים במעות גוי שכיון שהעמידו אצלו מותר אבל מעות של ישראל לומר לגוי הלוים לי בריבית ולא הוצרכה זו שריבית מישראל הוא נוטל לוה אלא אפילו הלוה לגוי וליטול ריבית ממנו במקום שיש ישראל שהוא צריך ללוות ממנו אסור שכתב אם כסף תלוה את עמי עמי וגוי עמי ודאי אמר רב נחמן אמר לי הונא לא נצרכה לגוי בריבית לישראל שלא בריבית (שם סג) אמר רב נחמן כללו של ריבית כל המתן לו אסור. ומי שהלוה מעות לחבירו ונטל ממנו בית במשכון ונותן לו שכר הבית בפחות אסור שהוה כריבית שכך אמרו חכמים (שם סד) המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא ריבית. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע״פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצרו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר מהא משמיעני שניטו אותה המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא ריבית או משם הייתי אומר בשכירה העומדת לשכירה ואדם העשוי לשכור אבל חצר שאינה עומדת לשכירה ואדם שאינו עשוי לשכור אמור לאו כך משמיענו (שם עה) תני ר׳ שמעון בן יוחי אומר מניין לנושא בו חבירו מנה ואינו רגיל ליתן לו שלום שאסור להקדים לו שלום שנאמר כל אשר ישך. אפילו דיבור אסור. ומי שנתן מעות לגוי ופסק עמו והוקירו או הוזילו אינו נוטל אלא מעות שהיתה ריבית וריבית של גוי אסורה. רב כהנא נתן מעות על פשתן לבסוף הוקיר פישתן מכרוהו לו בעליו בא לפני רב אמר לו מה אקח מעות אמר לו בשעה שמכרו אותו אמרו פשתן זה של כהנה לך וקח ואם לאו אל תקח אמר לו למה לא יהא אלא שגזלו כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה אמרו שם אמנה היתה ולא משכו רב כהנא לפשתן ורב לטעמו שאמר עושים אמנה בפירות ואין עושין אמנה בדמים.

יא הלכות ממנות

(ב"מ קה) מי שנטל מעות בעסקא מחבירו ומת או שלקח ממנו מעות לעשות בהן כלים וישני לעסקא בעינו ומת וידוע שעסקא זה באותן מעות אע"פ שנפלו נכסים לפני יתומים חוזר עסקא לרבו ובא ונטלו (שם קד) דאמר רב אידי בר אבין אם מת נעשה מטלטלין אצל בניו. רבא אמר לכך קוראין אותו עסקא שאם מת לא יעשה מטלטלין אצל בניו. והלכתה כרבא ודיי אינו לעסק בעינו נשתנא מעסקא לעיסקא נשבע וגובה מחצה ממטלטלין דאמר רבא (ב"ב ע) הלכה שטר כים היטא על היתומים נשבע גובה מחצה ואפילו ממטלטלין שאם תעלה על דעתך שמקרקעי הוא אומר עד כן לא שמענו שבעל חוב גובה מקרקעין אלא הבא כטעמו הוא (כבוד) [כדין] שלא יעשה מטלטלין אצל בניו.

(שם קעג) המלוה את חבירו על ידי ערב אם יש נכסים ללוה נפרעין מן הלוה אם אין נכסים ללוה נפרעין מן הערב. אבל המלוה את חבירו על ידי ערב קבלן בין יש נכסים ללוה בין אין נכסים ללוה נפרעין מן הקבלן. וכיצד ערב וכיצד קבלן (שם קעד) אמר רב הונא הלויהו ואני ערב הלויהו ואני פורע הלויהו ואני חייב הלויהו ואני נותן [לך כולן לשון ערבית הן. תן לו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב תן לו ואני נותן] כולן לשון קבלנית הן. ואף מי שאמר ממי שארצה אפרע כקבלן דומה (שם קעג) המלוה את חבירו על ידי ערב לא יתבע ערב תחלה. מעשה בדיין אחד שהוריד מלוה לנכסי לוה קודם שיתבעו מלוה ללוה העלהו רב חנן בריה דרב ייבא אמר רבא לא בא מעשה בדבר הזה אלא רב חנן בריה דרב ייבא שאדם גדול הוא כסבור נכסוהו דבר איניש אינון ערבא ביה. ותניגן המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב. והלכה הוא שלא יתבע ערב תחלה. (שם קעד) מעשה בערב שליתומים שפרעו למלוה קודם שיתבעו יתומים רב פפא אמר פריעת בעל חוב מצוה רב הונא בריה דרב יהושע אמר אימור צרורות של מעות התפיסו. מה יש ביניהם שחייב מודה או שנידוהו ומת בנידויו שלחו משם הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע. מתיבי שטר חוב היוצא מתחת ידי ערב הרי זה אינו גובה בו ואם כתב בו בעל חוב כבר התקבלתי ממך הרי זה גובה. הנח לרב הונא בריה דרב יהושע ודיי תיובתיה אלא לרב פפא מה נאמר תהיה תשובתו שונה כך של כך פרח וכתב לו התקבלתי. ויש אומרים אפילו למי שאמר שאין חוששין לצרורות כיון שיודע שמו דינו אחר ערב הולך אילו לא התפיסו צרורות לא היה לו ערבית וכן היה רב שמעון בן גמליאל אומר ערב לאישה בכתובתה היה בעלה מגרשה ידירנה הנייה שמא יעשה קנוניה על נכסיו שלזה ויחזיר את אשתו. (שם קט) איתמר ערב של כתובה דברי הכל אינו משתעבד קבלן של בעל חוב דברי הכל משתעבד ערב של בעל חוב וקבלן של כתובה פליגין יש אומרי' אם יש לו נכסים משתעבד אם אין לו נכסים אינו משתעבד. ויש אומרים אף על פי שאין לו

נכסים משתעבד. והלכה כולן משתעבדין חוץ מערב של כתובה שאע"פ שיש לו נכסים לבעל חוב אינו משתעבד מה טעם מצוה בעולם הוא שעשה. (שם) ואם אב ערב של כתובת בנו [בנו] הוא אע"פ שאין לו נכסים לבנו משתעבד מה טעם אב אצל בנו משעבד עצמו כשאמרנו משה בר איצרי ערב של כתובת כלתו היה. רב הונא בנו תלמיד חכם היה ועני היה ואמר אביי אין אדם שיועצו לרב הונא ויגרש את אשתו ותגבה כתובתה מן אביו ואחר כך יחזירה. אמר רבא וכי מגרש מה הווה ידירנה הנייה תנינן והלכה עומדת שקבלן הוא. (שם קעו) אמר רב ערב של ב"ד אינו צריך קניין של כל העולם צריך קניין נהרדעים אומרים אף ערב של בית דין צריך קניין והלכה כנהרדעים. אמר רב שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים פרענו נאמנים תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים פרענוהו אין נאמנים. כיצד תנו מנה כיון שחתך אביהם את הדבר יש לומר שפרעו היכן שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים כיון שלא חתך דבריו יש לומר שלא פרעו אלא כך יהוא אומר שכיב מרע שאמר לפלוני מנה בידי ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנין. מה טעם כיון שלא חתך דבריו כסבור נזכר היא: תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי אינן נאמנים אילולי לא היה זוכר יפה לא היה פוסק דבריו. (ב"ב קעה) בקש רבא שכיב מרע שתבעוהו והודה צריך לומר אתם עידי או אינו צריך. אדם משטה בשעת מיתה או אין אדם משטה בשעת מיתה צריך לומר כתובו או אינו צריך. חזר ופירשה אין אדם משטה בשעת מיתה ודברי שכיב [מרע] ככתובין וכמסורין דומין בין מתנתו בין הודייתו במה דברים אמורים בפני מלוה. יתומים שהוציאוהו שטר חוב על אחרים ואמרו להם ליתומים פרוע הוא נשבעים שפרוע הוא שכיון שהלכה כרב פפא שמי שמוציא שטר על חבירו ואמר לו שטר פרוע הוא נאמר למלוה הישבע עכשיו שאינו למלוה נשבע לוה ואם רצה לווה נשבעין יתומים שבועת יורשים ונוטלין. (שבועו' מא) יתומים שאמרו שמענו מאבינו שהיה נושא בראובן מנה אפילו שבועה על ראובן אין עד שיצוה אימור שלא להשביע את בניו. ומי שיש לו הלואה או פיקדון אצל אדם ויש לו בת ויש לה בעל וצוה לאותו מלוה או לאותו פקדון לבתו ומת הוא ומתה בתו אע"פ שלא הגיע לידה מחיים יורשו בעל לאותו ממון דתנינן האומר תנו גם לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה. (ב"ב קלח) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ועלתה הלכה שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דומין. ומי שכותב בשטר מתנה נתתי לפלוני בני או לבתי או לאשתי כל שיש לי ושהיה לי לא קנו אלא מה שהיה לו באותה שעה שכתב לו אבל לאחר שטר מתנה קנה בית או עבד או מטלטלין לא קנו שהרי הלכה אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. (ב"ב קכה) ואשה שירשה ממון מבית אביה מאליה בלא ·· בה או יש לה ממון אצל אדם הלואה או פקדון או שטר ומתה אינו יורשה בעל מה טעם שמחוסרין גבייה. ואינו דומה לראשונה שראשונה אמרו חכמים דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דומין אבל זה ראוי היא ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק.

(ב"ב קעה) המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין. והמוכר בעדים גובה מנכסים משועבדים ומה בין מוכר בעדים למלוה בעדים מוכר שיש לו קול למכירה גובה מנכסים משועבדים. מלוה הואיל ואין לה קול גובה מנכסים בני חורין. משועבדין שממושכנין או שמכורין יבא מלוה ראשון וטורף ולוקח הראשון וטורף וכיצד יבוא לוקח ראשון וטורף כגון שיש בעל חוב שקדם לו ובא וטרף והולך לו וטורף שאחריו בני חורין שאין משעבדין לאדם שאמרנו בעולם שיש לו מעות ללוקח יכול לסלקו לבעל חוב מכאן (כתובות צא) שמעשה באחד שהיו נושין בו אלף זוז והיו לו שתי חציר' הלך ומכרן כל אחת בחמש מאות זוז [ובא] בעל חוב וטרף אחת מהן והלך לטרוף אחרת אמר לו אחרת לוקח זו שלקחת באלף זוז מוטב ואם לא קח אלף זוז והסתלק ממנה כסבור רמי בר חמא לומר משנינו היא זו אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר אין שומעין להן למדנו שסבור רמי בר חנינא שאינו יכול לוקח לסלקו לבעל חוב במעות. אמר לו רבא מי דומה שם יש להן הפסד ליתומים כן מה הפסד יש אלף זוז נתן אלף זוז לוקח. למדנו שסבור רבא כשיש לו מעות ללוקח יכול לסלקו לבעל חוב והלכה כרבא. שאמרנו בעולם מטלטלין לבעל חוב אין משתעבד מזו ששנינו (שם פד) מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ומהו כושל בעל חוב ומפני מה קראו כושל שאינו גובה אלא בראייה ר' עקיבה אומר אין רחמים בדין אלא ינתנו [ליורשין]. למדנו שמטלטלין לבעל חוב אין משתעבד והלכה כר' עקיבה שאמר דנין דיינין כר' טרפון והחזירו ר' שמעון בן לקיש למעשה שעשו. ואמרנו של בית נשיא תכשר שפחה של יתומים מסימתא היה יושב ר' אבהו ור' חנינא פפא ור' יצחק נפחא ויושב ר' אבא עמהם אמר להם יפה עשיתם אמר להם ר' אבא מפני שהם של בית נשיא אתם מחניפים להן דנו דיינין כר' טרפון והחזירו ריש לקיש למעשה שעשו ואמר תפס בעל חוב לאחר מיתה לא עשה כלום דאמר רב נחמן הוא שתפס מחיים. והלכה בין בעל חוב בין אשה אין גובין מיתומים מן העבדים אבל מלוה כשישנו בחיי בעל חוב גובה ממנו מן העבדים שהרי יש לו לוקח אפילו מטלת מעל כתפו אשה כיון שאפילו ממנו כשמגרשה אינה נוטלת אלא מן קרקעו' אינה גובה מן העבדים והלכה הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינוני' וכתובת אשה בזיבורית. ותני אמר ר' שמעון מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הניזקין הגזלנין והחמסנין. כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר בית דין יורדין לנכסין ונוטלין שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדה ומיטב כרמו ישלם. ומפני מה אמר בעל חוב בבינונית שלא יראה אדם שדה נאה לחבירו או דירה לחבירו ויאמר אקפיץ ואלוינו כדי שאגבנו בחובי אם כן יהא בזיבורית אם כן נעלת דלת בפני לוין. ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכשאמרו נזיקין בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית במה דברים אמורים ממנו כשהוא חי

אבל מן היתומים בזיבורית דתנינן (שם קי) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית. (שם פח) והלכה הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ויתומים שאמרו גדולים ואינו צריך לומר קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להם אביהם איפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם. ורמינהי אתם ולא שותפין אותם ולא אריסין אותם ולא איפוטרופסים אתם ולא התורם את שאינו שלו. אמר רב חסדא אל תתמה כן להאכיל כן להניח. והלא שנינו (גיטין נב) איפוטרופוס תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להם בהמה עבדין ושפחות להאכיל אבל לא להניח ועושין להן סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש לו קיצבה להביא שופר ולוקחין להם ספר תורה ותפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קיצבה להביא מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין מפדין עליהם שבויים וכל דבר שאין לו קיצבה להביא תנחומי אבלים. ואין איפוטרופוס רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים. לזכות למה לאו לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים. ואין איפוטרופין רשאי למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה פעמים שאינה מיפה. ואין אפיטרופין רשאין למכור שדה וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר אף למכור [עבדים] ולקח שדה שמא פעמים משתדיפת. ואין איפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותם לחירות ר' אומר נותן הוא דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו. וצריכין לחשיב עליהן באחרונה דברי ר' רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אין צריכין לחשב עמהן. ואין עושין איפוטרופין נשים ועבדים וקטנים ואם מינו אבי היתומים הרשות בידו (שם) מעשה באיפוטרופוס שהיה בשכונתו של ר' מאיר שהיה מוכר שדות ולוקח עבדים ולא הניחו ר' מאיר הראו לו בחלום אנו להרום ואתה לבנות אע"פ כן לא השגיח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. מעשה ביתומים שהיו סמוכים אצל אלמנה אחת היתה לה פרה ומכרתה באו קרובים לפני רב נחמן אמר לו מפני מה מכרה אמרה להן יתומים שסמכו אצל בעל הבית וגו' תנינן אמר לו והלא היקר אמור ברשות לוקח היקר. והלא לא ניתנו לה מעות אמר להן אם כן זו היא של רב נהילאי בר אידי דאמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל יתומים הרי הן כהקדש שאין נקנין אלא בכסף (שם) משכו פירות מן היתומים והוקירו זו היא של ר' נהילאי בר אידי שאמר הזילו לא יהא כח הדיוט חמור מן ההקדש. המשיכו להן פירות ליתומים הוקירו לא יהא כח הדיוט חמור מן ההקדש הזילו זו היא של רב נהילאי בר אידי אמר להן רב ששא בריה דרב אידי בזו רעה היא להן שמצטרכין למעות ואין נותנין להן. אמר רב אשי אני ורב כהנא חתמנו על שטר אמו של זעירא יתום שמכרה למס בלא הכרזה שאומרים נהרדעים למס למזונות ולקבורה נמכור בלא הכרזה (שם) עמרם צבע איפוטרופוס של יתומים היה באו קרובים לפני רב נחמן אמרו לו והלא הוא לובש ומכסה ממון יתומים אמר להן כדי שישמעו דבריו אמרו לו הוא אוכל ושותה ואין לו אמור מציאה מצא אמרו לו והלא

הגאה מספיד אמר להן הביאו לי עדים סלקו דאמר רב הונא הבריח בשם רב אפטרופוס שהפסיד מסלקין אותו וכן הלכה. ועוד כשממנין עליהם אפוטרופוס ליתומים לזכות להן כששנינו (שם יא) זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו ואלא בפניו במה דברים אמורים בקטנים אבל בגדולים מתוך שהן זכין לעצמן אף לחוב מחייבין אותם. שטר חוב שכתב בו עדית גובה מן העדית ואפילו מן היתומים כגון שכתב בשטר שלא יהא פרעון אלא בזה שתי לקוחות שלקחו שתי שדות בבת אחת ובא בעל חוב לגבות רצה משניהם גובה מאחד מהם גובה ואין ללוקח אחד על חבירו כלום. במה דברים אמורים שמכרו שניהם בבינונית אבל אחד מכר עדית ואחד מכר בינונית מבינונית משתלם מעידית לא. דתנינו (שם) הנזקין שמין להם בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אישה בזיבורית ולא אמרנו אלא שלא השאיר בינונית אחרת אבל שייר במותה אומרים לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו (קדושין מב) אמר רב נחמן אמר שמואל האחים שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח יותר משתות בטל מקח שתות קונה ומחזיר הונאה וזו שאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרנו אלא ביתומים עצמן שחלקו זה עם זה אבל שליח זה ושליח זה שחלקו יכול לומר לתקן שלחתיך ושלא לעוות. ואף ביתומים עצמן לא אמרנו אלא שלא שמוהו בבית דין אבל שמוהו בבית דין לאו דתנינן שום הדיינין שפחתו שתות או הותיר שתות מכרן בטל במה דברים אמורים במטלטלין אבל בקרקעות אין הונאה לקרקעות. אבל במידה כל שהוא חוזר דאמר רבא כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמניין אפילו פחות מכדי הנאה חוזר. (ב"ב קו) אתמר יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על היתומים להביא ראיה מה טעם שדה כיון שליפות עומדת כמי שנגבת דומה ויתומים יביאו ראיה ומלו ואם הביא יתומים ראיה שהם השביחו נסתלקים בדמים מש' שמוה כמה הוא שוה ונסלקים במעות דאמר רב נחמן שלשה שמין להם את השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן בכור לפשוט ובעל חוב ליתומים ובעל חוב ללקוחות. בכור לפשוט שבמקום שהשביח פשוט לאחר מיתת אביו שב בכור לשבחו ומסלקו במעות ובעל חוב ליתומים זו שאמר. ובעל חוב ללקוחות שבמקום שהשבחו לקוחות יבוא בעל חוב וטורף שמין לשדה ומסלקו במעות. קניין בכלי מנין שקונים מושלף איש נעלו ונתן לרעהו ואע"פ שאינו שוה בגד שוה פרוטה. אבל בפירות אין הווה קנין אבל היכן שהודה בפני עדים שיש לפלוני אצלי כן וכן אם אמר לעדים אתם עידי יכול לומר משטה אני בך ואע"פ שאמר להם אתם עידי אם נמלכין בו כותבין שטר עליו ואם לא כותבין יקנו מידו אע"פ שלא נמלכו בו כותבין שטר עליו שסוף קניין לכתיבה ואם לא נמלכו בו ולא קנו ממנו ולא בבית דין מעיד מלוה על פה הווה לכתוב עליו שטר להשתעבד נכסיו לטורפין מלוה ואין כותבין עד שנמלכין בו או עד שקונם ממנו שהשטר יש לו קול בשביל כך טורף לקוחות שמוברין אחריו כל דאי אינו קונה שהיתה אסמכתא ואסמכתא אינו קונה ואם כתב לו מעכשיו קונה. (ב"ב קח) יש נוחלין ומנחילין. נוחלין ולא מנחילין.

מנחילין ולא נוחלין. לא נוחלין ולא מנחילין. ואילו נוחלין ומנחילין האב את הבנים. והבנים את האב. והאחים בין האב נוחלין ומנחילין. האיש את אמו. האיש את אשתו. ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין. האשה את בנה האשה את בעלה. ואחי האב מנחילין ולא נוחלין והאחים מן האם לא נוחלין ולא מנחילין. ואחד הבן ואחד הבת בנחלה עומדת לנו שלא כמר בר רב אשי שאמר אחד הבן ואחד הבת בנחלה אחד בנכסי אב ואחד בנכסי אם בן קודם לבת. והלכה כרב ושמואל שאומרים אין הלכה כר' זכריה בן הקצב שאמר אחד הבן ואחד הבת שוים בנכסי האם אלא כחכמים שאומרים בין בנכסי האב בין בנכסי האם בן קודם לבת. (שם קכב) והבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם והבנות ניזונות מנכסי האב ואינן ניזונות מנכסי האם. (שם קטו) סדר נחלות כך הוא בן קודם לבת כל יוצאי ירכו של בן קודמים לבת הבת קודמת לאחים כל יוצאי ירכה של בת קודמים לאחים. האחים קודמים לאחי האם כל יוצאי ירכן של אחים קודמין לאחי האם. זה הכלל כל הקודם בנחלה יוצאי ירכו קודמין והאב קודם לכל יוצאי ירכו שלו ולא יוצאי ירכו של בנו ובני אחים קודמין לבני אחיות בנחלה (שם קמב) אמר מר בריה דרב יוסף משמי דרבא בכור שנולד לאחר מיתת האב אינו נוטל פי שנים נבקש יכיר ואין וכיצד אתה מוצא כגון שהיה לו שתים נשים או שלש נשים מעוברות ומת וקדמה אחת מהן וילדה לעינין חמש סלעים חייב שפטר רחם תלה הכתוב אבל לעינין חלק בכורה אינו נוטל פי שנים (שם) ותנוק בן יום נוחל ומנחיל למאי הלכתא אמר מר בריה דרב יוסף לומר שממעיט בחלק בכורה כיצד אתה מוצא כגון שראובן יש לו בנים שנים גדולים אחד בכור ואחד פשוט ואחר כך היה לו בן ומת ראובן ביומו ואחר שמת כשהיה אותו הבן בן יום אחד מת לא תאמר נכסי ראובן אילו חולקין שני בניו גדולים בכור נוטל שני שליש ופשוט נוטל שליש אלא חולקין לנכסים בארבעה חלקים נוטל בכור מחצה ופשוט רביע ורביע של מת חולקין אותו בכור ופשוט בשוה במה דברים אמורים בן יום אחד אבל עובר לאו שכתוב וילדו לו ילוד אין שאין ילוד לא. (שם) ובן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעיט בחלק בכורה מה טעם וילדו לו נבקש כיצד אתה מוצא כגון שהיה לו בכור ופשוט והיתה אשתו מעוברת כשמת והניח מאה וחמשים זוז אותו בן שנולד לאחר המיתה אינו ממעט בחלק בכורה כיצד נוטל בכור מאה וחמשים זוז שהניח אביו נוטל חמשים זוז חלק בכורה שלו ומאה זוז שנותרין חולקין אותו בשלשה חלקין בכור נוטל שלשים ושלש ושני שתותים פשוט נוטל שלשים ושלש ושני שתותים וזו היא בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעיט בחלק בכורה. (שם) ובמקום שמת בכור בחיי אביו והניח בנים אותם בנים נוטלין חלק בכורה של אביהם עם אחי אביהם שכך מצינו בבנות צלפחד שנטלו חלק בכורה של אחי אביהם דתנינן בנות צלפהד [נטלו] שלשה (חולקין) [חלקים] בנחלה חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ושהיה בכור ונטל שני חלקים.

(בכורות נא) ובמקום שמת פשוט בחיי אביו והניח בכור ובנים ובאו לירש בנכסי אבי אביהן. אין לו לבכור בן פשוט ליטול חלק בכורה בנכסי אבי אביו. דתנינן אינו נוטל בראוי כבמוחזק ואמרנו עליה להביא אבי אביו שאינו נוטל בכור אבל בכור שמת בחיי אביו והניח בכור ופשוטים ובאו לירש בנכסי אבי אביהם שנוטלין חלק בכורה של אביהן מנכסי אבי אביהן אף נוטל בכור זה חלק בכורה שלו עם אחיו בנכסי אבי אביו שהרי מצינו בבנות צלפחד שנטלו כך. ותני אם היה אביו בכור אף הוא הבכור נוטל פי שנים בנכסי אבי אביו והלכה אין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק. וכיצד ראוי ומוחזק יעקב ראוי לירש את יצחק מת יצחק והחזיק יעקב בנכסיו היה יעקב מוחזק מת יעקב נוטל ראובן פי שנים בהן מת יעקב בחיי יצחק ואחריו מת יצחק שלא נתחזק יעקב בנכסי יצחק אינו נוטל פי שנים ראובן בהן. וכן הבעל בנכסי אשתו שאם מת אבי אשתו או קרוביה קודם שתמות היא ונופלין לה נכסים של בית אביה ואחר כך מתה היא בעלה יורשה בתה היא קודם שיפלו לה נכסים של בית אביה נעשה בעל ראוי ואינו יורשה. וזו היא מעשה של אלעזר בן אהרן נחלה הראוי לו וירשה פינחס בנו שמתה אמו בחיי מורישה בנה נוטל בראוי כבמוחזק. (ב״ב קכה) והלכה אין הבכור נוטל פי שנים במלוה. שכתוב בכל אשר ימצא לו ומלוה ביד אחרים הוא ואם יש לו לאב הלואה אצל בכור כיון שתפש נוטל פי שנים ואם קדמו יתומים ותפשו קודם חלוקה שיעור מה שתפש בכור אין מוציאין מהן ואין נותנין לבכור פי שנים בהם. והלכה יש לבכור קודם חלוקה ואם חלק עם אחיו בדבר אחד מן כל נכסים ונטל חלק כאחד מהן ולא מיחה בחלק בכורה ואחר כך באו לחלוק שאר נכסים אין לו חלק בכורה בכלום מה טעם שהרי ויתר. ומאיכן נלמוד שהרי הלכה כרבי שאמר יש לבכור קודם [חלוקה] ושמענו ממנה שיש לבכור בשבח ששבחו נכסים מאליהן לאחר מיתת אביהם ובכל אילו לשונות שחלוקין ר׳ וחכמים הלכה כר׳ ואע״פ שאמר רב פפא אין הבכור נוטל פי שנים במלוה [יבם שחלק עם אחיו נוטל וחלק אחיו המת] בכור שחלק עם אחיו נוטל חלק שהגיע לו בגורל וחלק אחיו המת היכן שהגיע לו בגורל ואפילו ממקום אחר שלא על המצר שמקרא כתוב והיה הבכור אשר תלד להוייה הקשתיו ולא לדבר אחר. (שם) והלכה יכול האב לפטור את בנו פשוט במתנה כל שהיא שנאמר והיה ביום הנחיל את בניו התורה נתנה לאב להנחיל לכל מי שירצה אבל לבכור אינו יכול לפוטרו מחלק בכורה שנאמר לא יוכל לבכר. (ב״ב קכו) ותנינן האומר איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה. ותנינן (שם) המחליק נכסיו על פי וריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה לכל את הבכור שאפילו אינו נותן לו אלא כפשוט משהוא דבריו קיימין והוא שלא אמר בלשון ירושה שהרי שונה ואם אמר מש׳ ירושה לא אמר כלום. אבל אם אמר בלשון מתנה יפה הוא. המחליק לשון מתנה היא. (שם קלח) ת״ר שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בכורי בראוי לו נוטלן ונוטל בכורתו ואם אמר בבכורתו יד הבכור לעליונה רצה נוטלן רצה נוטל בכורתו. הכותב

כל נכסיו במתנה לאחרים קנו. ואפילו יש לו בנים מתנתו קיימת דתנין (שם קלג:) הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי והוא שאמר להם בלשון מתנה והוא שבארי הוא אבל שכב אם שייר מתנתו מתנה. אינמי מתנת שכב מרע במקצת צריכה קניין היכן שנותן מקצת נכסיו לאחר ואשתו אצל יורשיו כאחד דומה מתנת שכב מרע ומצוה אחת היא. שכב מרע שכתב כל נכסיו לאחר ולא שייר כלום ומת מתנתו קיימת. ואם עמד חוזר בו ואם עד שהוא שכב מרע חזר וכתבן לאחר אחרון קנה ראשון לא קנה. דאמר שמואל (שם) בין לעצמו בין לאחר לא קנה. ואם שייר וקנאו מידו אם עמד אינו חוזר בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו שאמרו חכמים (שם קנא) הלכה מתנות שכב מרע במקצת צריכה קניין ואם אמר בשעה שהוא מצוה מחמת מיתה הוא מצוה או שאמר ווי אוי לי לאותו האיש שהוא מת אם מת בין שייר בין לא שייר בין קנו בין לא קנו מידו מתנתו קיימת ואם עמד אע"פ שקנו מידו ואע"פ ששייר יכול לחזור בו. כמעשה (שם קנא) באחתו של רב דימי בר יוסף שהיה לו קרן פרדם כל שעה שהיתה חולה היתה כותבת לו וכשהיתה עומדת היתה חוזרת בה. פעם אחת חלתה שלחה לו בוא וקנה לא בא שלחה לו בוא וקנה כל כך שאתה רוצה הלך שייר וקנה ממנה לסוף עמדה וחזרה בה באת לפני רב נחמן שלח לו ולא בא אמר מה אבוא הרי שיירה וקנו ממנה שלח לו אם לא תבוא אכך בקוץ שאינו מוציא דם בא לפניו אמר לעדים מה היתה אומרת אמר לו היתה אומרת אוי לה לאותה אשה שהיא מתה. אמר אם כן מצוה מחמת מיתה היא ומצוה מחמה מיתה יכול לחזור בו. שכב מרע שאמר פרעו לפלוני מן מה שאניח בשטר שיש לי והניח נכסים ומעות אם רוצים לעשות יתומים ויורשין להגבותו מן מטלטלין מגבין לו נותנין לו מעות ומסלקין אותו. שכב מרע שכתב במתנת בריא אם עמד אינו יכול לחזור. ואלא זו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכב מרע שאינו קונה אלא לאחר המיתה זה שכתב בה מהיום ולאחר המיתה. שכב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים לא עשה כלום אלא [אם] כן שייר כל שהוא ולא קרקע כל שהוא אלא שייר כל שהוא. הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשה אלא איפוטרופא הא שייר כל שהוא ומת מתנתו קיימת ואע"פ שלא קנו מידו שמצוה מחמת מיתה אינו צריך מיתה והוא שמת. ואם לא מת אע"פ שקנו ממנו ועמד חוזר בכל מה שעשה. הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע או מטלטלין בפניו ושתקה איבדה כתובתה ואם צווחה הרי צווחה. המברחת נכסיה מבעלה קודם שישאנה כל נכסיה לא עשת כלום ואם שיירה כל שהוא יפה עשתה. עבד עבדים עדות קרקע תינוק אשה ושטר סימן. (ב"ב קכז) שלח לו ר' אבא לר' יוסף בר חמא עבדי גנבתה והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך אתה מכרתו לו אתה נתתו לו במתנה רצונך השבע וטול הרי זה נשבע ונוטל ואינו יכול לחזור בו מה משמיענו שנינו (סנהדרין כד) אתה אומר לי נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי ג' רועי בקר ר' מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמי' אומרים אינו יכול לחזור בו כך משמיענו באתין לך מחלוקת והלכה כחכמים.

(ב"ב קכח) שלח לו ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה בעל חוב גובה מן העבדים ורב נחמן אמר אין גובין והלכה אין גובין במה דברים אמורים לאחר המיתה אבל ממנו כשהוא חי גובה מן העבדים. ואשה אפילו ממנה אינה גובה מן העבדים (שם) שלח לו ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה שלישי בשני כשר ורבא אמר אפילו שלישי בראשון מר בר רב אשי [אכשר באבי אביו ואין הלכה כמר בר רב אשי] (סנהדרין כח) הלכה כל מקום שיש אבות לבנים או בנים לאבות כגון ראובן ואחר להעיד לבן שמעון או שמעון ואחר להעיד לבן ראובן או בן ראובן ואחר להעיד לשמעון. או בן שמעון ואחר להעיד לראובן. ואינו צריך לומר ראובן ושמעון להעיד לשמעון. ואין צריך לומר ראובן ושמעון להעיד לאחר מבניהם. כל אילו פסולין לכל עידות שבתורה אבל בן ראובן ואחר להעיד לשמעון לממון פסול לקידושין צריכה גם ואין צריך לומר בן ראובן ושמעון להעיד לאחר שאצל קידושין צריכה גם. תפוש תלמוד בידך כל מקום שיש אחים ראשון בראשון ושיני בראשון וראשון בשיני ושיני בשיני מן התורה [פסול] שלישי בראשון משל חכמי' [פסול] שלישי בשני כשר אפילו משל חכמים. (סנהדרין כז) ואילו הן הקרובין אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו וחמיו ואגיסו הם ובניהם וחתניהם וחורגו לבדו זו משנת ר' עקיבה. משנה הראשונה דודו ובן דודו כל הראוי לו ליורשה וכל הקרוב לו באותה השעה. היה קרוב ונתרחק כשר ר' יהודה אומר אפילו מתה בתו ויש לו בנים ממנה הרי זה קרוב. האוהב והשונא אי זו אוהב זה שושבינו השונא כל שלא דבר עמו שלשת ימים באיבה. ואין הלכה כר' יהודה שאמר לא נחשדו ישראל על כך. קיום שטרות בקרובין כשר. דתנינן (כתוב'כח) נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא זה כתב ידו של רבי זה כתב ידו של אחי מה טעם כיון שקיום שטרות משל חכמים הוא שם עדות מעלה הוא וקרוב על צורה הוא מעיד. ותלמיד חכם שיודע לו עדות לעם הארץ לפני דיין שהוא קטן ממנו וקשה לו לילך אצל הדיין להעד לא ילך במה דברים אמורים בממון אבל באיסור ילך ויעיד. (ב"ב קכח) שלח לו ר' אבא לרב יוסף בר חמא היה יודע לו בעידות קרקע עד שלא נסתמה ונסתמה פסול. ושמואל אמר כשר איפשר שמכוין מיצרנה אבל בגד לאו. ורב ששת אמר אפילו בגד איפשר שמכוין מדת ארכו ומדת רוחבו אבל עשת לאו. ורב פפא אמר אפילו עשת. איפשר שמכוין משקלותיו. מיתבי היה יודע לו בעידות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פיקח ונתחרש פתיח ונסתמא שפוי ונשטתה פסול עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשטתה וחזר ונשתפה כשר. זה הכלל כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר. תחלתו וסופו פסול פסול. תיובתא. (ב"ב קנט) ועדים שהעידו עדות ושנים שהעידו עליהם שהם כשרים אפילו כל ישראל מעידין עליהם שהם פסולין עדותן קיימת. מה טעם הוי שנים ושנים ואעמיד ישראל על חזקתן. (סנהדרין כז) משומד לוכל נבלות לתיאבון חברי' הכל פסול לעדות להכעים אביי אמר פסול

רבא אמר כשר והלכה כאביי. ביעל קגם סימן. (ב"מ כב) ייאוש שלא מדעת אביי אמר אינו ייאוש רבא אמר הרי זה ייאוש. (סנהדרין כז) עד חמס אביי אמר למפרע הוא נפסל רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל. (ערובין טו) לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי רבא אמר אינו לחי. (קדושין נא) קדושין שאין מסורין לביאה אביי אמר הווין קידושין רבא אמר לא הוויי קדושין. וכיצד קדושין שלא נמסרו לביאה כגון שהיה אחת בכלכלה של תאנים או פירות או דבר אחר ויושבת אשה ובתה או אשה ואחותה ואמר הרי אתן מקודשת לי בכלכלה זו וקבלתה אחת מהן סתם נעשו קידושין שלא נמסרו לביאה וצריכות גט ממנו שתיהן ואסור בשתיהן ואסור בקרובותיהן. (גיטין לד) גדול בר בר רעילאי שלח לה גט לאשתו הלך שליח ומצאו שהיא אורגת אמר לה קחי גטיך אמרה לו לך השעה בא ואמר לו ברוך הטוב אמר אביי ברוך הטוב אינו בטול הגט. רבא אמר ברוך הטוב וביטל הגט. אביי אמר גלוי הדעת בגט לא כלום. רבא אמר גלוי הדעת בגט כלום הוא. משומד זה שאמרנו והלכה כאביי בכולם. (ב"ב קכח) שלח לו רב אבא לרב יוסף בר חמא האומר על בן בין הבנים נאמן ור' יוחנן אמר אינו נאמן. מהוא אומר אמר אביי כך הוא אומר האומר על בן בין הבנים יירש כל נכסיי נאמן כר' יוחנן בן ברוקה ור' יוחנן אמר אינו נאמן כחכמים. בשלא החזיק בו שבנו הוא אמר רבא אם כן נאמן ואינו נאמן דבריו קיימין אין דבריו קיימין הוא צריך אלא אמר רבא כך הוא אומר האומר על בן בין הבנים בכור הוא נאמן כר' יהודה ור' יוחנן אמר אינו נאמן כחכמים. והלכה כששלח לו ר' אבא לרב יוסף בר חמא בין כשתירץ רבא ובין כשתירץ אביי הלכה עומדת לנו כר' יוחנן בן ברוקה ועומדת לנו הלכה כר' יהודה ושתיהן הלכות הן. (שם) שלח לו ר' אבא לרב יוסף בר חמא האומר תיטול אשתי כאחד מבניו אמר רבא בנכסים שנפלו לו עכשיו ובבנים שנולדו לו מיכן. דרש מר זוטרא הלכה בכל אלו שמועות כששלח ר' אבא לרב יוסף בר חמא. (ב"מ קה) אמר רבא מי שקיבל עיסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו והלך והטריח ושלם אינו יכול לומר טול עמי הפסד שמתחלה שיאמר לו לכך טרחתה ושלמתו כדי שלא יקראוך מפסיד עסקי. ואמר רבא שנים שעשו שותפות והשביחו ואמר אחד לחבירו ונחלוק אמר לו חבירו נשביח יותר דין הוא שמעכב עליו. ואם אמר לו תן לי מחצה ריוח ומחצה קרן יכול לומר לו כולי עסקא כאחד משועבד ואם אמר לו תן לי מחצה ריוח ומחצה קרן ומחצה שלך אם יגיע לך חסרון אטול עמך יכול לומר לו טול שנים גורם. (ב"מ קד) ואמר רבא חד עיסקא ושני שטרות הפסידו של מלוה שני עסקים ושטר אחד הפסידו של לוה. כיצד כגון שנתן לו אלף זוז בסחורה וכתב עליו שני שטרות כל אחד ואחד בחמש מאות זוז והלך ולקח חיטין בחמשה מאות ושעורים בחמש מאות חטים השביחו מאתים זוז שעורים הפסידו מאתים זוז הפסידו למלוה שאילו שטר אחד היה בא שבח ועומד במקום הפסד עכשיו אומר לו ללוה הלילו ב' שטרות טול מחצה שבח וטול שני

שלישי בהפסד שכך אמרו חכמים אם מחצה בשכר שני שלישי בהפסד ונמצא שנוטל מאה כספים בשכר של חטים ונוטל מאה ושלשים ושליש בהפסד של שעורים. שני עסקים ושטר אחד הפסידו של לוה כגון שנתן אלף זוז בעסקא בשתי פנים וכתב בהן שטר אחד עסק אחד של חמש מאות השביח מאתים זוז ועסק אחד של חמש מאות הפסיד מאתים זוז הפסידו של לוה שיאמר לו מלוה זה כולו סחורה אחת היא שהרי בשטר אחד כתב ויבא ריוח ויעמוד במקום אהפסד. (מכות ה) על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יומת המת. וכי מאחר שבשנים מתקיימת עדות שלשה שכתב המקום למה תצא ממנה שאם יבוא שלשה ויאמרו פלוני הרג את הנפש ונמצאו זוממין לא תאמר שעלתה עדות בשנים ונהרוג שנים ונניח אחד אלא נהרגם לכולם ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה ולהקיש שלשה לשנים מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עידותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עידותן בטילה. והלכה קרוב או גזלן פסולין בין לעידות בין לדון. (סנהדרין כה) ומי שקיבל עליו לקרוב או לגזלן בין לעידות בין לדון יפה הוא ואם בקש לחזור אינו יכול. במה דברים אמורים שדנו דין של תורה או של חכמים אבל וודי דנו דין דהגימין ומה שעלה על דעתם לא כלום. (שם ו) פשרה כיצד כגון שנים שיש ביניהם דברים של ממון והיו בני אדם ביניהם לעשות להם פשרה ובקשו ממי שיש לו ממון אצל חבירו בכל לשונות של בקשה ועזב מן ממונו דבר או שעזב כולו והחיל וקנה מידו שכן וכן ממון היה לך ועזבתי ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו שהרי הלכה שפשרה צריכה קניין. (שם טו) עד זומם הלכה למפרע הוא נפסל כגון שחתם על השטר בניסן ויצא שטר לב"ד בתשרי והוזם כל עידיות שהעיד מניסן ועד תשרי פסולין. והלכה שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין. (קדושין כו) נכסין שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ובחליפין שכתב בכסף יקנו וכתב בספר וחתום והעד עדים. וגומר עד שיהיה כסף ושטר אם כתב יקנו לבסוף כשאמרתה עכשיו שכתב יקנו בתחלה מכסף שקנה ושטר לראיה בעולם. אמר רבא ובמקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר. ומי שנתן מעות דמי קרקע בפני עדים קנה בכסף ואינו צריך קניין ולא שטר ואינו יכול לחזור בו מוכר ואם אמר לוקח אבקש לכתוב שטר ואמר להן מוכר לעדים כתבו לו שטר אם רוצה לוקח קונה בכסף ואם רוצה בשטר אם רוצה קונה בכסף שאם בקש מוכר לחזור בו אומר לו לוקח אני משעה שנתתי לך מעות קניתיה ואם רצה בשטר קונה שאם ביקש לוקח לחזור בו כל זמן שלא כתב שטר יכול לחזור בו כזו של רב אידי בר אבין כשהיה מוכר שדה אומר לו אם ארצה בכסף אקנה או ארצה בשטר אקנה. כיצד מי שבקש לתן מתנה לחבירו שדה ובקש להקנותן לו בשטר או שיש לו שדה ובקש למוכרה מפני רעתה כותב לו על הנייר ועל החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה ונותן לו שטר בפני עידי מסירה וקונה לשדה כל מקום שהוא ואינו צריך חזקה ולא כסף ולא חליפין

אבל מוכר שדיהו שלא מפני דעתה אם כתב לו בשטר בלשון מתנת שדי קנוייה לך שדי נתונה לך קונה לו בשטר ואע"פ שלא נתן לו מעות אבל כתב לך בלשון מכר שדי מכורה לך אינו קונה בשטר עד שיתן דמים. (ב"ב נג) בחזקה כיצד שאמר לחבירו בפני עדים נתונה לך שדי במתנה ולך וקנה אותה בחזקת אם שדה היא מים על מנת ליפותה ולא מחצת דגים או שאחז בה מים הרי זו חזקה. ואם אמר לו חזק וקנה ונתן לו מפתח כיון שמסר לו מפתח קנה ואינו צריך לא שטר ולא חליפין. ובחליפין כיון שקנו מידו קנה שדה כל מקום שהיא. שהלכה מתנת בריא בקרקעות צריכה קנין. ואינו צריך לא שטר ולא כסף ולא חזקה. (קדושין כו) וכל נכסים בין שיש להן אחריות בין שאין להם אחריות נקנין בחליפין בין במתנה בין במכר חוץ מן מטבע שאינו נקנה אלא במשיכה דתנינן נכסים שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה שכתוב או קנה דבר הנקנה מיד ליד. ובמקום שאין לפניו למשכם יקנם לו על גב קרקע כששנינו נכסים שיש להם אחריות נקנין עם נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה שכתוב ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערים מצודות. ומי שיש לו מלוה או פקדון במקום אחד ומבקש לשגר לשליח להביאן כיצד יעשה (ב"ק קו) כדרב יהודה אמר שמואל שאמר אין משלחין מעות בדיוקני ואפילו עדים חתומים ור' יוחנן אמר אם היו עדים חתומין עליו משלחין והלכה כשמואל שאמר אין משלחין אלא כיצד יעשה כא של ר' אבא שהיו מופקדין לו מעות בית רב יוסף בר חמא אמר לו לרב ספרא כשתבוא הביאום לי בא ואמר להן כך אמר לי ר' אבא אמר לו רבא בנו לרב ספרא כתב לך ר' אבא נתקבלתי אמר לו לאו אמר לו ויכתוב לך נתקבלתי בוא וטול חזר ואמר אפילו נתקבלתי לאו שמא בין כך ובין כך ימות ר' אבא אמר ויפלו מעות לפני יתומים ונתקבלתי של ר' אבא לא כלום אלא מה תקנה לך ויקנם לך במתנה על גב קרקע כששנינו נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות ובוא אתה וכתוב לנו נתקבלתי כזו של רב פפא (שם) היה נושה שנים עשר אלפים זוז בעולם והקנם לרב שמואל בר אחא על גב פתח ביתו וכשבא יצא לפניו עד לתוך. (ב"ק ו) אומרים נהרדעים אין כותבין הרשאה על מטלטלין אמר לו רב אשי לאמימר מה טעם אמר לו משאמר ר' יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינן צריכין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. ויש אומרים נהרדעים אין כותבין הרשאה על מטלטלין שכפר הוא והוא שכפר שנראה לשקר אבל לא כפר כותבין. כל הרשאה דלא כתב בה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך אין בה ממש מה טעם שהוא אומר לו אתה לא בעל דברים שלי אתה. אמר אביי ואם כתב בה למחצה לשליש ולרביע מתוך שיורד למחצה יורד לכולו. אמר אמימר ואם תפש אין מוציאין ממנו רב אשי אמר מתוך שכתב לו כל דמיתעגת מן דינא עלי שליח עשאו ויש אומרים שותף עשאו למה שאם תפש מתנה. וכך אמרו

חכמים בשם מר רב יהודאי ראש ישיבה שמי שמרשה חבירו ולאחר שיתן לו הרשאה נמלך ומבקש לבטלה ומרשה אחר יש לו רשות שהלכה ששליח עשאו ומי שמרשה חבירו ומתירא שמא יקחם אומ׳ לו באותו השעה שמרשה אותו בפני עדים שאני עושה אותך שליח להביא לי מעות כן וכן שיש לי עם פלוני. (ב״ב מ) והלכה מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו והודאה בפני שנים וצריך שיאמר להם כתובו מחאה עדערה בשנים ואינו צריך שיאמר להם כתובו קניין ואינו צריך לומר להם כתובו קיום שטרות בשלשה. (כתובת יט) מודע היו הדברים ועל תניי היו הדברים נאמנים ואע״פ שכתב שטר והלילו על פה נאמנים. מודע כדמר בר רב אשי שאמר חיישיני לפשיעה על תנאי כדבעא מניה רבא מרב נחמן על תנאי היו הדברים מהוא ואמר לו חישיני שהרי אין כותבין תנאי בשטר שמא אין מתקיים תנאו. (עירכין כא) ומי שמוסר מודעא במודעו אע״פ שאמר לעדים בשעה שהוא מוסר מודעא שאם אבטל מודעי לא יבטלו לא אמר כלום אם מבטל מודעיו אותו שעה ממנו אע״פ שאמר בזמן מודעא אם אבטל מודעי לא יבטלו בטילין. (ב״ב קעא) שטר שנתאחר ולא כתבוהו בזמנו ומבקשין לכותבו כותבין בו זמן שטר זה היה קודם לכן ואנחנו אחרנוהו. (שם קסא) אמר ר׳ יצחק בר יוסף אמר ר׳ יוחנן כל המתקין כולן צריך שיכתוב דין קומיהן וצריך שיחזיר מענייני של שטר בשיטה אחרונה מה טעם (שם קסב) אמר רב עמרם לפי שאין למדין משיטה אחרונה אמר לו רב נחמן לרב עמרם זו מניין דתני הרחיק את העדים שטה אחת מן הכתב כשר שתי שטין פסול מפני מה שתי שטים פסול שכותב מי שהוא רוצה בשיטה אחת נמי כותב מי שהוא רוצה אלא כך מלמדינו אין למדין משטה אחרונה ושתי שטין שאמרו הן ואוירן. (שם קסו) מעשה בשטר אחד שהיה כתוב בו שת מאה [וחד זוזא] שלח לו רב שרביא לאביי שית מאה פשיטי וחד זוזא או שית מאה סלעים וחד זוז או שית מאה סל זוזים וזוז. שלח לו בפרוטות אין לספיקה שפרוטות אין כותבין אותו בשטר מעלין אותם במעות וכותבין אותן אבל יש לומר שש מאות זוז וזוז ויש לומר שש מאות סלעים וזוז יד בעל השטר לתחתונה (שם קסז) אמר אביי משלשה ועד עשרה לא יכתוב אדם בסוף שיטה מפני שבאין לזייף ואם כתב יחזיר ענייני שנים ושלשה פעמים אי אפשר שלא יהיה באמצע שיטה מעשה בשטר שהיה כתוב בו תלתא בפרדיסא הלך ולקח לרגלו ב׳ ועשאו ופרדיסא בא לפניו אביי אמר לא כתבתי לו ופרדיסא ראה אביי וו שהיה לו מקום הרבה אמר לו מפני מה מקומו רחב הרבה כפתו והודה. (שם) שוב מעשה בשטר שהיה כתוב בו מנת ראובן ושמעון אחי היה להם אח שהיה שמו אחי הלך וכתב וו ועשאו ואחי בא לפני אביי אמר לו לא כתבתי לך כך ראהו אביי אמר לו מה טעם דחוק וו זו כל כך כפתו והודה. אמר אביי מי שמבקש לראות כתב לא יראה בסוף מגלה שמא ימצא אדם וילך ויכתוב מלמעלה משהוא רוצה ואמר מר הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין. (שם) מעשה בשטר אחד שבא לפני רבא שהיה חתום עליו רבא ורב אחא בר ארא אמר לו רבא

ודי זה התימות ידי הוא אבל אני קודם רב אחא בר אדא אינו כותב כפתו והודה אמר לו הגח שלי זייפתה לא של רב אחא בר אדא כיצד כיונתה אמר לו הנחתי ידי על זרניק ויש אומרים על המצר. מעשה בשובר אחד שהיה כתוב עליו רב ירמיה בר אבא באתה אותה אשה לפניו אמר לא אני הייתי אמר לה הין אף אני אמרתי להם שאינה היא ואמר לי זקנה ובגד קולה אמר אביי אע"פ שכתב אם לא יגיד ונשא עונו ואמרו חכמים (שם קסח) כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד חכם אין דרכו לדקדק. (שם) שוב מעשה שהיה חתום עליו בר רב חנן באתה אותה אשה לפניו אמרה לו לא אני הייתי אמר לה הין את הייתה אמר אביי אע"פ שאמרו חכמים אין דרכו לדקדק היכן שדקדק דקדק. (שם) ואמר אביי תלמיד חכם שהלך לקדש אשה יוליך עם הארץ עמו כדי שלא יחליפו לו. (שם קסח) כותבין שטר למלוה והמלוה נותן שכר ודאי לא נצרכה שנתן לו בסחורה. כותבין שטר ללוקח ואע"פ שאין המוכר עמו. אין כותבין למוכר עד שיהא הלוקח עמו והלוקח נותן שכר וודיי לא נצרכה במוכר שדהו מפני רעתה. אין כותבין שטרי ארוסין ונשואין אלא מדעת שניהם והחתן נותן שכר ודאי לא נצרכה שנוח לו שלא תבור. [ואין כותבין שטר קבלנות אלא מדעת שנידם והמקבל נותן שכר פשיטה לא צריכה דאפילו בביורה דניחא ליה דליתעבד פי' שלא תבור]. אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין שכר מה הוא שטרי בירורין כן הוא פירושו שטרי טענות. רב ירמיה אמר זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד. רבן שמעון בן גמליאל אומר לשניהם כותבין לזה בעצמו ולזה בעצמו. מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו אומר לו אם לא נתתי לך מיכן ועד יום פלוני תן לו שטרותיו הגיע זמן ולא נתן לו ר' יהודה אומר לא יתן ר' יוסי אומר יתן. במה הן חלוקין ר' יהודה סבור הסכמה אינו קונה ר' יוסי אומר קונה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב הלכה כר' יוסי. מי שנמחק שטר חוב מעמיד עליו עדים ובא לבית דין והן עושין לו קיום איש פלוני בן איש פלוני נמחק שטרו ביום פלוני ופלוני ופלוני עידיו. תנו רבנן איזה הוא קיומו במותב אני פלוני ופלוני בן איש פלוני בן איש פלוני בן איש פלוני הביא שטר מחוק לפנינו [ביום פלוני] ופלוני ופלוני עדיו והוזקקנו לעידותן של עדים ונמצאת מכוונת גובה ואינו צריך להביא ראיה ואם לאו צריך להביא ראיה. נקרע פסול נתקרע כשר. נמחק או נשטשש אם היה רשומו נכר כשר. כיצד נקרע כיצד נתקרע. אמר רב יהודה נקרע קרע שלבית דין נתקרע קרע שאינו שלבית דין [היכי דמי קרע של בית דין] אמר ר' יהודה מקום העדים וזמן ומקום התורף. אביי אמר שקרוע שתי וערב. (שם) ת"ר מי שבא ואמר אבד שטר חובי אע"פ שבאו עדים ואמרו אנחנו כתבנו וחתמנו ונתננו לו אין כותבין לו את השטר במה דברים אמורים בשטרי הלואה אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מן האחריות שבו. רבן שמעון בן גמליאל אומ. אף בשטרי מקח וממכר [אין] כותבין וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנותן מתנה לחבירו בשטר והחזיר לו את השטר חזרה מתנתו וחכמים אומרים מתנתו

קיימת. אמר מר חוץ מן האחריות שבו. כיצד כותב אמר רב נחמן שטר זה לא לגבות בו לא מקרקעי ולא מבני חורי אלא כדי שתעמוד שדה בידו והוא שכתב לו כן. אבל לא כתב בו שטר מעלה ואינו כתוב בו אחריות גובה. אמר ר׳ אפרם זאת אומרת אחריות טעות סופר הוא רב אשי אמר לעולם אחריות אינה טעות ספר ומהו חוץ מן האחריות שבו שאין כותב לו אחריות. (ב״ב קסט) מעשה באשה אחת שאמרה לו לאחד לך וקח לי שדה הלך ולקח לה שלא באחריות בא לפני רב נחמן אמר לו אתה לתקון עשאוך שליח ולא לעוות לך אתה וקח שלא באחריות ואחר כך מכור עליה באחריות. תנינן תמן (שביעית פ״י) שטרי חובה מוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין. (ב״ב קעב) אמר להן רבא בר רב שילא לאילו שכותבין שטרות כשתכתבו הקנאה אם אתם ידעין זמנה מוטב ואם לאו כתבן עכשיו. אמר להן רב לסופריו וכן אמר להן רב הונא לסופריו כשתכתבו בשילו כתבו בשילו ואע״פ שמסרו לכם דברים בהיני כשכתבו בהיני כתבו בהיני ואע״פ שמסרו לכם דברים בשילו מה טעם מפני שנראה כשקר. (שם קעב) אמר רבא מי שאוחז שטר בן מאה ואמר עשאום לי שנים בני חמשים אין משגיחין אותו מה טעם עשו חכמי׳ מה טעם דבר שנוח לו ללוה ונוח לו למלוה נוח לו למלוה שיפגם שטרו ונוח לו ללוה כדי שיכוף לפורעו. ומי שאוחז שני שטרות בחמישים חמישים ואמר עשום לי אחד במאה אין משגיחין בו מה טעם עשו חכמים דבר שנוח לו ללוה ונוח לו למלוה נוח לו ללוה כדי שלא יכוף לפורעו ונוח לו למלוה כדי שלא יפגם שטרו. אמר רב אשי הילכך מי שאוחז שטר במאה ואמר עשוהו לי אחד בחמישים אין משגיחין בו מה טעם שנומר שמא פרעו ואמר תן לי שטרי ואמר לך הלך וכתב לי שובר במאה ומוציא זה שבחמשים וגובה ואומר לו זה שחזרתה ולויתה ממני עכשיו. שנים שהיו בעיר שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחד יוסף בן שמעון אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהם שטר חוב נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שניהן פרועים [כיצד יעשו] ישלישו ואם היו משולשין יכתוב סימן ואם היו [בסימן] יכתוב כהן ואם היו שניהם כהנים יכתוב דורות. (שם קלח) ת״ר שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וחמש מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מן האחרון אין בהן גובה משלפניו ושלפני פניו. (שם) ת״ר שכב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלונית אשתי בראוי לה נוטלתן ונוטל כתובתה ואם אמר בכתיבתה ידה על העליונה רוצה נוטלתן רוצה נוטלת כתובתה. (שם) ת״ר שכב מרע שאמר תנו בעל חוב בראוי לו נוטלין ונוטל את חובו ואם אמר בחובו אין לו אלא חובו ת״ר שכב מרע שאמר יש לי מאתים זוז אצל פלוני אין כותבין אלא אם כן הביא ראיה לפיכך כשהוא גובה אינו צריך להביא ראיה דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים כותבין אע״פ שלא הביא ראיה לפיכך כשהוא גובה צריך להביא ראיה. אמר רב נחמן אמר לי הונא תנא ר׳ מאיר אומר אין כותבין וחכמים אומרים כותבין ואף ר׳ מאיר לא אמר אלא משום שחוששין לבית דין טועין. אמר

רב דימי מנהרדעא הלכה אין חוששין לבית דין טוען ומהוא כותבין ואע"פ שלא הביא ראיה ולא גומר שמא כשילך לבית דין לגבות טוען ואין מדקדקין אחר ראיה ואע"פ אלא גומר שבודאי מדקדקין שבית דין אחר בית אין מדקדקין בית דין אחר עדים [מדקדקין] אבל כאן שעדים היו ולא בבית דין גומר כשיצא שטר זה לפני בית דין לגבות בו ודאי בעדים אין סומכין ועד שמדקדקין אחר ראיה אין מגבין בו. (שם קס"ג) מכר לו אחת משדותיו ושכחו עדים אי זה מהן נוטל פחותה שבהן שיד בעל השטר לתחתונה. (ב"ב קיד) קניין מאמתי הוא חוזר רבא אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעסוקין באותו עניין והלכה כרב יוסף. והלכה (שם עז) אותיות נקנית במסירה כרב שמי שנותן שטר לחבירו במתנה כיון שנתן לו בפני עדים קנה ואע"פ שלא קנו ממנו שהלכה כר' אליעזר בגיטין שאמר עידי מסירה כרתי. והלכה בהמה גסה ובהמה דקה נקנית במשיכה (קדושין כז) שמצאן ששואל לתלמידי רב אמר להן מה אמר רב בבהמה גסה אמרו לו במשיכה אמר להן והלא אני במשיכה שניני אף הוא במסירה דריש וחזר בו מזו. וחכמים אומרים זה וזה במשיכה ור' שמעון אומר זה וזה בהגבהא והלכה כחכמים. (ב"מ קא) השוכר בית מחבירו אם השוכר מבקש להוציאו לשוכר שמבקש הבית צריך לחודיעו שלשים יום קודם לכן ואם היה מבקש שוכר לצאת יודיעו שלשים יום קודם שיצא במה דברים אמורים בימות החמה שצריך להודיע שלשים יום אבל בימות הגשמים אינו יכול להוציאו ואם נכנס יום אחד מימות הגשמים משלשים יום שהודיעו אינו יכול להוציאו עד הפסח. וימות הגשמים שאמר מן החג עד הפסח במה דברים אמורים שמבקש משכיר להשכירו לאחר אבל נפל ביתו ומבקש לישב בו הוא מוציאו אפילו בימות הגשמים ואע"פ שלא הודיעו שלשים יום שאומר לו אין את עדיף ממני ואם מבקש לבנו נראה אם היה יכול להודיעו אומר לו הייתי צריך להודיעני ואם לאו אומר לו אין את יפה ממני. ת"ר המשכיר בית לחבירו המשכיר חייב להעמיד לו דלתות ולפתוח לו חלונות ולחוק לו תקרא ולסמוך לו קורא שוכר חייב לעשות לו סולם ולעשות לו מעקה ולהטיח את גגו. בקשו מרב ששת מזוזה על מי מזוזה על מי האמר רב ששת מזוזה חובת הדר הוא אלא מקום מזוזה על מי אמר להם רב ששת שניתם אותה כל דבר שאינו מעשה אומן השוכר עושה אף כאן אפשר שיעשה בשפופרת של קנה מהו מקום מזוזה מקום שעושין לה מלבנא דקודקסא. (שם קב) ת"ר המשכיר בית לחבירו על השוכר להביא ראיה מזוזה וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו. מעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו. מעשה לסתור אמר רב ששת על תחלתה. (שם עג) ובמקום שמשכן ראובן לשמעון בית והלך ראובן ומכרו לאחר לא עשה כלום ומסלק שמעון ללוקח עד שני משכנתו ואחר כך תיבעו לראובן במעות כזו של רב מרי בר רחל שמשכן לו בית הלך ומכרו לרבא המתין מרי בר רחל שנה והעלה לו שכר בית אמר לו זה שלא הבאתי עד עכשיו שסתם משכון עכשיו יקח רבי אמר לו אני אם הייתי יודע שממושכנת אצלך לא הייתי יורד כל עיקר עכשיו אני עושה לך

בריניהם שעד שמסלקין אותך במעות לא ישלו שכר בית. ובמקום שממשכין ראובן לשמעון בית לשנה או לשתים ונולד אונס שאינו מצוי באותה העיר וחרבה העיר אינו יכול שמעון לתובעו לראובן במעות של משכון עד שיתם שני משכונתו וצריך לקנות לו כל שנה כשם שאמרו חכמים (גיטין עג) דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לקחו שמשמין על נהר מלכא סבא שכרו מלחים וקבלו עליהם כל אונס שיהיה לסוף נסכר נהר מלכא אמר להן שכרו חמורים והוליכום שהרי קבלתם כל אונס שיהיה באו לפני רבא אמר להן ומי ששכר שכורים לעשות מלאכה שפיר שכיר שנה שכיר חדש שכיר שבת שכיר יום ונולד אונס שאינו אונס שאינו מצוי בעיר הפסד הוא כזו שאמר רבא מי ששכר שכורים לדלות בדלי ונפסק נהר או אינו רגיל שפוסק הפסד. אף כאן הפסד שכיר הוא. (ב"מ עז) ואמר רבא מי ששכר פועלין ושלמה מלאכתן בחצי היום אם יש מלאכה שכמותה או קטנה ממנה מפקדן אם קשה ממנה אינו מפקדן. (שם לט) אמר רב הונא אין מורידין לא קטן לנכסי שבוי ולא קרוב לנכסי קטן ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן לא קטן לנכסי שבוי מפני שמפסיד ולא קרוב לנכסי קטן ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן כיון שאינו יודע קטן למחות באים להחזיק בנכסיו. ובין אחי האב ובין אחי האם בין בשדות בין בבתים בין שיש שטרות בין שאין שטרות אין מורידין. (יבמות לו) אמר רבא הלכה כר' שמעון בין באילו שלש אחת החולץ למעוברת והפילה. שצריכה חליצה אחרת כיון שצריכה חליצה אחרת אילו מתיבם קודם לחלוץ לה חליצה אחרונה מותרת לכהונה שנודע הדבר שחליצה ראשונה לא הויא חליצה. אחרת שאמר קניין פירות לאו כקיניין הגוף דומה ואם מכר הבן בחיי אביו ממכרו ממכר. ואחרת שאמר נבקש ירושה בתחלה וירושה בסוף ומתנה באמצע. (ב"מ לט) מעשה בזקנה אחת שהיו לה שלש בנות ונשבית היא ואחת מבנותיה אותן שתי בנות מיתה אחת מהן והניחה תינוק אמר אביי כיצד נעשה נוריד תינוק שמא לא מתה זקנה ואין מורידין קטן בנכסי שבוי נוריד בתה אחרת שמא מתה זקנה ואין מורידין קרוב בנכסי קטן. אלא אמר אביי מחצה נוריד ומחצה אחר נוריד קטן ונעשה לו איפוטרופוס. רבא אמר מתוך שנעמיד איפוטרופוס במחצה נעמיד בכולו. לסוף שמעו שמתה זקנה שליש נוריד לאחותה ושליש לקטן ואותו נוריד אחותה בשתות ואותו שתות נוריד קטן ונעמוד לו איפוטרופוס. רבא אמר מתוך שנעמיד בשתות אף נעמיד בשתות. (שבועות מב) אילו דברים שאין נשבעים עליהם העבדים והקרקעות והשטרות וההקדישות יש בהן תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. שומר חנם אינו נשבע נושאי שכר אינו משלם שומר חנם אינו נשבע מניין דתנו רבנן כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים כלל לשמור פרט וגנב מבית האיש חזר וכלל כלל ופרט וכלל ואין את דן [אלא] כעין הפרט. מה פרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שהן מטלטלין אין גופן ממון. הקדש רעהו כתב ר' מאיר אומר יש דברים שהם כקרקע ואינן כקרקע ואינן חכמים מודים

לו. כיצד אמר לו עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלא אומר אינן אלא חמש ר' מאיר מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. מכלל שר' מאיר סבור אינו כקרקע. אמר ר' יוסי בר חנינא בענבין העומדות ליבצר חלוקין ר' מאיר סבור כבצורות דומין וחכמים סבורין אין דומין כבצורות. (שם יג) אין נשבעין אלא על דבר שבמשקל ושבמנין אמר רבא לעולם אינו חייב עד שיטענו בדבר שבמידה ושבמשקל ושבמנין ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמניין.

(ב"מ צד) ארבעה שומרים הם שומר חנם. והשואל. נושא שכר. והשוכר. שומר חנם נשבע על הכל. והשואל משלם את הכל. נושא שכר והשוכר נשבעין על השבר ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבדה ואת הגנב. שומר חנם שכתב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו'. שואל דכתיב וכי ישאל איש מעם רעהו וגו' ותנו רבנן פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם והשנייה בשומר שכר ושלישית בשואל. הגה שלישית בשואל שבתחלה כתב וכי ישאל איש מעם רעהו אלא ראשונה בשומר חנם ושנייה בשומר שכר. גומר אפכא מסתבר שנייה בשומר שכר שהרי חייב בו גניבה ואבידה על דרכה ראשונה בשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב אפילו כן קרן בלא שבועה עודף מיכפל בשבועה תדע שהרי שואל כל הנייה שלו ואפילו שכן אינו משלם אלא קרן. ושומר חנם שמשלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב מניין (ב"ק סג) דתנו רבנן היכן פקדוני אמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן. העדים מעידין אותו שאכלו משלם את הקרן ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. לממרא מאי דטוען טענת גנב שמשלם תשלומי כפל טוען טענת אבד לא משלם תשלומי כפל ואף טוען טענת גנב בשבועה אין שלא בשבועה לאו. מניין דת"ר אם ימצא הגנב בגנב עצמו הכתוב מדבר. או אינו אלא בטוען טענת גנב הכתוב מדבר ומאי משמע שזה ואם לא ימצא הגנב בטוען טענת גנב הוא אמר רבא ואם לא ימצא במה שטען אלא הוא גנבו משלם שנים. וממה שבשבועה משלם תשלומי כפל דתני ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה אתה אומר לשבועה או אינו לא לדון נאמר כן אם לא שלח ידו ונאמר להלן בשומר שכיר ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו מה להלן בשבועה אף כן לשבועה. (ב"מ צח) השואל את הפרה ושלחה ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל ומתה חייב. או שאמר לו השואל שלחה לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך או שאמר לו המשאיל הרי אני משלח ביד בני ביד עבדי או ביד שלוחי. או ביד בנך ביד עבדך או ביד שלוחך אמר לו השואל שלח שלחה ומתה חייב וכן בשעה שהוא מחזירה אפילו (שם צז) נאנסה משלם חוץ ממיתה מחמת מלאכה בשלא שינה בה דבר כל עקר שאינו משלם. (שם צו) אמר לו רב עוליש לרבא האומר לעבדו צא והשאל עם פרתו מהוא. תבעי למי שיאמר שלוחו של אדם כמותו במה דברים אמורים בכל התורה כולה אבל עבד לאו או שמא למי שיאמר אין שלוחו של אדם כמותו ידי עבד כרבו דומה ומסתברא

יד עבד כיד רבו דומה. (שם צז) אמר רבא מי ששואל דבר מחבירו ומבקש שיפטור יאמר לו השקיני מים כשתבוא שתהיה שאלה בבעלים אם היה פקח אומר לו משוך בתחלה ואחר כך אשקך.

(שם) שוב מעשה באחד ששאל דלי מחבירו ונפחת בא לפני רב פפא אמר לו לך והבא עדים שלא שניתה בו ופטור אתה שלא להניחו בכילה שאלתו. (שם צז) ואם אין עדים כיצד משלם בוא ושמע שמעשה באחד ששאל קרדום מחבירו ונשבר בא לפני רב אמר לו לך ושלם לו קרדום אמר לו רב כהנא ורב אסי כך הוא הדין שתק (שם) והלכה כרב כהנא ורב אסי שמחזיר לו שבור ושמין לו במה היה שוה דמיו בתחלה ומשלם לו. (ב"מ צד) נושא שכר והשוכר נשבעין על השבר ועל השבוייה ועל המתה. ומשלמין את האבידה ואת הגנב. נושא שכר מניין שכתב כי יתן איש אל רעהו חמור או שור וגו' ואם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו. אבידה מניין דתנו אם גנב יגנב אין לי אלא גניבה אבידה מניין ת"ל יגנב. הנח למי שיאמר דברי תורה כלשון בני אדם אלא למי שיאמר דברה תורה כלשון בני אדם מניין אמרי במערבא קל וחומר מה גניבה שקריבה לאונס חייב אבידה שקריבה לפשיעה לא כל שכן.

(שם פג) מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין במדינה לחבירו נשברה בזיזין של מדינה בא לפני רבא אמר לו בזיזין רבים מצויין לך והבא עדים שלא שניתה בה ופטור אתה אמר לו רב יוסף בנו כמי כאיסי אמר לו הין וסבורין אנו כמותו (שם) מעשה באחד שנתן מעות לחבירו ליקח לו יין בשכר בא ואמר לו מכרתי לך ארבע מאות קנקנים יין והחמיצו בא לפני רבא אמר לו ארבע מאות קנקנים שהחמיצין יש להן קול לך והביא עדים שבזמן שלקחתם יין היו ופטור אתה. אמר לו רב יוסי כמי כאיסי אמר לו הין וסבורין אנו כמותו. (שם) התקין ר' חייא בר יוסף בסיכרא הלילו שנושאין שכר ונשברה חבית של יין לשלם מחצה מה טעם שחבית גדולה לישא אותה אחד וקטנה לשאותה שנים דומה לאונס ואינו דומה לאונס. דומה לאונס שמי שאין בו כח הרבה אינו יכול לישלה ואינו דומה לאונס שמי יש בו כח הרבה יכול לישלה ואם נתקל ונשבר פושע הוא והלכך משלם מחצה ומשלמין את האבדה ואת הגנב. (שם פב) אתמר שומר אבידה רבא אמר כשומר חנם רב יוסף אמר כשומר שכר והלכה כרב יוסף. (ב"ק נז) ואף מי שטוען שנפל עליו לסטים מזויין נשבע זה שומר שכר ופטור מלשלם בגניבה. ואם אמר הרי אני משלם ואיני נשבע ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר כסבורין ר' יהודה הוא שאמר שומר כנושא שכר דומה ומשהוא אומר הרי אני משלם ואיני נשבע מכלל שאם רוצה פוטר עצמו בשבועה. וכיצד יכול לפטור עצמו בטוען טענת לסטים מזויין שהורג שכל כך אין משתעבד אדם עצמו. נושא שכר אינו משלם. ת"ר כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה פרט. וכל בהמה לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל ואין את דן אלא כעין הפרט מה פרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון וכו' הקדש רעהו כתב לשמור לא לאבד לשמור לא לקרוע לשמור לא לחלק לעניים

שמשעה שבאו לידו בתורת שמירה באו לידו. אם מת או נשבר או נשבה מתחייב בשבועה או בתורת אבד קרע חלק לעניים באו לידו ולסוף אמר לו השמר בם ומת או נשבר או נשבה פטור. וכן לשמר דשומר חנם אינו רואה. (ב"מ סג) איסי בן יהודה אומר אין רואה שבועת יהוה תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר. (ב"ק קו) ולקח בעליו ולא ישלם. כיון שקבלו הבעלים שבועה שוב אין משלמין ממון ויש אומרים ההוא לכל הנשבעים שבתורה הוא שבא שנשבעין ולא משלמין. ואם גנב יגנב אי אפשר לו בשבועה אלא משלם. ותני אם גנוב אין לי אלא גניבה אבידה מניין ת"ל יגנב. (ב"מ צד) ואם טען זה ואמר שטען לסטים מזויין היה נשבע ופטור ואם טרף יטרף (ב"ק יא) יביאהו עד. יביא עד שנטרפה באונס ופטור. אבא שאול אומר יביא ראיה לבית דין אל רעהו ולא של הקדש ושל הקדש שומר חנם אינו מתחייב שבועה. (ב"מ נז) ורמינהי בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו או נתרמה התרומה נשבעין לגיזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהם. נמצאו או שהחזירום הגנבים אילו ואילו שוקלין ואין עולין להן לשנה הבאה. אמר שמואל אמר כן בנושא שכר אנו עסוקין ומהו נשבעין והלא נגנבו או שאבדו הוא שונה ונושא שכר בגניבה ואבידה חייב לשלם. נהי דשלומי אינו משלם שכרו מהוא שיפסד אמר רבא נגנבו בליסטים מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים שנשבע ופטור וזו שאמרנו (שבועות מ) הודה בקצת הטענה ישבע על השאר היכן שהודה מקצת ממין הטענה אבל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור. דאמר רב ענן אמר שמואל טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין רואים כמערים חייב. אם כמתכוין ומודה פטור. ואמר רב ענן אמר שמואל טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן חייב לכשירצה. והלכה טענו כלים וקרקעות הודה לו בכלים פטור הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות או הודה בקרקעות או במקצת הקרקעות פטור. טענו בחטין והודה לו בשעורין רבן גמליאל מחייב והלכה כרבן גמליאל. והלכה כרב פפא שאמר כלי ופרוטה הודה בכלי וכפר בפרוטה פטור. כרב שאמר כפירת טענה שתי כסף וכיון שזה אינו כופר בשני שתותין פטור. הודה בפרוטה וכפר בכלי חייב שהרי כופר שני שתותין וכשמואל שאמר טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב: (ב"מ יז) אמר רבא בר בר חנה אר' יוחנן מנא לי בידי והלה אומר אין לך בידי אלא כלום והעדים מעידין אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן על אותו ממון. והוא שכפר בבית דין כזו של בתיי בריה דר' מוריאנס כתב איסטלית שלמילת לכלתו נרכסא כתובתה באו ותבעתי אמר לה לא היה דברים מעולם באו עדים והעידו שבפנינו כתב לה אמר אין כתבתי לה ופרעתי לה. בא לפני ר' חייא אמר לו החזקתה כפרן על אותו ממון. (ב"ב לג) מנא לי בידך והלא אומר איני יודע מתוך שאינו יכול להשביע משלם. (ב"מ ג) מנא לי בידך והלא אומר אין לך בידי ולא כלום והעידים מעידין אותו על חמשים משביעין אותו אף על השאר שלא תהא הודיית פיו גדולה מהודיית עדים מקל וחומר. (שם) מנא לי בידך אין לך

בידי אלא חמשים והילך חייב ורב ששת והילך פטור וכולם משבוע' היסת אין נפטרין מנה לי בידך אין לך בידי פטור (שבועות מ. ב"מ ה) אמר רב נחמן משביעין אותו שבועות הסית מהו שבועת הסית שהטילו חכמים עליו שבועה ומה בין שבועה של תורה לשבועה של חכמים יש ביניהן להפוך שבועה של תורה לא נהפוך שבועה של חכמים נהפוך אם אמר ישבע מלוה ויטול נהפך שבועה עליו. ומאי שנה מן אותו אדם (סנהדרין כט) שהטמין לו עדים לחבירו בכילה ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הין אמר לו עירין ושנין יהיו עליך עדים אמר לו לאו ואמר כיון שאמר לו לאו ולא כלום ופטור שיכול לומר לו משטה אני בך אף שם מהוא פטור לשלם אבל שבועה מכן מחייבין אתו ולעניין הוצאת ממון ממנו אם אמר להן אתם עידי מוציאין אתו ממנו ממון אלא לאו (שם כט) כשאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן וצריך שיאמר להן אתם עידי. ובמקום שראוהו שנים או שלשה בני אדם שהיה אחוז מעות או שלקח מקח ואמרו לו הללו מעות של מי ואמר להן שלקחתי מן פלוני או שנושה בי פלוני ואבקש שאלך ואפרעו ובא אותו אדם ותבעו אם מביא עדים אחרים שמעידין אותו בקניין מוטב מוציאין ממנו ואם לאו על פי ראשונים ואם לאו אין מוציאין מפני שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו ולא זה לבדו שאין חוששין לו אלא אפילו באו ומצאו אותו שהוא מונה מעות מידו לידו אין חוששין לדבר עד שיאמר אתם עידי אמור היה נושא בו מתחלה ועכשיו פרעו או שאמר לו לך בחר לי מעות אילו או ששגרו בשליחות ואמר לו לך והבא לפלוני מעות אילו עד שיאמרו העדים בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז.

(שבועות לב) מנה לי בידך והלא אומר אין לך בידי ועד אחד מעידו שיש לו מן התורה נשבע לזה שבועה של תורה ואינו משלם (שם מ) שכתב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת. לכל עון ולכל חטאת הוא שאינו קם אבל קם הוא לשבועה. דאמר מר כל מקום ששנים מחייבין ממון אחד מחייבו שבועה. ותנינן נמי כל הנשבעין שבתורה נשבעים ולא משלמין. (סנהדרין כט) מעשה באחד שהיו קורין אתו קברשו אמר להן מי נושה בי אלא פלוני ופלוני תבעוהו בדין לפני רב נחמן אמר להן אדם עשוי שלא להשביע את עצמו.

שוב מעשה באחד שהיה קורין אותו עקברא שכיב על דינרי בשעת מיתתו אמר פלוני ופלוני נושים בי תבעום [ליורשים] בדין לפני ר' ישמעאל בר יוסי אמר להן כשאמרנו אדם עשוי שלא להשביע את עצמו מחיים אבל לאחר מיתה לאו פרעו מחצה מחצה אחר תבעום לפני ר' חייא אמר להן כשם שאדם עשוי שלא להשביע [את עצמו כך אדם עשוי שלא להשביע] את בניו אמר לו נחזיר אמר להן כבר הורה זקן. הודה בפני שנים קנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין הודה בפני שלשה ולא קנו מידו מהוא רב אמר כותבין ורב אסי אמר אין כותבין מעשה היה וחש לזו שלרב אסי. אמר רב אדא בר אהבה הודייה זו פעמים נכתוב פעמים לא נכתוב כיצד קבוצים ויושבין לא נכתוב קיבצם הוא נכתוב רבא אמר

קיבצם הוא לא נכתוב עד שיאמר הוו עלי דיינין. מר בר רב אשי אמר אפילו אמר להן חיו עלי דיינין אין כותבין עד שיקבעו מקום ויזמנוהו לדין. (סנהדרין כט) מטלטלין אמרנו קנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין. מקרקעות ולא קנו מידו מהו אמימר אמר אין כותבין מר זוטרא אמר כותבין והלכה כותבין.

(ב"מ א) במקום ששנים אוחזין בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי. אע"פ שבדין צריכין לחלוק תיקנו חכמים שבועה שאין חולקין אלא בשבועה עד שנשבעים שניהם דאמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד תוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי היא וכיצד נשבעים כל אחד ואחד נשבע שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחצי ולא נאמר שחשוד על ממון חשוד בשבועה.

(סנהדרין ל) אמר רב יהודה עידיות המכחישות זו את זו בבדיקות כשרה בדיני ממונות פסולה. ואמרין נהרדעים אפילו אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן כשרה כר' שמעון בן אלעזר. דתני אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמי ובית הילל על שני כיתי עדים שאמרו אחת מאתים ואחת אומר' מנה שיש בכלל מאתים מנה. על מה נחלקו על כת אחת שבית שמי אומר נחלקה עדותן אין כן מנה בית הילל אומר יש בכלל מנה מאתים. (כתובת כ) אמר רבא שני עדים ששכח אחד מהן עדותו מזכיר לו חבירו ומעיד אבל בעל דבר לאו ואם בעל דבר חכם הוא או אדם כשר מותר. (שבועות לח) ת"ר שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. (שם כט) וכל עבירות שבתורה נאמר בהן נקה וכן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכן ממנו וממשפחתו שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו שנאמר ומבשרך לא תתעלם וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו ומכל העולם שנאמר אלה וכחש וגו'. וכתב אחריו על כן תאבל הארץ. וכל עבירות שבתורה תולין לו עד שנים שלשה דורות וכן נפרעין ממנו מיד שנאמר הוצאתיה נאם ה'. הוצאתיה לאלתר. ובאה אל בית הגנב זה הגונב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו דברים שאין אש ומים מכלים אותם שבועות שקר מכלה אותן. אם אמר איני נשבע פוטרין מיד הרי אני נשבע העומדים זה לזה אומרים סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האל וגו'. וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתינו ועל דעת בית דין וכן מצינו כשהשביע משה את ישרא' אמר להם דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמר כי את אשר ישכם פה עמכם היום. אין לי אלא דורות העומדי' על הר סיני דורות הבאים וגרים שעתידין להתגייר מניין תלמוד לומר ואת אשר איננו פה אין לי אלא מצוות שנצטוו על הר סיני מצוות שעתידות להתחדש

כגון מקרא מגלה מניין ת"ל קימו וקבלו היהודים עלידם קיימו מה שקבלו כבר (שבועות לו) אמר ר' אלעזר לאו שבועה הין שבועה לאו שבועה מניין דכתי' לא אוסיף לקלל את האדמה וכתב כי מי נח זאת לי. הין שבועה מנהו אם תאמר משכתב אין כאל ישורון ההוא לאו הוא אלא סבר הוא מדלאו שבועה אף הין שבועה. אמר רבא הוא שאמר לאו לאו הוא שאמר הין הין. דכתב לא אוסיף לקלל עוד וכתב ולא יהיה עוד מבול על הארץ. (שם לח) אמר רבא דיין שהשביע בתפלין נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר. והלכה כרבא ואין הלכה כרב פפא. הלכה כרבא שאין אחוז דבר. ואין הלכה כרב פפא שהרי אחוז חפץ בידו. ובמקום שלא ראו עידותן זה עם זה או שהלוהו בפני אחד והודה לו בפני אחד או שהלוהו בפני אחד בבת אחת ולא היו עדים שיעידו זה עם זה חלוקין בדבר זה (סנהדרין ל) ר' יהושע בן קרחה וחכמים דתני אין עידותן מצטרפת אלא עד שיראו שנידם כאחד ר' יהושע בן קרחה אומר אפילו זה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שנידם כאחד ר' נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חבירו למחר שומעין דבריו. הלכה כמי שומעין דבריו בוא ושמע (שם) שאומרים נהרדעים בין הודייה אחר הודיה בין הלואה אחר הלואה מצטרפין וכל שכן בבית דין שמצטרפין כר' נתן כיון שבעיקר עידות מצטרפין כר' יהושע בן קרחה וכל שכן בסופה ומצטרפין עידותן כר' נתן. (ב"ק קיב) אמר ר' אסי אמר ר' שבתיי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין תאהי בה ר' יוחנן וכי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין קבל ממנו ר' יוסי בן חנינה כגון שהוא היה חולה או שהיו עדים חולים או שהיו עדים מבקשין לילך למדינת הים ושלחו לו ולא בא. אמר רב יהודה אמר שמואל מקבלין עדים שלא בפני בעל דין. אמר מר עוקבה לדידי מפרשא מניה דשמואל כגון שפתחנו בדינו ושלחנו לו ולא בא אבל לא פתחנו בדינו מה יכול לומר אני לבית דין הגדול אלך. אלא אמר רבינא כגון שאחוז אגרת מבית דין הגדול. אמר רב מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין ור' יוחנן אמר אין מקיימין אמר לו רב ששת לרב יוסף בר אבא ויש אומרים לרב יוסף בר אבא אסביד לך טעם ר' יוחנן מקרא כתוב והועד בבעליו אמרה תורה יבוא בעל השור ויעמוד על שורו. אמר רבא הלכה מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין. (שם קיב) ואפילו עמד וצווחו אם אמר תנו לי זמן אביא עדים ואכחיש את השטר נותנין לו ואם לא הביא בזמנו נמתין לו שיני וחמשי ושיני לא בא נכתוב עליו אגרת נידוי ומנדין אותו תשעים יום. שלשים ימים ראשונים לא נרד לנכסין שנאמר שמא אינו מוציא ללוות והוא טורח ומוכר שלשים אחרונים לא נרד לנכסיו שמא לוקח עצמו טורח מכן והילך ודאי נכתוב הדרכה על נכסיו במה דברים אמורים במי שמשמים עצמו שאומר אבוא אבל אומר לא אבוא מיד נכתוב הדרכה על נכסיו במה דברים אמורים בקרקעות אבל במטלטלין לאו שמא שומטן ואוכלן או שמא יביא עדים ויכחיש את שטרו ונבקש לו ואין. וכשנכתוב הדרכה

גודיעו והוא שמקורב אבל מרוחק לאו ואם יש קרובין או שיארות שהולכין ובאין נמתין ונשהא אתו עד שנים עשר חודש כמעשה ברבינא שיהא למדא רב אחא בר סמא שנים עשר חודש עד שהלך שליח ובא לעילם ולא היא מרא דאחא בר סמא אדם אלמא היה שכיון שהיתה הדרכה מגעת לידו לא היה אפשר להוציאה ממנו אלא כן כגון שילך שליח בשלשי בשבת ויבוא ברביעי בשבת ויעמוד בבית דין בחמישי. ואמר רבא שליח של בית דין נאמן כשנים במה דברים אמורים לנדותו אבל לאגרת נידוי לאו מפני שממון שמחסרו שניבקש ליתן שכר. ואמר רבא נותנין זמן על פי אשה ועל פי שכינה ולא אמרו אלא שאינו בעיר אבל ישנו בעיר אמור מצאו ואמר לו ואמר ולא אמרנו אלא שלא חלף על בית דין אבל חלף על פתח בית דין אמור מצאו ולא אמרו אלא שבא ביומו אבל לא בא ביומו אמור מעה.

(שם קיג) אמר רב חסדא קובעין זמן שיני וחמישי ושיני זמן וזמן ואחד זמן ועד למחר לא נכתוב אגרת נידוי. (שם) אמר רב אין נותנין זמן לא בימי ניסן ולא בימי תשרי ולא בערבי שבתות ולא בערבי יומים טובים. אבל מניסן לאחר ומתשרי [לאחר] נותנין מערב שבת לאחר שבת [לא] מפני שטריד לשבת. אמר רב נחמן לא נתן זמן לבני כלה בימי ישיבה ולא לבני רגל ברגל כשהיו באין לפני רב נחמן אומר להם לכם קבצנום ועכשיו שיש רמאין נחוש. (שבועות מו) אמר רב נחמן מי שאחוז קרדום ואמר אלך ואפסוק דקל של פלוני ונמצא קמוע מושלך לא נאמר זה עשה מה טעם אדם עשוי לגזום ולא לעשות. (ב"ק קיג) הכריז רבא ויש אומרים אמר רב הונא דסלקין לעילא ודנחתין לתתא ישראל שיודע לו עידות לגוי על ישראל חבירו והולך ומעיד עליו בבית דין של גוים כיון שגוים מוציאין ממון על פי עד אחד מנדין אותו במה דברים אמורים במגיסתא אבל בי דאויד אף הם כל עד אחד לשבועה ממילין. מעשה באחד שהפקיד נזמים לחבירו אמר לו איני יודע היכן הנחתים בא לפני רב נחמן אמר לו כל לא ידעתי היכן הנחתי פשיעה היא ולך ושלם לו לא היה רוצה לשלם היגבה רב נחמן לחצירו ממנו לסוף נמצאו נזמים והיקרו (ב"מ לה) אמר רב נחמן חוזרין נזמין לבעליהן וחוזרת חצר לבעליה כסבור רב נחמן השום חוזר והלכה השום חוזר לעולם. (ב"ק מז) ומי שאמר לחבירו הכנים לי זה לחצר ונגנב אינו חייב לשלם עד שיקבל עליו שמירה שהלכה כר' שאמר עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור (ב"מ לו) ושומר שמסר לשומר ונגנב או שאבד הראשון חייב ואם יש עדים ששימרו שני אם אבדה ונאנסה השיני אינו חייב. (שם פ) ומי שנתן כלי לחבירו בשכר וגמר מלאכתו ואוחזו על שכרו נעשה כשומר שכר אם נגנב או אבד חייב לשלם ואם אמר לו קח בגדך ואחר כך תן לי שכרי אינו חייב לשלם. (שם מב) מעשה באחד שהפקיד אצל חבירו מעות הגיחם בצריף של אורבנין ונגנבו בא לפני רב יוסף אמר לו אע"פ שלעיניין גנב שמירה היא כיון שלעניין אש פשיעה ונעשה תחלתו בפשיעה וסופו באונס וכל שתחילתו בפשיעה

וסופו באונס חייב. (שבועות מה) ומי שמפקידין אצלו דבר שלא בשטר מתוך שיכול לומר לא היה דברים מעולם מתוך שהחזרתיו לך יכול לומר נאנס (ב"מ ה) והלכה הכופר בפקדון גזלן הוא ומתחייב באונסיו. (ב"ק סה שבועות לו) ומי שהפקיד דבר אצל חבירו וכפרו או שגזלו ונשבע לו ולבסוף הודה לו חייב לשלם קרן וחומש לבעלים ואשם למזבח ועכשיו שאין לא חומש ולא אשם אינו משלם אלא קרן. (ב"ק צד) ומי שגזל ועשה תשובה צריך להחל אצל גזלן מפני תקנת חכמים. ומי שלא היחל אע"פ שמשגר לו מה שגזל אין מתכפר לו עד שיגיע בידו של נגזל. ואם עשה נגזל שליח שלוחו של אדם כמותו. אבל מלוה שעשה שליח להביא מעות מלוה ונאנסו מעות ביד שליח אין נפטר לוה אלא כיצד יעשה כזו של ר' אבא (שם קו) שהיה לו מעות בית רב יוסף בר חמא אמר לו לרב ספרא כולה שמועה. והלכה (ב"מ צד) מתנה שומר חנם להיות פטור מן השבועה ומתנה השואל מהיות פטור מלשלם. ונושא שכר והשוכר מלהיות פטורין מלהשבע ומשלם. נתבקשה לחכמים לענין חיוב מהו מא' ושמ' דתני מתנה שומר חנם להיות חייב בשואל מהו לא כדברים אמר שמואל לאו בשקנו מידו. ור' יוחנן אמר אפילו תאמר בשלא קנו מידו באותה הגייה שמאמינו על נכסיו גומר ומשעבד עצמו. והלכה כר' יוחנן. (שם מג) השולח יד בפקדון הלכה כבית הלל שאומר' כשעת הוצאה ואמר רבא הלכה כבית הלל. (שם וב"ק סה) ואמר רבא מי שגזל חבית יין מחבירו מתחלה בשעה שגזלה היתה שוה זוז לאחר מכאן שוה ארבעה שתאה או שברה משלם ארבעה מה טעם כיון שאם היתה חוזרת כשהיא לבעליה ואותה שעה שהוא שותה או כשהוא שוברה כאותה שעה שגזל. ותנינן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה. ואם נשברה מאיליה משלם זוז מה טעם עכשיו לא עשה בה דבר ועל מי אתה מחייבו על אותה שעה שגזל אותה שעה לא היתה שוה אלא זוז ואצל שולח יד בפיקדון מחלוקת בית שמי ובית הלל בית שמי אומרים שולח יד בפקדון גזלן הוא וילקה בחסרו ויותר כזה שאמרנו ובית הלל סוברין כשעת הוצאה הוא שמשלם ואע"פ שהיקר לבסוף והלכה כבית הלל. רב הונא אקלע לבי איכיוני בא לפני רב יהודה אמר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת כלום מעשה בא לידך אמר לו ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו בא לידי וחייבתיו אמר לו לך והחזר (ב"ק קיז) דתני ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור ואם נשא ונתן ביד חייב. אמר רבא ואם הראה מעצמו כמי שנטל ונתן דומה. מעשה באחד שאנסוהו על יין שלרב מארי ורב פינחס בנו רב חסא בא לפני רב אשי ופטרו אמרו לו חכמים זה כמי שנשא ונתן ביד דומה. אמר להם שם שהראה להם מעצמו אבל הכא כיון שאנסוהו מתחלה הוא גרם לו. מעשה במצודה שהיו מנצין עליה שנים הלך אחד מהם ומסרה לסרדיוט של מלך אמר אביי יכול לומר ודיי מסרתי ושלי מסרתי אמר רבא וכל כלמנו נגדיהו עד שיביא אותה ויעמדו בדין. (שם) מעשה באחד שהראה על תבן של חבירו אמר לו רב לא תראה אמר לו אראה ואראה עמד רב כהנה ושמט קועו קרא עליו רב בניך עולפו שכבו בראש כל

חוצות מה התוא הזה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו כך ממונם של ישראל כיון שנפל ביד גוים אין מרחמין עליו. (שם) מעשה באחד שהפקידו אצלו כוס של כסף ונגנב בלילה בא לפני רב אשי ופטרו אמרו לו חכמים לרב אשי זה מציל עצמו בממון חבירו הוא. אמר רב אשי נראה אם אדם שהוא רגיל לשתות בכוס של כסף עליו באו לסטים ואם לאו על כוס באו. (שם קיז) שוב מעשה באחד שהפקידו אצלו ארנקי של פדיון שבוים באו לסטים ולקחום בלילה בא לפני רבא ופטרו אמר לו אביי זה מציל עצמו בממון חבירו הוא אמר לו אין לך פדיון שבוים גדול מזה. (שם) מעשה באחד שהיה מעלה יין קודם שיעלו בני אדם דחפו אחד והשליכו בנהר בא לפני רבא ופטרו אמר לו אביי זה מציל עצמו בממון חבירו הוא רבא למעמו שאמר רבא רודף אחר חבירו ושבר נרדף את הכלים בין של רודף בין של כל אדם פטור. מה טעם מחייב בנפשו הוא ונרדף ששבר את הכלים של רודף פטור של כל אדם חייב של רודף פטור לא יהא ממונו חביב מגופו של כל אדם חייב אין אדם מציל עצמו בממון חבירו, ורודף שהיה רודף אחר רודף אחד להציל ושבר את הכלים בין של רודף בין של נרדף ובין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא אם אין אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מיד הרודף. (שם קיד) איתמר המכיר את כליו או ספריו ביד אחר אם יצא לו שם גניבה בעיר ישבע הלא כמה הוציא ויטול ואם לאו לא הכל הימנו שואני אומר מכרן לאחר ולקחן זה ממנו. (שם קטו) וסבור רב לא עשו בה תקנת השוק והלא רב הונא תלמידו של רב היה וחנן בישא גנב טלית אתא לפני רב הונא ואמר לו התיר עביטך אמרו שונה חנן בישא שכיון שאין להשתלם ממנו כמי שלא הכר הגנב דומה. אמר רבא ואם היה גנב מפורסם לא עשו בו תקנת השוק והלא חנן בישא מפורסם היה ואמר לו רב הונא לאותו האיש לך והתר לו עביטך. אמר נהי שמפורסם בעבירה היה בגניבה לא היה מפורסם. (ב"ק קטו) גנב ופרע בחובו גנב ופרע בהקיפו לא עשו בו תקנת השוק מה טעם שנאמר לו לא על דעת זה שנתנן לך נתתה לו מעות. אבימי בר נאזי חמיו של רבינא היה בא אחד הלוהו ארבעה מעות גנב טלית ונתן לו חזר והלוהו ארבעה מעות בא לפני ראבינא אמר לו ארבעה ראשונים גנב ופרע בחובו היה אין את צריך ליתן לו אחרונים ודאי האמינו לך ותן לו וקח טליתך ממנו. מקשה רב כהן שמא ראשונים אגודי אגיד ליה טלית בהם האחרונים האמינו כדרך שהאמינו מתחילה נתגלגל הדבר והגיע לפני רבא ואמר הלכה כרב כהן.

(שם נז ב"מ לא) אמר ר' אלעזר כל השומרים שהחזירו שלא מדעת הבעלים חייבין חוץ משומר אבידה שריבתה בו התורה השבות הרבה שנאמר השב תשיבם לאחיך אפילו לגנתו ולחורבתו למקום שהיא משתמרת הרי זה פטור שאם אתה אומר חייב כל מי שהוא מוצא אבידה אינו מחזיר אבידה לבעליה. ותנינן נמי (גיטין מח) המוציא מציאה לא ישבע מפני תקון השלם. מהו תקנת השוק שמי שלקח דבר מן גנב מפורסם ובה בעליו ומצאו נוטלו ממנו ואין נותן לו דמים שאומרים לו

ללוקח אתה הפסדתה עצמך שלא הייתה למכור מן אדם המפורסם בעבירות אבל וודי לקח מן אדם שאינו מפורסם בגניבה יבואו בעליו ויתנו ללוקח דמיו ואחר כך יקח (ב"ק קטו) וזה הוא תקנת השוק שאם אמרת כל שילך לו דבר ויבוא וימצא אותו אצל אדם יקח אותו בלא דמים אין אדם מוכר מחבירו כלום שיאמר עכשיו יבוא בעליו ויקח אותו. (נדרים לא. ב"ב פז) אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב והוא שדמיו מועטין.

מעשה באחד שהביא דלעת לפי נהרא באו ומכרו אותן ממנו כל אחד נטל בלא דמים עמד והקדישן באו לפני רב כהנא אמר להן אין מקדש דבר שאינו שלו במה דברים אמורים שאין דמיו מועטין ברשות עומד ומוקדשין.

(ב"ב צח) אמר רבא מי שנתן חבית יין לחבירו למוכרה והחמיצה במחצתה או שלישה דין הוא שיקבל ממנו שיאמר לו אתה יודע שכך הוא שיוצאה ממני. במה דברים אמורים שלא שינה בה ושלא נקבה מול שמרים או שלא נקבה מול רוח דרומית אבל שינה בה לאו ובמה דברים אמורים שלא היתה יוצאה ממנו אבל היתה יוצאה ממנו לאו. (שם צח) ואמר רבא מי שלקח יין מחבירו על דעת להוליכו למקום שהוא יקר לעשות בו ריוח ועד שילך היזל דין הוא שיקבל ממנו מפני שיכול לומר לו אתה יודע שעל דעת ריוח קיבלתיה. הוצרכה להן חומץ מהו אמר לו רב הלל לרב אשי כשהיינו בי רב כהנא אמר לנו חומץ לאו כמי כר' חייא בר יוסף שאמר יין במזל בעליו עומד. ויש אומרים אמר לו רב הילל לרב אשי כשהיינו בי רב כהנא אמר לנו אפילו חומץ כמי כר' יוסי בן חנינא כדתנינן המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו ואם ידוע שיינו מחמץ הרי זה מקח טעות אמר ר' יוסי בן חנינא לא שאנו אלא בקנקנין של לוקח שיכול לומר לו מוכר שקנקנין שלך הפסיד אבל קנקנין של מוכר אומר לו הדי יינך והרי קנקנך אומר בקנקנין של מוכר נמי אומר לו הרי יינך אומר והרי הייתה צריך למוכרו כן במה אנו עסוקין שמבקשו למקפא לקדירה והעמדנוהא שמבקשו למקפא וכר' יוסי בן חנינא ופליגא דר' חייא בר יוסף שאמר ר' חייא בר יוסף יין במזל בעליו עומד שנאמר ואף כי היין בוגד וגו'. תני ישראל וגוי שבאו לפניך לדין אם אתה יכול לזכהו בדין ישראל זכהו ואמור לו כך דינינו בדין של אומות העולם זכהו ואמור לו כך דינכם. תני ר' פינחס בן יאיר אומר במקום שיש חלול השם אין אבידתו אסורה. אמר שמואל וטעותו סותרת. שמואל לקח ספל של כסף בכלל של נחושת מגוי אחד בארבעה כספים והבליע לו זוז. רב כהנא לקח עשרים ומאה חביות של יין בכלל מאה מגוי ואמר לו ראה שעליך אני סומך. חזקת בתים בורות שיחין ומערות מרחצאות ושובבות בית הבדים בית השלחים ועבדים כל שהוא עושה פירות תדיר חזקתן שלוש שנים מיום ליום שדה בית הבעל חזקתה שלוש שנים ואינה מיום ליום. (ב"ב לג) מעשה היה בנהרדעא באחד שאמר לחבירו מה את עושה [בשדה] בבית הזה אמר לו ממך לקחתיו ואכלתיו שני חזקה אמר לו בשיכני פנימיים הייתי בא לפני רב נחמן

אמר לו בריך אכילתך. אמר לו רבא כך הוא הדין המוציא מחבירו ורמי דרבא על דרבא ורמי דרב נחמן על דרב נחמן (שם ל) שמעשה באחד שאמר לחבירו כל נכסים של בית סיסין מכורין לך היתה שדה אחת שהיתה נקראת של בית סיסין אמר לו זו אינה של בית סיסין. בא לפני רב נחמן העמידה ביד לוקח אמר לו כך הוא הדין המוציא מחבירו עליו הראיה. קשיא דרבא על דרבא וקשיא דרב נחמן על דרב נחמן דרבא על דרבא לא תתמה שם מוכר עומד בנכסיו כן לוקח עומד בנכסיו דרב נחמן על דרב נחמן לא תתמה שם כיון שאמר לו דבית סיסין ונקראת דבית סיסין עליו להביא ראיה שאינה של בית סיסין כן לא יהא אלא שאחוז שטר לא נומר קיים שטרך ורוד לנכסים. שוב מעשה היה במחוזא באחד שאמר לחבירו מה אתה מבקש בבית זה אמר לו ממך לקחתיו ואכלתיו שני חזקה אמר לו בשכנים חיצונים הייתי. אמר לו והלא יש לי עדים שכל שנה הייתה בא לכן שלשים יום. אמר לו שלשים יום בשוקי הייתי טריד אמר רבא אדם עשוי שכל שלשים יום טרוד בשוקו. שוב מעשה באחד שאמר לחבירו מה אתה מבקש בשדה זו אמר לו מפלוני לקחתיה שלקחה ממך אמר לו ואין אתה מודה ששדה זו שלי היא ואתה לא לקחתה לא בעל דברים שלי אתה אמר רבא דין הוא אומר. שוב מעשה באחד שאמר לחבירו מה אתה מבקש בשדה זו אמר לו מפלוני לקחתיה ואכלתיה שני חזקה אמר לו והלא יש לי עדים שבאתה אצלי אמש ואמרתה לי מכרה לו וקח דיני אמר רבא דין הוא אומר לו אדם עשוי למכור דינו. שוב מעשה באחד שאמר לחבירו מה אתה מבקש בשדה זו אמר לו מפלוני לקחתיה ואכלתי שני חזקה אמר לו והלא אני אחוז שטר שלקחתיה מארבע שנים אמר לו כסבור אתה שני חזקה שלש אני אומר הרבה אני אומר אמר רבא אדם עשוי שקורא לשנים הרבה שני חזקה והוא שאכלה קודם חזקה של זה לשטרו של זה אבל אכלה שש אין לך מחאה גדולה מזו (שם לא) זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי זה הביא עדים שהוא של אבותיו וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה אמר לו אביי מה לי לשקר במקום עדים לא נאמר חזר ואמר לו אין וודי של אבותיך היא ולקחתיה ממנו וזה שאמרתי של אבותי מפני שאנו סומך עליה כשל אבותי. טוען חוזר טוען או אינו חוזר טוען (חוזר טוען) עולא אמר טוען חוזר וטוען נהרדעים אומרים אין טוען חוזר טוען ומודה עולא היכן שאמר לו של אבותי ולא של אבותיך שאינו טוען וחוזר וטוען. או שהיה עומד בבית דין ולא טען ויצא לחוץ וחזר ובא לבית דין וטען שאינו טוען חוזר וטוען מה טעם טענות למדוהו ומודין נהרדעים היכן שאמר לו של אבותי שלקחום מאבותיך שטוען חוזר וטוען והיכן שסיפר דברים בחוץ ולא טען וחזר ובא לבית דין שטוען חוזר וטוען מה טעם אדם עשוי שאינו מגלה טענותיו אלא בבית דין. אמר אמימר הני נהרדעי אני וסבור אני שטוען חוזר וטוען והלכה טוען וחוזר וטוען. זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי זה הביא עדים שהיא של אבותיו ואכלה שני חזקה וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה. אמר רב נחמן העמיד אכילות לעומת אכילות

והעמיד נכסים בחזקת אבות אמר לו רבא זו עידות מכחשת היא נהי דאתכחש באכילות באבות לא נתכחש. נאמר במחלקות של רב הונא ורב חסדא חלוקין דאיתמר שתי כתי עדים המכחישות זו את זו אמר רב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה. ורב חסדא אצל עדים זוממין מה לי דרב נחמן כרב הונא ורבא כרב חסדא על דעת רב חסדא אין מחלוקת כשחלוקין על דעת רב הונא רב נחמן כרב הונא ורבא לא אמר רב הונא אלא לעידות אחרת אבל לאותה עידות לאו חזר והביא עדים שהיא של אבותיו. אמר רב נחמן אנו הורדנוהו ואנו העלינוהו ולזילות של בית דין לא נחוש. (שם לב) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו מה אתה מבקש בשדה זו אמר לו ממך לקחתיה וזהוא שטר אמר לו שטר שקר הוא. לחש לרבא אין שטר זיף הוא אבל שטר כשר היה לי והלך ואמרתי אקח כל שהוא בידי אמר רבא מה לי לשקר אם בקש אמר שטר כשר הוא. אמר רב יוסף על מי אתה סומך על שטר שטר חרש בעולם הוא. שוב מעשה באחד שאמר לחבירו תן לי מאה זוז שיש לי עליך וזה שטר אמר לו שטר זיף הוא לחשו לרבא ודאי שטר זיף הוא אבל שטר כשר היה לי והלך ואמרתי איחוז כל שהוא בידי אמר רבא למה לו לשקר אם בקש אמר שטר כשר הוא אמר לו רב יוסף על מי אתה סומך על שטר זה חרש בעולם הוא. (שם לב) מעשה בערב אחד שאמר לו ללוה תן לי מאה מעות שפרעתי למלוה עליך וזה הוא שטר אמר לו פרעתיך אמר לו חזרתה ולויתים ממנו שלחה רב אידי בר אבון לפני אביי שלחה מהוא אמר אביי מה תצטרך לו לא הוא שאמר הלכה כרבא בקרקע הלכה כר' יוסף במעות והוא שאמר לו חזרתה ולויתים ממני אבל אמר לו החזרתים לך מחמת שהיו רעים ישנו לשעבודו של שטר. (שם לג) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו מה אתה מבקש בשדה זו אמר לו ממך לקחתיה ואכלתיה שני חזקה הביא עדים שאכלה שני חזקה אמר רב נחמן חוזרת שדה וחוזרין פירות. אמר רב זביד ואם טען ואמר לפירות ירדתי נאמן (שם) לא כך אמר רב יהודה מי שהוא אחוז במגל ותובלייא בידו ואמר אלך ואגזור דקלו של פלוני שלקחתי נאמן שאין אדם חצוף לגזור דקל שאינו שלו. אם כן אף קרקע קרקע נאמר לו הראה שטרך. אם כן אף בפירות נאמר לו הראה שטרך שטר לפירות אין עושין.

(שם לד) מעשה בספינה אחד שהיו מנצין בו שנים זה אומר שלי וזה אומר שלי היא בא אחד לבית דין אמר תפשו אותו עד שאלך ואביא ראיה נתפוש או לא נתפוש רב הונא אמר נתפוש רב יהודה אמר לא נתפוש הלך ולא מצא עדים אמר הוציאוה כל שקשה נוציא אי לא נוציא רב יהודה אומר לא נוציא רב פפא אמר נוציא והלכה לא נתפוש והיכן שתפש לא נוציא. זה אומר של אבותי [וזה אומר של אבותי] אמר רב נחמן כל שקשה נוצח ומה שנה משני [שטרות] היוצאין זה אחר זה ביום אחד (שם לה) שרב אמר יחלוקו ושמואל שאמר שודא דדיינין שם אין לעמוד על דבר כן יש לעמוד על דבר. ומה שנה

מן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה שזה אומר עד שלא מכרתי וזה אומר משלקחתי יחלוקו שם לזה יש לו שום ממון ולזה יש לו שום ממון אבל כאן אם של זה אינו של זה אם של זה אינו של זה.

(שם) אומרים נהרדעים אם בא אחד מן השוק והחזיק בה אין מוציאין אותה מידו דתני ר' חייא גזלן של רבים אין שמו גזלן רב אשי אמר לעולם שמו גזלן ומהו אין שמו גזלן שלא ניתן לחישבון. (כ"ב לו) מעשה בעזים שאכלו שעורים בנהרדעא בא בעל השעורים וטען הרבה אמר שמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן והאמר ר' שמעון בן לקיש לגדיות אין להם חזקה שונים עזים שמסורין לרועה והרי יש ערב ובקר בנהרדעא ישמעאלים מצוים ומן יד ליד משליטין. (שם לח) אמר רבא הלכה אין מחזיקין בנכסי בורח ומחאה שלא בפניו הרי זה מחאה שתים אל תתמה כן בבורח מפני ברגא וכן בבורח מפני הריגה.

(שם לה) אמר רב יהודה אמר רב ישראל הבא מחמת הגוי הרי הוא כגוי מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר אף ישראל הבא מחמת גוי אין לו חזקה אלא בשטר. אמר רבא ואם טען ואמר לו גוי שלקחתיה ממנו נאמן עכשיו אומר גוי אינו נאמן אומר ישראל נאמן אלא אם אמר לפני מכירה ממך נאמן שאם בקש אמר לו אני לקחתיה ממך. (שם לט) גידול בר מניומי היתה לו אותה מחאה מצאן לרב הונא ולחייא בר רב ולרב חלקיה בר טובי ומחה לפניהם לשנה הבאה חזר ומיחה בפניהם אמרו לו אין אתה צריך כך. אמר רב נחמן כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אינו צריך. אמר רבא הלכה צריך למחות בסוף כל שלש ושלוש תני בר קפרא עירער וחזר ועירער וחזר ועירער אם מחמת טענה ראשונה עירער הוי מחאה ואם לאו אינה מחאה אמר רבא אמר רב נחמן מחאה בפני שנים ואינו צריך לומר כתובו (שם מ) מעשה של פרדס מעשה באחד שמשכן פרדס אצל חבירו לעשר שנים כשאכלה שני חזקה אמר לו אם תמכרנה לי מוטב ואם לאו אכבוש שטרי ואומר לקוחה בידי (ב"מ עב) חזר והקנה לבנו וחזר ומכרה לו כמלוה בשטר דומה וטורף או כמלוה על פה דומה ואינו טורף. (ב"ב מ) אמר רב יהודה מתנה טמונה אין מגבין בה כיצד מתנה טמונה אמר רב יוסף שאמר להם היטמנו וכתבו לו ויש אומרים אמר רב יוסף לא תשבו בשווקים וברחובות ותכתבו לו מה יש ביניהם יש ביניהם סתם. נתבקשה להם סתם מהו רבינא אמר לא נחוש רב אשי אמר נחוש והלכה נחוש. (שם מב) האומנין והאריסין והאיפטרופין אין להם חזקה אין לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי בעלה לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב (שם נב) במה דברים אמורים במחזיק אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זה חזקה. איזו חזקה שאין עמה חזקה כגון מוכר אומר לא מכרתי ולוקח אומר לקחתי אבל חזקה שיש עמה חזקה כגון נותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר נעל ופרץ וגדר כל שהוא הרי זו חזקה. תני רב שרביא בקידושין של בית לוי נעל וגדר ופרץ כל שהוא בפניו הרי זו חזקה בפניו אין שלא בפניו לאו אמר רבא בפניו אינו צריך לומר לו לך חזק וקנה שלא בפניו צריך לומר לו

לך חזק וקנה. (שם מב) אבוה דשמואל ולוי תאני שותף אין לו חזקה וכל שכן אומן שאין לו. שמואל תאני אומן אין לו חזקה אבל שותף יש לו חזקה. וס״יע שמואל לטעמו דאמר שמואל השותפין מחזיקין זה על זה ומעידין זה על זה ונעשין שומרי שכר זה לזה. אמר רב יהודה מי שהחזיק ביני אחים וביני שותפי׳ חצוף הוא ואין מסלקין אותו ורב נחמן אמר מסלקין אותו ואם בשבי׳ דין של בר מוצרא אין מסלקין אותו ונהרדע׳ אומרים אפילו בשביל דין שלבר מיצרה מסלקין אותו משם שנאמר עשה הישר והטוב וגו׳. אמר לו אלך ואמכור ואמר לו לך מכור צריך לקנות ממנו או אינו צריך. רבינא אמר אינו צריך לקנות ממנו נהרדעים אומרים צריך לקנות ממנו והלכה צריך לקנות ממנו. והלכה עכשיו שאמר צריך לקנות ממנו היקר וזל ברשותו עומד. (ב״מ קו) מעשה בשטר שהיה כתוב בו שנים סתם מלוה אומר שלוש לוה אומר שנים מי נאמן רב יהודה אומר קרקע בחזקת בעליה רב כהנה אמר פירות בחזקת אוכליהן והלא עומדת לנו כרב נחמן שאמר קרקע בחזקת בעליה שם אינו דבר העשוי לגלות כן דבר העשוי לגלות ולהטריח שתי פעמים בדין. מלוה אומר חמש ולוה אומר שלוש אמר לו הוצא שטרך אמר להן הלך אמר רב יהודה מלוה נאמן שאם בקש אמר לקוחה הוא בידי אמר לו רב סנייא לרב אשי רב זביד ורב עוירא אין סוברין לזו שלרב יהודה מה טעם שטר כיון שלגבוי עומד זהיר בו וכבשום כסבור אוכלה שתי שנים יתירות אמר לו רבינא לרב אשי אלא מעתה הללו משכנות של סורא שכותבין כך במשלם שנייא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף במקום שבקשו לשטר משכון ואמר לקוחה היא בידי יהא נאמן אמר לו תיקנו חכמים שנותן מכס וחופר חפירה שדה שאין לה מכס וחפירה מהוא אומר לו היה צריך למחות ואם לאו מיחה הוא שהפסיד עצמו.

(שם) ארים אומר למחצה ירדתי ובעל הבית אומר לשליש חורתיו מי נאמן רב יהודה אמר בעל הבית רב נחמן אמר הכל כמנהג המדינה כסבורין אינן חלוקין כן במקום שלוקח ארים מחצה כאן במקום שלוקח ארים שליש. אמר להן רב מארי ברה דבת שמואל כך אמר אביי אפילו במקום שלוקח ארים מחצה חולק רב יהודה שאם בקש אמר שכירי ולקיטי הוא. (שם) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח כסבור רב חנא לומר על בעל חוב להבי׳ ראיה מה טעם שדה בחזקת יתומים עומז ת ובעל חוב יביא ראיה ויקח. אמר ליה ההוא סבא כך אמר ר׳ יוחנן על היתומים להביא ראיה מה טעם שדה כיון שלגבייה עומדת כמי שגבויה דומה ויתומים יביאו ראיה ויטלו. הביאו יתומים ראיה שהם השביחו סבר ר׳ חננא לומר בשדה נסלקים ולא היא בדמים נסלקים. דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שלשה שמין להן את השבח ומעלין להן בדמים ואילו הן בכור לפשוט ובעל חוב ליתומים ובעל חוב ללקוחות. בעל חוב ללקוחות כגון שעשאה היפתקי שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו. (שם קטז) הבית והעליה של שנים שנפלו שניהם חולקין בעצים ובאבנים רואים אילו אבנים הראויות להשתבר היה אחד מכיר מקצת אבניו נוטלין ועולות לו מן החשבון. (שם קיז) מעשה בשנים שהיו

דיורין אחד למעלה ואחד למטה היה יורד [מים] (ידיו) עליון והולכין ומזיקין את התחתון מי מתקן רב חייא בר אבא העליון מתקן ר' אלעא אמר ר' חייא בר יוסף תהתון מתקן וכן הלכה. (שם) הבית והעליה של שנים שנפלו אומר בעל העליה לבעל הבית לבנות ואינו רוצה הרי בעל העליה בונה הבית ויושב בתוכו עד שיתן לו את יציאותיו ר' יהודה אומר אף זה דר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר אלא בעל העליה בונה את הבית והעליה ומקרה ויושב בתוכה עד שיתן לו את יציאותיו. אמר רב אחא בר אדא משמי דעולא תחתון שבא לשנות בגויל שומעין לו בגזית אין שומעין לו בקפיסין שומעין לו בלבנים אין שומעין לו בא לסכך בארזים שומעין לו בשקמים אין שומעין לו לרבות בחלונות אין שומעין לו למעט בחלונות שומעין לו להגביה ולמעט אין שומעין לו עליון שבא לשנות בגזית שומעין לו בגביל אין שומעין לו בלבינים שומעין לו בקפיסין אין שומעין לו בא לסכך בשקמים שומעין לו בארזים אין שומעין לו לרבות בחלונות שומעין לו למעט אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו אין לו לא לזה ולא לזה מהוא תני אין לו לא לזה ולא לזה אין לו לבעל הבית בקרקע כלום. (שם קיח) תנו רבנן החצב שמסר לסתת הסתת חייב הסתת שמסר לחמר החמר חייב החמר שמסר לכתף הכתף חייב הכתף שמסר לבניי הבניי חייב הבניי שמסר לארדיכל ארדיכל חייב. העלום על גבי דומוס ונפלו כולם חייבין. והא תני אחרון חייב וכולן פטורין אל תתמה כאן בשכירות כאן בקבלנות. (שם סא) אמר רב מרי ברה דבת שמואל בשם אביי מי שמוכר דבר לחבירו צריך לכתוב לו לא שיירתי בממכר שלפני כלום. (שם סג) אמר רב דימי מנהרדעא מי שמוכר בית לחבירו צריך לכתוב לו קני לך מארעות תחומא עד רום רקיעא מה טעם בסתם אינו קונה עומקא ורומא הידנא עומקא ורומא לקנות עומקא ורומא היהנא ארעות תהומא ועד רום רקיעא לקנות בור וחדות ומחילות. (שם סד) לא את הבור ולא את החדות אע"פ שכתב לו עומקא ורומא יושב רבינא והיה תמיה זו היא בור וזו היא חדות אמר לו רבא תוספאה לרבינא תני אחד הבור ואחד החדות בקרקע אלא שהבור בחפירה והחדות בבניין. וצריך ליקח לו דרך דברי ר' עקיבה וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך ומודה ר' עקיבה בזמן שאמר לו חוץ מאילו שאינו צריך ליקח לו דרך. מכרן לאחר ר' עקיבה אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך. (שם סה) איתמר רב הונא אמר רב הלכה כדברי חכמים ושמואל אמר הלכה כר' עקיבה אמר לו רב ירמיה בר אבא לרב הונא והלא פעמים הרבה אמרתי לפני רב הלכה כר' עקיבה ולא אמר לי כלום. אמר לו כיצד אתה שונה אמר לו אפכה אמר לו בשביל כך לא אמר לך כלום. אמר לו רבינא לרב אשי נומר סייעו לטעמן דאמר רב נחמן אמר שמואל האחים שחלקו [לקוחות הן] אין להם לא דלת זה על זה ולא חלונות זה על זה ולא סולמות זה על זה ולא אמת אמים זה על זה והזהרו בהם שהלכות קבועות הן ורב אמר יש להן והלכה כרב. אמר לו רב נחמן לרב הונא הלכה כמותינו או

הלכה כמותכם אמר לו הלכה כמותכם שמקורבין אתם לבית ראש גולה שמצויין דינין. (שם סה) המוכר את הבית מכר את הדלת אבל לא מכר את המפתח מכר את המכתשת הקבועה אבל לא את המיטלטלת מכר את האצטרוביל אבל לא את הקלת מכר את התנור מכר את הכירים ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין. (שם סה) תנו רבנן המוכר את הבית מכר את הדלת ואת הנגר ואת המנעול אבל לא את המפתח מכר את המכתשת החקוקה אבל לא את הקבועה לא את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים. ר׳ אליעזר אומר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורים נאנו לתנא ראשון בין כך ובין כך לא מכר [לא את הבור] ולא את הדות ולא את היציע (שם עא) במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולו מה שנה מוכר ומה שנה מתנה פירש [ר׳ יהודה] בן נקומה לפני רבי זה פירש וזה לא פירש זה זה לא פירש וזה פירש הוא אלא שזה היה לו לפרש וזה היה לו לפרש. (שם קד) המוכר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך כבית כור עפר אני מוכר לך. הין חסר הין יתר אני מוכר לך אפילו פחות רובע במאה או הותיר רובע בסאה הגיעו יתר בסאה מיכן יעשה חשבון ולמדנו אף בהין חסר בהין יתר דומה. (שם קו) איתמר רב הונא אמר שתות כפחות משתות כסבור פחות משתות ושתות הגיעו ויתר משתות ינכה. (שם) מותיבי פחת שתות או הותיר שתות הרי הוא כשום הדיינין והגיעו והא שום הדיינין דשתות ביתר על שתות הוא [אמר לך רב הונא ולטעמך הא הגיעו קתני אלא] כשום הדיינין ולא כשום הדיינין [כשום הדיינין] לשתות ולא כשתות הדיינין שאילו שם בטל מקח וכן הגיעו. (שם) רב פפא לקח שדה מאדם אמר לו כמה הוא אמר לו עשרים סאה מדדה ומצא ששה עשר סאין בא לפני אביי אמר לו רציתה וקיבלתה אמר לו והלא פחות שתות תנינן. אמר לו במה דברים אמורים בשאינו מכיר בה רבי מכיר בה והלא עשרים אמר לי השווה כעשרים אמר לך.

(שם) תני ר׳ יוסי אומר האחין שחלקו כיון שעלו גורל לאחד מהם קנו כולם מה טעם אמר ר׳ אלעזר כתחלתה של ארץ ישראל מה להלן בגורל אף כאן בגורל או מה להלן קליפי אורים ותומים וכל ישראל אף כאן קליפי אורים ותומים וכל ישראל אלא אמר רב אשי לאו באותה הנאה שהין שומעין זה לזה גומרין ומקנין זה לזה.

איתמר שני אחים שחלקו ובא אחד מהן להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין אמר לו רבא לרב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלא מעתה שלשה וירדו שנים וחלקו ולא היה אחד לחלוק עמהם תבטל מחלוקת. אמר לו שם על דעת שלשה ירדו כן לא על דעת שלשה ירדו. אמר לו רב פפא לאביי שמואל אמר מקמצין ועמד הדין והא רב ושמואל שאומרים שניהם כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה אמר לו שם עשו חכמים דבר שנוח לו למוכר ונוח

לו ללוקח. (שם קז) אתמר שלשה אחים שחלקו ובא בעל חוב ושל אביהם] ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר מחלוקת בטלה ושמואל אמר ויתר ורב אסי אמר נוטל רביעי בקרקע ורביעי במעות רב אמר בטלה מחלוקת כסבור האחין שחלקו לקוחות הויין וכילוקח שלא באחריות [דמו] ורב אשי מסופקת לו או יורשין הויין או לקוחות הויין הילכך נוטל רביעי בקרקע ורביעי במעות. אמר רב פפא הלכה בכל אילו שמועות מקמצין אמימר אמר בטלה מחלוקת והלכה בטלה מחלוקת. (שם) תנו רבנן שלשה שירדו לשום אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים בטל יחיד במיעוטו אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה בטל יחיד במיעוטו אחד אומר במנה ואחד אומר בעשרים ואחד אומר בשלשים תידון במנה ר' אליעזר בר צדוק אומר תידון בתשעים אחרים אומרים עושין שום בינידן ומשלשין אמר רב הונא הלכה כאחרים. אמר רב אשי טעמן של אחרים אין אנו יודעין הלכה נקבוע כמותן. (שם כט) ראמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא לקחו שפחה אחד נשתמש בה שנה ראשונה שלישית וחמישית ואחד נשתמש בה שינית רביעית וששית בא עירער ומערער בה בא לפני רבא אמר להם מה אעשה לכם שלא החזקתם כשם שמחזיקין בני אדם ואם כתבו שטר יש לו קול. הפורץ גדר בפני בהמת חבירו כיצד אם נאמר בכותל בארי אף בדיני אדם יהא חייב אלא בכותל רעוע. הכופף קומתו של חבירו לפני הדליקה כיצד אם נאמר שמגעת לו ברוח מצויה אף בדיני אדם יהא חייב אלא ברוח שאינה מצויה רב אשי אמר בטמון איתמר מפני שעשאו טמון באש.

והשוכר עידי שקר כיצד אם נאמר לעצמו ממון צריך לשלם אלא לחבירו. והיודע עידות לחבירו ואינו מעיד לו במה אנו עסוקין אם נאמר בשנים ודיי של תורה היא אם לא יגיד ונשא עוונו אלא באחד. (שם עג) (המולט) [והמוכר] את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין ואת כל המנהגין אותה אבל לא מכר את העבדי' ולא את המרצפין ולא את האנתיקי ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין (שם) תנו רבנן המוכר את הספינה מכר את האסקלה ואת באר המים אשר בתוכה דברי ר' ר' נתן אומר המוכר את הספינה מכר את הבוצית סומכוס אומר מכר את הדוגית. אמר רבא בוצית ודוגית חד היא מהוא ר' נתן בבלי הוא וקרי לה בוצית כשם שאומרין בני אדם ביצתא דמישון. סומכוס שבארץ ישראל הוא קרי לה דוגית דכתיב ואחריתכן בסירות דוגה.

(ב"ב פג) המוכר את הראש בבהמה גסה לא מכר את הרגלים מכר את הרגלים לא מכר את הראש מכר את הקנה לא מכר את הכבד מכר את הכבד לא מכר את הקנה אבל בבהמה דקה מכר את הראש מכר את הרגלים מכר את הרגלים לא מכר את הראש מכר הקנה מכר את הכבד מכר את הכבד לא מכר את הקנה. ארבעה מידות במוכרין מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו רעות ונמצאות יפות מוכר יכול לחזור בו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות אין אחד מהן יכול לחזור בו. שחמתית ונמצאת לבנה לבנה ונמצאת שחמתית

יין ונמצא חומץ ונמצא יין שניהם יכולין לחזור בהם גומר מתניתין ר׳ היא ולא חכמי׳ דתני יין וחומץ מין אחד הן רבי אומר שני מינין הן אפילו תאמר חכמים עד כן לא פליגי רבנן עליו של רבי אלא לעניין מעשר וכדר׳ אלעא אבל כן יש רוצה ביין ואינו רוצה בחומץ יש רוצה בחומץ ואינו רוצה ביין. המוכר יין ושמן לחבירו והוקירו או שהוזלו עד שלא נתמלת המידה למוכר משנתמלת המידה ללוקח היה סרסור ביניהם נשארה החבית נשברה לסרסור וחייב להטיף לו שלש טיפין הרכינה ומצת הרי היא של לוקח החנווני חייב להטיף לו שלש טיפין ר׳ יהודה אומר בערב שבת עם חשיכה פטור מפני שחנווני טרוד. השולח בנו אצל חנווני ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר שבר את הצלוחית ואיבד את האיסר החנווני חייב ר׳ יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו ומודין חכמים לר יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד החנווני בתוכה שחנווני פטור. (שם פח) א״ר לוי קשה עונשין של מידות יותר משל עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אומר אל קשה הוא ואלה קשה ממנו] ומה משמע שזה אל קשה הוא שכתב ואת אילי הארץ לקח. אף אצל עריות כתוב אלה אותן למעט מידות נכרית ומה עודפם אותם של עריות אפשר להם בתשובה אילו אי איפשר להם בתשובה עד שיחזיר. ואמר ר׳ לוי קשה גזל הדיוט (הדיוט) מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וזה הקדים מעילה לחטא. (שם פט) ת״ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין גודשין במקום שמוחקין ת״ל איפה שלימה וצדק. מנין שאם אמר הריני מחוק במקום שגודשין לפחות לו מן הדמים או הריני גודש במקום שמוחקין להוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת״ל וצדק. ת״ר מנין שאין מעיינין במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום שמעיינין? ת״ל אבן שלמה ומנין שאם אמר הריני מעיין במקום שמכריעין לפחות לו מן הדמים או הריני מכריע במקום שמעיינין להוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת״ל וצדק.

(שם) ת״ר [אבן שלמה וצדק] יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמים למידות ואין מעמידין אגרדמים לשערים של בית נשיא העמידו הגרדמום בין למדות בין לשערים אמר לו שמואל לקרנא צא ודרוש להם אגרדמום למידות ואין אגרדמין לשערים יצא ודרש להם אגרדמום בין למידות בין לשערים אמר לו מה שמך קרנא תצא לו קרן בעינו. תנו רבנן היה מבקש ממנו ליטרא היה שוקל לו ליטרא חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא רביעי ליטרא [נותן לו רביעי ליטרא] מהוא משמיעינו שעד כאן מתקנין משקלות. ת״ר היה מבקש ממנו עשר ליטרין לא יאמר לו שקול לי אחת אחת והכריעה אלא שוקל לו כולן בבת אחת והכריע אחד לכולן. ת״ר נפש מאזנים תלויה באויר שלשה טפחים גבוהה מן הארץ שלשה טפחים קנה ומתני שלה שנים עשר [טפחים] ושל צמרים ושל זגגין תלויה באויר שלשה טפחים גבוהה מן הארץ שני טפחים [וקנה] ומתני שלה תשעה ושל חנווני ושל בעלי בתים תלויה באויר טפח גבוהה מן הארץ טפח קנה ומתני שלה ששה ושל טורטוני [ושל זהב] תלויה באויר שלשה אצבעות

גבוהה מן הארץ שלש אצבעות קנה. ומתני שלה אינו יודע כמה אלא ראשונה אמר רב פפי דגרומני.

(ב"ב פט) ת"ר אין עושין מחק צידו אחד קצר וצידו אחר רחק ולא ימחוק בבת אחת מפני שיפה למוכר וקשה ללוקח [ולא ימחוק מעט מעט מפני שרע ללוקח] ועל כולם אמר ר' יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר אם אומר שמא ילמדון הרמיין אם לא אומר יאמרו הרמאים אין תלמידי חכם בקיאין במעשי ידינו אמר אם לא אומר אמר רב שמואל בר יצחק אמר וממקרא זה אמר כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו' (שם) ת"ר לא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל ובמשורה מדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים. משקל שלא יטמין משקלותיו במלח. משורה שלא ירתיח. והלא דברים קל וחומר להין וחצי הין ושלילת ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית לוג [וחצי תומן ועוקלא].

(שם) ת"ר לא יעשה אדם מדה חסירה ויתירה בתוך ביתו ואפילו עבים של מימי רגלים. אבל עושה תרקב וחצי תרקב וקב וחצי קב ורובע וחצי רובע ותומן [וחצי תומן] ועוכלא וכמה הוא עוכלא אחד מחמשה ברובע ובמדת הלח הוא עושה הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית ושמינית ואחד משמונה [בשמינית] וזה הוא קורטוב. (שם) אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שישהא מדה חסרה ויתירה בתוך ביתו ואפילו ייחדה לעבים של מימי רגלים שמאוסה ואין באין למוד בה ואע"פ שכן פעמים שמקרין ומודדין בה ואסור. תני ר' יוסי בר יהודה אומר מה תלמוד לומר והין צדק והלא הין בכלל איפה הוא אלא שיהא הין שלך צדק ולאו שלך צדק.

יב הלכות נשים

(תוספת' יבמות פ"ח) לא יבטל אדם מפריה ורביה אע"פ שיש לו בנים. אסור לו לעמוד בלא אשה ואע"פ שיש בנים לו מותר למכור ספר תורה ולשא אשה בת בנים (יבמות סד) ומי שנשא אשה ושהה עמו עשר שנים ולא ילדה חייב לגרשה ולתת לה כתובתה ולישא אשה אחרת (כתובות עז) ואין כופין לאיש לגרש את אשתו אלא לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ומוכי שחין ובעל פוליפס ומקמץ וצורף נחושת והבורסי ומי שנשא ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה ואמרה רוצה אני שיגרשני שמא זכיתי ליבנות ממנה ורוצה אני לנשא אחר שלעת זקנותי לא אפיל ואצטרך כופין אותו להוציא אותה (שם מז) והאומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו להוציא אותה ונותן כתובתה והשאר כל איש שאינו רוצה לגרש את אשתו אין כופין אותו. (שם נו) ובמקום שנכנסה לחופה ולא נבעלה או שהוא לא יכול ושהת עמו

כמה שנים ולא יכול לבעול והרשות בידה שאם רוצה יושבת אצלו ואם רוצה תצא. ואם בשעה שתצא תובעת כתובתה ואע"פ שיכול לבעול אחרת שאומרת לו ממני לא נותר דבר שהרי מסרתי לך עצמי. ובמקום שבעל ואינה מתעברת (יבמות סה) והוא אומר ממנה שאין חוין בנים והיא אומרת ממנו שאינו יורה כחץ אמר רב אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת. נתבקשה להן אמר לה המתיני לי עד שאבדוק עצמי מהו נומר אומרת היא אני איני מקבלת צרה עלי תן לי כתובתי ופומריני או שמא נאמר לה איש זה על דעת בנים נשאך אם אתה רוצה הוי אצלו ואם לאו צאי בלי כתובה. בוא ושמע שמעשה באחד שאמר להם אלך אשא ואבדוק עצמי. אמר ר' אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה שאני אומר כל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה. (שם) רבא אמר [נושא אדם] כמה נשים על אשתו והוא שיכול לעשות במזונותיהן אבל אינו יכול לאו. והלכה כרבא. ומהוא סיפוקא שלשה שארה כסותה ועונתה ומי שמונע בחמשה פעמים משלשה דברים יוציא ויתן כתובה. ומי שקידש אשה ומתה אין הבעל יורשה דתני (כתובות פט) ר' חיא בר אמי משמיה דעולה אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמא לו. מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה מה טעם ירושת הבעל מהיכן נלמדה משכתוב את נחלתו לשאירו. ואמר מר שארו זו אשתו ואצל ארוסה עד אין שאר בשר ולענין טומאה אם כהן הוא אינו מטמא לה. דכתיב בכהגים כי אם לשאירו הקרוב אליו ותניא שארו זו אשתו. וכשאמרתה שאינו יורשה כתובתה נוציא ממנו ונתן להם ליורשין שלה לאו שאבקש לכשתנשאי טלי משכתוב ליך. ואין ודאי מת הוא גובה כתובתה. והלכה גובה מנה לאלמנה מאתים לבתולה אבל תוספת לאו שהרי (כתובו' שם) הלכה כר' אליעזר בן [עזריה] שאמר מן הנשואין גובה את הכל מן הארוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה. ובמקום שקידש וכתב לה כתובה ונתן לה תוספת מעות וכלים וקודם שנכנסה לחופה חזר בו מחזרת לו כל מי שנתן לה שהרי הלכה כר' אליעזר בן עזריה שאמר לא כתב לה אלא על מנת שהוא כונסה והרי לא כנסה. ובמקום שכתב לה בכתובתה או שטרות כשאר כתובות ולא קנו מן הבעל אינה נוטלת כלום ואם קנו מן הבעל כיון שקבל עליו אחריות נוטלת דתניא (ב"מ קד) מקום שנהגו לכתוב כתובה מלוה גובה לכפול גובה מחצה. ובמקום שהכניסה היא משלה מאה כספים וכתבה שהכנסתי מאתים וכן שהכנים מאה וכתב שהכנים מאתים זהו שבח וזהו לכפול ואמרנו נהרבילי מגבין שליש מרימר מגבה שבח. אמר ליה רבינא למרימר והתניא לכפול גובה מחצה ואמרנו זו שקנו ממנו וזו שלא קנו ממנו קנו ממנו נוטלת הכל לא קנו ממנו אינה נוטלת אלא שהכנים הוא או שהכניסה היא. רבינא משביח ונתן לבתו אמרו לו נקנה מן רבי אמר להן לקנות אין לכפול אם לקנות ולמדנו מי שכל מי שקניין ממנו אין משתעבד ואם מגרשה כל דבר שנטל ממנו בין מעות ובין בגדים פורעה אפילו טלית שעל [כתיפו] דבר שלא נטל ואם יש לו קרקעו' נוטל ואם לאו אינו נותן

(יבמות סו) מעשה באשה אחת שהכניסה לבעלה אסטלית של מילת בכתובתה כשמת נטלוהו יתומיו ופרסו אותו על המת אמר רבא קנאו חמת. אמר לו נגאי בריה דרב יוסף בריה דרבא לרב כהנא והאמר רבא אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה מי לא מודה רב יהודה שמחסרין גבייה ברשותו עומד. (שם סז) אמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו על שני אלפים אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותן את דמיו ונוטלתו משום שבח בית אביה (הכבר). אמר רבי יהודה פעם אחת מהו שתאמר במה דברים אמורים בשיש ליטול בכתובתה אבל ליתן דמיו וליטול לאו כך משמיענו. (כתובות צו) אמר ר' אליעזר אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה ואין יכולין היתומים להוציא ממנה והיא שתפסה מחיים של בעל אבל לאחר המיתה לא עשה כלום. וזו שאמרנו שתפסה מטלטלין מה שתפסה תפסה ואין יכולין להוציא ממנה היא שתפסה למזונות אבל לכתובה לאו אפילו תפסה מחיים ולא כלום מה טעם מפני שלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים שמא שהתפסה בעלה דאמר מור התפיסה בעלה מטלטלין מקצת כתובה ומת ויש לו קרקעות כל זמן שאינה מבקשת תשלומת כתובתה יש לה מזונות ולא נאמר שסילקה במה שהתפיסה אלא נומר כיון שנותר לה מקצת כתובתה כמי שיש לה כל כתובתה דומה דאמר מר (שם צח) ההיא מעשה באשה אחת שהתפיסה (בעלה) כוס של כסף בכתובתה באת לתבוע מזונות באת לפני רבא אמר להם רבא ליתומים לכו תנו לה מזונות שאין אדם שחוש לזו של ר' שמעון שאמר מקצת הכסף ככל הכסף אלא כחכמים שאומרים כיון שנותר מקצת כתובתה ככל כתובתה דומה ויש לה מזונות פירשו חכמים מהו שתפסה כוס שהפסה בעלה (שם נד) אמר רב יהודה התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות תניי כתובתה הכתובים בכתובה ככתובה דמין (שם מט) והאומר אל יזונו בניי ובנותי אם אמר בחייו כופין אותו וזן אותם עד שיהו בניי שש שנים ואם יש לו שדה (שם סח) ואמר לאחר המיתה אל יזונו בנותי לא חכל ממנו שנעשו תנאי כתובה בנן נוקבין דיהוויין ליך מני יהוויין יתבן בביתי ומתנן מנכסי עד דיתנסבן לגברין. והאומר אל יתפרנסו בנותי [מנכסי עשור נכסים] שומעין לו שהפרנסה אינה מתנאי כתובה. (נידה נח) יכולה אשה תאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה מה טעם תיקנו לה חכמים מזונותיה תחת מעשה ידיה ואם אמרה איני ניזונות ואיני עושה הרשות בידה. (שם מו) הבעל חייב במזונות אשתו ובפרקונה ובקבורתה אחת כתובת גרושה ואחת כתובת אלמנה אינו גובה אלא מן הזיבורית וכתובת אשה ומזונות האשה אלמנה והבנות ועשור נכסי הבנות מן קרקע לא מן מטלטלי (כתובו' סט) דאמר רבא הילכתא מן מקרקעי לא מן מטלטלי בין לכתובה בין למזונות ובין לפרנסה. (כתובות פו) אמר אמימר הלכה מי שיש לו כתובת אשה ובעל חוב ומת והניח קרקע והניח מעות לבעל [חוב] נסלקו במעות לאשה נסלקה בקרקע מה טעם זה על דעת כך ירד וזה על דעת כך ירד. ואם אין מעות אלא שעור לגבות אחד מהן לבעל חוב נתן לאשה לא נתן לה יותר משהאשה רוצה לישא

אשה רוצה לינשא. ואם הניח קרקע ולא הניח מעות גובה בעל חוב מן היתומין בין מלוה בשטר בין מלוה על פה. ואם לא הניח אלא מטלטלין אינו גובה מה טעם המלוה מעות על דעת מטלטלין אינו מלוה על דעת קרקע מלוה וכתובת אשה תקנת חכמים היא מן קרקע תיקנו לה חכמים. ובעל חוב כשלווה חייב גובה ממנו אפילו טלית שעל כתיפו מן היתומין מן הקרקעות גובה מן מטלטלין אינו גובה. כתובת אשה אפילו ממנו כשמגרשה אינו גובה אלא מקרקעות שאמרנו (קדושין סה) שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה עמהם זה אומר וזה אומר זה עבדי וזה אשתי וזו חבילתי והאשה אומרת אילו שני עבדים שלי וחבילתי ואמר גובה כתובתה מן החבילה והקשינו עליה חבילה מטלטלין היא ופרשנו ז ר׳ מאיר היא שאמר מטלטלין משועבדין לכתובה ואם תעלה על דעתך שכתובת אשה כבעל חוב נעשותו כל שממנו נגבה אפילו טלית שעל כתיפו למה הקשינו חבילה מטלטלין הוא ולמדנו כשמגבין כתובה אפילו מחיים מקרקעות נגבה מן מטלטלין לא נגבה. ואם יש תכשיטין שכתב לה בכתובתה כגון קטליות נזמין וטבעות וכל שכמותן וישנן בעיניהן בין ישנן עמה בין ישנן עמו נגבה ממנו ונתן לה. (ב״ב מט) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה [מקחו בטל לקח מן האישה] וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים. אמר רבא בר רב הונא באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכנים לה שום משלו. (שם נ) אבל בנכסי מלוג אע״פ שלקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו בטל וודאי מכרה היא לבעלה והלך בעלה ומכר או שמכרו שניהם בבת אחת ממכרו ממכר. והאשה שמכרת בנכסי מלוג בחיי בעלה ואמרה דלאחר מיתת הבעל בשימות הבעל ממכרה ממכר. ובמקום שמכר הבעל בנכסי אשתו ומת אשה מוציאה מיד הלקוחות (יבמות סו) מכרו שניהם בפרנסה [זהו] מעשה היה לפני רבן שמעון בן גמליאל ואמר אם מתה אשה הבעל מוציא מיד הלקוחות במה דברים אמורים שקנו מן הבעל תחלה שיכולה אשה שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אבל קנו מאשה תחלה ואחר כך קנו מן הבעל ממכרו ממכר. מי שיצא למדינת הים והניח את אשתו והיו לו קרקעות ומטלטלין ועבדים ומת ולא הניח זרע ועמדה אשתו ומכרה מן העבדים או שחררה או מכרה מאותן קרקעות או נתנה מתנה מאותן עבדים ומן הקרקעות ומן המטלטלין לא עשה כלום שכך אמרו חכמים אין האשה יורשת בעלה וכיון שהיא אינה יורשת באין יורשין ומחזירין כל מה שעשתה ואם אין יורשין צריכין לבדוק שהרי אמרו חכמים נחלה משמשת והולכת עד ראובן ויאמר עד יעקב אמר אביי למדין שאין השבט כלה. ואם אכלה מנכסי בעלה יפה עשתה ואין מן הדין להחזיר להם ליורשין מזונות שאכלה. ואדם שנתן לאשתו שפחה במתנה ואינה כתובה בכתובה ואין שומה עליו עם כתובתה מה שתלד אותה שפחה של אשה הוא דאמר רב המוכר שדה לאשתו קנת הבעל אוכל פירות ובמתנה קנת ואין הבעל אוכל פירות ואם יודעת מלאכה לעשות אם מזונותיה של בעל מעשה ידיה לבעל ואם לאו לאשה. (נדרים פח) ותני

שמת והניח אשה ובנות קטנות והניח שפחה ותשמישי הבית ולא הניח קרקעות והיתה אשתו ניזונת מנכסי בעלה ולאחר מכן נשאת לאיש והניחה בנותיה אין לה לגבות כתובתה אלא מקרקעות והרי אין לבעלה קרקע ומן נכסים אילו שהניח אין לה כתובה ומזונות שאכלה יפה הן ואינה מחזרת. (ב"מ לט) ומי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והניח נכסים השביחו גדולים את הנכסים אע"פ שהוציאו יציאה משלהם כל שבח שהשביחו הרי הוא לאמצע במה דברי' אמורים שהשביחו נכסים מחמת נכסי' אבל מעצמן לעצמן הוא. ואם אמרו גרולים בבית דין והעמידו עדים שממן זה שהניח אבינו אנו עושין ומשביחין בו כל שבח שמשביחין באותן נכסים שלהם הוא דתנינן אם אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן וכל דבר שיכולין אחים קטנים לעשות בו כל דבר שמשביחין הרי הוא לאמצע דאמר ר' חנניה אפילו לא הניח להם אביהן אלא אודיני מהוא אודיני מדלא השכר באמצע ואמרנו עליה שונה אודיני דלשמור עשוי שאפילו קטנים לשמר בה ולמדנו שבכל מקום שיודעין קטנים לעשות בו דבר אע"פ שאומרים גדולים ראו שמשביחין בו אין אנו נותנין להם אלא כאחיהם קטנים. תלמיד חכם שהניח אביו מעות לו ולאחיו ועשה בהם עסק במעות של אמצע אע"פ שלא אמר ראו מה שהניח אבא כל שבח שהשביח לעצמו הוא ואין לאחיו בו דבר מה טעם שאמרנו רב ספרא הניח אביו מעות עשה בהן משא ומתן והשביחו תבעוהו אחיו בדין לפני רב ספרא אמר להם רב ספרא תלמיד חכם הוא ואין מניח תלמודו ומורח לאחרים ואין לכם שתקחו ממנו שבח שהשביח אלא ראש כים. האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע אשה מה מלאכתה אמר ר' ירמיה באשה יורשת שמת אביה והניח בנות והיא גדולה שבאחיות והשביחה בנכסיו כל שהשביחה לאמצע הוא. ודאי מהו שתאמר אשה אין דרכה לימרח שכתב כל כבודה בת מלך פנימה וכל שבח וריוח שלה הוא כך משמיענו שלאו. ואם אמרה ראו מה שהניח בעלי הרי אני עושה ואוכלת השביחה לעצמה ודאי מהוא שתאמר אשה כיון שחשוב לה דבר שאומרת היא טורחת לפני יתומים נאמר שמחלה כך משמיענו שאינה מוחלת. מי שמת והניח ממון ולא ציוה ויש לו בנים ובנות ניזונות הבנות מנכסיו שהניח וכשנשאות נוטלות עשור נכסים והן שמחו בזמן שנשאו או בזמן שבגרו ואם זנין איתם אחיהן כשהן בוגרות אע"פ שלא מיחו נוטלות עשור נכסים מה טעם שאמ' בשביל בושה לא מיחו ואם נשאו ולא מיחו אין להם עשור נכסים שאמ' היה לו (כתובות פז) והלכה הבת ניזונות מן האחים ומעשה ידיה לעצמה. והלכה הבת בעישור נכסים. (שם סח) בגרה אינה צריכה למחות נשאת אינה צריכה למחות בגרה ונשאת צריכה למחות ואם לא מחתה צריכה הפסיד' שבמקו' שניזונות מנכסי האב יש לה עשור נכסים עד שתבגור ואם מיחתה קודם שתבגור אע"פ שלא בגרה יש לה עשור נכסים וכשנזונות מן הקרקעות אבל לא מן מטלטלין דאמר רבא הלכה מקרקעיי ולא מן מטלטלי בין למזונות ובין לפרנסה. מזונות מזונות האשה והבנות פרנסה פרנסת הבעל וזה היא עשור נכסים.

יג הילכות קידושים

(קדושין א) האשה נקנת בשלשה דרכים וקונה את עצמה בשני דרכים נקנת בכסף ובשטר ובביאה בכסף בית שמי אומרים בדינר ובשווה דינר ובית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה והלכה כבית הלל. (שם ב) וכמה היא פרוטה אחד משמונה באסר האטלקי שש מעי כסף דינר מעה שני פונדיונין פונדיון שני אסרין אסר שני מסימסין מסימס שני קונטרניקון קונטרנוק שני פרוטות נמצאת פרוטה אחד משמונה לאיסר האיטלקי רבן שמעון בן גמליאל אומר פרוטה שאמר אחד מששה לאיסר האיטלקי שלשה הדרסין למעה שני הניצין להדרים שמינין להניץ שתי פרוטות לשמין.

(שם ט) בשטר כיצד כתב לה על הנייר או על החרס ואע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את לי לאינתו הרי זו מקודשת.

בביאה מניין אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן מקרא כתוב והיא בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה. (שם י) ומי שמקדש בביאה צריכין שיהו עדים רואים. וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל ניחה בגט שכתוב ונתן לה ספר כריתות אלא במיתת הבעל מניין היא אסרה והיא התירה. והרי עריות שאסרן ולא התירן אבל מקרא כתיב פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה. רב שישא בריה דרב אידי גומר מאן אחר יבם. אמר רב אשי זאת ועוד זאת שיבם אינו קורא אותו אחר ועוד כתוב מקרא אחר כי ימות האיש האחרון מקיש מיתה לגירושין מה גירושין מותרת וגומרת אף מיתה מותרת וגומרת. (שם ח) אמר ר' אלעזר האומר לאשה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים מה טעם משאמר לה מנה ונתן לה דינר אומר לה כרב הונא שאמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דומה. (שם ח) אמר ויבא אמר רב נחמן האומר לאשה התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליהם דברי הכל אינה מקודשת מה טעם [מנה] אין כן משכון אין כן. מעשה בבני ר' חונה בר אבון שלקחו שפחה בפרוטות ולא היה עמהם והניחו עשת במשכון לסוף הוקר באו לפני ר' חייה אמר להם פרוטות אין כן עשת אין כן. ת"ר האומר לאשה התקדשי לי במנה נטלתו וזרקתו לאור או לים או לכל דבר האבד אינה מקודשת.

(קידושין נו) המקדש בערלה ובכלאי הכרם ובשור הנסקל ובעגלה ערופה ובצפרי מצורע ובפטר חמור ובבשר בחלב ובחולין שנשחטו בעזרה ובחמץ בפסח וביין נסך ובפרש עיגולי דבילה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת.

המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת. (שם ח) ת"ר האומר לאשה התקדשי לי במנה תנם לאביך ולאמך אינה מקודשת על מנת שיקבלם הרי זו מקודשת. תניא אידך האומר לאשה התקדשי לי במנה תנם לפלוני אינו מקודשת על מנת שיקבלם לי הרי זו מקודשת.

תנו רבנן האומר לאשה התקדשי לי בככר תנהו לכלב אינה מקודשת ואם היה הכלב שלה הרי זו מקודשת. (שם ט) מעשה באחד שהיה מוכר ענקים באת אשה אחת אמרה לו תן לי אחת אמר לה התקדשי לי אמרה לו נתן תתן אמר רב נחמן כל נתן תתן אין הוויתן קדושין. שוב מעשה באחד שהיה שותה יין באת אשה אחת אמרה לו השקיני כוס אמר לה התקדשי לי אמרה לו השקיני משקה אמר רב חמא כל השקיני משקה אינן קדושין. שוב מעשה באחד שהיה מקושש תמרין באת אשה אחת אמרה לו השלך לי מעט אמר לה תתקדשי לי אמרה לו השלך השלכה אמר רב זביד כל השלך אינן קדושין. (שם יג) מעשה באחת שהיתה מוכרת קוצות בא אחד וחטף אחד ממנה אמרה לו תנהו לי אמר לה קחי והרי את מקודשת לי בו. אמר רב נחמן יכולה היא לומר לקחתי ושל עצמי לקחתי. אותביה רבא לרב נחמן קידשה בגזל בחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקידשה בו הרי זו מקודשת. שם בששידך. שבמקום ששידך וחטף סלע מניזה וקידשה בו הרי זו מקודש אבל לא שידך לאו. והוא שחטף סלע שלה אבל חטף מעולם והביא לה אינן קידושין.

(שם ב) שמעשה באחת שהיתה רוחצת רגליה בעבים בא אחד וחטף זוז מחבירו והשליכו לך אמר לה הרי לך ומקודשת את לי בו. בא לפני רבא אמר לו אין אדם שחש לזו של ר' שמעון שאמר סתם גזל ייאוש בעלים הוא ורב ור' יוחנן עמדו בשטה שהמקדש בגזל אינה מקודשת. (שם נא) ותנינן מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות ליקט אחד כלכלה של תאנים ושלהן שית ושביעית הית ואמר להם הרי כולכן מקודשת לי בכלכלה הזו וקבלה אחת מהן על ידי כולן אמרו חכמים אין האחיות מקודשות. (שם נב) ואמר רב שמענו ממשנה זו ארבע ואוחז רב לידו שלש שמענו ממנה קידשה בגזל אינה מקודשת ואפילו גזל שלה ממה שהוא שונה ושלהן הית ושביעית הית והן של שביעית שהן של הבקר אבל שאר שני שבוע לאו. ושמענו ממנה המקדש בפירות שביעית מקודשת ושמענו ממנה שהאשה נעשת שליח לחברתה לקבל קידושיה ואפילו במקום שנעשת לה צרה אותה אחרת קידושין שאין מסורין לביאה מסופקת לו או כאביי או כרבא. (יבמות טז) ובמקום שנתקדשה [בעידות] פסולי מדרש חכמים ואין בין פסולי עידות של תורה לפסולי עידות דרבנן אלא לגט אשה בלבד אלא לכל עידיות שבתורה שוים באחד ופסולין.

(קדושין סה) אמר רב יהודה אמר שמואל המקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו. ואפילו שניהן מודים לו (שם מג) אמר רב נחמן אמר שמואל האומר לשנים צאו וקדשו לי את האשה הן הן שלוחיו והן הן עדיו וכן בדיני ממנות אמר לשנים טלו מנה זה ותנו לפלוני הן הן שלוחיו והן הן עידיו. וכן האומר כתבו גט ותנו לאשתי הן הן שלוחיו והן הן עדיו. (שם ג) האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלוני והלך אותו שליח ולא החזיר שליחותו נאסר בקרובותיה של אותה אשה שודאי חזקת שליח עשה שליחותו ואם אמר לו אשה סתם והלך

ולא החזיר לו שליחותו נאסר בכל הנשים שבעולם עד שיחזיר שליחותו אצלו ומותר בגיורת. (שם נח) האומר לחבירו צא וקדש לי את האשה והלך וקידש לעצמו מקודשת לשיני והמקדש במלוה אינה מקודשת. בפיקדון הרי זו מקודשת ואין קידושין תופסין בחייבי כריתות ובחייבי מיתות בית דין. (שם י) כותי שקדש חוששין לקידושיו. מעשה היה והצריכוהו גט מור רב שמואל ומור רב יהודאי. וכן ישראל משומד שקידש חוששין לקידושיו אבל בר משומד שנולד מגויה שקידש אין קידושין מה טעם משומד שחזר בו אם קידש קידושיו קידושין בין משומד שנולד מגויה שכתב בנים זרים ילדו אם מקדש אין קידושיו קידושין משאנו אומרים לא זזו משם עד שעשאום גוים גמורין במה דברים אמורים בניהם אבל הם לאו. (שם סג) האומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה בא אחד ואמר אני קדשתיה נאמן אף לכנוס כנסה ובא אחר ואמר אני קדשתיה לא הכל ממנו לאוסרה עליו. אומרת נקדשתי ואיני יודע למי נתקדשתי בא אחד ואמר אני קדשתיה אינו נאמן לכנוס מפני שהיא מחפה עליו. (שם סד) אמר רב הונא מניין לאב שנאמן לאסר את בתו מן התורה שנאמר ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה את בתי אסרה אביה. ועד שלא תבגור אביה זכאי לקדשה וליטול כסף כדתנינן (כתובות מו) האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל את גיטה והיא שלא נשאת שעדיין ברשותו עומדת אבל נשאת כיון שנשאת אין לאביה בה רשות. ואע"פ שמקטנותה ועד שתבגור ברשות אביה עומדת אינה מקודשת אלא עד שתגדיל דאמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. וכשהוא משיאה צריך ליתן לה דבר ממנו כדי שיקפצו וישיאוה. דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מפני מה תיקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו והוא שיעשה מדעתו אבל לעשותו לאו. (שם עט) ובמקום שקידשה אביה לאחד וקידשה היא עצמה לאחר ובזמן שקדשה לא היינו יודעים או נערה היא או בוגרת היא ועכשיו באה לפנינו והיא בוגרת פליגין בה רב ושמואל דאיתמר קידשה אביה בדרך וקידשה היא עצמה בעיר והרי היא בוגרת רב אמר בוגרת לפנינו ושמואל אמר חוששין אנו לקידושי שניהם והלכה כרב ואין חוששין לקדושי אביה. ובוגרת בין ישנו לאביה בין אינו קידושיה הויין קידושין. ובמקום שקידשה היא עצמה בלא דעת אביה ועדיין היא נערה אינן קידושין וכל שכן קטנה. מעשה באחד שקידש בהדס אחד בשוק שלח ר' אחא בר הונא חמיו של ר' יוסף לר' יוסף שלח לו הלקיהו משל רב והצריכו גט משל שמואל שרב מלקה על מי שמקדש בביאה ולמי שמקדש בשוק ולמי שמקדש בלא שידוכין ולמי שמבטל גט ולמי שמוסר גט מודעא על הגט ועל מי שמצער שליח בן דין ולמי שמשהא נידו של חכמים עליו יותר משלשים יום וחתן הדר בבית חמיו. נהרדעים אומרים בכולן אינו מלקה רב חוץ ממי שמקדש בביאה ואע"פ ששידך משום פריצות והא (קידושין יב) מעשה באחד

שעבר על פתח בית חמיו והלקהו רב ששת רב אדם חשוב היה מחמתו. והנושא אשה צריך לקדשה בתחלה ולברך ברכת אירוסין מה מברך (כתובות ז) אשר קדשנו במצותיו וציונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין בר׳ מקדש יש׳. ומקדש ואחר כך מברך על העריות מה טעם שעדיין לא קנאה. כיצד יברך ואסר לנו את הארוסות אלא יקדש בתחלה ואחר כך יברך ומה שנת מכל מצוות כולן שמברך עליהן עובר לעשייתן אמרו זו לטבילה דומה טבילה טעמה מה טובל ואחר כך מברך שעדיין לא טבל אף כן שמקדש לא קנאה. ובין טבלה קודם קידוש ובין לאחר קידוש ולאחר שמברך ברכת אירוסין נותן לה כתובתה ועד שמקדיש ומוסר לחופה אינו מברך ברכת חתנים. וברכת חתנים בעשרה (כתובות ז) דאמר רב נחמן אמר לי הונא תנא מניין לברכת חתנים שהוא בעשרה שנאמר ויקח בעז עשרה אנשים מזקני העיר וחתן מצטרף מן המניין דאמר ר׳ יצחק אמר ר׳ יוחנן מברכין ברכת חתנים. בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין ברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המניין ובין קודם שישא ובין לאחר שישא מברך שהשמחה במעונו. תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים כל שבעה אמר ר׳ יהודה והוא שבאו פנים חדשות.

ברכת חתנים מהו שמברך בתחלה בורא פרי הגפן ובורא עצי בשמים (שם ח) וברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שהכל ברא לכבודו. ויוצר האדם. ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנה בניין עדי עד ברוך אתה ה׳ יוצר האדם. שוש תשיש עקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה׳ משמח ציון בבניה שמח תשמח רעים ואהובים כשמחך יצוריך בגן עדן מקדם ברוך אתה ה׳ משמח חתן וכלה. ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה ורנן אהבה אחוה שלום וריעות מהרה אלהינו ישמע מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול מצהלות חופת חתנים ממשתה ונערים מנגינתם ברוך אתה ה׳ משמח חתן וכלה. רב אמי נזדמן לבית שמחתו של ר׳ שמעון ביר׳ ובירך כולן. רב אשי נזדמן לבית רב כהנא יום ראשון בירך כולן למחר אמר ליה אם יש פנים חדשות נברך את כולן ואם לאו נברך השמחה ואשר ברא. משבעה ועד שלשים יום אם יש פנים חדשות מברך אשר ברא ואם לאו מברך שהשמח׳ במעונו מכן והלך אם אמר להם מחמת שמחה מברך שהשמח׳ אם לא אמר להם מחמת שמחה אינו מברך וכשאומ׳ להם מחמת שמחה עד מתי אמר רב פפי בשם רבא עד י״ב חודש ומתחלה מאמתי אמר רב פפא משכותשין שעורים בעילי. ושאמרנו בעולם אסור לאדם שישהא את אשתו שעה אחת בלא כתובה ר׳ מאיר הוא ומכאן ששנינו ר׳ מאיך אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות והלכה כמותו דאמר מר אחתו של ר׳ אמי בר פפא נשאת לרב אויא לסוף כתובתה בא לפני רב יוסף אמר לו כך אמר רב יהודה אמר שמואל ז. דברי ר׳ מאיר אבל חכמים אומרים משהא אדם

את אשתו שתים או שלש שנים בלא כתובה אמר לו אביי והאמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר' מאיר בגזירותיו אמר לו אם כן לך כתוב לה. והלכה גוי כשר לעידות אשה במסיח לפי תומו דתנינן ובגוי אם היה מתכוין אין עידותו עדות הא אין מתכוין עידותו עידות. הוחזקו להיות משיאין עד מפי עד מפי אשה אשה מפי אשה עבד מפי עבד מפי שפחה. (יבמות כה) גזלן לדבריהם כשר לעידות אשה גזלן של תורה פסול לעידות אשה. ואשה שמת בעלה או שהוציאה בגט אסר לה להינשא בתוך שלשה חדשים שמא מעוברת מראשון וכשנשאת לשיני וילדת אינו ידוע אם מראשון הוא אם משיני הוא בין מן האירוסין בין מן הנשואין בין להתארס בין לישא דתנינן וכל שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד אלמנות אחד בעולות אחד גרושות אחד ארוסות ואחד נשואות. ותני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר כך שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כולן צריכות להמתין שלשה חדשים וכן היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהו לה שלשה חדשים משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת יבם לפי שאין העובר ניכר אלא עד שלשה חדשים. והלכה חליצת יבם ארוסה וגרושה ואלמנה כולן צריכות להמתין שלשה חדשים. חוץ מן יום שנתגרשה בו וחוץ מיום שנתארסה בו. וגר גיורת שנתגיירו ועבד ושפחה שנשתחררו צריכין להמתין שלשה חדשים. ובמקום שקידש בתוך שלשה חדשים וברח ולא נתן גט ובא לאחר מיכן אין מוציאי אותה ממנו. ואם מעוברת או מיניקה אסור להנשא ימי מניקתה. ובמקום שעבר וקידש או שנשא אין מוציאין ממנו בגט. (שם לו) דתנו רבנן לא ישא אדם מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואם נשא עליו הכתוב אומר אל תסג גבול עולם ובשדי גבול עולם. הנושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו יוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר' מאיר וחכמים אומרים יוציא וכשיגיע זמנו לכנום יכנום והלכה כחכמים אמר רבא וכדברי חכמים יוציא בגט. וכמה מניקתה עשרים וארבעה חדש חוץ מיום שנולדה בו וחוץ מיום שנתארסה בו. והלכה מת מותר גמלתו אסור ואפילו נתנה בנה למניקה אסור. (כתובות ס) ת"ר הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס עם בעלה או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה או שהלך בעלה למדינת הים או שהיה חבוש בבית האסורין והפלת לאחר מיתת בעלה או שהיתה עקרה וזקינה אילונית וקטנה ושאינה ראויה לבעל כולן צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר' מאיר ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר' מאיר בגזירותיו. והנושא את האשה חייב בשארה כסותה ועונתה שנא' ואם אחרת יקח לו וגו'. (שם מז) ות"ר שארה אילו מזונותיה וכן הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי. כסותה כמשמעו. עונתה זו עונה האמורה בתורה. ר' אליעזר בן יעקב אומר שארה זו עונתה וכן הוא אומר איש איש אל כל שאר בשרו וגו'. כסותה כמשמעו. עונתה אילו מזונותיה וכן הוא אומר ויענך וירעיבך. (שם מח) ר' אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפי שארה תן לה כסותה שלא תתן של ילדה לזקינה ושל זקינה

לילדה. כסותה עונתה לפי כסותה תן עונתה שלא תתן לה חדשים בימות החמה ושחקים בימות הגשמים. תני רב יוסף שארה שלא ינהג בה מנהג פרסיים שמששמשין מטותיהן בלבושיהן מסייע לר׳ הונא דאמר ר׳ הונא האומר אי איפשר אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. (כתובות נט) ואילו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת את המטה ועושה בצמר. הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ואינה מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת את המטה ארבע יושבת בקנתרא. ר׳ אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה. טוחנת תעלה על דעתך אלא אמור מטחנת ואם תבקש אמור ברחיים של יד משנה אינה כר׳ חייא דתני ר׳ חייא אין אשה אלא ליופי אין אשה לבנים. (שם נט) תני ר׳ חייא אין אשה אלא תכשיטיה אשה.

ומניקה את בנה (שם ס) ת״ר יונק תינוק והולך עד עשרים וארבע חודש מכן והילך כיונק שקץ דברי ר׳ אליעזר ר׳ יהושע אומר יונק והולך אפילו ארבע וחמש שנים פרש אין מחזירין אותו. אמר רב יוסף הלכה כר׳ יהושע. והלכה היא אומרת אני אניק את בני והוא אומר אתניהו למניקה לה שומעין בעל אומר לה הניקי את בנה והיא אומרת לו אתניהו למניקה נניח אמו אצל נשים אחרות ונחזיר לתינוק על אותן נשים כולן אם יודע אמו כופין אמו ומניקתו במה דברים אמורים בתוך שלשה חדשים אבל לאחר שלשה חדשים ודאי מכירה ואין צריך בדיקה וכופין את אמו ומניקתו.

והלכה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה פירות ומזונות ובליות ואחד אלמנה ואחד אלינות אם הכיר בהן יש להן כתובה ואם לאו אין להן כתובה ואלא אילונות מה טעם לא ששנאה עמם אלא שיור שיירה. והלכה כר׳ יהודה שאמר אחת זו ואחת זו הכיר בה יש לה כתובה ואם לאו אין לה כתובה. (יבמו׳ פה) ת״ר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין יש להן כתובה ופירות ומזונות ובליות ויש להן קידושין וצריכות ממנו גט והיא פסולה ובניה פסולין וכופין אותו להוציא. ושניות מדברי סופרים אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בליות ויש לו קידושין בה וצריכה ממנו גט והיא כשרה ובניה כשרין וכופין אותו להוציא. אמר ר׳ שמעון בן אליעזר מפני מה אמרו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה מפני שהוא כשר והיא פסולה וכל שהוא כשר והיא פסולה קנסו אותו בכתובה. ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרין אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא פסולה וכל שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה בכתובה. רבי אומר הלילו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק והלילו דברי סופרין ודברי סופרין צריכין חיזוק. דבר אחר זה הוא מרגילה וזה הוא וזו היא מרגילתו לעבירה. (נדרים צ) אמר ר׳ פפא בודק לנו רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון שאונס (אצל יש׳ כרצון דומה יפה האי אבל אצל כהן לאו) [לגבי כהן כרצון לגבי ישרא׳ דומה] אין

לה כתובה או שמא יכולה שתאמ' לו אני ראויה ואותו האיש שנסחם' שדהו ואמרנו לו משנתינו היא האומרת טמאה אני [לך] יש לה כתובה במה א:ו עסוקין אם נאמר באשת ישראל [שזנתה במאי אי באונס משרה שריא לה] וברצון כלום יש להן כתובה אלא לאו באשת כהן ובאונס והוא שונה שיש להן כתובה. ואילו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואי זו היא דת משה מאכלתו שאינו מעושר ומשמשתו נידה ואינה קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואי זו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר' טרפון אומר אף הקולנית ואי זו היא הקולנית כל שהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעים קולה. וכולי צריכות התראה ועדים בבית דין. נשאת לראשון ושהת עמה עשר שנים ולא ילדה תצא ותטול מה טעם כיון שהוא מצווה על פריה ורביה והיא אינה מצווה גומר הוא שלא זכה להבנות ממנה. גירשה ראשון מותרת להנשא למי שאין לו בנים ולשהות עמו עשר שנים ואם לא היו לה בנים תצא ותטול כתובה לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה לאלתר ואם אומר לה ראשון ושיני החזירי לנו הכתובה ששלמנו ליך שנשואיך נשואי טעות הן אינה מחזרת להם כלום יכולה היא שתאמר להם עד עכשיו לא לקיתי ואם נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ונשאת לרביעי והיו לה בנים וחזרה על השלישי ואמרה לו שלם לי כתובתי שהרי נשאתי לרביעי והיה לי בנים אינו משלם לה כלום יכול הוא שיאמר לה עד עכשיו לא נתרפית. ובמקום שנתעברה והפילה בתוך עשר שנים מונה משעה שהפילה ובמקום שנתעברה והפילה ונתעברה והפילה (ונתעברה והפילה) הוחזקה לנפלים ויוצאה לאלתר ואינה צריכה לשהות עמו עשר שנים וכשהוחזקה לו שנאמר לא זכה לבנות ממנה אבל כתובה יש לה. (יבמות סה) ובמקום שיש לו בנים מאחרת והיא אין לה ואמרה שהיתי עם זה עשר שנים ואבקש שאצא ואנשא לאחר שיהיו לי בנים תצא בלא כתובה מה טעם דהיא אינה מצווה על פריה ורביה והיא באה מחמת טענה והיא דאמרה אלא אבקש [אנא] חטרא לידי ומרא לקבורה. טענתה טענה ומגבה לה כתובתה והוא ששהת עשר שנים או שהפילה וחזרה והפילה. ובמקום שאומר הוא הפילה בתוך עשר שנים או לא שוהה עמו עשר שנים מתחלה תצא שלא בכתובה והיא אומרת לא הפלתי בתוך עשר שנים והכבר שהיתי עמו עשר שנים אמר ר' אמי היא נאמנת מה טעם אע"פ שיש לומר עיניה נתנה באחר אב ישנה שלא הפילה מחמת עצמה בעקרות שחוששין לה אחרים ואין נושאין אותה. הוא אומר שנים הפילה והיא אומרת שלשה הפלתי אמר ר' יצחק בן אליעזר מעשה היה ואמרו נאמנת ואע"פ שיש לומר עיניה נתנה באחר אילו לא הפילה שלשה לא היתה מחזקת עצמה בנפלים שחוששין לה אחרים ואין נושאין אותה. (שם) ובמקום שלא שהת עשר שנים ואין לה בנים היא אומרת ממנו הוא שאינו יורה כחץ והוא אומר ממנה הוא א"ר אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מה טעם היא מכרת ביורה כחץ והוא אינו מכיר

ביורה כחץ ואלא הא שנינו שמים בינו לבינך יעשו דבר בקשה. אינה נאמנת לא בשביל שאינה נאמנת אלא מפני שאמרו חכמים צריך לעשות כן. במה דברים אמורים במקום שאינה באה מחמת טענה אלא באה מחמת טענה תצא ותיטול כתובה וכן הלכה. (שם) ובמקום שיש לו בנים ממנה ורוצה לישא עליה אשה אחרת יש לו רשות דאמר רבא נושא אדם כמה נשים על אשתו והוא שיכול לעמוד בסיפוקן ואם מעכבת עליו לא הכל ממנה ואם אמרה גרשני ותן לי כתובתי נעשה מורדת ותנינן (כתובות כג) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ששה דינר בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפייקין [נ"א טרפעיקין]. (שם סד) ואם תפשה מכתובת' דבר אין מוציאין ממנה ואם לא תפשה אין נותנין לה ומשהין לה שנים עשר חדש וחוזר ונותנין לה גיטה ושנים עשר חודש אילו אין לה מזונות מבעל. וזה תלמוד היום בבית דין הגדול בשתי ישיבות כך הן פוסקין במורדות שאע"פ שהיא תפשה דבר מכתובתה מוציאין ממנה ונותנין לבעל ונותנין לה גט מיד במה דברים אמורי' שכתב לה בעל אבל דבר שהביאה מבית אביה בין שתפשה בין אינה תפשה כל דבר שישנו בעינו שלה הוא ונותנין לה.

ובמקום שהכניסה לו קרקעות חוזרין לה ואם יש להן פירות לקרקעות כל פירות התלושין באותה שעה שהוא נותן לה גם כגון חטין וקצורין תמרים וגזורין כל התלוש לבעל הוא וכל המחובר לקרקע שעדיין לא נתלש שאע"פ שלאחר מיכן סופו להתלש כיון שבאותה שעה שהוא נותן לה גט אינן תלושין שלה הן דתנינן (שם עט) ר' שמעון אומר מקום שייפה כוחו בכניסתה הורע כוחו ביציאתה מקום שהורע כוחו בכניסתה ייפה כוחו ביציאתה. פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו והלכה כר' שמעון. ובמקום שהכניסה לו בהמה או עבדים וילדה בהמה ואותן עבדים ולדות הויין לבעל וולדות ובהמה ועבדים עצמן חוזרין לה ואע"פ שחלקו חנניא וחכמים בולדי עבדים ושפחות דתנו רבנן ולד בהמת מלוג לבעל ולד שפחת מלוג לאשה. חנניא אומר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהימת מלוג והלכה כחנניא שאמר אף ולד שפחת מלוג לבעל הוה דאמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא. ובמקום שמתה אותה שפחה ועבדיה שהכניסה לו ויש להן וולדות נעמיד מן אותן וולדות אחד אחד במקום אמו ונותן לה משהוא שאנו אומרים בשלמה חנניא אינו חושש למיתה אלא תנא ראשון אם חושש למיתה אפילו בהמת מלוג של אשה יהיה. אם אינו חושש למיתה אפילו וולד בהמת מלוג יהיה של בעל. אמר רב משרשייא לעולם חושש למיתה ושונה וולד בהמת מלוג זהו טעמה שהווה לבעל שאם מתה אמו הרי יש עורה ואין הקרן כלה ובחשש חלוקין דמר אמר חוששין למיתה ומר אמר אין חוששין למיתה אבל במקום שבודאי מתה בהמה או שפחה ואם יש לה ולדות נעמיד מן אותן ולדות שלהן אחד אחד במקום אמו ונתן לה והשאר לקחו בעל. ותנן נפלו עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. רבן שמעון בן גמליאל אומר לא תמכור מפני שהן

ככוד בית אביה בזקינים הן שחלוקין שאינן בני לידה שאם מתה כלתה הקרן אבל ילדים שהן בני לידה דברי הכל לא יסכרו שכיון שמולידין אם מתים וגרם לה דבר לצאת מבעל נעמיד מן אותן הלדות שלהן אחד אחד במקום אמו והשאר הרי הן לבעל.

ובמקום שהכניסה לו זהב וכסף ובגדים וכלים לתשמיש כל דבר שישנו בעינו נוטלתו ואם בלו אותן בגדים או שנמכרו ואכלום אין לה להוציא מן הבעל. ובמקום שהכניסה לו מעות וישנן בעיניהן או שעושין בהם משא ומתן וידוע שאותן מעות של משא ומתן מן אותן מעות שהכניסה לו נוטלת לאותו משא ומתן והואה שיש בו הרי לבעל הוא ואם אכלום כולו ולא נותר ממנו כלום באותו שעה שיוציא אין לה ליטול מן הבעל כלום והוא שלא כתבן עליו אבל כתבן עליו בכתובתה עשאתו עליו צאן ברזל ומשלם לה מקרקע במה דברים אמורים בזמן שהיא יוצאה אבל בזמן שהיא מוציאה כשיש לו בין יש לו קרקע בין אין לו קרקע נותן לה כל שכתוב בכתובתה בין שכתב לה הוא בין שהביאה מבית אביה וקבל עליו. ואם אמר הבעל תשבע שלא גזלה מן ממוני כלום אין לו רשות לבעל להשביעה כלל. (שם פז) דת"ר אבא שמואל בן אבא מרים אומר בין בלא נדר בין בלא שבועה בין נקי נדר בין נקי שבועה בין מנכסאיי בין מנכסייא אלין בין הוא ובין יורשין אין משביעין אותה אבל מה אעשה שאמרו חכמים הבא לפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה. ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שמואל בן אבא מרים. (שם פו) ותנינן המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס הרי זה משביעה כל זמן שירצה שאין לך אשה שלא נעשת אפוטרופייא אפילו שעה אחת בחיי בעלה על פלכה ועל עיסתה ותני אמרו לו לר' אליעזר אין אדם דר עם נחש בכפיפה ור' אליעזר וחכמים אומרים הרי הלכ' כרבנן ושונה בסופה ר' שמעון אמר בזמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה. ואמרתו זו של ר' שמעון עלאי זה הוא שותה ונדחה כולן. (שם פח) אמר רב פפא ז של ר' שמעון להוציא משל ר' אליעזר וחכמים שר' שמעון סבור אע"פ שהושיבה חנונית ומינה איפוטרופא בעל כל עיקר אינו משביעה משאמר ר' שמעון יורשין משביעין אותה ואין היורשין משביעין אותה במקום שנפלה אצל יורשין הוא שמשביעין אותה אבל בעל אע"פ שהושיבה חנונית ומינה איפוטרופיא אינו יכול להשביעה כל עיקר ואע"פ שחכמים ור' שמעון הרי הן יחיד ורבים ויש לומר שהלכה כרבים אלא משהיא עומדת לנו דר' שמעון כאבא שמואל בן אבא מרים. אמר שמואל הלכה כאבא שמואל בן אבא מרים ובא אף רב פפא שאחרון הוא ותירץ לזו של ר' שמעון ועלתה שמועה כולה בשל פפא ולמדנו שהלכה כר' שמעון שבעל אינו יכול להשביע את אשתו אלא יורשים שלו אחר מיתתו וסתם לנו תנא במתניתין. (שבועות מח) ואילו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושא בתוך הבית ובן הבית. בעל אינו יכול לומר את אשתו השבעי לי שלא גלת דבר מממני ולא מצאתו

שבועה אצל אשה לבעלה אלא אצל פוגמת כתובתה. דתנינן (כתובות פז) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסין משועבדין ומנכסי יתומין והנפרעת שלא בפניו לא תיפרע אלא בשבועה. הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה מאתים אמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא נתקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד אמר לה התקבלת כתובתה והיא אומרת לא נתקבלתי לא תפרע אלא בשבועה. מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומין והיא נפרעת מן היתומין לא תפרע אלא בשבועה. שלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה. ר' שמעון אומר כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה. (שם) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה סבר ראמי בר חמא לומר שבועה של תורה כגון שטענה במאתים והוא מודה במקצת הטענה וכל המודה במקצת הטענה ישבע אמר רבא שתי תשובות בדבר אחד שכל הנשבעים שבתורה נשבעין ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות וכתובה גובה. אלא אמר רבא שבועה משל חכמים. מה טעם הפורע מדקדק הנפרע אינו מדקדק הטילו חכמים שבועה עליו כדי שידקדק. וכן בעד אחד מעידה שהיא פרועה. כסבור ראמי בר חמא לומר שבועה משל תורה היא והשיב רבא תשובה זו ותרץ ששבועה משל חכמים כדי להפיס דעתו של בעל הבית. ומי שמת והניח נכסין דין הוא שתשב אשתו בביתו וניזונות מן אותן נכסין שהניח ויושבת בביתו כל ימי מוגר אלמנותה כדתנינן (שם נב) לא כתב לה תהוי יתבה בביתי ומתזנה מנכסי כל ימי מיגר אלמנותה בביתי חייב שהוא תנייּ בין דין. (שם צה) ומעשה ידיה דין הוא שיטלו יתומים וכשניזונות מן קרקע לא מן מטלטלין ואם תפשה מטלטלין כבר תפשה. (שם צו) דאמר ר' אליעזר אלמנה שתפשה מטלטלין במזונותיה מה שתפשה תפשה ואין יכולין יתומים להוציא והיא שתפשה מחיי הבעל אבל תפשה לאחר מיתה לא הכל ממנה. (שם נא) שאמר רבא הלכה מקרקעיי ולא מן מטלטליי. (ב"ב קמא) מעשה באחד שאמר לאשתו נכסיי לזה שאת מעוברת אמר רב הונא היה מזכה לעובר והמזכה לעובר לא קנה והלכה המזכה [לעובר] לא קנה לכשתלד קנה. (שם קמג) שוב מעשה באחד שאמר להם נכסי שלי לאשתי ולבניי אמר ר' יוסף קנת אשתו מחצה ואמר רב יוסף מניין גומר דתני ר' אומר והיה לאהרן ולבניו לאהרן מחצה ולבניו מחצה. והלכה קנת מחצה.

(שם) שוב מעשה באחד ששילח פיסקי שיראין לביתו אמר ר' אמי הראוי לבנים לבנים הראוי לבנות לבנות והוא שאין לו כלות אבל יש לו כלות אינו מניח כלותיו ונותן לבנותיו והן שבנותיו נשואין אבל אין בנותיו [נשואין] אינו מניח בנותיו ומשגר לכלותיו הילכך אדומים לבנותיו ולבנים לבניו והשאר גוונים שלובשין אנשים לבניו ושלובשים נשים לבנותיו. (שם) שוב מעשה באחד

שאמר יינתנו נכסי לבניי היה לו בן ובן הבן קורין בני אדם לבן הבן בן ואינו מסליק לבן הבן אין שמא אין קורין לבן הבן בן ולסלקו לבן הבן מירושה הוא בא ר׳ חביבה אמר עשוי אדם לקרות לבן הבן בן מר רב אשי אומר אין עשוי אדם לקרות לבן הבן בן. תניא כמותו של מור בר רב אשי המודר הנייה מן הבנים מותר בבני הבנים. (ב״ב קנא) אמו של זוטרא בר טוביה מנססי כתבה נכסיה לרב זוטרא בר טוביה אמרה בשביל שאבקש להנשא לרב זביד לסוף נשאת (לאחר) ונתגרשה א״ר ביבי בר אביי על דעת נישואין הן והכבר נשאת מקשה בה רב הונא מניה דר׳ יהושע בשביל שבאין מבית עלי אומר דברים גדולות אפילו למי שיאמר מברחת כשאינה משיירת אינה יכולה לחזור בה במה דברים אמורים בזמן שלא פירשה אבל זו גלתה על דעתה בשביל שזינה רב זביד הוא. (שם) אמו של ראמי בר חמא כתבה נכסיה מהבקר לר׳ אמי בר חמא לערב כתבתן לרב עוקבה בר חמא הלך ראמי בר חמא לפני רב ששת והעמידו בנכסין הלך רב עוקבא בר חמא לפני ר׳ נחמן והעמידו בנכסין הלך רב נחמן לפני רב ששת אמר לו מה הוא זה אמר לו שחזרה בה אמר לו והכבר מיתה אמר לו כך אמר שמואל כל שאילו עומר חוזר במתנתו אמר לו שמא דברים אילו לעצמו אבל לאחר לאו אמר לו בפירוש אמר שמואל בין לעצמו ובין לאחרים. (שם) אמו של רב טובי בר רב מתנה כתבה נכסיה [בבקר] לרב טובי בר רב מתנה בר רב חדבוי בר רב מתנה בכה לפניה אמר לה עכשיו אומר זה תלמיד חכם וזה אינו תלמיד חכם חזרה וכתבן לרב אחא דאבוה דרב מתנה לקמיה דרב נחמן אמר לו כך אמר שמואל כל שאילו עומד חוזר במתנתו. (שם קנג) מעשה באחת שכתבה נכסיה כולן וקנו ממנה באת לפני רב הונא אמר לה מה אעשה ליך שלא היקנית כמו שמקנין בני אדם. (שם) מעשה בפקדון דהוה כתיב ביה כד קציר ורמי בערשיה ולא הוה כתיב ביה [ומיגו מרעיה] ומתוך חוליו נפטר לבית עולמו אמר רבא הרי קברו מוכיח עליו. זו שאמרנו אין שטר לאחר המיתה במתנת שכיב מרע כשיאמר כתבו ותנו אם אמר כתבו ותנו אם אמר שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אבל ודאי כל עידיות שמעידין לפני שכיב מרע וכל פקדונות שמצוה שכיב מרע ככתובין וכמסורין דומין. ושכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר וכתב מהן לאחר אחרון קונה ראשון אינו קונה דתני כולן לראשון ומקצתן לשני שני קנה ראשון לא קנה ואמרנו לא בשמת לא בשעמד כך הוא נסברת מה שהוא שונה סופה מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שיני לא קנה אם תאמר שעמד ראשון קנה ששייר שיני לא קנה שלא שייר אם אמרת שמת שניהם יקנו אמר לו ר׳ מר לרב אשי ויהיה בשעמד אם תאמר חזרה במקצת הויה חזרה בשביל כך שקנה ראשון לא קנה אם אמרת חזרה בעבור במקצת לא הויה חזרה תחלתה בשמת סופה בין משמת בין בשעמד. תניא נמי הכי שום היתומין שלשים [יום] הקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב בשעת הוצאת פועלין ובשעת הכנסת פועלין אומרים שדה פלונית בסימניה ובמצריה כך היא יפה ובכך הוא שומה כל

הרוצה ליקח יבוא ויקח על מנת לאשה בכתובתה ולבעל חוב את חובו שיש שרוצה באשה ויש שרוצה בבעל חוב. יש שרוצה באשה שנוטלת על יד ויש שרוצה בבעל חוב שנוטל בזה. ת"ר שום היתומין שלשים יום שום ההקדש ששים יום דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר שום היתומין שלשים יום ושל הקדש ששים יום וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה ששים יום. אמר רב חסדא הלכה שום היתומין ששים יום. יושב ר' חייא בר אבון אומרה לשמועה זו אמר לו רב נחמן בר יצחק ששים יום אתה אומר או שלשים יום אמר לו ששים של יתומים או של הקדש אמר לו של יתומים כר' מאיר או כר' יהודה אמר לו כר' מאיר והלא ר' מאיר שלשים אמר אמר לו כך אמר רב חסדא אגרופום טובים בלעתי ממנו של רב בימי עליה של שמועה זו בא להכריז רצופין שלשים [יום] בשני ובחמישי ששים [יום] ואע"פ שאתה חושב לימים של הכרזה אינן אלא שמנה כיון שמשך הרבר שומעים בני אדם. אמר רב יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומין אם כן רבית אוכלת בהן ור' יצחק אמר או רבית שיש בו בשטר או לכתובת אשה מפני מזונות ורב אסי מה טעם התקינו חכמים מעשה ידיה תחת מזונותיה ואידך פעמים שאינה מסופקת לה. מרימר הגבה כתובה לגרושה מנכסי יתומים אמר לו רבינא למרימר והאמר ר' יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן היתה רבית אוכלת בהן ור' יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה מפני מזונות ואפילו ר' יוחנן לא אמר אלא באלמנה שהיא מפסדת מזונות אבל גרושה לאו. אמר לו אני אותה של ר' יוחנן משום חינה מתנינן לה. אמר רב נחמן מתחלה לא הייתי נזקק לנכסי יתומים כיון ששמעתי לזו של ר' שאמר חונה חברין בשם רב יתומים שאכלו ממון שאינה להן ילכו אחר אביהם מכאן והילך את נזקק מתחלה. מחוא טעם לאו ר' פפא אמר פריעת בעל חוב מצוה ויתומין אינן בני מצוה ורב הונא בריה דרב יהושע אמר צררות התפיסו מה ביניהן יש ביניהן שחייב מודה או שנידוהו ומת בנידויו. שלחו מיתם נידוהו ומת בנידויו הלכה כר' הונה בריה דרב הונה. תנינן שום היתומין שלשים יום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב במה אנו עסוקין אם נאמר בבעל חוב [גוי] כלום שומע ואלא ודאי בבעל חוב ישראל הנח לר' הונא בריה דר' יהושע שמעמידה בשחייב מודה אלא לרב פפא קשיא. אמר לך רב פפא אם אתה מבקש אומר כתובה משם חינה אם אתה רוצה אמור בבעל חוב גוי שקבל עליו בדיני ישראל אז קבל עליו ימתין לו עד שיגדיל שקבל לזו ולא לזו בוא ושמע על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב את חובו. הנה לרב הונא בריה דרב יהושע מעמידה כשחייב מודה אלא לרב פפא בשלמא כתובה משום חינה אלא בעל חוב קשיא בבעל חוב שקיבל לזו ולא קבל לזו. רבא אמר משום שובר. אמר לו רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ומי חושש אתה לשובר והא תנינן הנפרעות שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה. (ערכין כב) ואמר ר' אחא שר הבירה מעשה בא לפני רב יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא

שאני אלא כתובת אשה משום חנה אבל בעל חוב לאו ורבא אמר אמר רב נחמן אפילו בעל חוב ואם אתה חושש לשובר אף שם יחוש שם לשאמרנו טעמה כדי שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב לו במדינת הים.
(שם) אמר רבא הלכה אין נזקקין לנכסי יתומין ואם אמר תנו נזקקין שדה זו ומנה זו נזקקין ואין מעמידין איפוטרופוס שדה סתם ומנה סתם נזקקין ומעמידין אפוטרופוס אבל במצאת שדה שאינה שלו אין נזקקין (ואם) [ואין] מעמידין איפוטרופוס אומרי' בהרדעים בכולן נזקקין ומעמידין איפוטרופוס חוץ מנמצאת שדיהו שאינו שלו שלא בחזיק עדים בשקרים. אמר רב אשי הילכך אנו אין נזקקין דאמר רבא הלכה אין נזקקין ואם נזקקין הוא מעמידין אפיטרופוס שאומרי' נהרדעי' בכולן נזקקין ומעמידין איפוטרופוס חוץ מנמצאת שדה שאינו שלו שעדים בשקרים לא נחזיק. (ב"ב לב)
רבא בר שרשו היה עליו קול שהוא אוכל שדי יתומים אביי אמר לא אמר לי כיצד היה מעשה אמר לו שדה זו שהייתי אחוז במשכון מאבי יתומים והיה לי מעות אחרים אצלו ואמרתי אם אחזירה לשדה זו ואימור שיש לו מעות אחרים אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אלא אוכלה שיעור מעותי שמתוך שאם אבקש אומר לקוחה היא בידי אין את יכול לומר שהרי יש עליך קול שהיא של יתומים לך והחזיר וכשיגדלו יתומים עמוד בדין עמהם.
(כתובות ק) אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומין שמין אותה ומוכרין אותן לאלתר. ורב חסדא אמר אבימי מוליכין אותן לשוקין ולא פליגין כך שמקורב חשוק וכך שמרוחק השוק. ר' כהנא הוה בידו שיכר דר' משרשיא בר חקלאי יתום שיהא אותו עד לרגל אסור אע"פ שיש בו מעות. רבינא זאטי יתום בר אחותו היה לו יין היה מסלקא לשכרא בא לפני רב אשי אמר לו מהוא שאקח עמי והוליכו שאינו עודף משלך קרובו.
(שבועות ל) שבועת עידות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרים ולא בפסולים. ואינה נוהגת אלא בראויים להעיד כדתנו רבנן ועמדו שנים האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דיינין כשהוא אומר אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור ומה אני מקיים ועמדו הכתוב מדבר אם נפשך לומר נאמר כן שני ונאמר להלן שני מה להלן עדים אף כאן עדים מהוא אם נפשך לומר וכי תימא ממה שלא כתוב אשר להם הריב כולה בבעלי דיינין כתוב נאמר כן שני ונאמר להלן עדים מה כן עדים אף כן עדים.
(שם) ת"ר ועמדו שנים האנשים מצוה בנידונים שעמדו אמר ר' יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבים אי זה הוא האסור שלא יהא אחד עומד ואחד יושב ואחד מדבר ואת אומר לו קצר דבריך. אמר רבא מחלוקת בבעלי דינין אבל בעדים דברי הכל בעמידה דכתב ועמדו ורב הונא אמר אף בבעלי דינין מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל בעמידה ודיין בישיבה שנאמר וישב משה לשפוט את העם. אמר רבא בר רב הונא אמר ר' יוחנן תלמיד חכם ועם הארץ שיש להם דין לא יקדום תלמיד חכם וישב שנראה במו שהוא

סודר דינו והוא שלא פתח בתלמוד אבל פתח אומר במסכתו הוא יושב. סיניגורין בור וגזלן מרומה שלשה תלמידין שלשה בעלין דינין סמרטוט שומע סימן. (שם) ת"ר מניין שלא יעשה סיניגורין לדבריו ת"ל מדבר שקר תרחק. ת"ר מניין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק. ת"ר מניין לדיין שיודע בחבירו שהוא גזלן וכן עד שהוא יודע בחבירו שהוא גזלן מניין שלא יצטרף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק. ת"ר מניין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל ועדים מעידים אחתכנו ויהא קולר תלוי בצואר עדים ת"ל מדבר שקר תרחק. (סנהדרין ו) מניין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר מניין שלא ישתוק ת"ל [לא תגורו מפני איש] (מדבר שקר תרחק). (שבועות לא) ת"ר מניין לתלמיד שיודע ברבו שהוא טועה שלא יאמר אניח לו עד שיחתכנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שאקרא על שמי ת"ל מדבר שקר תרחק. ת"ר מניין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה בי שאם נותנין לי כל ממון שבעולם איני מבדא מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד מניין שלא יצטרף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק. זה מדבר שקר [תרחק נפקא] יוצא זה ודיי שקר הוא [דרחמנא] אמר לא תענה ברעך עד שקר. אלא כך הוא אומר כגון שאמר לו אני ודאי עד אחד בוא אתה ועמוד שם ולא תאמר דבר שהרי אין את מוצא שקר מפיך ואפילו כן אסור משם שנאמר מדבר שקר תרחק. (שם) ת"ר מניין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד בעל דין ושנים מעידין כדי שיוציאו מנה אחד ויחלוקו ת"ל מדבר שקר תרחק. כיצד אם מוציאין שלש מאות עדות שקר היא מלא תענה תצא אלא שמוציאין מנה אחד כגון שאמר ראובן כן אני ודי מנה יש לי אצל פלוני יהודה ולוי הרי אומר שיש לו מנה אצל יהודה או שאין לו ואומר שמנה זה שיש אצל יהודה מחול אצל לוי וכן ראובן אומר כך לא נמצא שכשנכנסין לבית דין כל אחד ואחד על מנה של עצמו מעיד. ולוי היה יודע שיש לו מנה וכשהוא אומר שיש לי מנה אצל יהודה על שעצמו מעיד ושמעון כשבא ומעיד על של עצמו מעיד שהרי החל מנה שלו אצל לוי וכן ראובן. מניין שנושה בחבירו מנה שלא יאמר אטעננו מאתים כדי שיודה במנה ויתחייב לי שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק .(שם) מניין לנושין בו מנה וטוענין אותו מאתים שלא יאמר אכפרנו לבית דין כדי שלא אתחייב לו שבועה מדבר שקר תרחק מניין לשנים שבאו לפניך בדין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש אסטלת בת מאה מנה שאין אומרים לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך ת"ל מדבר שקר תרחק. כשהיו באין לפני רבא בר רב הונא היה אומר להן חילצו מנעליכ' והיכנסו לבית דין. מניין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין חבירו קודם שיבוא בעל דין חבירו ת"ל מדבר שקר תרחק. מניין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבוא בעל דין חבירו ת"ל מדבר שקר תרחק. רב כהנא מתני מלא תשא ולא תשיא. (שבועות מה) כל הנשבעים שבתורה נשבעין ולא משלמין מניין ולקח בעליו ולא ישלם מה שעליו. ואילו נשבעים ונוטלין השכיר והנגזל והנחבל וכשנגדו חשוד על השבועה והחנווני על

פינקסו. השכיר כיצד אמר לו תן לי שכרי שיש לי בידך הוא אומר נתתי והלא אומר לו נטלתי הרי זה נשבע ונוטל ר' י[ה]ודה אומר עד שיהא שם מקצת הודיה יאמר לו תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך והוא אומר נתקבלתה מהם דינר זהב. (שם) הנגזל כיצד היו מעידים אותו שנכנס בתוך ביתו ומשכנו שלא ברשות אומר לו תן לי כליי שנטלתה והלא אומר לא נטלתי הרי זה נשבע ונוטל ר' יהודה אומר עד שיהיה שם מקצת הודייה ואמר לו שני כליי נטלתה והוא אומר לא נטלתי אלא אחד. הנחבל כיצד היו מעידין אותו וגו' שכנגדו חשוד על השבועה כיצד אחד שבועת [העידות] ואחד שבועת הפיקדון ואפילו שבועת שוא מהו ואפילו אינו צריך לומר אותן שיש בהן כפירת ממון אלא אפילו אילו דכפירת דברים בעולם הן אינו נאמן היה אחד מהם משחק בקובייא מלוה בריבית מפריח יונים סוחר שביעית שכנגדו נשבעו ונוטל היו שניהם חשודין חזרו שבועה למקומה דברי ר' יוסי ר' מאיר אומר יחלוקו. (שם מז) אמר לו רבא לרב נחמן כיצד תנן אמר לו איני יודע והל' מה [א"ל] אינו יודע (שם מה) אמר לחנווני תן בדינר פירות ונתן לו אמר לו תן לי את הדינר אמר לו נתתיו לך ונתתי באנפלי ישבע בעל הבית אמר לו תן לי את הפירות אמר לו נתתים לך והולכתים לתוך ביתך ישבע החנווני ר' יהודה אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה. (שבועות מז) החנווני על פינקסו כיצד לא שיאמר לו כתוב בפינקסו שאת חייב לי מאתים זוז אלא אומר לו תן לבניי סאתים חטין ולפועלים סלע מעות והוא אומר נתתי והוא אומר לא נתן לנו הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין. אמר בן ננס כיצד אילו ואילו באים לידי שבועת שוא אלא הוא נוטל שלא בשבועה והן נוטלין בשבועה.

ומי שלוה מעות לחבירו והגיה ויצא למדינת הים ויש לו קרקעות ויש עליו שטר פרעו בנו בשבועה מקרקעות דתנינן הנפרעת שלא בפניו אמר רב אחא שר הבירה מעשה בא בפני ר' יצחק נפחא באנטוכיי' ואמר לא שנו אלא כתובת אשה מפני חינה אבל בעל חוב לאו ורבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב במדינת הים ונמצאת נועל דלת לפני לווים.

וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה שלא פיקדנו אבא שלא אמר לנו אבא שלא מצאנו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוע. העיד ר' יוחנן בן ברוקה שאפילו נולד בן לאחר מיתת האב הרי זה נשבע ונוטל רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע נוטלים שלא בשבועה. (שם מה) אילו נשבעים שלא' בטענה השותפין והאריסין והאיפוטרופין והאשה הנושא ונותנת בתוך הבית ובן הבית אמר לו מה אתה טועני ורצוני שתשבע לי חייב חלקו השותפין והאריסין אינו יכול להשביען נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל והשביעית משמטת השבועה. תני בן בית שאמרו שלא נכנס ויוצא ברגליו אלא שמכנים לו פועלין ומוציא פועלין מכנים לו פירות ומוציא לו פירות. (שם מט) אמר רב הונה לכל מגלגלין חוץ משכיר שאין מגלגלין ורב חסדא אמר לכל מקילין חוץ משכיר שאין מקילין מה ביניהם יש ביניהם לפתוח

לו. (קדושין כז) זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות וישבע עליהן. אמר עולא מניין שגלגול שבועה מן התורה שנאמר ואמרה האישה אמן אמן. אמן לאלה אמן לשבועה אמן שלא סטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה ומצינו לאיסור לממון מניין דתני דבי ר' ישמעאל קל וחומר ומה סוטה שלא ניתן לתבוע בעד אחד מגלגלין. ממון שניתן ליתבע בעד אחד אינו דין שמגלגלין ומצינו ודאי ספק מניין תני ר' שמעון בן יוחי אומר נאמר שבועה בפנים ונאמר שבועה בחוץ מה שבועה האמור בפנים עשה בה ספק כודאי אף שבועה האמור בחוץ עשה בה ספק כודאי. וכן יתומים לא יפרעו אלא בשבועה יתומים ממי אם נאמר מלוה עכשיו אם היה אביהן נוטל בלא שבועה הן נוטלין בשבועה. אמר וכן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה. ורב ושמואל שאומרים שניהם לא שאנו אלא שמת מלוה בחיי לוה אבל מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב לוה לבני (לוה) [מלוה] שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו. חזרו ושלחו בימי ר' אליעזר אמר מה טיבה של שבועה זו אלא יורשין נשבעין בשבועת יורשין ונוטלין חזרו ושלחו בימי ר' אמי אמר כל כך הם אם מצינו לה טעם לא שלחנו להם אמר ר' אמי הואיל ובאת לידינו נאמר בדבר עמד בדין ומת. כבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו לא עמד בדין ומת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין.

(שבועות מח) מעשה באחד שמת והניח ערב באו בני מלוה תובעין לערב כסבור רב פפא למימר אף זו שלא נוסף עליה היא. אמר לו רב הונא בריה דר' יהושע לרב פפא לא ערב אחר יתומים הולך. (שם מח) שוב מעשה באחד שמת הניח אח בא אותו אח ותיבע בשטר אחד מן היתומין כסבור ראמי בר חמא לומר אף זו שלא נוסף עליה אמר לו רבא מה לי שלא פקדני אחי אמר ר' חמא עכשיו שלא נאמר הלכה לא כרב ושמואל לא כר' אלעזר דיין שעשה כרב ושמואל עשה דיין שעשה כר' אלעזר עשה. מעשה בדיין שעשה כר' אלעזר היה תלמיד חכם בעירו אמר לו אלך לישיבה ואביא איגרת שאין הלכה כר' אלעזר בא לפני ר' חמא אמר לו דיין שעשה כר' אלעזר עשה. אמר רב פפא בשם רבא הלכה המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפורעו בעדים אם אמר לו אלא בעדים צריך לפרעו בעדים פרעתיך לפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן. (שם מא) מעשה באחד שאמר לחביוו לא תפרע לי אלא בפני ראובן ושמעון הלך ופרעו בפני שנים אחרים בעדים אמר לו בעדים פרעו אמר לכך אמר לו בפני ראובן ושמעון כדי שלא ידחהו.

(שם) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו אל תיפרע לי אלא בפני שנים ששונין הילכות הלך ופרעו בינו לבינו אמר לא היו דברים מעולם בא לפני רב נחמן אמר לו אין ודאי קבלתי ממנו שאומר יהיה פקדון אצלו עד שיזדמנו שנים ששונים הלכה ומקיים תנאו. אמר לו כיון שאתה מודה שנתן לך פרעון מעולה הוא לך והביאם שהרי אני ורב ששת ששונין הלכות וספרא וספרי ותוספתא וכוליה תלמוד.

(שבועות מא) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו תן לי מאה זוז שהלויתיך אמר לא היה דברים מעולם באו עדים והעידו בו שהלוהו ופורעו. אמר אביי מה נעשה לחם הם אומרים הלוהו והן אומרים פרעו. רבא אמר כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דומה.

(שם) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו פרע לי מאה זוז שיש לי עמך אמר לו לא פרעתיך מאה קבין אפצין שהיו בששה ששה באו עדים והעידו בו שבארבעה ארבעה היו כסבור רב ששת לומר כל דבר שאינו מוטל וגו׳ אמר לו רבא כל זלות שער זכורים בני אדם. (שם מב) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו פורעיני מאה זוז שהלויתיך וזה הוא שטר אמר לו פרעתיך אמר לו אותן אחרים היו רב נחמן אמר ניתרע השטר [וגו׳] ולרב פפא מה שנה מאותה שאמר לחבירו פרע לי מאה זוז שיש לי אצלך וזה הוא שטר אמר לו על שטר נתתה לי ובאת וישבת על האיצטבה וקיבלתה ממני ואמר לי אותן אחרים היו ואמר רב נתרע השטר. מי דומה שם כיון שאומר לו על שור נתתה לי ומשור נטלתה יש לומר שאחרים היו כן נתרע השטר מה היתה עליה רב פפא אמר לא נתרע השטר ר׳ ששא בריה דר׳ אדה אמר נתרע השטר. והלכה נתרע השטר. (שם) שוב מעשה באחד שאמר לחבירו נאמן אתה עלי כשנים האמינו כשלשה לא האמינו מקשה רב הונה בריה דר׳ ידושע אומר שנאמר כך לעניין אומדנא שכל זמן שמרובין ידעין באומדנא יתיר אבל לעניין עידות שנים כמאה ומאה כשנים וודי אמר לו בשלשה והלך ופרעו בארבעה כיון שידד לעידות ידד וזה שאמר שמואל מי שהלוה לחבירו אלף זוז ונתן לו עליהן יד של מגל אבד יד של מגל אבד אלף זוז ואין הלכה כמותו. אבל הלכה כמתניתין דתנינן (שם מג) המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון אומר לו סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלא אומר לא כי אלא סלע הלויתני וסלע היה שוה פטור. סלע הלויתיך עליו ושקל היה [שוה] והלא אומר לא אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרים היה שוה חייב. סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלא אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור. סלעה לויתני [עליו ושתים] היה שוה והלא אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וחמישה דינירים היה שוה חייב. מי הוא הנשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפיקדון ואמרנו על אי זו אם נאמר על סופה מאי אירא שמא ישבע בשבועה תצא לי ששבועה אצל מלוה היא שהיה מודה במקצת טענה. אמר שמואל על רישא וכן אמר ר׳ חייא בר רב ארישא וכן אמר ר׳ יוחנן על רישא. מהו רישא סוף רישא סלע הלויתיך עליו שקל היה שוה והלא אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינר היה שוה שמן התורה שבוע אצל לוה היא ונטלוהא חכמים מלווה ונתנוה על מלוה שמא ישבע זה ויוציא הלא את הפיקדון. (שם מא) אמר רב פפא מי שיש לו שטר על חבירו ואמר לו פרוע הוא לא הכל ממנו ואם אמר הישבע לי נשבע לו ואם תלמיד חכם הוא או ירא שמים הוא אין משביעין אותו אמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות

משלשים יום כסבור רבא בר חנא לומר דברים אילו במלוה בשטר שאין עשוי לטרוח ולכתוב שטר פחות משלשים יום אמר לו אבל במלוה על פה לאו אמר לו רב כך אמר חביבי אחד מלוה בשטר אחד על פה. תניא נמי הכי המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה.

(ב"ב ה) אמר ר' שמעון בן לקיש הקובע זמן לחבירו ואמר לו פרעתיך בתוך זמני אינו נאמן ולוואי שיפרע בזמנו. אביי ורבא שאומרים שניהם אדם עשוי שיפרע בתוך זמנו מה טעם שיזדמנו לו מעות וכסבור אלך ואפרעו שכיניע זמנו לא יבוא לטרוד אותו. אמר רב פפא שלשה אחין ואחד מצטרף עמהם הרי אילו שלשה עידיות והם עדות אחת. מעשה בשטר אחד שהיו חותמין עליו שנים ומת אחד מהן בא אחיו של זה ואחר עמו להעיד על כתב ידו של מת כסבור רבינא לומר לא זו היא מתנית' שלשה אחים ואחד מצטרף עמהן אמרו לו רב אשי מי דומה שם [אינו יוצא חסר רביע ממון על פי אחים כן יוצא רביע חסר ממון על פי אחים.

יד הילכות גיטים

(גיטין כז) מי שעשה שליח לכתוב גט לאשתו והלך וכתב וקודם שיגיע גט לידה חזר בו ואמר לשליח לא תתן לה שאינו מבקש לגרשה ובטלו בפני עדים ולאחר שבטלו הלך שליח ונתנו לה והלכה ונתקדשה לאחר אותו גט אינו גט שכיון שביטלו מבוטל. (גיטין לב) דתנינן השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששילח אחריו שליח אמר לו גט שנתתי לך בטל הרי הוא בטל וקדושה שנתקדשה אינן קידושין שכיון שגט אינו גט נעשת אשת איש והלכה שאין קידושין תופשין באשת איש. ואם אדם [קדשה] קידושין בעולם קידשה ולא כנסה אינה צריכה גט ממנו ומותרת לבעלה [הראשון]. ואם כנסה אסורה לבעלה ראשון שכיון שלרצונה נעשת בעילת זנות ואסורה לו.

דתנו רבנן והיא לא תפשה אסורה וכשם שאסורה לבעלה ראשון כך אסורה לבעלה אחרון דתנינן (סוטה כז) כשם שהיא אסורה לבעל כך אסורה לבועל. ויוצא מן בעלה (האחרון) [והראשון] בגט ומותרת בעולם ומן בעלה אחרון אינה צריכה גט שזנות היא שזינתה ואין תופסין בה קידושין. ואם הגיע גט לידה אינה יכול לבטלו והרי הוא גט. (גיטין סד) ובמקום שנתן גט לשליח ואין אנו יודעין אם נתנו אם לאו ועכשיו אבד הגט ושליח אומר נתתיו לה והיא אומרת לא נתנו לי אם כהן הוא אסורה היא ולעולם אינה מותרת עד שיהיה גט בידה או שיש עידי מסירה שנתנו לה. (שם כט) השולח גט ביד שליח ונזדמנה לו דרך אחרת או שחלה עושה שליח בבית דין ומשלחו וצריך שיאמר להם בפני נכתב ובפני נחתם

אבל אם שליח ראשון עד שלא הגיע הגט לידה בטל הגט ושליח הגט צריך שיתננו לאשה או לשלוחה בפני עדים אחרים ויאמר להם בפני נכתב ובפני נחתם שהלכה כר׳ אליעזר שאמר עידי מסירה כרתי. והעדים נעשים שלוחים אמרו חכמים מי ששלח גט לאשתי ואותו הגט נמצא שאינו כתוב יפה אם ישנו לסופר ולעדים ראשונים כותבין גט אחר וחותמין ונותנים ואם אינן חוזרין אצל הבעל ואומר לסופר כתוב ולעדים חותמין. ואדם שאמר לבית דין כתבו לה גט לאשתו ואחד מן אותן עדים סופר הוא אין כותבין ואין נותנין לה גט עד שיאמר להם תנו חוץ מן המפרש והיוצא לקולר והיוצא בשייארא והמסכן שכשאומרין לעדים כתבו גט לאשתו אע״פ שלא אמר תנו כותבין ונותנין מה טעם שנאמר אילו שהן טרודין לא אמרו תנו אבל כל העולם כולו שאין אנוס עד שיאמרו לעדים תנו גט שנאמר שמא רצה לצחק בה. דתנינן (שם סו) הבריא שאמר כתבו גט ותנו לאשתי נומר שמא רצה לצחק בה.

(שם) ומעשה בבריא שאמר כתבו גט ותנו לאשתי ועלה לראש הגג ונפל אמר ר׳ יהושע בן לוי אמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחפו אינו גט. ואמרנו מעשה לסתור חסורי מיחסרא וכך הוא שונה אם הוכיח סופו על תחלתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתו ועלה וגו׳. (שם עב) ולעולם אינו גט עד שיאמר הוא בעצמו לסופר כתוב ולעדים חתומו.

(שם עה) כהן מסכן ומתירא שמא יתן גט לאשתו ותאסר עליו כיצד יעשה יתנה ויאמר לה או לשליח שמוליך גט אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט והשליח יעשה שליח. ומי שאינו יודע לקרות שטר אינו כשר לחתום ואם סופר של בית דין הוא קורא לפניו כיון שמומחה סומך עליו וחותם (שם יט) ואם אינו יודע לחתום או אדם שיודע לקרות ואינו יודע לחתום על הגט מסרטין לו אות אות על מגלה וחותם. כדי שלא תשכבה בנות ישרא׳ עגונות ואלו על השטר אם אינו יודע לחתום אע״פ שיודע לקרות אין מקרעין לו בסכין.

ומי שכותב גט יפסיק מגלה שיעור גט ואחר כך יכתוב בו ואם פסק לאחר שנכתב נפסל (שם כא) דכת׳ וכתב לה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר [כתיבה] קציצה ונתינה. (שם פב) והלכה ריח הגט פוסל בכהונה דכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה כיצד כגון שאמר לה (סוטה כז) הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני כמעשה זה אינו גט ונפסל בכהונה אצל ישראל אע״פ שלא הגיע גט לידה גט פסול הוא ודבריו בטלין ומותרת לחזור אצל כהן וכשיגיע גט לידה אסורה לחזור לו וזה הוא ריח הגט שפוסל בכהונה ולעולם לא תתיר עד שיגיע גט לידה מעולם. אבל כהן שכתב גט לאשתו כל זמן שלא הגיע גט לידה יכול לבטלו ומותר לו להחזירה ואינה נפסלת ואין בה משום ריח הגט פוסל בכהונה (שם

לג) גט שכתבו בין בבית דין בין שלא בבית דין אם בישלו בטל (שם יז) גט אשה וגט שחרור כותבין ביום וחותמין ביום כותבין בלילה וחותמין בלילה כשר. כותבין בלילה וחותמין ביום כשר. אבל כותבין ביום וחותמין בלילה פסול. (שם י) ועידי הגט צריכין לחתום זה בפני זה. וגם חליצה בין נכתב ביום ונחתם בלילה כשר. שלראיה בעולם הוא. (שם לב) וגט שבימלו חוזר ומגרש בו.

(גיטין פו) הלכה כר' אליעזר שאמר עידי מסירה כרתי דתנינן ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עדים עליו אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדין שאין העידים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. (שם ד) ומודה ר' אליעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול. (שם פא) המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי מן הנשואין צריכה ממנו גט שיני מן האירוסין אינה צריכה ממנו גט שיני מפני שאין לבו גס בה.

(שם פח) גט המעושה בישראל כשר. ובגוי' פסול. ואם חובטין אותו גוים על פי ישראל ואומרי' לו עשה מה שישראל אומר לך כשר. אבל חליצה המעושת עד שיאמר רוצה אני. (שם כב) הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן והוא שהגדול עומד על גביהן. (שם כג) הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומה ונכרי. (שם) אין העבד נעשה שליח לקבל גט וקדושין לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. אבל נעשה שליח לקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו לחבירו. האישה נעשת שליח לקבל גט של חברתה ולהוליך גט לחבירתה וכן לענין קידושין והוא שיש שני עדים. ואשה שקיבלה גיטה בעידי מסירה והלכו עדים למדינת הים או מתו ויצא שמה בעיר שהיא מגורשת ולאחר מכן עבד הגט (שם פט) ויצא שמה בעיר לא נסמוך שכיון שמוחזקת באשת איש אם יש עידי מסירה או שיצא גט מתחת ידה מותרת ואם לאו אסורה. (שם סד) ואם ישנו לבעל ואמר גרשתיה נאמן. זו שאמרנו (שם כח) אין חוששין לשיני יוסף בן שמעון במקום שלא הוחזקו. ובמקום שמצא גיטי נשים ואינו לבעל שאמר תנו אותו לאשה שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא יאמר זה הוא גט של איש זה ושל אשה זו שנפלה ממנה שנתגרשה בו מקום שהשירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת לא יחזור שנומר שגט זה אינו של איש שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ואינה מתגרשת שיש לומר שזה אינה שלו. השיירות מצויות ולא הוחזקו זו שהיא של רבא (שם כז) במעשה של גט שנמצא בבית דינו של רב הונא והיה כתוב ביה שיורי עיר שעל רבים נהרא. אמר רב הונא חיישינו לשתי שיירות. אמר לו רב חסדא לרבא צא ועיין בה של ערב מבקשה רב הונא ממך יצא ומצא דתני כל מעשה בית דין יחזיר. ופירש רבא דיחזיר ואמר עליה והא בית דין של רב הונה במקום שהשיירות מצויות דומה ופירש רבא דיחזיר והלכה כרבא. (שם יח) המגרש את אשתו והלכה וזינתה מותרת לחזור לבעלה מה טעם והיתה לאיש אחר הכתוב אומר וכן הרי לא היתה הויה. ואם כשביל זנות לא

ברשותו זינתה. (שם) פנוי הבא על הפנויה ולא כנסה והלכה ונשאת לאחר ומת או גרשה מותרת להינשא לראשון מה טעם לא יכל בעלה הראשון אמרה תורה זה אינו בעל. (קדושין סו) אמר לו עד אחד זנתה אשתו אינו נאמן ואם מאמינו כשנים והוציאה פיו יגבנה כתובתה שאצל הדין אין דבר בערוה פחות משני עדים ולאחר שיוצא אסור לו להחזירה שעשאה עליו חתיכה של איסור. והלכה אין דבר בערוה פחות משני עדים ועד שיהו רואים כמכחול בשפופרת. וזו שאמרו חכמים הנטען לאשת איש והרבה לעז שלה בקול שאינו פוסק ויש עדים בדבר מכואר זה לעיניין הוצאה מן נטען שבמקום שהוציאה בעלה בקול שאינו פוסק ובדבר מכואר. ולעיניין הוצאה מבעלה ראשון אין מוציאין אותה בבית דין עד שיהו שני עדים רואים כמכחול בשפופרת. וכיצד קול שאינו פוסק אמר אביי אמרה לי אמנקתי רצוני בני עיר יום ומחצה והוא שאין לו אויבים אבל יש לו אויבים לא נחוש. וכיצד דבר מכואר כדתניא רוכל היוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכואר הדבר תצא ומי שרואה בחבירו דבר איסור ואינו יכול להפרישו יצרף עד אחר עמו ואחר כך יעיד. ואם לאו הוא לבדו לא יעיד. והלכה מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד במה דברים אמורים בפנויה אבל באשת איש לאו שאם אתה אומר כן נמצאתה מוציא לעז על בניה. אמר רב יוסף פתח פתוח ברשות הרבים אין בו משום יחוד.

(יבמות לו) לא ישא אדם מעוברת חבירו ומנקת חבירו ואם נשא יוצא ולא יחזיר עולמית דברי ר' מאיר וחכמים אומרים יוציא וכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס והלכה כחכמים לא תאמר הלכה כר' מאיר בגזרותיו אלא משהוצרכה לנו אצל מעוברת חבירו ומנקת חבירו שנשאת לכהן מהו מכלל שבמקום שנשאת לישראל ודאי שהלכה כחכמים שאם תעלה על דעתינו שהלכה כר' מאיר למה נתבקשה לנו כהן תצא לו אף בישראל אמר רב מאיר תצא ולא יחזיר עולמית. אלא לא כך משמיענו שהלכה כחכמים שאומרים יוציא וכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס. וכרבא אמר רב נחמן דאמר לדברי חכמים יוציא בגט. הילכך אשת ישראל יוציא בגט וכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס. אשת כהן כיון שאם יצאת בגט נאסרה עליו לעולם וכשנתבקשה לך הלכה כר' מאיר בגזירותיו כאן בקנס הוא והלכה כר' מאיר בגזירותיו ולא בקנס. והלכה ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה דתני בר תחליפה בר מערבא קומי ר' אבהו אשה מזגה בניה כשרים רוב הבעילות אחר הבעל. (קדושין פא) אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בפרוצין אפילו עשרה לאו ומעשה היה והוציאוה עשרה במיטה אמר ר' יוסף תדע לך שהולכין בעשרה וגונבין קורה ואין נכספין זה מזה. (שמחות פ"ב) תנו רב המגרש את אשתו לא ישרא עמה במבוי ולא בחצר ואם היה מבוי של שניהם הופך פתחו לצד אחר. ואם היתה חצר של שניהם מפנים זה מפני זה. ומי מפנה אשה מפנה מפני איש. במה דברים אמורים מן הנשואין אבל לא מן האירוסין וכבוהנת אע"פ שלא נשאו וכן החולץ ליבמתו הרי זה לא יפנה מפני שאין לבו גס בה. אמר ר' סימי בר חייא

נבעלה לבהמה כשרה לכהונה. תנו רבנן כהן לא ישא את [אנוסת] חבירו ומפותת חבירו ואם נשא ר' אליעזר בן יעקב אומר הוולד חלל וחכמים אומרים הוולד כשר והלכה כחכמים. ת"ר אחותו ארוסה ר' מאיר ור' יהודה אומרי' מיטמא לה ור' יוסי ור' שמעון אומרים אין מטמא אנוסה ומפותה דברי הכל אל יטמא לה ומוכת עץ אין מטמא לה דברי ר' שמעון שהיה ר' שמעון אומר הראויה לכהן גדול מיטמא לה. ושאינה ראויה לכהן גדול אין מיטמא לה. בוגרת מטמא לה דברי כל אדם. וכל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה ובפרקונה ואם מתה יורשה ואם מת הוא גובה כתובתה ואם יש לו אח או חולץ או מיבם. תופש גט. (יבמות קז) ביום פלוני בכך וכך לירח פלוני בשתא פלוני אנה פלוני בר פלוני דמן קרתא פלוני וכל שום אוחרן וחניכה דאית לי ולאבהתי ולאתריי ולאתרא דאבהתי מודה אנא דשרית ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי אנת פלונית בת פלונית דמן קרתא פלוני וכל שום אחרן וחניכה דאית לכי ולאבהתיך ולאתריך ולאתריא דאבהתיך דיתהוויתין אינתתי מן קדמת דנן וכדן תרוכית יתיכי דיתהוויין רשאה ושלטאה בנפשיך למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין ואנש לא ימחא בידיכי מן שמי מן שם אינתי מן יומא דנן עד עולם ודין דיהוי לך מיני ספר תירוכין וגט פיטורין ואיגרת שיבוקין כדת משה וישראל. (גיטין פה) ומאן דכתב גיטא לא יכתוב ודין ולא ואיגרת דלא למקרי אינרת בעלמא הוא ולא ודין דלא למקרי דין ולא ידביק אות באות חדה בחברתה ולא ימחוק ולא יתלי ואילין ווי דמאריך וו בתראה דוכדן וו מציעא דתרוכות וו דשבוקין וו דתרוכין ומנדחיי כתבין תרתין מלין מן עשר עשר אתין דיתהוויין דיתצביין ובני ארעא ישראל מוסיפין דיתהוויתין ולא נכתיב להתנסבא.

טו הילכות יולדת והלכות נידה

אשה כי תזריע וילדה זכר ואשה שילדה זכר ונקבה יושבת ארבעה עשר ימי טומאה של נקבה וימי טהרה של נקבה ששים וששׁ. ואשה שילדה אחד ולאחר כמה ימים ילדה אחר יושבת ימי טומאה וימי טהרה לשני. ואשה שהפילה שיליה בעולם אע"פ שאין בו וולד נאמר אין אפשר לשיליה בלא וולד וזה נימוח ויושבת ימי טומאה של נקבה וימי טהרה של זכר. כדתנינן המפלת סנדל או שיליה תשב לזכר ולנקבה. ובמקום שילדה ולא השליכה שיליה ולאחר כמה ימים הפילה שיליה לא נאמר שיליה של אותה וולד נימוח וזו שיליה וולד אחר בה ונימוח. ותשב ימי טומאה מתחלה אלא גומר שיליה זו של אותו וולד ראשון הוא ונשתהא אחריו דאמר מור (נידה כז) מעשה ותלו את הולד עשרים ושלשה יום והוא שתולים בן קימה שהוא חי שנגומר קרע שיליה ויצא אבל בנפל אין

תולין אם ישנה ששיליה זו של אותו נפל היתה עמה הייתה באה אלא שיליה של אותו נפל נימוח ושיליה זו נפל אחר היה בה ונמוח וצריכה לישב ימי טומאה (שם לז) ואשה ששפעה דם מתוך שבעה של זכר לאחר שבעה מתוך של נקבה לאחר ארבעה עשר שלא הפסיק בין דם טמא לטהור או מתוך שלשים ושלשה של זכר או מתוך ששים וששה של נקבה לאחר ששים וששה שלא הפסיק בין דם טהור לטמא אסורה עד שתפסוק ותשב שבעה נקיים וטובלת ואחר כך תהא מותרת מה טעם שכל נשים של זמן זה ספק זבות הן ונדה של תורה אין לנו ויולדת יולדת בזוב היא. וכיון שיולדת בזוב הן הלכה כל יולדת בזוב עד שתפסוק שבעה נקיים אסורה שהרי זבה היא אבל ודאי פסקה שבעה נקיים טובלת ומותרת. ואם ראתה דם בימי טהרה כולו דם טהור הוא עד ארבעים לזכר ושמונים לנקבה. ואשה שלא ראתה בתוך ימי לידתה עולים לה לספירת זיבתה. והמפלת ליום ארבעים אינה חוששת לוולד ליום ארבעים ואחת חוששת לולד ותשב לזכר ולנקבה. (שם כט) ואשה שהפילה ואין ידוע אותו נפל אם זכר הוא או אם נקבה היא יושבת ארבעה עשר להחמיר. (שם סג) וחייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לווסתה וכמה אמר רבא עונא וכמה היא עונה או יום או לילה רגילה שראתה בסוף לילה עבר היום ולא ראתה מותרת וכן בסוף יום ותחלת הלילה.

(יומא ו) וכל חייבי טבילות טבילתן ביום נידה ויולדת טבילתן בלילה. (נידה סז) ואפילו כשטובלת בשמיני לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה. ר׳ יהודה בפום בתיתא משם צינא. רבא במחוזא מפני אכולאיי וכשהיא טובלת צריכה לעיין בעצמה שמא מטונפת בדבר והווה חציצה בין גופה למים. וצריכה להשליך מסרוק בראשה סמך לטבילתה קודם טבילה. (שם סח) דשלח ראובן באיגרתיה אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך האיך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. והא כבר אנו צריכין סמוך לחפיפה טבילה. ואם ודאי נזדמנה טבילה בערב שבת בשביל השיר שער חופפת מביום של ערב שבת וטובלת בלילה ואפילו נזדמן חמישי וערב שבת שני ימים טובים שאין אפשר לחוף בהן וזמן טבילה ליל שבת חופפת מרביעי בשבת וטובלת בלילי שבת מפני שטבילה בזמנה מצוה וכשהיא מגדלת שערה לא תקשרים לראשי ציציות שפעמים שני קשרין על נימה אחת והווה חציצה. (שם סז) דאמר רבא בר רב הונה נימא אחת קשורה חוצצת. וכשהיא טובלת לא תכרוך על שערה דבר כדתנינן (שבת נז) לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן לא ברצועות שבראשה לא תטביל בהם עד שתרפם. וחוטי שער אין חוצצין. (נידה ס) אמר מרימר בשם רבא אשה לא תחוף אלא בחמים ואפילו בחמי חמה לאו מפני שהן צנונין מסריך שיער ואין עולין בהם מים. ולא תטבול אלא במים חיים. (פסחים קט) ובמקום שיש בו ארבעים סאה. דתני ורחץ במים במי מקוה כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה על רום שלש מכן שיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. (ת״כ פ׳ שמיני ט) ומקוה שנפלו בו שלשת

לוגין שאובין פסולה ואם המשיכו לחוץ ונפלו למקוה אין פוסל. (תמורה יב) שכשבא רב דימי אמר שאובה שהמשיכה טהורה ומצטרפת לארבעים סאה דתני ר׳ אליעזר בן יעקב אומר (אין) גג שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים ממלא בכתף תשעה עשר סאה ופותקן למקוה והן טהורין שהשאובה מטהרת ברבייא ובהמשכא ואם המשיכן על ידי צינור פסולין דתני (ב״ק סז) צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה קבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל את המקוה. (נידה סו) וכשטובלת צריכה לבדוק עצמה בקמטין דאמר רבא אשה מדיחה קמטיה בשעת טבילה וצריכה להרחיק עצמה מן הגמור דאמר ר׳ שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בגמור (פסחים ז) וכשתטבול ותעלה צריכה לברך אשר קידשנו במצותיו וציונו על הטבילה. וכל ימי טומאתה אסור לה לאכול על שולחן בעלה דתנינן (שבת יא) כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה. (כתובות סא) ואמר ר׳ יצחק בר חנינה אמר ר׳ הונה כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נידה עושה לבעלה חוץ ממזיגות כוס והצעת המטה והרחצת לו פניו ידיו ורגליו. אמר רבא הצעת המטה בפניו אסור שלא בפניו מותר. אמר שמואל כשמשקה אותו אשתו בימי נדתה משנה לו נותנת הכוס על פי חבית רבא נותנת על הכר. רב פפא על שרופרוף. ואם קבוע לה זמן שרואה בו ואמרה לא ראיתי או שאמרה כזה ראיתי ואיבדתי [מהימנא] (כתובות עב) ואמר רב כהנא בר חיננא אמר שמואל מניין לנידה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לדעתה. ובמקום שהוחזקה נידה בשכינותיה כגון שהיתה לבושה אותן בגדים שהיתה לבושה בנידתה ואמרה טהורה אני אינה נאמנת ואסורה. אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני (שם כב) אם נותנת אמתלא לדבריה נאמנת. ושפחה חייבת שתאחוז ימי נידה לבעלה דתני (כריתות ז) בלידה בני ישראל אין לי אלא בני ישראל הגיורת והשפחה והמשוחררת מניין ת״ל אשה (כריתות טז) איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף [בדקה אמר רב בדקה] מצאתה [דם] טמא [טמא דם] טהור טהור שמואל אמר אפילו בדקה ומצאה טהור טמא שאורח בזמנו בא. והלכה כרב שעומדת לנו כל מקום שחלוקין רב ושמואל באיסורין ולא נפסקה הלכה כרב וכל שחלוקין רב ושמואל בדינין הלכה כשמואל. (חולין י) נידה שחפפה וטבלה ונמצא עליה דבר חוצץ אפילו עוסקת באותו המין כל היום כולו לא עלתה לה טבילה עד שתאמר ברור לי שלא היה עלי קודם לכן. (נידה סז) ואפילו טבעת בידה חוצץ בצריכה לטבול מתחלתה שכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנידה. (שם יב) ואשה שאין לה וסת אסורה לשמש דתני אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא יחזיר עולמית דברי ר׳ מאיר ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והם עיותיה ותיקוניה משום אבא חנן אמרו אוי לו אסורה לשמש שמקלקלתו אין לה כתובה דמיכין שאינו ראויה לביאה אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בליות. תניי כתובה ככתבה דמין ויוציא ולא יחזיר עולמית ודיי לא נצרכה שהתקינה מהוא שתאמר יחזירה כך

משמיעינו פעמים שמוציאה והולכת ונשאת ומתקנה ואומר אילו הייתי יודע שכן אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין. משם אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה יש אומרים לר' מאיר הוא אומר שצריך ליתן לה ויש אומרים לר' חנינה בן אנטיגנוס הוא אומר לו שמקלקלתו. פירוש אוי לו לבעלה שלבו נוקפו שמבקש כל שעה לפרש ממנה ומתירה.

(פסחים קיג) ובמקום שהפילה דמות נחש שגלגל עינו דומה לאדם הווה לידה ונותנין לה ימי טומאה וימי טהרה. (נידה כד) דתני המפלת דמות נחש (טהורה) [הורה] חנניה (אומר) [אמו] טהורה לידה הלך ר' יוסי הגלילי וספר דברים לפני רבן גמליאל שלח לו לר' יהושע הנהג בן אחיך ובוא ובהליכתן יצאת כלת חנניה לקראתו. אמרה לו המפלת דמות נחש מהו אמר לה טהורה אמרה לו והלא חמותי משמך אמרה לי טמאה. מאיזו טעם הואיל וגלגל עיניו דומה לשל אדם :מתוך דברים נזכר הלכה שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנניה (שם יט) חמשה דמים טמאים באשה. האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמימי מזג.

הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו. תנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו ואיזה הוא סוף ראשו זה המשוה צדעיו בתער הלך הלך כגון שגילח צדעיו בתער והשוה אותו לאחורי אזניו ולפדחתו. תנו רבנן פאת זקנם סוף זקנו ואי זה הוא סוף זקנו זה שיבולת של זקן חייב על הראש שתים אחת מכאן ואחת מכאן. היכן מראה רב ששת בפרקי הראש ועל הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת באמצע זה השחתת שיבולת הזקן היכן מראה רב ששת בפיקי הזקן. יש לחיים יש בראש ושתי השחתות בכל לחי ולחי אחת מלמעלה ואחת מלמטה ואחת באמצע זה השחתת שבולת הזקן ואע"פ שניקף אינו עולה בלום.

והאשה שהקיפה או שנקפה פטורה דכתיב לא תקיפו פאת ראשיכם ולא תשחת את פאת זקניך. כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה תשים הואיל ואינן בהשחתה שהרי אין להן זקן אף בהקפה אינן. המקיף את הקטן אע"פ שקטן אינן בן חיוב אפילו שכן מי שמקיפו חייב. דאיתמר המקיף את הקטן רב הונא אמר חייב. רב אדא בר אהבה פטור. אמר לו רב אדה בר אהווה לרב הונא אתה אומר המקיף את הקטן חייב אלא מעתה בניך שיוצאין כשהן מגולחין מי מגלחן אמר לו אמן מקפת להן. אמר רב מיקל אדם את כל גופו בתער. מתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה חרי זה לוקה. כשאמר רב בשאר אברים אבל בית השחי ובית הערוה לא. ושאר אברים מותר. והא תני העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים כשאמר רב במספריים כי תנאי ההיא בתער הלא רב בתער אמר. אימור כעין תער אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה חרי זה לוקה ומהו לוקה מלקות משל חכמים.

יו הילכות עריות

איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגו׳ (יבמות) אילו הן עריות של תורה אמו ואשת אביו ואחותו בין מן האב ובין מן האם. בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו בת בתה בת בנה. חמותו ואם חמותו ואם חמיו ואחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם. ואשת אחי האב מן האב וכלתו ואשת אחיו בין מן האב בין מן האם. וכמאחר שכתובה בת אשתו בת בתה בת בנה ובת בתו ובת בתו למה כתב זו היא בת אשתו שהוצרך הכתוב במקום שאנס אשה שאילו בתה מעולם לא כדתני׳ (שם צז) אנס אשה מותר לישא בתה אנס אשה אסור לישא בתה. לממרא שבתה שממנו אסורה לו ובתו מאנוסתו מניין שאסור לו בת בתך או בת בנך אמר הכתוב אמר ר׳ יצחק בר אבדימי (סנהדרין עו) באה הנה הנה באה זימה זימה. חמותו ואם חמותו ואם חמיו מניין כתוב כן ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא וכתב שארה הנה זימה היא נאמר למטה זימה נאמר למעלה זימה מה להלן שלשה דורות אף כאן שלשה דורות. ואשת אחיו בין מן האב בין מן (האב) [והאם] אף כאן חזר ושנה בה הכתוב. (יבמות נה) ואחות אשתו בין מן האב בין מן האם שלמדים מאשת אח דבר שעל קידושין מדבר שעל ידי קידושין וקרובי עצמו מקרובי עצמו וכל אילו עריות קרובין שלהן דעל ידי קידושין הא מן האירוסין בין מן הנשואין בין לחיי איסור בין לאחר מיתת איסור באסורו עומדין חוץ מן אחות אשה שלאחר מיתת אחותה מותרת. ואשת אח מן האב שאין לה בנים ממנה שלאחר מיתת האב מותרת ליבם. ומניין שאין קידושין תופשין באחיות ובעריות. (קידושין סו) אמר ר׳ חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן וממין בה בשם ר׳ ינאי ורב אחא בריה דרבא וממי בה בשם ר׳ יוסי הגלילי הלכה והיתה לאיש אחר לאחר תהא בה הוויה לקרובים לא תהא בה הוויה. ונעלה אמר ר׳ יונה ואם תאמר רב הונא בשם דר׳ יהושע כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה הוקשו כל העריות כולן זו לזו ונדה אע״פ שעם עריות כתובה ויש לומר נלמדנה מעריות גלא המקום שתופשין בה קידושין דאמר ר׳ חזקיה כתוב ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נידתה תהא בהוייה. אם כן שאר עריות שהקשתה הקשים לנדה קל וחומר להחמיר נקשה.

(יבמות מט) ממזר מנין שמעריות הוזה ממזר דכתב לא יקח איש את אשת אביו. וכתב לא יבוא ממזר בקהל ה׳ והוקשו כל העריות לאשת אב כר׳ יונה לא יגלה כנף אביו שכתב המקום למה כיד רב ענן אמר שמואל דאמר בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר לעמוד עליה בלא יתר ונדה אע״פ שעם עריות כתובה שיש לומר נלמדה מעריות ויהיה הוולד ממזר כיון שתופשין בה קידושין אין הוולד ממזר. מה טעם לא יקח ולא יבוא ממזר כל מקום שאין ליקוחין הולד ממזר ונידה כיון שיש לה ליקוחין אין הוולד ממזר וודאי שניות של אילו עריות

כבת אם אמו ואם אביו אע"פ שאסורין לו תופסין בהם קידושין וצריכה גט. ואם הוליד הולד כשר. ואפילו פנויה שזינתה וילדה ואינו יודע אם מאותן קרובין שלה שאסורין לה זינתה נעשה הולד ממזר. אם מאותן קרובים שלה שמותרין לה נעשה הוולד כשר. זה נעשה שתוקי ואסור לבוא בקהל ואם שואלין את אמו ואמר לכשר נבעלתי מותר לבוא בקהל. ואשת איש שזינתה לרצונה אסורה על בעלה שכתוב ועד אין בה והיא לא נתפשה ובין שזינתה מישראל ובין זינתה מגוי ובין שזינתה מעבד אסורה לבעלה. ולעניין עבד אם מישראל זינתה בין באונס בין ברצון הוי ממזר אם מגוי ועבד אינו ממזר והוולד כשר. ואם באונס זינתה אם מישראל הוולד ממזר אם מגוי ועבד הוולד כשר ולבעלה מותרת לו מה טעם והיא לא נתפשה אסורה הא אם נתפשה מותרת. ואם אשת כהן היא אפילו באונס אסורה לבעלה מה טעם נעשת זונה וזונה אסורה לכהן ולעיניין ממזרות אשת ישראל מישראל אחר בין באונס בין ברצון הוולד ממזר ואם מן חייבי כריתות הוולד ממזר דתנינן כל מקום שיש קידושין ואין עברה הוולד הולך אחר הזכר ואי זו זו כוהנת ולויה וישראלית שנשאו לכהן וללוי ולישראל. וכל מקום שיש קידושין ויש עבירה הוולד הולך אחר הפגום שבשניהם. ואי זו זו. אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ממזר ונתינה לישראל. בת ישראל לממזר ולנתין. (קידושין סז) כל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש קידושין על אחרים הוולד ממזר. ואיזה זה זה הבא על העריות האמורות בתורה כל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמוהו ואי זה זה וולד שפחה ונכרית. וחייבי כריתות שאין תופשין בהם קידושין מניין אמר ר' יונה ואם תאמר רב הונא בריה דרב יהושע כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה הוקשו כל העריו' כולן לאחות אשה מה אחות [אשה] אין תופשין בה קידושין אף כל העריות אין תופשין בה קידושין ומן אחות חלוצה אין הווה ממזר דתנינן החולץ את יבמתו ונשא אחיו את אחותה חולצת ולא מתיבמת אבל המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת. (יבמות מא) אבל המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה. ואמר ר' שמעון בן לקיש כך שנה רבי אחות גרושה אסורה מדברי תורה ואחות חלוצה מדברי סופרים וכל וולד שהווה לבת ישראל מן פסולין אחר פסולין הולכין חוץ מוולד ישראל מן גוי ועבד שהוולד כשר מה טעם אחריה הולך כיצד פסולי אילו וולדות שיהיו מן בת ישראל. (שם סח) כך תני בן תשע שנים ויום אחד. גר עמוני מואבי מצרי אדומי חלל ממזר נתין כותי וגוי שבאו על בת כהן על בת לוי על בת ישראל פסולה מן הכהונה וזרעה אפילו מקהל ה' דכתיב לא יבוא עמוני ומואבי. אע"פ שמתגיירין שכתוב בהן עד עולם ובנותיהן כשמתגיירין מותרות להינשא מישראל מיד ובאין בקהל ה' וכשנושאין לישראל והווין להן בנים ובנות מותרין בינותיהן להנשא לכהנים ולהשיא בניהם בבנות כהנים מה טעם עמוני ומואבי אמר המקום עמונית ומואבית לאו. אבל מצרי ואדומי כשמתגיירין שני דורות אסורין לבוא בקהל בין בנים בין בנות מכאן והילד

מותרות דכתיב בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה׳ ולעיניין הנשא לכהונה עד ארבעה עשר דורות. כותי ונתין כשמתגיירין אין עושין יין נסך כששנינו ברשות ישראל תגע בו אבל כששנינו ברשותו אסור ואע״פ שמתגיירין אין באין בקהל עד עולם. וחלל פסול מן הכהונה לעולם הוא וזרעו וכשישא בתו בן ישראל כל שיולד לו בין בנים בין בנות מותרות לכהונה דכתיב למשפחותם לבית אבתם. וגוי ועבד שבאו על הכוהנת על הלויה ועל ישראלית אע״פ שזרעם כשר הוא כיון שעברו עבירה אע״פ שפנויות הן אותה ביאה פסולה היא ופוסלתן מן התרומה ומן הכהונה וישראל שעבר בפנויה כהנת ולויה וישראלית מותות לכהונה ולתרומה (שם סא) דתני ר׳ אליעזר אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה ופסולה מן הכהונה ולתרומה. ואמר רב עמרם אין הלכה כר׳ אליעזר שאין חל׳ זונה לכהונה ולתרומה אלא כשהיא יושבת תחת בעלה ושומרת יבם שזינתה מישראל אע״פ שיבם שלה כהן הוא לא תאמר כאשת איש דומה ואסורה אלא פנויה היא ומותרת לו דכתיב ואמרה האשה אמן אמן (סוטה יח) ותנינן למה היא אומרת אמן אמן. אמן לאלה אמן לשבועה אמן עם איש זה אמן עם איש אחר אמן שלא נטמאתי ואם נטמתי יבואו בי אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה. אמר רב המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ואומרין במערבא אין הלכה כרב המנונה אלא מותרת ליבמה. (יבמות פא) דתנינן הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה בא עליה פסלה והוא שבא עליה שפסלה שהרי משתמשת באשת איש אבל בעלוה אחרים לא פסלוה. והלא קשה מתניתן אמן שלא שטיתי שומרת יבם וכנוסה. אומר אותה ר׳ עקיבה הוא שאמר אין קדושין תופשין בחייבי לאוין ואין הלכה כמותו אלא שומרת יבם שזינתה מותרת ליבמה למדנו שפנויה היא ואין הלכה כר׳ אלעזר; ואם זינתה מגוי או מחלל או ממזר או מנתין פסולה מן הכהונה היא וזרעה. (שם סא) ואשה שגירשה בעלה ונשאת לאחר ומת או גרשה וחזר בעלה ראשון והחזירה והוליד ממנה בת אותה הבת מותרת לכהן. (שם יא) דכתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה מביתו לשוב לקחתה וגו׳ כי תועבת היא מהוא היא היא תועבה ואין בניה תועבין. וצרת חלוצה מותרת לכהן דתנינן (שם מג) ארבעה מאחים נשואים ארבע נשים ומתו אם רצה הגדול שבהם ליבם את כולם הרשות בידו וכן מי שהיה נשואי שתי נשים ומת ביאתה וחליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. (שם מד) היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מיבם מיבם לכשרה. (יבמות מד) ואמר רב יוסף כך שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין ל(כ)הן. למדנו שצרת חלוצה מותרת לכהן. ומי שחלץ ליבמתו ואחר כך כנסה או שכנסה אחיו והוליד ממנה וולד אותו וולד כשר הוא. דאיתמר (יבמות י) החולץ ליבמתו ואחר כך קידשה אמר ר׳ שמעון בן לקיש הוא אין חייב על החלוצה כרת והאחים חייבין על החלוצה כרת ובין הוא ובין אחים חייבין על הצרה כרת ר׳ יוחנן אמר בין הוא ובין אחים אינן חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת והלכה כר׳ יוחנן.

דאיתמר נמי (שם יא) הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחים על צרתה פליגין בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מי שאמר בעשה כר׳ יוחנן מי שאמר בכרת כר׳ שמעון בן לקיש ועומדת לנו שכל מקום שחלוקין רב אחא ורבינא בכל התורה כולה הלכה כמי שמיקל והילכך הולד כשר. והלכה החולץ למעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחים. (שם לה) דאיתמר החולץ למעוברת והפילה ר׳ יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האחים ר׳ שמעון בן לקיש אומר צריכה חליצה מן האחים והלכה כר׳ שמעון בן לקיש. שעומדת לנו כל מקום שחלוקין ר׳ יוחנן ור׳ שמעון בן לקיש הלכה כר׳ יוחנן חוץ משלוש אילו שהלכה כר׳ שמעון אחת זו שאמרנו אחרת דתנינן (שם לו) המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחת. והשוה להם את הבכור דבריו קיימין אם אמר משם ירושה לא עשה כלום כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין (שם) ואמר ר׳ שמעון בן לקיש לעולם לא קנה עד שיאמר פלוני ופלוני ירשו שדה פלונית ופלונית שנתתיה להם במתנה ויירשו. אחרת דתנינן (שם) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן. בן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב. מכר האב מכורין עד שימות. מכר הבן אין ללוקח עליו כלום עד שימות האב. ואיתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ר׳ יוחנן אמר לא קנה לוקח ר׳ שמעון בן לקיש אומר קנה לוקח. ר׳ יוחנן סבר קניין פירות כקניין הגוף דומה ר׳ שמעון בן לקיש סבר קניין פירות לאו כקניין הגוף דומה.

(שם מ) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו ר׳ יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסים של אב. ואין הלכה כר׳ יהודה אלא אע״פ שיש אב הנכסים של יבם והוא שיבם אבל חולץ לאו. (שם צב) שומרת יבם שנשאת בלא חליצה צריכה גט מאותה שנשאת לו ומותרת ליבם שזוכר אדונינו לברכה מור רב יהודאי ראש ישיבה היה אומר שומרת יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה להן עולמית מפני שמתחלפת באשה שהלך בעלה למדינת הים ונתקדשה ולא נשאת אם היה [יבמה] ישראל נותן לה שני גט ומותרת ליבם שהלכה כשמואל שאמר כעניותינו צריכה גט ולמי שקדשה אסורה לו כדי שלא יהא החוטא נשכר נשאת והיו לה בנים משני אם היה בעלה ישראל חולץ לה יבם ויושבת תחת ואין מוציאין ממנו שכיון שהלך בעלה למדינת הים הולד ממזר מזה אם תאמר מזה ומזה נמצאתה מוציא לעז על בניה. ואם היה בעלה כהן ויש לה בנים ואחר כך נודע שיש לה יבם אסור לו לבוא אצלה עד שיחלוץ לה יבם ואם חלץ לה יבם אסורה לבוא לה שחלוצה אסורה לכהן ואם רוצה לישב בלא בעל מפרישין אותה מבעלה וכל זמן שלא חלץ לה אסורה לו ואם לא הלץ ויושבת בלא חליצה ומת יבם מותרת לבעלה. ואם אינה ממתנת אין לה תקנה עד שיחלוץ לה יבם ונוטלת גט מבעל ואחר כך מותרת ומכריזין עליה שבני חייבי לוין הן וכשרים. וכשאמרנו אם היה בעלה כהן ויש לו בנים אפילו חליצה אינה צריכה שכשחלץ לה יבם אסורה לו ולא נוציאה ממנו מפני

שלא נוציא לעז על בניה. ואסורה לו שיקרב אליה כל זמן שיבם חי שכל ביאה וביאה שיבוא אצלה עובר בעשה וצריך להפרישו ממנו וכשימות. יבם מותר לו לבוא אצלה (שם לח) שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים בית שמי ובית הילל שהיא מוכרת ונותנת מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה בית שמי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובית הלל אומרים נכסים כחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב. כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. (כתובות פ) נתבקש להם שומרת יבם מי קוברה יורשי הבעל קוברין אותה שהרי יורשין כתובתה או שמא יורשי האב קוברין אותה שהרי יורשין נכסים הנכנסים (והנכסים) נוהיוצאין עמה. אמר רב עמרם תני שומרת יבם שמתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה. (שם פא) אמר אביי אף אנו שנינו אותה אלמנה ניזונות מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואינן חייבין בקבורתה ואי זו היא אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אומר זו שומרת יבם נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב כתובתה בחזקת יורשי הבעל ויורשי כתובתה חייבין בקבורתה וכתובת שומרת יבם שמתה (יבמות לח) כאביי שתחלתה מן הארוסין וסופה מן הנשואין הכתובה בחזקת יורשי הבעל כבית הלל. ומתנה אם כתב לה בעל וכתבה בכתובתה יורש יבם בפני עצמה ופירות בחייה אינו אוכל עד שמיבם שכיון שהלכה כבית הלל שאומרין נכסיו בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל פירות של כתובה אוכל ופירות הנכסי' והיוצאין עמה אוכלת היא והלכה כאביי שהרי (שם לט) אמר רב פפא כמותו של אביי נסבר (שם מא) ת"ר היבמה שחלצו לה אחים בתוך שלשה חדשים צריכה להמתין שלשה חדשים לאחר שלשה חדשים אינה צריכה להמתין שלשה חדשים הוי אומר שלשה חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת היבם (שם מב) ומה שנא מגט שרב אומר משעת נתינה ושמואל אומר משעת כתיבה. אמר רבא כן בשביל שיש לומר קל וחומר לאיסור כרת היתרתה לאיסור [לאו] לא כל שכן וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להם שלשה חדשים. הנח ליבמה שכשאמרנו אלא שאר כל הנשים למה אמר רב יהודה אמר שמואל מקרא כתוב להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו שלראשון לזרעו שלשני. (שם) מתיב רבא לפיכך גר וגיורית צריכה להמתין שלשה חדשים כן מאבא להבחין יש אף כן להבחין בין זרע שנזרע בקדושה-לזרע שלא נזרע בקדושה רבא אמר גזירה שמא ישא את אחותו מאביו ושמא ייבם את אשת אחיו מאמו ושמא יפטור את יבמתו לשוק ושמא יוציא את אמו לשוק. פירוש' שמא ישא את אחותו מאביו כגון שיש לו לאחרון אשה ויש לו ממנה בת ונשא זו וילדה ספק זה ואומרין זה בן ראשון הוא וזו בת אחי אביו ומותרת לו ושמא בן אחרון הוא ונמצא נושא אחותו מאביו. ושמא ייבם את אשת אחיו מאמו שמא יהיה אחים לספק זה מאיש זה אחרון ומתים בלא בנים ואומרין שזה בן אחרון הוא ואילו אחיו מאביו והולך ומיבם ושמא בן ראשון הוא ונמצא מיבם

אשת אחיו מאמו. ועוד שמא בן ראשון ולא בן ייבום הוא ושמא בן אחרון הוא תמצא פוטר את יבמתו לשוק. ושמא יוציא את אמו לשוק שמא ימות איש זה אחרון שנשא אמו של ספק ואינו מניח זרע ויש לו אחים שראויין לייבם ואומר ספק זה בנו הוא ופטורה אמו מן הייבום ושמא בן ראשון הוא וראויה אמו מן הייבום בלא חליצה ובלא ייבום. סימן שלהם שמא בן אחר וקדם הוא ואומרין שזה בן קדם ואחר קדם והוה אסור. (שם קכא) ובמקום שבאו שני עדים או אפילו עד אחד ואמר ראיתיו לאיש פלוני שטבע במים שיש להן סוף והמתנתי שיעור כשתצא נפשו ולא עלה לאלתר נתיר אשתו להנשא אבל וודי מים שאין להן סוף אע"פ שאמר שהיתי הרבה ולא עלה לא נתיר אשתו מה טעם שמא גרוהו גלגלים ועלה במקום אחר. במה דברים אמורים לכתחלה אבל עברה ונשאת אין מוציאין ממנה. ובין בעלה ראשון אדם חשוב ובין אדם שאינו חשוב היכן שעברה ונשאת אין מוציאין אותה. ולכתחלה אין מתירין אותה להנשא. החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה. קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל. ואם לא חלצה חליצתה כשרה. חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול חליצתה פסולה. ר' שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירין. מעשה שחלצה בינו לבינה בבית האיסורין ובא מעשה לפני ר' עקיבה והכשיר. ומי שנפלה לו יבמה וקידש אחותה שתיהן אסורות לו דתנינן (שם מא) שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משם ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרי[ם] (לה) [לו] המתן עד שיעשה מעשה ואמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירה ולמדנו שיש זיקה וכיון שיש זיקה שתיהן אסורות. ומוציא לזו שקדש בגט ואשת אחיו בחליצה ששונה בסופה מת היבם מוציא אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. ואם מתה יבמתו קודם שיתן הגט ויחלוץ מותר לו לישא לזו שקדש. דתנינן מתה יבמתו יכנוס את אשתו ואם מתה זו שקידש מותר לו ליבם יבמתו. (שנתקדשה) [שנתבקשה] לחכמים מתה [אשתו מהו] ביבמתו רב ור' חנינה אומרים מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי אומרים שניהם אסור ביבמתו והלכה כרב. ואמרנו אמר רבא מה טעמו של רב היתה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה להתירה הראשון. ועומדת לנו שכל מקום שחלוקים רב ושמואל באיסורין הלכה כרב. ואם תאמר ששונה בן שחלוקין אחרים עמהם ושמענו לר' יוחנן שעומד כמותו של רב. דאמר רב הונא אמר רב שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה חלץ לשניה תותרה. מתה ראשונה מותר בשניה. ואינו צריך שיאמר שאם מתה שנייה מותר בראשונה שזו יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשון ואמר וכן אמר ר' יוחנן מתה שניה מותר בראשונה ושמענו מכל אילו שמועות שבמקום שנפלה לו יבמה והניחה וקידש אחותה שתיהן אסורות לו ואם מתה יבמתו מותר לו זו שקדש ואם מתה זו שקדש מותר ביבמתו. (יבמות ב) חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן חליצה ומן הייבום. עד סוף העולם בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה חמותו ואם חמיו אחותו ואחות אשתו אשת אחיו

מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו וכולן מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונות צרותיהן מותרות אין אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו. ומניין שאילו חמש עשרה נשים פוטרו' צרותיהן דתני רב' ואשה אל אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה שאין ת"ל עליה מה ת"ל עליה לפי שנאמר יבמה יבוא עליה שומע אני אף באחת מכל העריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבוא עליה מה עליה האמור להלן במקום מצוה אף עליה האמור כן במקום מצוה. ואמר הכתוב לא תקח אין לי אלא היא צרתה מניין ת"ל לצרור לא היא ולא צרתה אין לי אלא אחות אישה שאר עריות מניין מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם וצרתה אסורה מכן אמרו חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם שאני מרבה אף שני עריות האמורות מאילו שיהו צרותיהן אסורות. כאחותה מה אחות מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים וצרתה אסורה אף [. . . . .] היא אסורה ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת [וכ]שר לינשא לאחים וצרתה אסורה יצאו שש עריות החמורות [מאי]לו מה חומרן הואיל ואי אפשר לינשא לאחים שצרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מניין ת"ל כי כל איש אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתה הוקשו כל העריות זו לזו. כיצד אם מתו הם צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האילו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת וכל היכולה למאן ולא מואנה צרתה חולצת ולא מתיבמת. בתו כצד שני אחים ראובן ושמעון ונשא ראובן בתו של שמעון ומת בלא בנים היא פטורה ופוטרת כל צרותיה וכן בת בתו וכת בנו בת אשתו רחל נשאת לאחד בעולם וילדה בת ומת בעלה והלך ראובן ונשא את רחל ושמעון את בתה שהיא חורגתו של ראובן ומת ונשאת היא לראובן ובתה לשמעון ומת שמעון בלא בנים ונפלה בת אשתו שלראובן לפניו היא פטורה ופוטרת כל צרותיה וכן בת בתה ובת בנה.

חמותו רחל נשאת לאיש וילדה ממנו בת ומת בעלה ונשאת היא לראובן ובתה לשמעון ומת ראובן בלא בנים ונפלה אשתו של ראובן לפני שמעון שהיא פטורה ופוטרת צרותיה וכן אם חמותו ואם חמיו. אחותו רחל נשאת לאיש וילדה ממנו בת ומת בעלה ונשאת היא ליעקב ובתה לבנו של יעקב שיש לו מאשת אחרת והוליד יעקב מרחל בן אחר ומת בנו הגדול שנשא בתה של רחל בלא בנים ונפלה לפני אחיו והיא אחותו מאמו היא פטורה ופוטרת כל צרותיה אחות אמו יעקב שנשא אשה את רחל והוליד ממנה בן ומתה אשתו והלך ונשא את לאה ובנו את רחל אחותה והוליד יעקב מלאה בן ומת בנו הגדול שנשא את רחל בלא בנים ונפלה רחל בן יעקב שהוליד מלאה והיא אחות

אמר היא פוטרת ופוטרת כל צרותיה. אחות אשתו שני אחים נשואים שתי אחיות ומת אחד מהן בלא בנים היא פטורה ופוטרת כל צרותיה. אשת אחיו מאמו שכתב כי ישבו אחים יחדיו ואמר רב יהודה יחדיו המיוחדין בנחלה פרט לאחים מן האם. (יבמות יז) אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחים ומת אחד מהם בלא בנים ונולד להם אח ואחר כך יבם אשתו השיב את אשת אחיו ומת ולו אשה אחרת הראשונה יוצא משם אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה משום שכתוב כי ישבו אחים יחדיו אחים שהיתה להם ישיבה בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו כשישנה ואי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן. אמר רב יהודה ואמרין לה במתניתין בראשונה היו כותבים גט מיאונים לא רעינא ביה לא צבינא ביה ולית אנא בעיא להתנסבא ליה כיון שראו שהורבה הדיבור ובא להתחלק בגט. התקינו כך ביום פלוני מאנה פלנית בת פל׳ לפנינו ועכשיו ביום פלני דהוא כך וכך לירח פלני במתא דפלני איך דפלנית בת פלנית אתת לקדמנא לבית דינא וכן אמרת אנא לא ניחא לי דאידוי ליה להדין פלן בר פלן ולא רעיאנא ביה ולא צביאנא ביה ולית לבי. צבי לאיתנסבא ליה ובדקנא בתר פלני דא ועדיין קטנה היא. וכיון דחזינא כן כתבנא גט מיאון דנן ויהבנא ליה דתהוי רשאי ושלימה בנפשה למהך לאיתנסבא לכל גבר. (שם נח) ואי זה היא מיאון כל שאמרה אי איפשרי בפלני בעלי אי אפשרי בקידושין שקדשוני אמא ואחיי הרי זה מיאון. ר׳ יהודה אומר אפילו היתה יושבת באפריון והיתה מהלכת מבית אביה לבית בעלה ואמרה אי אפשי בפלני בעלי הרי זה בעלי הרי זה מיאון. יתר על כן אמר ר׳ יוסי אפילו אורחין מסובין בבית בעלה ועומדת ומשקה עליהם ואמרה אי אפשי בפלני בעלי הרי זה מיאון. יותר על כן אמר ר׳ יוסי ב״ר יהודה אפילו שגרה בעלה אצל חנווני להביא לו חפץ משלה ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה. ר׳ חנניא בן אנטיגנוס אומר כל תנוקת שאינה יכולה לשמור את קדושיה אינה יכולה למאן. (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ חנניא בן אנטיגנס. תני קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת משם ר׳ יהודה בן בתירה אמרו נשואיה הן הן מיאוניה. נתבקשה לחכמים נתקדשה מהוא בוא ושמע דתני שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונתקדשה משם ר׳ יהודה [בן בתירה] אמר נשואיה הן הן מיאוניה והלכה כר׳ יהודה בן בתירה ואפילו מן הנשואין שיכולה למאן בו. ועד מתי נקראת קטנה עד בת שתים עשרה שנה ויום אחד ויוצא במיאון והוא שבדקנו אותה אם הביאה שתי שערות הוי נערה לא הביאה שתי שערות עדיין קטנה ויוצא במיאון לא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת משם ר׳ יהודה בן בתירה אמרו נשואיה הן הן מיאוניה. ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ יהודה בן בתירה.

(יבמות יב) אי זה היא קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד ועד בת שתים עשרה ויום אחד ואע״פ שהביאה שתי שערות לא חולצת ולא מתיבמת קודם הזמן

הזה אינה מתעברת כל עיקר תוך הזמן הזה אם מתעברת היא מתה ועוברה מת. והילכך לר' מאיר שאמר שלש נשים משמשות במוך קטנה. ומעוברת. ומניקה. קטנה שמא תתעבר ותמות. מעוברת שלא יעשה הוולד סנדל. מניקה שמא תגמול את בנה וימות אחר הזמן הזה היא חייה ועוברה חי. ובת אחת שתים עשרה שנה ויום אחד נבדקת לנדרים דתנינן (נידה מה) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין. בת שתים עשרה ויום אחד נדריה קיימין וכן קטן בן שתים עשרה שנה ויום אחד נדריו נבדקין בן שלש עשרה שנה ויום אחד נדריו קיימין. קודם הזמן הזה אע"פ שאמרו יודעים אנו לשם מי הקדישנו ולשם מי נדרנו אין נדריהן נדרים ואין הקדישן הקדש. לאחר הזמן הזה אע"פ [שאמרו] אין אנו יודעים לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדריהן נדרים והקדישן הקדיש ובודקין אותה כל שתים עשרה שנה וכל שלש עשרה שנה קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד ועד בת שתים עשרה שנה ויום אחד קטן מבן שתים עשרה שנה ויום אחד אם יודעין למי נודרים ולמי מקדישין נדריהן נדרים והקדישן הקדש וזה הוא מופלא סמך לאיש שכתוב בנדרים. (כתובות מו) אבל בקידושין מקבל בה אביה קידושין משעה שתצא ממעי אמה ועד שתבגור ומקבל לה גיטה שכתוב בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה. ואומר ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף. ומניין שמציאתה ומעשה ידיה לאביה שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ועד מתי נקראת נערה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד ועד בת שתים עשרה שנה ויום אחד וששה חדשים והוא שהביאה שתי שערות מכאן והלך הרי היא בוגרת. (שם לט) דאמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. ואם הוויה בת עשרים ולא הביא לא חולצת ולא מתיבמת דתנינן (נידה מז) בת עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהיא בת עשרים והיא אילונית לא חולצות ולא מתיבמת ובן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסרים לא חולץ ולא מיבם. (ב"ב קנו) אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין לגיטין ולקידושין ולחליצה ולמיאונין ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים. [לגיטין דקאמרינן בודקין בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו דרחמנא שדיא קמאיה דתנן בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו קנאה לענין גיטא לית ליה רשותא לאפוקה עד דהוי בן י"ג שנה ויום אחד ובדקינן ליה אי אייתי שתי שערות יהיב גיטא ואם לא עד דאייתי שתי שערות]. לקידושין היכן שקיבלה קידושיה אם הווה בת שתים עשרה שנה ויום אחד והביאה שתי שערות הויין קידושין כשרים ואם הווה בת שתים עשרה שנה ויום [אחד] ולא הביאה שתי שערות ואין נראין גומות הרי אילו קידושי ספק הן וחיישינו שמא נשרו וצריכין גט. ולחליצה אע"פ שלעניין ייבום מיבם בן תשע שנים ויום אחד לעיניין חליצה לא יחלוץ עד שיהא בן שלשה עשרה שנים ויום אחד ובודקין אותו. ולמיאון ממאנת עד שתהא בת שתים עשרה שנה ויום אחד ובודקין אותה אם הביאה שתי שערות אי אפשר

לה במיאון וצריכה גט. ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים במה דברים אמורי' בקרקעות אבל במטלטלין כשם שאמרו חכמים איפיוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטין ואם יודעין בטוב מקח וממכר תינוק בן שלוש עשרה שנה ויום אחד ותינוקת בת שתים עשרה שנה [ויום אחד] לעיניין מתנתן אין נבדקין אם יודעין [בטיב] במקח וממכר אפילו לעיניין מכירה נבדקין אם יודעין בטוב מקח וממכר והביאו שתי שערות מקחן מקח וממכרן ממכר אפילו בקרקעות ואם לאו עד שיהו בן עשרים כדרב נחמן אמר שמואל שעומדת לנו הלכה כאמימר והלכה כרב נחמן אמר שמואל [שעומדת לנו] בכולהון לעיניין מתנתו מתנה להוציא עבדים [לחירות] אם יודע בטוב מקח וממכר והביא שתי שערות מוציא שזה הוא תוך זמן נהי דעבד כקרקע דומה הרי אנו אומרין דכי ידע בטוב מקח וממכר [ואייתי שתי שערות] מקחו מקח וממכרו ממכר אפילו בקרקעות קודם לכן אע"פ שיודע בטוב מקח וממכר אינו מוציא עבדים לחירות ואע"פ דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין שמא [עבד כקרקע דומה] ואע"פ שיש עבד שדומה למתנה זו טעם אחד הוא שמא כקרקע דומה ועוד קודם לכן עדיין הוא אינו בן חיוב עד שיחייב עבדיו במצוות. (שם קנה) ולמטלטלין אין הוה עדותו עדות בזמן שיהא ממכרו ממכר במטלטלין שאילו מקח מטלטלין פעוטות כבן שש כבן שבע כבן שמונה כבן תשע כבן עשר כל אחד ואחד לפי חכמתו ולעיניין עדות אפילו במטלטלין עד שיהא בן שלוש עשר' שנה ויום אחד משום שנאמר ועמדו שני האנשים. המקדש שתי נשים בשוה פרוטה או אשה אחת בפחות משוה פרוטה אע"פ ששלח סבלונות לאחר מכן אינה מקודשת שמחמת קידוש הראשון שלח וכן קטן שקדש. (יבמות קיב) והלכה קטן שקדש אין קידושיו קידושין ואם נשא אשה והוליד בנים ועדיין לא הגיע לשלש עשרה שנה ויום אחד אין קידושיו קידושין ואין כתובתו כתובה אבל בניו כשרים הן ונקראים על שמו ואם בא להוציא אינו צריך ליתן גט וכשיגיע לשלוש עשרה שנה ויום אחד אע"פ שלא קידש ולא כתב כתובה אחרת ומבקש לגרשה צריכה ממנו גט שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. (תוספתא פ"א) ת"ר טומטום שקדש קידושיו קידושין תצא ממנה לאוסרה על קרוביו נתקדש קידושיו קידושין תצא ממנה לאוסרה בקרוביו. (תוספתא ביכורים פ"ב) אנדרוגינס יש בו דרכים השוה לאנשים יש בו דרכים שווה לנשים. יש בו דרכים שווה לאנשים ולנשים יש בו שאינו שווה לא לאנשים ולא לנשים. דרכים השוה בהם לאנשים מיטמא בלובן כאנשים ונושא אשה אבל לא נושא כאנשים ואינו מתייחד עם הנשים כאנשים ואינו ניזון עם הבנות כאנשים ואינו מטמא למתים כאנשים נעטף ואינו מספר כאנשים ועובר בבל תשחת ובבל תקיף כאנשים. דרכים השוה בהן לנשים מיטמא באודם כנשים ואינו זוקק ליבום כנשים ואינו חולק עם האנשים כנשים ואינו מתיחד עם האנשים כנשים ואינו חולק בקדשי מקדש כנשים ופסול לכל עידיות שבתורה כנשים. דרכים השוה בהם לאנשים ולנשים חייבין על נזקיו בין ניזק בין מזיק כאנשים וכנשים וההורגו במזיד נהרג בשוגג גולה לערי מקלט. ואמו יושבת עליו ימי

טומאה וימי טהרה כאנשים וכנשים ומביאה עליו קרבן כאנשים וכנשים ונוחל בכל הנחלות שבתורה כאנשים וכנשים וחולק בקדשי הגבול כאנשים וכנשים. דרכים שאינו שוה בהן לא כאנשים ולא כנשים אין חייבין על טומאתו על ביאת מקדש ואין שורפין על טומאתו את התרומה ואין נערך לו כאיש ולא כאשה ואינו נמכר בעבד עברי לא כאיש ולא כאשה. ואם אמר הרי אני נזיר שאין זה לא איש ולא אשה הרי זה נזיר. ר' יוסי אומר אנדרוגינס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה היא. אבל טומטום אינו כן אלא ספק איש או ספק אשה. פירש' מטמא בלובן דלאו לזכר מיטמא עצמו בזכר תלה הכתוב ונושא אבל לא נישא שכיון שיש לו זכרות זכר אני קורא בו. ונעטף באבילות ועובר בבל תשחית ובבל תקיף וחייב בכל המצות שכל חומרין שיש בזכר נטיל עליו. ואינו חולק בקדשי מקדש שכל זכר בבני אהרן כתיב. ואמו יושבת עליו ימי טומאה וימי טהרה שנתן לך לנקבה. ימי טומאה ארבעה עשר וימי טהרה תשלומת שלשים וששה. ונוחל בכל הנחלות שבתורה. שבמקום שאין לו לא אח ולא אחות. וחולק בקדשי הגבול בתרומה וחייבין על טומאתו שכתב מזכר עד נקבה ואינו נמכר בעבד עברי דאיש דעבד עברי שבן לידה שכתב אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני ואף אמה עבריה שכתב בה ואם לבנו ייעדנה.

ואנדרוגינוס אינו נושא. ת"ר יש או חולצת או מתיבמות חולצות מתיבמות מתיבמות ולא חולצות לא חולצות ולא מתיבמות. עריות שאמרנו לא חולצות ולא מתיבמו' ומוסיף עליהם אשת סרים חמה ואשת אנדרוגינ' ואשת אח מן האם ועבד גר ועבד משוחרר ואילונית לא חולצות ולא מתיבמות. החרשת והאילמת והשוטה מתיבמות ולא חולצות. חרשת ואלמת מה טעם אומר של בית ר' ייני לפי שאינן באמר ואמרה ואף שוטה נמי לפי שאין בה דעת הילכך מתיבמות ולא חולצות. ולאחר שמיבם אם רוצה מוציאה בגט דתנינן מתפקח בעל החרשת מה יעשה פקח בעל הפיקחת כונס אב רוצה להוציא איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתיבמות ומה הן איסור מצוה שניות מדברי סופרין ומפני (מה) קורא לה איסור מצוה. מצוה לשמוע דברי סופרין. איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין ומפני מה קורא לה איסור קדושה דכתיב קדושים תהיו. הרי אילו חולצות ולא מתיבמות. העקרה והזקינה ושאר כל הנשים או חולצות או מתיבמות. (יבמות כ) ובמקום שיש שני אחים אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי נכריות פיקחות ומת הפקח בעל הפקחת אותו חרש לחלוץ אינו יכול לחלוץ כונס ואינו יכול להוציאה לעולם. (שם קיב) דתנינן מתפקח בעל הפקחת מה יעשה חרש בעל הפקחת כונס ואינו מוציאה לעולם. (תוספתא פ"ב) ות"ר יש או חולצין או מייבמין חולצין ולא מייבמין מייבמין ולא חולצין לא חולצין ולא מייבמין. עריות שאמרנו לא חולצין ולא מייבמין. ומוסיף עליהם סרים חמה ואנדרוגינס ואח מן האם וגר ועבד משוחרר שבמקום שיש שני אחים שמתגיירין זה עם זה או שני אחים משוחררים ונשאו נשים ומת אחד

מהן בלא בנים אשתו פטורה מן החליצה ומן הייבום. היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבריו. ואשת סרים חמה ואשת סרים אנדרוגינס פטורות מן החליצה ומן הייבום מה טעם לפי שאינן בני לידה ואשת אח מן האם שכתב כי ישבו אחים יחדיו ואמר רב יהודה יחדיו המיוחדין בנחלה פרט לאחים מן האם. (יבמות ז) החרש והאלם והשוטה מיבמין ולא חולצין כשאמרנו ספיקות חולצין ולא מיבמין שבמקום שקידש [אחת מ]שתי אחיות ואין ידוע אי זו מהן קידש ומת ולו אח אחד שחולץ לצרותיהן מספק (שם צז) והאשה שנתערב [ולדיה] (בעלה) בוולד כלתה הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצין ולא מייבמין שספק אשת אחיו ואשת (אחיו) [אחי אביו] בני הזקנה או חולצין או מיבמין שספק אשת אחיו ואשת בן אחיו. פצוע דכא וכרות שפכה וסרים אדם והזקן או חולצין או מיבמין. (שם מ) ומי שנפלה לו יבמה וחלץ לה אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו דתנינן החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה ובחמותה בזמן שהיא קיימת ובבתה ובבת בתה ובבת בנה והאחים מותרין והיא אסורה באביו ובאבי אביו בבנו ובבן בנו ובאחיו ובבן אחיו ואחותה מותרת בקרוביו ובמקום שמתה קודם שיחלוץ לה או לאחר שחלץ לה מותר לישא אחותה. דתנינן יבמתו שמתה מותר באחותה חלץ לה ומתה מותר באחותה ואסור באמה שהרי חלכה כשמואל (שם יח) שאמר שומרת יבם שמתה אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה ובבתה ובבת בתה ובבת בנה ומותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו. ובמקום שיש שני אחים נשואים שתי אחיות ולזו יש לה בת מחוץ ולזו יש לה בת מבחוץ ובאו שני אחידם ונשאום ומתו אחים בעלי אחיות בלא בנים זה שנושא זו מיבם אמה של זו וזה שנושא בו מיבם אמה של זו. דתנינן (שם כו) היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה והשניה אסור על זה איסור ערוה האסור לזה מותר לזה והאסור לזה מותר לזה זהו שאמרו ואחותה שהיא יבמתה או חולצות או מתייבמות. (שם מא) שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה מעשה חלצו אחים או כנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס מת היבם מוציא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה דאמר שמואל [הלכה] כר' יהודה בן בתירה. לומר שחלוקין עליו באח אחד אין הכל חלוק שצריך לגרשה לזו שקדש ממה נפשך אם מיבמה נעשת אותה אחות אשתו ואם חולצה נעשת אותה אחות חלוצתו ואמר ר' שמעון בן לקיש כך שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה ואחות חלוצה מדברי סופרים אלא כשאמר שמואל הלכה היכן שיש שנים או שלשה אחים ר' יהודה בן בתירה סבור אומרים לו המתן עד שיעשה מעשה. וחכמים סוברין שמא ישאה קודם שיעשה מעשה ונמצא פגע באחות זקוקתו. אף אשת אחיו תאמר לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ההיא עמדה לו דאמר רב ארבעה יש להן הפסק ואוחז רב לידו שלש אשת אחי האם מן האם ואשת אחי האם מן האב וכלת בנו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו ואמר רב נחמן בר יצחק

וסימנך דעילי דרב ומהו אשת אבי אביו. ורב מה טעם אינו חושב זו של זעירי ואין מתחלפת אשת אבי אמו אינו מצוי שילך אצלה. וכלת בנו יש לה הפסק והא כלתו ערוה כלת בנו שנייה. וכן אתה אומר בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות אימר כלת בתו. תני ר' חייא שלישית שבבנו ושבבתו ושבבן אשתו ושבבת אשתו שנייה רביעית שבחמיו ושבחמותו שנייה. אחות אבי אביו מותרת וכנגדה מותרת אשת אחי אבי אביו ואשת אחי האם מן האם אסורה. מותר אדם באשת בן אחיו ובאשת בן אחותו. (שם יב) והלכה צרת איילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו איילונית ואפילו הכיר בה ואי לא הרי הוא שנמצאו אילוניות שני שהיו. כשבא ראובן אמר ר' יוחנן אחת צרת אילונית ואחת צרת ממאנת ואחת צרת מחזיר גרושתו משנשאת כולן מותרות.

איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כלל וערות אביך וערות אמך פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שהיה בדין הואיל ומותר בבת אחי אביו. ואחי אביו מותר בבתו אם למדתה מן הדין שהוא אסור באשת אחי אביו ואחי אביו מותר יהא אסור באשתו והואיל ומותר באשת חורגו וחורגו מותר באשתו. אם למדתה מן הדין שהוא אסור בבתו. אם אמרתה כן הבאתה עריות מן הדין לכך נאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. כלל. ערות אביך וערות אמך פרט. כלל ופרט אין אתה דן אלא מה שבפרט. (יבמות ט) אמר ר' יהודה אמר רב וכן תני ר' חייא בכולן קורא אני עליהם האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת. בתו מאנוסתו ראובן ושמעון אנסו אשה אחת וזה הוליד ממנה בת ונישאו הבנות ללוי ויהודה ומתו לוי ויהודה בלא בנים ונפלו לפני ראובן ושמעון זו בתו של ראובן מאנוסתו אסורה לו ומותרת לשמעון וזו בתו של שמעון מאנוסתו אסורה לו ומותרת לראובן וכן אחיות מן האם ואין אתה מוצא אלא באונסין אבל בנשואין כיון שנשאת לראובן אינה יכולה להנשא לשמעון שהיא אשת אחיו ובתה מאחר אסורה לראובן שהיא בת אשתו אבל בת אנוסתו מותרת לו. (שם צז) בת בנו [כיצד] בנו של ראובן נשא אשה והוליד ממנה בת ומת או נתגרשה ונשאת לבנו של שמעון והוליד ממנה בת ונשאו הבנות ללוי ויהודה ומת לוי ויהודה ונפלו הבנות לפני ראובן ושמעון זו בת בנו של ראובן וזה בת בנו של שמעון והם אחיות מן האם האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. בת אשתו ראובן ושמעון שגירשו נשותיהן ונשאו שתיהן לאיש אחד והוליד מזו בת ומזו בת או שתי נשים שהיו נשואות לאיש ולזו ממנה בת ולזו ממנה בת או נתגרשו ונשאת לזו של שמעון ואחת לראובן ונשאו הבנות ללוי ויהודה ומת לוי ויהודה ונפלו לפני ראובן ושמעון זו בת אשתו של ראובן וזו בת אשתו של שמעון והם אחיות מן האב האסור לזה מותר לזה והאסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. (שם) בת בתה [כיצד] בת אשתו של ראובן ובת אשתו של שמעון שנשאו לאיש והוליד מזו בת ומזו בת ונשאו הבנות ללוי ויהודה ומת לוי ויהודה ונפלו לפני

ראובן ושמעון זו בת בתה של אשת ראובן וזו בת בתה של אשת שמעון והן אחיות מן האב האסור לזה מותר לזה ואחותו שהיא יבמתה. בת בנה [כיצד] אשתו של ראובן נשא אשה והוליד טמנה בת או נתגרשה ונשאת לבן אשתו של שמעון והוליד ממנה בת ונשאו שתי בנותיה ללוי ויהודה ומת לוי ויהודה ונפלו לפני ראובן ושמעון זו בת בנה של אשת ראובן וזו בת בנה של אשת שמעון והן אחיות מן האם האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. (שם) אם חמותו [כיצד] שתי אחיות ולהן שתי בנות ונשאו הן לראובן ושמעון ובנות בנותיהן ללוי ויהודה ומת ראובן ושמעון ונפלו לפני לוי ויהודה זו אם חמותו של לוי וזו אם חמותו של יהודה והן אחיות האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. אם אחותה. שתי אחיות ולהן שתי (בנים) בנות ונשאו הן לראובן ושמעון ובנות בניהם ללוי ויהודה ומת ראובן ושמעון ונפלו לפני לוי ויהודה זו אם חמיו של לוי וזו אם חמיו של יהודה והן אחיות האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. אחותו [מאמו כיצד] שתי נשים שהיו נשואות לאיש אחד והוליד מזו בת ומזו בת ומת או נתגרשו ונשאו שתיהן ליעקב ונשאו בנותיהן לראובן ושמעון והוליד יעקב מן האימהות לוי ויהודה ומת ראובן ושמעון ונפלו לפני לוי ויהודה זו אחותו של לוי מאמו וזו אחותו של יהודה מאמו האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. (שם) אחות אמו [כיצד] שתי נשים שהיו נשואים לאיש אחד והוליד מזו בת ומזו בת ומת או נתגרשו ונשאת זו לאיש אחר והולידה בת וזו לאיש אחר והולידה בת ונשא יעקב שתי בנותיהן שמשני אנשים והוליד מהן לוי ויהודה והשיא שתי בנותיהן שמאיש אחד לראובן ושמעון ומת ראובן ושמעון ונפלו לפני לוי ויהודה זו אחות אמו של לוי מן האם וזו אחות אמו של יהודה מן האם והן אחיות מן האב האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. אחות אשתו [כיצד] שתי נשים שהיו נשואות לאיש אחד והוליד מזו בת ומזו בת ומת או נתגרשו ונשאו לשני אנשים וילדו זו בת וזו בת ונשאום ראובן ושמעון לשתי בנותיהן שמאיש אחד ולוי ויהודה שתי בנותיהן שמשני אחים ומת ראובן ושמעון ונפלו לפני לוי ויהודה זו אחות אשתו של לוי מן האם וזו אחות אשתו של יהודה מן האם והן אחיות האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. (שם) אשת אחיו מאמו כיצד שתי נשים ולזו בן ולזו בן ונשאו שתיהן ליעקב והוליד מהן לוי ויהודה ובניהן הראשונים נשאו שתי אחיות ומתו או נתגרשו ונשאו לראובן ושמעון ומת ראובן ושמעון ונפלו [לפני] לוי ויהודה זו אשת אחיו של לוי מאמו וזו אשת אחיו של יהודה מאמו האסור לזה מותר לזה ואחותה וגו'. (שם) אשת אחיו שלא היה בעולמו [משכחת לה] בששה אחים ועל דעת ר' שמעון שאמר מיבם לאיזו שירצה וחולץ לאיזו שירצה. כיצד ראובן ושמעון נשואים שתי אחות ולוי ויהודה נשואים שתי נכריות ומת ראובן נולד יששכר ייבם לוי מת שמעון נולד זבולון ייבם יהודה מת לוי ויהודה ונפלו לפני יששכר וזבולון. אשת ראובן שייבם לוי אסורה ליששכר ולבסוף יבם ומותרת לזבולון שייבם ואחר כך נולד ומצאה בהתיר אשת שמעון שייבם יהודה מותרת

לישכר שנולד קודם מיתת שמעון אסורה לזבולן שנולד לאחר מיתת שמעון ונולד ולבסוף והן אחיות האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. כלתו [כיצד] בנו של ראובן ובנו של שמעון נשאו שתי אחיות ומתו או נתגרשו ונשאו ללוי ויהודה ומת לוי ויהודה ונפלו לפני ראובן ושמעון ז כלתו של ראובן וזו כלתו של שמעון האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. רב יהודה מפרש מחמותו והלך אבל ששה פתחים של ראש לאו כיון דבתו באונסין אתה מוצא בנשואין אין אתה מוצא אם רוצה באונסין תהיה אם רוצה בנשואין תהיה אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לאו כיון שעל דעת ר' שמעון אתה מוצא על דעת חכמים אין אתה מוצא במחלוקת אינו. ורב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו בששה אחים ועל דעת ר' שמעון. (שם י) וסימן שלך מת נולד וייבם. (שם כח) ראובן ושמעון נשואין שתי אחיות לוי ויהודה נשואין שתי נכריות מת ראובן נולד יששכר ייבם לוי מת שמעון נולד זבולן ייבם יהודה מת לוי ויהודה ונפלו לפני יששכר וזבולן האסור לזה מותר לזה ואחותה שהיא יבמתה. למה לו יבם יהודה אף בלא ייבם יהודה אתה מוצא משום צרה הנה צרה. צרה של צרה מה יש לך לומר כגון שחזרו ויבמום גד ואשר.

(תוספתא פ"יב) ת"ר יש חולץ לאמו מספק יש חולץ לבתו מספק יש חולץ לאחותו מספק. אמו מספק כיצד אמו ואשה אחרת ילדו שני זכרים (במהוא) [במחבא] ובא בנה של זו ונשא אמו של זה ובא בנה של זו ונשא אמו של זה ומתו [בלא בנים] זה חולץ לאמו מספק וזה חולץ לאמו מספק. בתו מספק כיצד אשתו ואשה אחרת ילדו שתיהן נקבות (במהוא) [במחבא] ובא אחיהם ונשאום ומתו [בלא בנים] זה חולץ לאחותו מספק וזה חולץ לאחותו מספק.

היה ר' מאיר אומר פעמים שאיש ואשה מולידין חמש אומות. כיצד ישראל שלקח איש ואשה עבד ושפחה מן השוק ולהן שני בנים נתגייר אחד מהן הרי כן גר וגוי המטבילן לשום עבדות ונזדווגו זה לזה הרי כן גר וגוי ועבד שחרר את השפחה ובא עליה הרי כן גר וגוי ועבד וממזר והמטבילן לשום בן חורין והשיאן גר וגוי ועבד וממזר וישראל מהו משמיענו גוי ועבד הבאו על בת ישראל הולד ממזר ואין הלכה כמותו.

(יבמות קכא) נפל במים שאין להן סוף בשני עדים ודאי מת אצל ממון יורדין יורשין לנכסיו אצל אשה החמירו בו חכמים עד שיאמרו עדים סימני פדחתו וחוטמו ושאר סימנין שלו אם כן נשאת בעד אחד תצא הקלו בה חכמים כל מקום שיש עד אחד. ודאי יש אחד עמו אלא שלא נזדמן עמו. (קדושין יד) היבמה נקנת בביאה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם. נקנת בביאה מניין דכתיב יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה ואימור לכל דבריה באשה לא תעלה על דעת דתני יכול יהו כסף ושטר גומרין בה. וקונה את עצמה בחליצה מניין שכתוב ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל. כיון שחלצה לו נעל הותרה לכל ישראל וסדר חליצה בתחלה צריכין לישב באותו בית דין חמשה ומעולו שלוח בית דין

ליבם שלוח מנעל ברגלו של ימין ומקרא לה ליבמה מאן יבמי להקים שם בישראל לא אבה יבמי ומקרא לו ליבם לא חפצתי לקחתה ובאה יבמה ומתרת לו מנעל וחולצת לו מן רגליו ומשלכת רוק הרבה על הארץ לפני ייבם וצריכה דיינין לראות רוק כשיוצא מפי היבמה ומקרין ליבמה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וכל היושבים שם עונים אחריה חלוץ הנעל חלוץ הנעל. ומצוה לישב בחמשה וכשכותב גט חליצה יכתוב במותב תלתא שאמר לו מור רב יהודאי לסופר לא תכתוב אלא במותב תלתא וחותמין שלשה וצריכה שירטוט ואם משרטט בדיו לא כלום עד שישרטט שהלכה כר׳ אלעזר שאמר שתים כותבין בלא שירטוט שלש אין כותבין. גט חליצה כך כותבין מה דהוה קדמנא ביום פלוני דהוא כן וכן דירח פלוני דשנת כמה למנינא דירגילנא ביה במתא פלנית במותב חמשה כחדא הוינא אנחנא דייני מקצתנא דחתימין לתחתא איך דאיתתא הדא דשמא פלונית בת פלונית דמן מתא פלוני ובען איתקלעת למתא פלוני וסליקת לקדמנא לבית דינא והקריבת יתיה לקדמנא לגברא חד דשמיה פלוני דמן מתא פלוני והכן אמרת פלוני דא דאנא הוית נסיבנא לנשי לפלוני אחוהי דהדין פלוני בן פלוני וההוא פלוני בעלי חיי לכל ישראל שבק וכר וברת מקים שמא בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי דמן אבוהי דההוא פלוני בן פלוני בעלי הוא ועלוהי אמור מן אורייתא ליבמה יתי כען אתון דייני אומרון ליה אין צאבי ייבם יתי ואין לו לישלע לי רגליה דימינא ואשתמודענוהי דהדין פלוני אחוהי מן אבוהי דההוא פלוני מיתנא הוא ואמרנו ליה אין צבית ייבם יתה ואילא אישלע ליה רגליה דימינא ואמר לא צבינא ייבם יתה ואשלע לה רגליה דימינא ואקרינא יתה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואקרינא יתיה לא חפצתי לקחתה ושדת סייניה מן רגלוהי ורקת באנפוהי רוקא דאתחזי לן על ארעא ואקרינא יתה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל בכין אנחנא דייני וכל דהוו יתבין עמנא ענינא :אמרנא חלוץ הנעל חלוץ הנעל. ומה דהווה קדמנא בעת מיננא פלוני דא חליצה דנן כתבנא וחתמנא ויהבינא ליה דלהוי בידה לזכו וחותמין עליו. (יבמות כו) והחולץ בבית דין הדיוטות שלא היו יודעין סדר חליצה כיון שעברה וחלצה חליצתה כשרה. (שם קא) דתנינן מצות חליצה בשלשה דיינין אפילו שלשתן הדיוטות מה מעם שכתב בישראל כל שהוא. (שם קו) ת״ר חליצה מוטעת כשרה חליצה מעושת פסולה. גט מעושה כשר גט מוטעה פסול. גט מעושה כשר כיצד או שאמר רוצה אני כמותה אצל חליצה מעושת כשיאמר רוצה אני למה פסולה ואלא חליצה מעושת דפסולה כיצד שלא יאמר רוצה אני כמותה אצל גט מעושה כשלא יאמר רוצה אני למה כשר אלא כך הוא אומר חליצה מוטעת לעולם כשר גט מוטעה לעולם פסול גט מעושה וחליצה מעושת אמר רוצה אני כשרין לא אמר רוצה אני פסולין. (שם לט) ואם אמר ביבמה אי אפשי ביבם אינו מיבמה על כורחה (שם ד) דאמר רב ששת משם ר׳ אלעזר בן עזריה מניין ליבמה שנפלה לפני

מכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר לא תחסום שור בדישו וסמוך לו כי ישבו אחים יחדיו וחולצת ונתורת. (קדושין יד) וקונה את עצמה במיתת היבם מניין קל וחומר ומה אשת איש שהיא בחנק מיתת הבעל מתרתה זו שהיא בלאו לא כל שכן. (יבמות נ) ומה טעם אמרו חכמים גט ביבמה מועיל מפני שמועיל בעולם שאם תאמר אינו מועיל אומ׳ גט להוציא וחליצה להוציא ומדגט ביבמה אינו מועיל אף חליצה אינו מועיל ובא לבעול אחר חליצה ומה טעם אמרו חכמים מאמר ביבמה מועיל מפני שמועיל בעולם שאם אמרת אינו מועיל אומר מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר אינו קונה אף ביאה אינה קונה. ובאין לבעול אחר ביאה.

(שם מב) מאמר קידושין דיבמה כיצד. מאמר נתן כסף או שוה כסף [ואמר לה הרי את מקודשת לי] ושטר שטר כיצד. כשאמרו חכמים כתב לה על הנייר או על החרס אע״פ שאין בו שוה פרוטה [מאי קאמר] אמר אביי כך הוא אומר שטר כתובה כיצד אני פלוני בן פלוני קבלתי לפלונית בת פלונית יבמתי ועלי לזונה ולפרנסה כראוי ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ובמקום שאין לה מראשון תיקנו לה חכמים משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. (שם כב) מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשת אביו מן הייבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לכל דבר חוץ משיש לו מן השפחה ומן הנכרית מכל מקום להביא מי אמר רב יהודה להביא ממזר. ובנו לכל דבר למה ליורשו ולימטא לו חוץ מי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית מה טעם שכתב האשה וילדיה תהיה לאדוניה. מי שיש לו (בן) [אח] מכל מקום להביא מי אמר רב יהודה להביא ממזר מה טעם בן אין לו אין עליו. (שם מ) המגרש את אשתו והחולץ ליבמתו אסורה להנשא לאחים.

יז הילכות אבל

(כתובות יז) מבטלין תלמיד תורה להוצאת המת ולהכנס כלה במה דברים אמורים בשאין לו כל צורכו אבל אם יש לו כל צורכו אין מבטלין ובמה דברים אמורים למי שקורא ושונה אבל לא קרא ושנה בשיש מי שעוסקין בו אין מבטלין ואם אין לו מבטלין. ובמקום שיש מת מצוה שאין לו קוברין כל העולם חייבין לעסוק בו. (מו״ק כז) אמר רב יהודה אמר רב המת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה במה דברים אמורים שאין עיר מחולקת בציבורין ובחבורות אבל מחולקת אותן שמוטל עליהן להתעסק בו חייבין אבל אותן שבאו לכבוד אין אסורין. (שם) מי שבא לו שמועה בשבת עולה לו שבת מן המניין וקורע באחד בשבת ומברכין לו ברכת אבילים בשבת (דב׳ אמרי׳) [מידי דהוה אדברים] של צנעה דאמר מר דברים של צנעה נוהג בשבת. מי שאין מברכין מבוך הוא לעצמו רב יוסף בנו של מר יהודאי אמר שאין מברכין ברכת אבילים בשבת שכיון שמברכין בשלשה או בעשרה אינן דבר של צנעה. (שם יט) והלכה שבת עולה

ואינה מפסקת מה טעם עונג כתב בה. הרגלים (עולים) מפסיקין ואינם עולים מה טעם שמחה כתוב בהן וכיצד אין עולין כגון שקברו ברגל אבל אם קברו לפני הרגל יום אחד ואפילו שעה אחת בטלה ממנו גזירת שבעה ורגל עצמו שבעה שהיו ארבעה עשר וזה שאמרת קברו ברגל אינו עולה במה דברים אמורי' לעניין שבעה אבל למניין שלשים עולה. ואם קברו שמונה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שלשים. דתנינן (שם כד) ר' גמליאל אומר ראש השנה ויום הכיפורים כרגלים מה טעם הוקשו כל המועדות כולן זה לזה ולא הוצרכה עצרת. (שם) ואמר רב גידל מר מנשי אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל. ושאמרו קברו לפני הרגל אפילו יום אחד אפילו שעה אחת בטלה ממנו גזירת שבעה ורגל עצמו שבעה שהיו ארבעה עשר במה דברים אמורים בפסח ובעצרת ובראש השנה וביום הכיפורים אבל בחג הסוכות בטלה ממנו גזירת שלשים ויום אחד שהיה יום אחד לפני החג שבעה ורגל עצמו שבעה ושמיני של חג שבעה דאמר מר שמיני רגל בפני עצמו הוא לעניין אבילות שיהו עשרים ואחד יום וכשיצא יום טוב מונה תשעה ומותר לו לספר ולכבס ביום שלשים.

(שם כ) ת"ר שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים (שמועה רחוקה אינה נוהגת שבעה ושלשים) שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד דברי ר' עקיבה ואי זו היא קרובה ואי זו היא רחוקה קרובה בתוך שלשים רחוקה אחר שלשים. וחכמים אומרים אחד שמועה קרובה ואחד שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים. ואמר רבא בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום שאת מוצא יחיד מקיל ורבים מחמירין הלכה כדברי המרובין חוץ מדבר זה שר' עקיבה מקיל וחכמים מחמירין והלכה כדברי המקל דאמר שמואל הלכה כדברי המקל באבל ואפילו שמועת אביו ואמו וזו חייב קריעה (שם כא) וכל קריעה מעומד.

והיכן שמת קודם הרגל אם יצא הגולל או נסתם שעה אחת קודם לרגל חל אבילות ובטלה ממנו גזירת שבעה אבל ודאי לא נסתם הגולל אלא במוצאי הרגל נוהג שבעה לאחר הרגל. ואף היכן שמת ברגל נוהג שבעה לאחר הרגל. ובמקום שמת בערב יום טוב ומתיראין שמא אין מספיקין לקוברו קודם יום טוב ונטלוהו גוים והוליכוהו לקוברו כשיצא מן העיר ונעלם מעיני קרובים שעה אחת קודם לרגל חל אבילות עליהן ובטלה מהן גזירות שבעה. (סנהדרין כו) וישראל שקבר מת ביום טוב מלקין אותו ומותר ללוות את המת ביום טוב ראשון בתוך התחום. ועבדים של ישראל אסור שיקברו מת ביום טוב ראשון (ביצה ו) דאמר רבא מת ביום ראשון מתעסקין בו עממין [ביום טוב] שני מתעסקין בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה מה שאין כן בביצה ומי עממין גוים אבל עבדים לעניין מלאכת שבת ויום טוב הוקש לרבו שכתוב לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך כל מלאכה שאסור לרבו לעשות אסור לו לעשות ואם קוברין מלקין אותם. (מו"ק כב) נתבקשה להם הלך גדול הבית לבית הקברות מהו. אמר בוא ושמע שאמר ר' חייה ברבא בשם

ר׳ יוחנן אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות סומך עליהן ומונה עמהן והא תני מונה הוא לעצמו אל תתמה כאן שבא לאחר שלשה ימים כאן שבא בתוך שלשה ימים כר׳ שמעון שאמר אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב מונה עמהן בא ממקום רחוק מונה לעצמו. והלכה במקום שיצא המת קודם שתחשך או מן עיר לעיר ולא נסתם הגולל אלא בלילה אותן שישנן בבית מונין משעה שנתעלם מהן אותן שעם המת מונים משעה שיסתם הגולל ואם ישנו לגדול הבית בבית אף אותן שעם המת סומכין על גדול הבית ומונים עמהם אבל ישנו לגדול הבית עם המת מונין אותן שבבית לעצמן ומונה גדול הבית ומי שיש עמו לעצמן. (שם כ) ותני רב אדא דמן קסרין לפני ר׳ יוחנן באת לו שמועה קרובה בשב׳ ולמוצאי שבת נעשת לו רחוקה נעשה כמי שלא שמע אלא במוצאי שבת ואינה נוהגת אלא יום אחד ואפילו שמועת אביו ואמו. (שם כג) ת״ר [אבל] שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו שנייה יוצא ואינו יושב שלישית יושב במקומו ואינו מדבר רביעית הרי הוא ככל אדם. (שם) ת״ר כל שלשים לנשואין מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליה שלשה רגלים ר׳ יהודה אומר רגל ראשון ושיני אסור שלישי מותר אין לו בנים נושא לאלתר מפני בטל פריה ורביה הניחה לו בנים קטנים נושא לאלתר מפני בטול פרנסן: (שם יז) ת״ר תקפוהו אבלים זה אחר זה הכביד שערו מקל בתער מכבס כסותו במים. אמר רב חסדא בתער אבל לא במספרים במים אבל לא בנתר ולא בחול. (כתובות ד) תנו רבנן אבל אסור לעשות סעודת נשואין וסעודת אירוסין כל שלשים אבל אם היה טיבחו טבוח ויינו מזוג ופתו אפויה ומת אביו של חתן או אמו של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן והכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ואחר כך קובר את המת ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך שבעת ימי אבילות ובאותן שבעת הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום במה דברים אמורים באביו של חתן ואמה של כלה. (מו״ק כב) על כל המתים כולן רצה חולץ רצה אינו חולץ על אביו ועל אמו חולץ. על כל המתים כולן מספר לאחר שלשים יום על אביו ועל אמו מגדל פרע עד שיגערו בו חביריו. על כל המתים כולן נכנס לבית המשתה לאחר שלשים יום על אביו ועל אמו לאחר שנים עשר חדש. אמר רבא בר רב הונא ולשמחת מריעות מותר לאלתר והא תני לשמחה שלשים ולמריעות שלשים. אל תתמה זה בארשייתא וזה בפירעון. על כל המתים כולן קורע טפח על אביו ועל אמו עד שיגלה את לבו. אמר ר׳ אבהו מה מקראה ויחזק דויד בבגד ויקרעם ואין אחיזה פחותה מטפח .(שם) על כל המתים כולן רצה מבדיל קמי שפה רצה אינו מבדיל על אביו ועל אמו מבדיל. ר׳ יהודה אומר כל קריעה שאינו מבדיל קמי שפה שלו אינו אלא קריעה של תפלה. על כל המתים כולן שולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שבעה כל שלשים על אביו ועל אמו שולל לאחר שלשים ואינו ממחא לעולם והאשה שוללשו לאלתר מפני כבודה. כשבא ראבי״

אמר ר׳ יוחנן על כל המתים כולן קורע [בין ביד בין] בכלי על אביו ועל אמו [ביד אמר ר׳ חייה בר אבא אמר ר׳ יוחנן על כל המתים קורע מבפנים על אביו ועל אמו] מבחוץ. אמר רב חסדא וכן לנשיא. מתיבי לא השוו לאביו ולאבי אלא לאיחוי [בלבד] מהוא או אפילו לנשיא לאו חוץ מנשיא. ת״ר על חכם חולץ מימין על אב ב״ד משמאל ועל נשיא מיכן ומכן. ת״ר חכם שמת בית מדרשו בטל אב בית דין שמת בית מדרשו שבעירו בטלין ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת ומשנין את מקומן היו יושבין בצפון יושבין בדרום בדרום יושבין בצפון. (שם כג) ת״ר כל שלשים יום לגיהוץ. אחד כלים חדשים אחד כלים ישנים יוצאין מתחת הכבש ר׳ אומר לא אמרו אלא כלים חדשים בלבד (שמחות פ״ז) ור׳ אלעזר בר׳ שמעון אומר לא אמרו אלא כלים חדשים לבנים בלבד ומותר בסנדא ובפסקייא ובאנפליא ובכובע של ראש ומותר להוליך כלים לגיהוץ בתוך שלשים. אביי יצא בבידרא דסרבלא כר׳. רבא יצא בחימוצתא רומייתא כר׳ אליעזר בר׳ שמעון (מו״ק כד) אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אבל שלא פרע ושלא פרם חייב מיתה. (שם) אמר רב אפרם בר פפא תני באבל גדולה אבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו ומעשה באחד ששמש מטתו בימי אבלו ומעשה ושטפו חזירים את גויתו. אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב בהגא אחי אמר שמואל פחז חובה נתר רשות סימן. פחז פריעת הראש והחזרת הקרע לאחריו וזקיפת המיטה. חובה נתר נעילת הסנדל תשמיש המטה ורחיצת ידים ורגלים בחמין רשות ורב אמר אף פריעת הראש רשות. ושמואל מה שנה נעילת הסנדל רשות שאין הכל נועלין מנעליהן אף פריעת הראש אין הכל עשויין לגלות ראשיהן. שמואל לטעמו דאמר שמואל כל קריעה שאינה בשעת חמום אינה קריעה וכל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה. (שם כו) ואילו קרעין שאין מתאחין על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו חכמה ועל הנשיא ועל אב בית דין ועל שמועות הרעות ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף ועל ערי יהודה ועל המקדש ועל ירושלים וקורע על המקדש ומוסיף על ירושלים וכולן רשאין לשוללן למוללן ללוקטן לעשותן כמן סולמות אבל לא לאחותן. אמר רב חסדא ובאיחוי אלקסנדרי. (שם) ת״ר תחלת קריעה טפח ותוספת שלש אצבעות דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה אומר תחלת קריעה שלוש אצבעות והוספת כל שהוא. תנייא נמי הכי ר׳ יוסי אומר תחלת קריעה טפח ותוספת כל שהוא. (שם) ועד היכן הוא קורע עד טבורו ויש אומרים עד לבו ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר. וקרעו לבבכם ואל בגדיכם הגיע לטיבורו מרחיק שלש אצבעות נתמלא מלפניו מחזירו לאחריו נתמלא מלמעלה הופכו מלמטה. והקורע מן למטה מן הצדדין לא יצא אלא שכהן גדול היה פורם מלמטה. (שם) ת״ר היוצא בבגד קרוע לפני המת הרי זה גוזל את המתים וגוזל את החיים. רבן שמעון בן גמליאל אומר האומר לחבירו השאילני חלוקך ואלך ואבקר את אבא שהוא חולה והלך ומצאו מת קורעו ומאחו וכשיבוא לביתו מחזיר לו חלוקו ונותן לו דמי חלוקו ואם לא הודיעו הרי זה לא

יגע בו. וקורע על חמיו ועל חמותו מפני כבוד אשתו. אמר רב ספא תני באבל גדולה. אבל אל יניח תינוק בתוך חיקו מפני שמביאו לידי שחוק ונמצא מתגנה על הבריות. (שם) ת״ר אבל כל שבעת ימים חייב בכסוי הראש ובכפיית המטה ואין מברין אותו אלא על מטות כפויות. (שם) ת״ר ההולך לבית האבל אם לבו גס בו יברוהו על מיטות כפויות ואם לאו יברוהו על מיטות זקופות. רבא מת לו מת נכנס לו אבא בר מארת דהוא אבא בר מניומי רבא זוקף אבא בר מארת כופה אמר כמה אין בו דעה בתלמידי חכמ׳ זה. ת״ר ההולך ממקום למקום אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יגלגל עמהם. ת״ר מאמתי [זוקפין] את המטות משיצא מפתח ביתו דברי ר׳ אליעזר ר׳ יהושע אומר משתסתם הגולל. מעשה כשמת רבן גמליאל הזקן וכיון שיצא מפתח ביתו אמר להם ר׳ אליעזר כפו ממותיכם וכיון שנסתם הגולל אמר להם ר׳ יהושע כפו מטותיכם אמרו לו כבר כפינום על פי זקן. (שם) ת״ר מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת מן המנחה ולמעלה. אמר רבא בר רב הונא אעפ״כ אינו יושב עליה עד שתחשך. ולמוצאי שבת אע״פ שאין לו אלא יום אחד חוזר וכופה דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר את קרבישיו והוא נופל מאליו. מהו דרגש אמר עולא ערשא דגדא. (שם) ת״ר מכבדין ומרבצין בבית האבל ומדיחין קערות כוסות וצלוחיות בבית האבל ואין מביאין לא את המגמר ולא את הבשמים לבית האבל. והא תני בר קפרא אין מברכין על המגמר ועל הבשמים של בית האבל ברכה אין מברכין אבל להביא מביאין אל תתמה כן בבית האבל כן בבית המנחמים.

אמר עולא הספד על לב שכתוב על שדים סופדים מיפוח ביד קילוס ברגל. ת״ר המקלים לא יקלים לא במנעל ולא בסנדל מפני הסכנה. אמר ר׳ יוחנן אבל כיון שניענע בראשו שוב אין המנחמים רשאין לישב אצלו. ואמר ר׳ יוחנן הכל חייבין לעמוד מפני נשיא חוץ מן אבל וחולה. ואמר ר׳ יוחנן לכל אומ׳ להן שבו חוץ מאבל וחולה.

(שם) אמר רב יהודה אמר רב אבל יום ראשון אסור לוכל משלו שאמר לו המקום ליחזקאל ולחם אנשים לא תאכל. רבא ורב יוסף מחליפין זה לזה. (שם טו) אבל אסור בנעילת הסנדל שאמר לו המקום ליחזקאל ונעלך תשים ברגלך וחייב בעטיפת הראש דכת׳ ולא תעטה על שפם. (שם כא) ואלו דברים שאבל אסור בהן. אסור במלאכה. ברחיצה. ובסיכה בנעילת הסנדל. ובתשמיש המטה. ולקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במדרש ובהלכות ובהגדות. ואם היו רבים צריכין לו אינו נמנע. ומעשה ומת בנו של ר׳ יוסי בציפורין ונכנס לבית המדרש וישב ודרש כל היום (ובתו של רבי בבית שערים ונכנס לבית המדרש וישב ודרש כל היום). (שם) ת״ר אבל שלשה ימים הראשונים אסור בעשיית מלאכה מיכן והילך עושה בצנעה בתוך ביתו ואשה טווה פלך בתוך ביתה וזה וזה לכדי חייהן. ת״ר אבל שלשה ימים הראשונים אינו הולך לבית האבל מכאן והילך הולך ואינו יושב במקום המתנחמים. (שם) ת״ר אבל שלשה ימים הראשונ׳

אסור בשאילת שלום משלשה ועד (עשרה) [שבעה] משיב אבל לא שואל מכן והילך שואל ומשיב כדרכו. (שבת קנב) אמר ר' יהודה מת שאין לו מנחמים באים עשרה בני אדם ויושבין במקומו. ומעשה באחד שהיה בשכנותו של ר' יהודה שמת ולא היו לו מנחמים וכל יום היה מכנים ר' יהודה עשרה ויושב במקומו נראה לו בחלומו תנוח דעתך שהינחתה דעתי. (מו"ק יז) ת"ר כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפרנים דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר. וכל שלשים יום אסור בתספורת אחד ראשו ואחד זקנו אחד כל שיער שיש בו והאישה מותרת בנטילת שיער לאחר שבעה וכשם שאמרו אסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרנים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה. אמר רב יהודה אמר רב זוג בא מחמתן לפני רבי ובקשו ממנו צפרנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפם היה מתיר להם ושמואל אמר אף בקשו ממנו שפם והתיר להם (שם כ) כל האמור בתורת כהגים [שהכהן] מטמא להם מתאבל עלידם אבל. ואילו הם אביו ואמו בנו ובתו ואחיו ואחותו בתולה מאביו. ואשתו. הוסיפו עליהן חכמים אחיו ואחותו מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו אחד כהן ואחד ישראל מתאבל עליהן וכשם עליהם כך מתאבל על שניים. דברי ר' עקיבה ר' שמעון בן אליעזר אומר אינו מתאבל אלא על אבי אביו ועל בן בנו. וחכמים אומרים כל המתאבל עליו מתאבל עמו חכמין היינו תנא קמא והוא שישנן עמו בבית והלכה כר' שמעון בן אליעזר שאמר אינו מתאבל אלא על אבי אביו ועל בן בנו והלכה כחכמים שאמרו והוא שישנו עמו בבית אבל ישנן בחוץ אינו נוהג דאמר ליה רב לחייה בריה בפניו נהוג אבילות שלא בפניו על תנהוג. והלכה אפילו מת ביום טוב (הראשון) [שני] של ראש השנה מותר להתעסק בו בכל צרכיו בין צרכיו שלו בין צרכי קבר. (ביצה ו) דאמר רבא מת ביום טוב הראשון מתעסקין בו עממין בשיני מתעסקין בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה. (שם) מת אחיו ואמרו לו אחיו מת וכסבור ראובן הוא וקרע ונמצא שמעון הרי זה יצא ידי קריעה. (מו"ק כה) כשמת רב ספרא לא קרעו עליו חכמים אמרו לא למדנו ממנו אמר להם אביי מי תנייא הרב שמת חכם [שמת] תנייא ועוד שמועותיו בפינו בבית המדרש כסבורין מה שהיה כבר היה אמר להם אביי תנייא חכם כל זמן שעסוקין בהספד כסבורין לקרוע לאלתר אמר להם אביי תנייא חכם כבודו בהספידו וחכם כבודו במטה ראשונה וכבודו דרך פתחים. כסבורין כשמת רב חסדא להניח ספר על מטתו אמר להם רב יצחק ברי' דבר של רבו לא רצה נעשה בו כסבורין שלא לשלול קרעם אמר להם ר' יצחק בר (אמי) [אבדימי] תניא חכם כיון שהחזיר פניו מאחורי המטה שולל. (שם כ) אמימר מת בן בנו וקרע עליו בא בנו וקרע בפניו נזכר שמיושב קרע ועמד וקרע.

(שם כז) אמר רב יהודה כל המתקשד יותר מדיי על מת אחר הוא בוכה. ת"ר אל תבכו למת ואל תנודו לו אל תבכו למת יותר מדיי ואל תנודו לו יותר מכשיעור. הא כיצד שלשה לבכי ושבעה להספד מכן והילך אמר הקב"ה אין אתם

רחמנים עליו יותר ממני. מתו הין משמרו לאו והא תני המשמר את המת פטור מקרית שמע ומן התפילה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. ואם היו שנים זה משמר וזה קורא וזה קורא וזה משמר וזה קורא. בן עזאי אומר היה מוליכו בקרון או בספינה מניחו בזוית זו וקורא קרית שמע ומתפלל בזוית אחרת ואמר רבינא חיישינא לעכברין. יש ביניהן מתו אע"פ שאינו משמרו משמרו אע"פ שאינו מתו מתו ומשמרו הין מהלך לבית הקברות לאו. והא תני לא יהלך אדם לבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו ואם עשה כן עובר משום לועג לרש חרף עשיהו אומר שם חוץ לארבע אמות מותר כן אפילו חוץ לארבע אמות אסור. אמר רב יהודה אמר רב הרואה מת ואינו מלויהו עובר משום לועג לרש ואם הלוהו מה שכרו אמר רב אסי אמר ר' יוחנן עליו הכתוב אומר מלוה ה' חונן דל. (שם כט) אמר ר' לוי הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנאמ' ואתה תבוא אל אבותיך בשלום והנפטר מחבירו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום. שנאמר ויאמר יתרו למשה לך לשלום. (שמחות פ"א) ת"ר הגוסס הרי הוא כחי לכל דבר אין קושרין את לחיו ואין פוקקין את נקביו ואין מניחין כלי מתכות ודבר המיקר על טיבורו עד שימות שנאמר עד אשר לא ירתק חבל הכסף. אין סכין ואין מדיחין אותו ואין מטילין אותו על החול ולא גבי המלח עד שעה שימות ואין מאמצין את עיניו והנוגע בו הרי זה שופך דמים למה הוא דומה לנר מתפתיף שכיון שנגע בו אדם כיבהו. (שם) אין שואלין שלום זה את זה בתוך העיר במה דברי' אמורי' בכפר קטן אבל בעיר גדולה מותר. המחותך והמסורס והנפלים ובן שמונה חי ובן שמונה מת ובן תשעה מת אין מתעסקין בו עמהן לכל דבר. (שם פ"ב) המאבד את עצמו בדעת אין מתעסקין עמו לכל דבר אין קורעין ולא חולצין ולא מספדין עליו אבל עומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים מפני שהוא כבוד לחיים כללו של דבר כל שהוא כבוד החיים הרבים מתעסקין בו. וכל שאינו כבוד לחיים אין הרבים מתעסקין בו ואי זה הוא הרבים מתעסקין. המאבד את עצמו בדעת לא שעלה לראש הגג ונפל ומת אלא שאמר ראו שאני עולה לראש הגג ונופל ומת וראו אותו שעלה לראש הגג ונפל ומת. זה הוא בחזקת שהאביד את עצמו בדעת אבל אם ראו אותו חנוק ותלוי באילן הרוג ומושלך על גבי סיפו זה הוא שהאביד את עצמו שלא בדעת וכל המאבד את עצמו שלא בדעת אין מונעין ממנו כל דבר. (שם) כל הפורשין מדרכי ציבור אין מתעסקין עמהן לכל דבר אחיהם וקרוביהם לובשים לבנים ומתעטפי' לבנים ואוכלין ושותין ושמחים מפני שאבדו שונאין של הקב"ה ועליהן הכתוב אומר הלא משנאיך ה' אשנא וגו' תכלית שנאה שנאתים. (שם וסנהדרין) הרוגי מלכות אין מונעין מהם כל דבר ומאמתי מתחילין למנות להן משנתיאשו מלשאול אבל לא מלגנוב ביוצא בו מי שנפל לים מי שטבע בנהר מי שאכלתו חיה אין מונעין ממנו כל דבר.

מאמתי מתחילין למנות משנתייאשו מלבקש מצאוהו איברים איברים אין מונין עד שימצא ראשו ורובו ר' יהודה אומר השזרה והגולגולת הן רובו. (אהלות פ"א)

מאתים וארבעים אברים שבאדם שלשים בפרסת הרגל ששה בכל אצבע עשרה בקורסול שנים בשוק חמשה בארכובה אחד בירך שלשה בקטלת ואחד עשרה צלעות שלשים בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים בקנה שנים במרפק ואחד בזרוע וארבעה בכתף מאה ואחד מזה ומאה ואחד מזה שמונה עשרה חוליות בשדרה תשעה בראש שמונה בצואר ששה במפתחי הלב וחמשה בנקבין כל אחד ואחד מטמא במגע במשא ובאהל אימתי בזמן שיש עליהן בשר כראוי אין עליהן בשר כראוי מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל.

יח הילכות מועד

(מ"ק ב) משקין בית השלחין במועד ובשביעית בין ממעיין שיצא כתחלה ובין ממעיין שאינו יוצא כתחלה מאי משמע שזה בית השלחין לשון צימאה שכתוב ואתה עיף ויגע ומתרגמין משלחי ולאי. (שם ד) ת"ר הפסיקין ובריכות שנתמלאו מערב יום טוב אסור להשקות מהן בחולו שלמועד ואם היתה אמת המים עוברת ביניהן מותר אמר רב פפא והוא שרובה של אותה שדה שותה מאותה המים רב אשי אמר אע"פ שאין רובה של אותה שדה שותה מאותה אמת המים כיון שהיא מושכת בא לומר אם אינה שותה ליום אחד תשתה לשנים שלשה ימים. (שם ה) ת"ר יוצאין לקווץ את הדרכים ולתקן האיסרטיות ולתקן את הרחובות ולמוד את המקוות וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה מרגילין לתוכו ארבעים סאה ומניין שאם לא יצאו ועשו כל אילו הדמים שנשפכו שם מעלה עליהם הכתוב כאילו הם שפכום ת"ל והיה עליך דמים זו לכתחלה הוא שונה מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת צרכי רבים אלא כל צורכי הרבים להביא מי לא להביא חסירה כך משמיענו דלאו. (שם ח) אין נושאין נשים במועד לא בתולו' ולא אלמנו' ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר הוא את גרושתו ועושה תכשיטיה במועד (שם יח) תני דבי שמואל אין משאין נשים במועד ומארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ואין מיבמין מפני ששמחה לו אבל מחזיר הוא גרושתו מותר מפני שאין שמחה לו ואין תחלה היא לו. (שם י) ההדיוט תופר כדרכו כיצד הדיוט אמרי תבי ר' ינאי כל שאינו יכול להוציא מלא מחט בבת אחת ר' יוסי בן חנינא אומר כל שאינו יכול לכוין אימרא בחפת חלוקו. והאומן מכלב מהוא מכלב ר' יוחנן אמר מספיע רבא בר שמואל אמר כלבתא. (שם) דרש רב חמא נוקרין את הרחים בחולו שלמועד ומשם רבינו אמרו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו מותר ליטול ציפרניו בחולו של מועד אבל חמור של רחים לאו. רב יהודה התיר ליטול ציפורני' של חמור של רחים ולבנות רחים ולבנות אמת ריחים ולבנות איבום. רבא התיר לכבס טלית מה טעם מעשה הדיוט הוא. (שם) ואמר רבא מי שפתח מים בשדהו על דעת דגים מותר על דעת שדה אסור. כיצד פתח שני פתחים אחד מלמעלה ואחד מלמטה על דעת דגים פתח אחד על דעת שדה

ואמר רבא מי שנטל מן דקל על דעת בהמה מותר על דעת דקל אסור כיצד נטל כולו מצד אחד על דעת בהמה מכאן ומכן על דעת דקל. ואמר רבא מי שזיכה זכיוא על דעת עצים מותר על דעת שדה אסור כיצד נטל גדולים והניח קטנים על דעת עצים נטל גדול וקטן על דעת שדה. (שם) ואמר רבא תוהלני לבוצרין מותר לכבשן אסור רב פפא אמר כיון שמתליען כפרגמטיא האובד דומה ומותר ואמר רבא כל שהוא אסור. אמר ר' יוסי ביר' אבון ובדבר האבד מותר. רבינא אמר היה נושא מעות בבני אקרא דשנואתא בא לפני רב אשי אמר לו מהו שאלך היום עליהם אמר לו כיון שהיום תמצאם ובשאר ימים לא תמצאם כפרגמטיא האבד ומותר. תניא כזו אצל עבודה זרה הולכין לאיד של גוים ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בארכיים מפני שהוא כמציל מידם. רב התיר לו לרב חייה בראשי לעשות מצודות בחולו של מועד מה טעם מעשה הדיוט הוא אבל אין לו אסור מה טעם מעשה אומן הוא. ועושים מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן ושפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגלה ביד וברגל אבל לא במלחצים עכשיו במעגילה אמותה מותר ביד וברגל צריך לומר כך הוא אומר שפין את הסדקין ומעגילין אותן בעץ המעגילח ביד וברגל אבל לא במלחצים. הציר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד ובלבד שלא יכוין את מלאכתו במועד אמר רבינא כמי נתקין קיבואות דלתות בחולו שלמועד כמי כר' יוסי. וכבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן אמר לו כיון שמתחלה על דעת אכילה הביאום כפרגמטייא האבד דומה ומותר. ויש אומרים התיר להם רבא לצד ולהביא ולמלוח. אמר לו אביי והלא שנינו כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן אמר לו אף אילו נאכלין על גב אצצא כזו של שמואל שעושין לו ששים מני כבשין ואוכל. (שם יב) ת"ר מקביל קיבולת במועד לעשותה אחר המועד ובלבד שלא ישקול ולא ימדוד ולא ימנה כדרך שהוא עושה בחול.

(שם) ת"ר אין מרביעין בהמה בחולו שלמועד ר' יהודה אומר חמורה שתבעה מרביעין עליה בשביל שלא תצטנן ושאר כל הבהמות מכניסין אותן לבקרות. בקשו מרב נחמן בר יצחק מהו לזכות חביות של שיכר בחולו שלמועד אמר להם סיני אמר הלכה כר' יוסי אמור שאמר ר' יוסי ביין בשכר כלום אמר יין טעמו מהו מפני שרב הפסידו אף שיכר יש בו הפסד. (שם) אמר ר' חמא בר גורייא אמר רב הילכות מועד כהלכות כותים למה אמר רב דניאל בר רב קטינא לומר שעקורותיהן אין למידות זו מזו דאמר שמואל זופתין קיתון ואין זופתין חבית. ת"ר טוחנין ריחים קמח במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם טחן והותיר מותר. קוצצין עצים במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם קצץ והותיר מותר. רב יהידה התיר לתלוש פשתן ולתלוש כשות ולעקור שומשמין. אמר לו אביי לרב יוסף הנח פשתן ראוי לחסיפה כשות ראוי לשכר אלא שומשמין למה הן ראוין אמר לו ראוי שמנן לסוך במועד ועצים שלהן לתנור. (שם) ר' יינאי היה לו

פרדס שהגיע בחולו שלמועד בצרו לשנה הבאה שיהו הכל פרדסותיהן לחולו שלמועד הבקיר ר׳ ינאי פרדסו אותה שנה. מכנים אדם פירותיו מפני הגנבין ושולה פשתנו מן המשרה בשביל שלא תאבד תני ובשביל שיכניסם בצנעה לתוך ביתו. (שם) רב יוסף היה לו מרישים והכניסם ביום אמר לו אביי והא תני ובלבד שיכניסם בצנעה לתוך ביתו אמר לו צנעה של אילו יום הוא כיון שבלילה מבקשים בני אדם הרבה ומבקשין אבוקות של אור נעשה בפרהסייא יותר מביום. ושולה פשתנו מן המשרה בשביל שלא ייאבד ובלבד שלא יכוין את מלאכתו למועד וכולם אם כיונו מלאכתם למועד יאבידו. (שם יג) ואין לוקחין בתים ואבנים ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל ואין מפנים מבית לבית אבל מפנה הוא לחצירו והא כבר אמרתה בתחלה שאין מפנים אמר אביי סופה באנו לבית שבחצר. ואין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להן מפנן לחצר אחרת. מוכרי פירות כסות וכלים מוכרן בצנעה לצורך המועד. הציידין והרשושות והגרוסות עושין בצנעה לצורך המועד ר׳ יוסי אומר הן החמירו על עצמן. נתבקשה להם הן החמירו על עצמן שלא (היו) [עשו] כל עיקר או שמא שהיו עושין בצינעה בוא ושמ׳ מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצינעה ר׳ יוסי אומר תגרי טבריה הן החמירו על עצמן שלא מוכרין כל עיקר. צדי חיה עופות ודגים צדין בצינעה לצורך המועד ר׳ יוסי אומר צדי עכו הן החמירו על עצמן שלא היו צדין כל עיקר. רשושי חליקא טרגוס וטיסני רוששין בצינעה לצורך המועד. ר׳ יוסי אומר רשושי צפרין הן החמירו על עצמן שלא היו רוששין כל עיקר. (שם) רב יהודה התיד להן לאותן רוכלות לילך ולמכור בשוק כדרכן. איתיבה רב כהנא לרב יהודה חנות הפתוחה לאסטיו פותח ונועל כדרכו והפתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת. וערב יום טוב האחרון מוציא ומע(ש)[טו]ר את השוק בפירות בשביל כבוד יום טוב האחרון. [מפני כבוד יו״ט האחרון אין שלא מפני יו״ט לא] אל תתמה כן בפירות כן בתבלין. (שם יב) מר זוטרא בריה דרב בנו לו חצר בחולו שלמועד מקבלי קיבולת נזדמנו לו רבא ורב ספרא ורב הונא בר חיננא ולא נכנסו לתוכה ויש אומרים אף הוא עצמו לא נכנס לתוכה והלא אמר שמואל מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר. אדם חשוב שונה. ויש אומרים סייע בתבן עמהם. רב חמא התיר להם לאבזנגרי של בית ראש גולה לעשות להם מלאכה בחולו של מועד אמר כיון שאין נוטלין שכר חשב הוא שמחשבין מותר. (שם יג) ואילו מכבסין במועד הבא ממדינת הים ומבית השבויה היוצא מבית האסורים והמנודה שהתירו לו חכמים ומי שנשאל לחכם והיתר. (שם ד) מטפחות ידים מטפחות ספרים מטפחות מרחץ הזבין והזבות והנדות והיולדות וכל העלים מטומאה לטהרה הרי אילו מותרין ושאר כל אדם אסורין. אמר ר׳ יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד. ת״ר ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי עצור אף ששת ימים עצורין או מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששת ימים עצור בכל מלאכה ת״ל

חשביעי שביעי עצור בכל מלאכה אבל ששת ימים לאו. הא כיצד לא מסרך הכתוב אלא לחכמים לידע אי זה יום אסור ואי זה יום מותר אי זו מלאכה אסור ואי זו מלאכה מותרת. מלאכה שצריכה ליום טוב מותרת מלאכה שאינה צריכה ליום טוב אסורה ואם יש בה הפסד כגון (שם יב) קצירת שעורים שאם לא יקצוד מפסידות מותר לקוצרן אבל חיטין לאו ואם אין לא מה יאכל אפי׳ חטין לאו. אמר רב הונא ואם היתה שדה ממונגת מותר. (שם ו) שנינו כזו כשאמר אסור להשקותן במועד לא אמר אלא בזרעים שלא שתו מלפני המועד אבל זרעים ששתו מלפני המועד מותר להשקותן במועד ואם הייתה שדה מוסוננת מותר. ואין משקין שדה גרד במועד. וחכמים מתירין בזה ובזה. אמר רבינא שמענו מזו שהדביק זה מותר לרבצו בחולו של מועד ומקרין את הפירצה במועד. (שם ז) כיצד מקרין רב יוסף אמר בהוצא ודפנא.

ביום טוב ראשון של פסח קורין בפרשת השכם בבקר מן והיה היום הזה לכם לזכרון עד מארץ מצרים על צבאותם. ומפטיר בפרש׳ פינחס מן ובחדש הראשון עד עלת התמיד יעשה ונסכו. ומפטיר ביהושע ויאמר יהושע להעם התקדשו עד שמעו בכל הא׳. יום שני שור או כשב עד וידבר משה את מועדי ה׳ ומפטירין בתורה כאתמול ומפטיר במלכים מן בן שמונה שנים יאשיהו עד ואחריו לא קם כמוהו. יום ג׳ קדש לי עד ויהי בש׳. יום ד׳ אם כסף תלוה. עד לא תבשל גדי. יום ה׳ פסול לך עד לא תבשל גדי. יום ו׳ וידבר ה׳ אל משה במדבר סיני עד ולגר. ובאילו ד׳ ימים שלחולו שלמועד מוציאין בכל יום שני ספרים אחד קורין בו בעיניינו שליום ג׳ בני אדם ואחד מפטירין בו מן והקרבתם אשה הפסח עד סוף עניין. יום ז׳ שהוא יום טוב אחרון קורין ויהי בשלח עד כי אני ה׳ רופאך. ומפטירין ובחודש הראשון עד סוף עיניין ומפטיר בשמואל מן ותהי עוד המלחמה עד על שמו׳ מאות. יום ב׳ שהוא יום ח׳ קורין מן כל הבכור אשר יולד. עד איש כמתנת ידו ומפטיר בתורה כאתמול. ומפטירין בישעיה. מן עוד היום עד כי גדול בקר׳ קדוש. וסימן שלהן משוך תורא. קדש בכספא. פסול מדברא שלח בוכרא וכשיהיה שבת בחולו שלמועד בין בניסן בין בתשרי קורא מן ראה אתה אומר אלי עד לא תאכל גדי. ומפטירין בתורה מן והקרבתם ומפטיר בנביא ביחזקאל. מן היתה עלי עד סוף ענין. ובתשרי מפטירין ביחזקאל ביום בוא גוג.

ביום טוב ראשון של עצרת קורין בחדש השלישי עד סוף ענין ומפטיר מן ביום הבכורים עד סוף פרשה ומפטיר ביחזקאל ויהי בשלשים עד ברוך כבוד ה׳. יום ב׳ מן כל הבכור עד סוף עינין ומפטירין בתורה כאתמול ומפטיר בנביא בחבקוק וה׳ בהיכל קדשו עד למנצח בנגינתי. בשבעה עשר בתמוז ובשער תעניות בבקר ובמנחה קורין ויחל משה עד וינחם כהן לוי וישראל מן ויאמר ה׳ אל משה פסול לך עד אשר אני עושה עמך. ובשבת שקודם תשעה באב קורין בבקר כי תוליד בנים ובמנחה ויחל משה ויש שמפטירין בנביא בתשעה באב עצמו אסוף אסיפם. בראש השנה יום ראשון וה׳ פקד את שרה עד ויהי אחרי. ומפטירין

בישראל ויהי איש אחד. יום שני מן ויהי אחרי עד סוף פרשה. ומפטירין בירמיה כה אמר מצא חן. ביום הכיפורים קורין בבקר וידבר ה' אחרי מות ומפטיר ובעשור לחדש השני ומפטירין בישעיה ואמר סולו עד כי פי ה'. במנחה כמעשה ארץ מצרים ומשעתם עד קדשים ומפטירין בנביא ועלו מושיעים. בסוכה קורין יום ראשון שור או כשב עד וידבר משה ומפטירין בתורה ובחמשה עשר. ומפטירין בנביא הנה יום בא עד סוף נבואתו. יום ב' נקורין בתורהו ומפטירין בתורה כאתמל ומפטירין במלכים ותשלם כל המלאכה. יום ג' חולו שלמועד קורא כהן וביום השיני. לוי וביום השלישי. ישרא' וביום השלישי כלוי. רביעי חוזר וקורא וביום השיני ככהן. יום ד' קורא כהן וביום השלישי לוי וביום הרביעי ישראל וביום הרביעי כלוי. רביעי חוזר וקורא וביום השלישי. יום ה' קורא כהן וביום הרביעי לוי וביום החמישי ישראל וביום החמישי וששי ושביעי כסדר היום. יום טוב שמיני קורא כל הבכור ומפטירין בתורה ביום השמיני עד תסכה ומפטירין במלכים ויהי ככלות שלמה. יום תשיעי וזאת הברכה ומפטירין בתורה וביום השמיני ומפטיר במלכים ויעמד שלמה ויש שמפטירין ביהושע ויהי אחרי מות. וכך אמר מר רבי יהודאי ראש ישיבה יום ששי שהוא יום טוב שנבקש לקרות וביום השביעי אנו מדחין אותו וקורין וביום השמיני. אביי אמר שיני נדחה. ורבא אמר שביעי נדחה. והלכה כרבא שהרי נדחה שביעי שכל יום אנו קורין שיני בשלישי. שלישי ברביעי. רביעי בחמישה חמישי בששי. ששי בשביעי. שביעי בשמיני אין קורין שהרי נדחה לכתחילה התקין אמימר בנהרדעא שמדלגין דילוג שביום שביעי שהוא יום ערבה מעלין בו וביום הששי.

בחנוכה בנשיאים יום ראשון קורא כהן כה תברכו עד ויאמר ה' של פרש' וקורא לוי ויאמר ה' עד ויהי המקריב וקורא ישראל ויהי המקריב. יום שני קורא כהן ביום השיני. ביום השלישי. יום ג' וביום השלישי וביום הרביעי. יום ד' וביום הרביעי וביום החמישי. יום ה' וביום החמישי וביום הששי. יום ו' וביום הששי וביום השביעי. יום ז' וביום השביעי וביום השמיני. יום ח' ביום השמיני עד וידבר אליו דמנורה ובחנוכה אין מדלגין ואין מדלגין אלא בפרי החג. וכשיהיה ראש חדש שבת שחל להיות בחול מביאין שתי תורות וקורין של שבת בראש חודש ואחרון קורא בחנוכה. וכשיהיה ראש חודש בשבת מוציאין שלוש תורות אחד קורין בעניינו של יום ומפטירין בזכריה רני ושמחי. וכשיהיו שתי שבתות בחנוכה מוציאין בכל שבת ב' תורות אחד בעניינו שליום ואחד שלחנוכה. ושבת ראשונה מפטירין רני ושמחי. שניה ויעש חירם את הכיורות. וכשיהיה ראש חודש בשבת מוציאין ב' תורות אחד בעניינו שליום קורין בו שבעה ואחד שלראש חודש קורין מן וביום השביעי עד סוף עניין שלראש חודש ומפטירין בישעיה כה אמר ה' השמים כסאי עד והיה מדי חודש. ובזמן שראש חודש אדר סימך הוה לניסן בערב שבת מקרים וקורא פרשת שקלים משבת שעברה מעשרים וחמשה בשבט. ובשבת שהיא שנים באדר מפסיקין ובתשעה באדר קורין זכור. ובשבת חמישי שהיא עשרים

ושלשה קורין פרה אדומה. ובשבת ששית שהיא ראש חודש ניסן מביאין שלוש תורות וקורין אחד בעינינו שליום ואחד שלראש חודש ואחד החודש הזה לכם. ומפטירין כל עם הארץ. וכשיהיה ראש חודש אדר בשבת קורין בפרשת שקלים ובשבת שנייה שהיא שמונה קורין זכור. ובשבת שלישית שהיא חמשה עשר מפסיק ובשבת רביעי שהיא עשרים ושנים קורין פרה ובשבת חמישי שהיא עשרים ותשעה באדר קורין החודש הזה. וכשיהא ראש חודש אדר סמך לניסן בשבת מוציאין שלש תורות אחד שלפרשה ואחד שלראש חודש ואחד מן וידבר דכי תשא עד סוף ענין ומפטירין במלכים בן שבע שנים יואש ושבת שניה שהיא באדר שתי תורות אחד שלפרשה ואחד קורין זכור עד סוף עניין ומפטירין בנביא כה אמר פקדתי שבת ד' מוציאין שתי תורות אחד שלפרשה ואחד וידבר דפרה. ומפטירין בנביא בן אדם יושבים על אדמתם. שבת חמישי מוציאין ב' תורות [אחד של פרשה] ואחד של החודש ומפטירין בנביא כל עם הארץ. וכשיהא חודש אדר בשיני בשבת מקדימין וקורין בשבת שהיא עשרים ושמונה בשבט פרשת שקלים ובשבת שניה שהיא ששה באדר מפסיקין. ובשבת שלישית שהיא שלשה עשר קורין זכור. שבת רביעית שהיא עשרים קורין פרה. שבת חמישי שהוא עשרים ושבע קורין החודש וכשיהיה ברביעי בשבת מקדימין וקורין בשבת שהיא עשרים ושבעה בשבט פרש'(ת) שקלים ושבת שנייה שהיא ארבעה באדר מפסיקין ושבת שלישי שהיא אחד עשר קורין זכור. ושבת רביעית שהיא שמונה עשרה קורין פרה אדומה. ושבת חמישי שהיא עשרים וחמשה קורין החודש. ואילו ימים שיהיה בהם ראש חודש הסמך לניסן שבת ושיני בשבת ורביעי בשבת וששי בשבת זבדו סימן. ואילו ימים שמפסיקין בהן כשיהא בשבת מפסיקין בטו זטו סימן. כשיהיה בשיני מפסיקין בששה באדר בו סימן. כשיהיה ברביעי מפסיקין בארבעה באדר דד סימן. כשיהיה בערב שבת מפסיקין בב' באדר ובששה עשר באדר ובי״ו סימן. וכשיהא פרשת שקלים בפרשת ואתה תצוה קורין ששה מן ואתה תצוה עד ועשית כיור נחושת ואחד מפטיר חוזר וקורא מן וידבר דכי תשא עד סוף עניין.

בפורים יום ראשון לבדו קורא מן ויבוא עמלק עד וישמע. ואע"פ שתשעה פסוקין הן לא יקרא יתר שכך אמר מור רב יהודאי ראש ישיבה שאם קורא קודם ויבא עמלק יקרא ואם לא קראו קודם ויבוא עמלק יקראו הללו שבעה פסוקין ולא ידלגו. בראש חודש קורא כהן וידבר וצו ואמרת אליהם. לוי חוזר וקורא מן ואמרת ואת הכבש האחד ועשירית האיפה וקורא ישראל מן עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם. רביעי קורא מן ובראשי עד סוף עניין.

ביום הכיפורים קורין ששה ביום טוב חמשה בראש חודש ובחולו שלמועד ארבעה במנחה שלשבת ובשיני ובחמישי ובחנוכה ובפורים ובתעניות קורין שלשה.

לעולם פרשת צו קודם הפסח ופרשת וידבר ראש הספר קודם עצרת ותשעה באב קודם פרשת ואתחנן. ופרשת אתם נצבים קודם ראש השנה. וסימן פקידו ופסחו מנו ועצרו צומו וצלו קומו ותקעו. לעולם ראש חודש אדר סמוך לניסן הוא

ערב הפסח והפסח הוא ערב העצרת והעצרת הוא ערב ראש השנה. לא בד״ו פסח לא גה״ז עצרת לא אד״ו ראש השנה וסוכה. לא אג״ו יום הכיפורים לא זב״ד פורים.

יט הילכות שחיטה

(חולין ט) אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הילכות שחיטה אסור לוכל משחיטתו. ואי זו היא הילכות שחיטה שהייה. דרסה. חלדה. הגרמה. ועיקור. (שם לב) שהיה כיצד כגון שהתחיל בשחיטה ובא אונס ואנסו והעלה ידו מצואר בהמה או שהבעיתו ונפלה הסכין מידו או שנפל׳ סודר על פניו או שבאת צירעה וישבה על פניו או שנפלה סכין מידו ונטלה או שעמדה סכין או שיגע ובא חבירו ושחט אם שהא ושחט כשיעור שחיטת בהמה אחת דקה לדקה וגסה לגסה ואחר כך גמר שחיטתו אסור לוכל מאותה בהמה. ואם לא שהה כשיעור זה כשרה וכמה תהא שיעור שחיטת בהמה אחרת כך אמר רב יוסי בריה דרב ספרא ששמע מחכמין כדי שתהא בהמה עומדת כנגדו ומרביעה דקה לדקה וגסה לגסה. כשיעור זה אסורה פחות מכאן כשרה. ואומרי׳ במערבא משם ר׳ יוסי בן חנינה שיעור הזה כדי שיגביהנה וירביצנה לבהמה ושוחט לאלתר דקה לדקה וגסה לגסה ועוף לעוף. ואם שהא שתים שלשה פעמים בבהמה אחת מצטרפין שהיות זה לזה. ומי ששהא במיעוט סימנין בין בתחלה בין בסוף אסור שכל ספק איסור להחמיר ואם שור שוחט אם שוהא כשיעור לשחוט שור ואם שוחט בהמה כשיעור בהמה שאמרנו. (שם ל) וסכין ששוחט בה כששוחט בה שור צריכה סכין להיות כשיעור שני צוורי בהמה אם דקה אם גסה. שכששוחט בה אע״פ שהביא ולא הוליך או הוליך ולא הביא כשרה. דאמר ר׳ זירא מלאו צואר חוץ לצואר. אחר שנעשו שתי צוארות וכן מלוא צואר חוץ לשני צוארין שנעשו שלוש צוארות במה דברים אמורים בזמן שהוליך ולא הביא אבל אם הוליך והביא אפילו בכל שהוא אפילו באיזמל שחיטתו כשירה. אמר רב מנשה ובאיזמל שאין לו קרנים.

דרסה כיצד כגון שהיה טבח עומד ושוחט בהמה וסכין של שחיטה היתה דקה הרבה וטבח היה גיבור ודחה ידו על הסכין וקודם שיוליך ויביא את הצואר נפסק צואר בהמה בפעם אחת כמי שחותך את הקישות או שהיתה בהמה רכה הרבה ונפסק צוארה קודם שילך ויביא לסכין או שהרביע בהמה לשוחטה (שם לא) ונפלה סכין על צואר בהמה ונשחט בכל אילו הווה דרסה ואסור לוכל מאותה בהמה.

(שם) חלדה כיצד כגון שהיה שוחט טבח ונכנס ראש סכין בין עור בהמה לסימנין או בין סימן לסימן או שיער או צמר על צואר בהמה ונכנס סכין מתחתם ושחט או מטלת שיש בה רבב או לבונה או סינדרום ודבקה אותה מטלת על צואר בהמה ונכנס סכין תחת אותה מטלת ושחט בכל אילו הוה חלדה. מאי תקנתה ישליך סכין על רוחבה ויוציאה מעט מעט ולא יגביה ידו מצואר הבהמ׳ ויבדוק סימנין שמא נפסקו ויחזור וישחוט מלמעלה למטה ומותר. ואם נמצאת גרעינית או צינירה בושט ידחים בפי

סכין למטה או למעל' וישחו' ויבדוק.סכין שמא נפגם' ואם נפגמ' נעשית.ספק בעור וספק בעצם ואסורה. (שם ל) ובמקום שנתחלדה סכין תחת סימן אינו צריך לומר שנפסקה מלמטה למעלה ששחיטתו פסולה אלא אפילו מלמעלה למטה שכדרך שחיטתו הוא עושה שחיטתו פסולה. וכמאחר שכדרך שחיט' הוא עושה למה שחיטתו פסול' שבשע' שלימדו הקב"ה למשה הילכות שחיטה ואמר לו כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה אמר לו כך שחוט לימדו כך שחוט ונבקש כאשר ציויתיך ואין.

(שם) הגרמה כיצד כגון שהיה שוחט בטבעת תחת חוטי הראש או שהתחיל שחיטה בחומרתא אחת והשלים בחוליא אחרת ועשאו כשיני המסר אם שיר כחוט אצל הראש כשירה. ואם לא שייר כל עיקר בכל אילו הוי הגרמה ואסור לוכל מאותה בהמה וטבח ששחט בהמה ימדוד ארבע אצבעות תחת טבעת הגדולה וישחוט. ומי ששחט למעלה מטבעת הגדולה יבדוק מטבעת גדולה אם נשתיר בחוט מטבעת גדולה כשר ואם לאו טריפה. והלכ' משיפוי בובע ולמטה כשירה משפוי כובע ולמעל טריפה. טעם אחר הגרמה כיצד כגון ששח' בטבע' גדולה דתניגן (שם יח) השוח' מתוך הטבעת ושייר בה מלוא החוט על פני כולה שחיטתו כשירה ר' יוסי ביר' יודה אומר מלא החוט על פני רובה. אמר רבא בר רב חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי ביר' יהודה. ואף ר' יוסי ביר' יודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה כולה. אבל שאר טבעות לאו וכך הוא אם שייר בה כחוט אצל הראש כשר ואם לא שייר בה כל עיקר טריפה. אמר רב ספי בשם רבא פגע בחוטי הראש טריפה שייר בחוטי הראש כשירה. והלכה פגע בחוטי טריפה שייר בחוטי כשירה כדרב נחמן הכשיר משפוי כובע ולמטה. אמר לו רב האנא בר רב קטינא לרב נחמן כמי אמר רבי לשמועתו לא כחכמים לא כר' יוסי ביר' יהודה. אמר לו אני שמועה ידע דאמר ר' חייה בר [' ' '] אמר ר' יוחנן שייר משפוי כובע ולמטה כשירה וזה הוא שייר בתומין.

(שם) עיקור כיצד כגון שהיה עומד טבח ושוחט בהמה וטבח היה גיבור ועם שהיה אחוז סימנין של בהמה נתעקרו סימניה ואפילו אחד מהן קודם שישחוט וטבח היה גבור וכבשה לבהמה בין מקום גבוה למקום נמוך והיקדת רגליה בארץ או במקום גבוה והכתה ראשה ועם שאוחז סימני בהמה נתעקרו סימניה קדם שישחוט ואפילו אחד מהן או קנה או ושט בכל אילו הוי עיקור ואסור לוכל מאותה בהמה. וטבח מהיכן ידע כשמתעקרין סימני בהמה יעיין בסימני בהמה אם רואה אותן שעשויין תחת הסכין כחוטי צמר ידע שעקורין סימני בהמה וטרפה. (שם ח) אמר רב יהודה אמר שמואל טבח צריך שיבדוק בסימנין אחר שחיטה. ואמרו חכמים טבח שידע הלכות שחיטה לאחר שישפך כל הדם של שחיטה צריך לבדוק קנה' וושט קודם שישבור צואר בהמה מה טעם שמא יש בהן פסול בקנה ובושט. ואם שכח ולא ברק לאחר ששחט קנה וושט אסור לוכל מאותה בהמה. (שם מו) שחט את הושט ואחר כך נשמטה הגרגר' כשירה. נשמטה הגרגר' ואחר כך נשחט הושט פסולה. (שם י) שחט את הוושט ואחר כך נמצאת גרגרת (פסולה) [שמוטה] ואינו ידוע אם קודם שחיטה

בשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק לאיסור. ובמקום ששחט ומצא סימנין עקורין ושחוטה ואינו ידוע אם קודם שחיטה נראה אם כששחט טבח תפס סימנין בידו ושחט טריפה שאין ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה נשמטו וכל ספק בשחיטה טריפה. ואם לא תפס בסימנין לא היו נשחטין וזהו שאמרנו אי אפשר לשחיטה שתיעשה שחיטה. ואמר רב נחמן עליה לא שנו אלא שלא תפס בסימנין ושחט אבל תפס בסימנין ושחט טריפה איפשר לשחיטה ולר׳ יוחנן שאמר יבוא ויקיף כיון שתפס בסימנין זה ושחט עיקור ואינו צריך להקיף וצריך טבח לילמד הילכות שחיטה ואחר כך יהא מותר לישראל לוכל מן הבשר ששוחט.

(שם ג) ומי ששחט ואינו ידוע אם למד הילכות שחיטה אם לאו בודקין אותו אם יודע הילכות שחיטה מותר לוכל משחיטתו ואם אינו ידוע אסור לוכל משחיטתו. וחרש שוטה וקטן אע״פ שיודעין הילכות שחיטה ומוחזקין ששוחטין יפה אין סומכין עליהן. כדתנן הכל שוחטין ושחיטתן כשירה חוץ מחרש שוטה וקטן וכו׳. ואם יודעין הילכות שחיטה ושוחטין ואחרים רואים אותו שחיטתן כשירה דתנינן וכולן ששחטו ואחרים רואים אותן שחיטתן כשירה ומי שאינו ידוע הילכות שחיטה ושוחט לפני מי שיודע או חרש שוטה וקטן שוחטין לפני מי שיודע ורואה שחיטה מתחלה ועד סוף מותר לוכל משחיטתו ואם לאו אסור כזו שאמר ר ב נחמן אמר רב ראה אחד ששוחט אם ראוהו מתחלה ועד סוף מותר לוכל ואם לאו אסור. והעמדנוה בשאינו למד הילכות שחיטה מה טעם שנאמר שמא מקצת שחיטה יפה שחט השאר שהא ודרס. ומי שאוכל בשר נבלה וטריפה בר מלקות הוא שכתב נבלה וטריפה לא יאכל לטומאה בה. ואם אוכל בצינעה וכסבור שאין אדם רואה אותו הקב״ה נפרע ממנו שכתב אני ה׳ אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד לשלם שכר. ומי ששוחט צריך לבדוק סכין בתחלה שמא יש בה פגימה ושחט בה ונטרפה. ואמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם. לבדיקה למה לה מקרא כיון שיש בה פגימה טריפה וצריכה בדיקה לחכם. אלא כך הוא אומר מניין להראות סכין לחכם מן התורה שנאמר ושחטתם בזה. והלא אמר ר׳ יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם. מקרא הסמכה בעולם. (שם יח) ואמר רב הונא טבח שלא הראה סכין לחכם מעבירין אותו. במערבא בודקין אותו בשמש. אמר רב בר רב קטינא אמר ר׳ שמעון בן לקיש שלוש פגימות הן פגימת עצם בפסח פגימת אוזן בבכור פגימת מום בקדשים. ורב חסדא אמר אף פגימת סכין. וכולן כדי פגימת מזבח. ופגימת מזבח כדי שתחגיר את הצפורן. ומניין שכל מה שתקנו חכמים כעין של תורה רב אויא אמר מן לא תסור. רב נחמן בר יצחק אמר שמואל שאל אביך ויגדך. וטבח שאמר איני מראה אלא לחכם שאבקש אין לו רשות לפי שאין מרבין מחלוק׳ שכך מצינו בשעה שאמר לו משה ליהוש׳ כי אתה תבוא את העם הזה אמר לו משה ליהושע זקינ׳ שבדור נהוג עמהם ולא תפליג עצמך מהם אמר לו הקב״ה ליהושע טול מקל והכם על קדקדן דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור. (חולין יח) וטבח ששחט ולא הראה סכין מעבירין אותו דאמר רב הונא טבח שלא הראה סכין מעבירין

אותו : רבא אמר מנדין אותו ומכריזין על בשרו שטריפה היא. ולא פליגין זו שנמצאת סכין יפה וזו שלא נמצאת סכינו יפה. רבינא אמר במקום שלא נמצאת סכינו יפה מסמסו בשעורה שאפילו גוים אין לוקחין ממנו.

(שם) מעשה בטבח אחד שלא הראה סכין לפני רבא בר רב הונא נידהו וסילקו והכריז על בשרו שהוא טריפה. נזדמנו מר זוטרא ורב אשי אמר להן יעיינו הכמים בדינו שאומר יש עליו טף. בדק רב אשי לסכינו ונמצאת יפה והכשירו. אמר לו מר זוטרא אין אתה חושש לזקן אמר לו אני שליחותו עשיתי. (שם יז) במערבא בודקין בשמש בנהרדעא בודקין לה במים. רב אחא בר יעקב בודק בחוט השערה. רב ששת בודק על ראש לשונו. בסורא אמרין בשר אוכלת בשר. רב פפא בודק על בשר ועל צפרנים ועל שתי רוחות אמר לו רבינא לרב אשי אמר לנו רב סמא בריה דרב משרשיא בשם רבא לא כך אומרים רבינא ורב אחא בריה דרבא היו יושבין לפני רב אשי באת סכין לפניהם אמר לו לרב אחא בריה דרבא טול ובדוק ובדקה על ציפורן ועל שני רוחות ואמר לו יישר. וכן אמר רב כהנא. (שם י) איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שבר בה עצמות כל היום כולו פסולה חיישינו שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה חיישינו שמא בעצם נפגמה ואמר הלכה כרב הונא והלכה כרב חסדא כרב הונא בשלא שבר בה עצמות כרב חסדא ששבר בה. (שם) הילכך צריך טבח לבדוק בינו לבין עצמו בין כל אחת ואחת דאמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב כהנא מצריך בדיקה בין כל אחת ואחת שאם לבסוף נמצאת פגומה לא יפסל אלא אחרונה. שאם לא יבדוק נפסלין כולן שמעשה היה וטרף רב יוסף עד שלש עשרה טריפו' למדנו שצריכה סכין בדיקה לאחר ששוחט בה שמא בעור נפגמה וטריפה היא. ומי ששחט והלך לעולם ואין אנו יודעין אם היה למד הילכות שחיטה אם לא יבדקנו בהמה ומצינו יפה שחיטתו כשרה מה טעם רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן (שם ח) השוחט בסכין של גוים רב ורבא בר חנא חד אמר קולף למקום בית שחיטה וחד אמר מדיח במקום שחיטה. והלכה כרב קולף. אמר רב יהודה אמר רב טבח צריך שיהיו לו שלש סכינין אחת ששחט בה אחת שמחתך בה את הבשר ואחת שמחתך בה את החלב. (שם) אמר רב יהודה אמר רב טבח צריך שיהיו לו שני כלים שלמים אחד שמדיח בה את הבשר ואחד שמדיח בו את החלבים. ובשר בהמה וחיה ועוף אין ניתורין אלא בשחיטה. שנאמר הצאן והבקר ישחט וגו' חיה מניין (שם כח) דתני ר' אליעזר הקפר ביר' אומר מה ת"ל אך כאשר יאכל את הצבי ואת האייל. וכי מה למדנו לצבי ולאיל מעתה. הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין לומר לך מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה. עוף מניין דכתיב (שם כז) זאת תורת הבהמה והעוף. וכי באי זה תורה שוותה בהמה לעוף אלא בשחיטה. אי מה בהמה בשני סימנין אף עוף בשני סימנין ת"ל זאת תורת הבהמה והעוף. תני בר קפרא זאת תורת נפש החיה הטילו הכתוב בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים לפוטרו כל עיקר אי אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד

הכשירו בסימן אחד. ודגים שאין צריכין שחיטה מניין שכתב הצאן ובקר ישחט להם וגו' כתוב המקום אסיפה בדגים במקום שחיטת בהמה לומר שדגין אין צריכין שחיטה שהרי חגבים אחר דגים כתובים. (שם לא) ובמקום שנפלה סכין ושחטה כדרכה פסול.: דכתב וזבחת' ואכלתה מה שאתה זובח אתה אוכל. ובמקום שחתך ראשה והגרמה אסור לוכל ממנה דאיתמר לא בדק מהו ר' אליעזר בן אנטיגנס בשם ר' ייניי טרפה ואסורה באכילה. במתניתא תני נבלה ומטמא במשא. (שם מב) ואילו טריפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו נשברה השדרה ונפסק החוט שלה נטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הריאה שנקבה או שחסרה ר' שמעון אומר עד שתינקב לבית הסימפונות. ניקבה הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין כרס הפנימית שניקבה או שחסרה רוב החיצונה ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה. המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ נפלה מן הגג ונשתברו רוב צלעותיה ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק דרוסת הגז בעוף הגס זה הכלל כל שאין כמוה חייה טריפה. כשיהיה פסול באחד מאילו שנים עשר שאמר אסור לוכל מאותה בהמה. (ת"כ שמיני) ת"ר אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרים הפרסה יש לך שמעלה גירה ומפרים פרסה ואין אתה אוכל ואי זה זה אילו הטריפת. (חולין מב) דבי ר' ישמעאל תנו בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל אילו שמונה עשר טריפות שנאמרו לו למשה מסיני ואילו הן נקובת הוושט ופסו הגרגרת אפילו ברובה. ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו נפסק חוט השדרה ואפילו רובח ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כזית הריאה שנקבה או שחסרה ר' שמעון עד שתינקב לבית הסימפונות. ניקב הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין ר' יוסי בר יהודה אומר אף ניקבה המרה. כרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונ' ר' יהודה אומר בגדול' טפח ובקטנה רובה. המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ נפלה מן גג ונשתברו רוב צלעותיה ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה דרוסת הנץ בעוף הדק דרוסת הגז בעוף הגס יכול אפילו נפחתה הגלגולת ולא ניקב קרום של מוח ניקב הלב ולא לבית חללו נשברה ולא נפסק החוט שלה נטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כזית המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה ניטלו הכליות ניטלה הטחול ניטל לחי התחתון ניטל האום שלה וחרותה בידי שמים ת"ל נבלה וטרפה לא תאכל מקיש נבלה לטרפה וטרפה לנבלה מה נבלה שאינה חייה יצאת זו שכמוה חיית יכול אפילו אכלה הרדופני ואכלה צואת התרנגלין ושותת מים הרעים תהא טרפ' ת"ל נבלה וטרפה מה נבלה שאינה בת חיים אף טרפה שאינה בת חיים יצאת זו שהיא בת חיים. הגלודה ר' מאיר מכשיר וחכמים פוסלין והלכה כחכמים. נקוב' הוושט במה שהו ובכל שהו בין בציפורן בין בקרן טרפה. (שם מג) וזו שאמרו (שלא) ישב לו קוץ בוושט כשר' אין חוששין שמא יבריא. אין הלכה אלא כאמימר דאמר חוששין לספק דרוסה. (שם מא) ומי שמהלך בספינה ומבקש לשחוט בהמה אסור לו לקבל דם שחיטה בכלי ואם יש לו מקום בספינה לשחוט מותר ואם לאו ירביע בהמה על גב ספינה

וכשישחוט לא ילך דם שחיטה בפעם אחת לספינה למים מפני שנראה כמי ששוחט לשד של ים ואם עושה כן אסור לוכל מאותה בהמה אלא אם שוחט והולך הדם על גב ספינה והולך לים מותר. (שם נז) כוליא שלקתה אין צילא אין נהיא מותר ואם לאו טרפה. אודנא של ריאה שאחוזה בחופן טריפה (שם נד) באקא דעטמא דנישיף מן חוכתיה בדקינן ליה אין איתנהו לשוריאתי דבין אסיתא לבוכנא כשירה ואי לא איפסק ניביה טריפה. והלכה אפילו נפסקו כשירה עד דמתעכלין אתעבולי טריפה מזירקי היד אסורין (שם ג) בית הכוסות שניקב ונקב יוצא לחוץ טריפה. (שם מט) גרעינית של תמרה שנמצאת במרה כשרה של זית אסורה ואע"פ שלא נקבה. כשנמצאין שני טוחלין מותר ואם לא נמצאין כל עיקר מותר. (שם נד) כוליא כשלא תימצא כל עיקר מותר (שם נה) ואם נמצאין שלש כוליות כשרה. דתני (בכורות לט) ואת שתי הכליות לא בעל כוליא [אחת] ולא בעל שלש משאסר המקום אצל גבוה מכלל דלהדיוט מותר. (חולין מה) ואם יש כוליא שקטנה מחברת' וישנה כשיעור הימצא כשרה פחות מכן טרפה. (שם מז) ריאה שניקב ורוח יוצא ממנו טריפה. כשנמצאין שתי סניי דיבה ואין שופכין זה לזה טריפה. חמש אזנים יש לריאה בשעה שנופח אותה פניה כלפי האיש שנופחה שלש מימין ושתים משמאל החליף שתים מימין ושלש משמאל טריפה. אם חסר מחמש אזנים טריפה ואם נמצאין שש כשרה והוא שעומדין בצף של אזנים ואם נמצא ביני ביני מלפניה כשרה שכל עזים של בריתא כך ישנן וקורין להם טבחים עינוניתא דורדא במה דברים אמורים מלפניה של ריאה אבל על גבה אם נמצא בעלה של ריאה טריפה. כוליא מלאה מוגלא טריפה. ניטל המחול כשרה אמר רב עוירא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טריפה. ואמר במערבא אין הלכה כרב עוירא אלא אף ניקב כשרה והוא שאמר שניקב בדקו אבל בעוביו טריפה. ואם נשתייר בו כעובי דינר של זהב שלא ניקב כשרה. המוכר בהמה לחבירו ונמצאת טריפה בבני מעים כגון מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות משני צדדין או הגליד פי המכה אע"פ שנתן טבח ללוקח מעות נומר למוכר החזיר מעות לבעליו שמקחן מקח טעות הוא אבל ניקב שאינו מגולה ואינו ידוע אם קודם שיקח או אחר שלקח אינו צריך לומר שאם לא נתן טבח מעות שאם שנומר למוכר הבא ראיה שנקב לא ברשותך היה ומול דמיו אלא אוחז מוכר דמים. הלכה כלשון ראשון של שמואל שאמר מקחו מקח טעות ואמרנו למוכר הבא ראיה שמעות אילו במה הוצאת מחזקת בעליו ואם נתגלה הדבר שבבית טבח היה בה דיעות אע"פ שלא נתן טבח מעות נותן. (שם מה) אגם הסימנין ושחטה טריפה. ניקב קנה למטה מן החזה תידון כריאה בין שניקב הקרקבן וכים שלו מעמידו בין שניקב הכים וקרקבן מעמידו כשרה. בני מעים שניקבו ולחה סותמתן טריפה. מהו ליחה אמר רב כהנא שירקו דמיעיא שיוצא על גב דוחק. נפלה סכין והלכה ושחטה כדרכה כשירה. והוא שיש בסכין כמלוא צואר חוץ לצואר אבל אין בה נעשת דרוסה וטריפה. (שם קיא) סכין ששחט בה אסור לחתך בה בשר רותח. אמר רבא הלכה כמשנה זו. (שם לז) בהמה שפשטה ידה ולא החזירה

(פסולה) [טרפה] אבל התורה כשירה. במה דברי' אמורי' ביד אבל ברגל בין כפפה ולא פשטה בין פשטה ולא כפפה כשירה. ובמה דברי' אמורי' בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל כשירה. מה טעם משום יקרא. ועוף אפילו לא ריפרף אלא בגפו ולא כשכש :.לא בזנבו הרי זה פירכוס. ניטלה (חסירה) [המרה] לגמרי. מעשה היה וקרעו כבד ונמצאת בלועה בתוכה והכשירו אבל ודאי ניטלה המרה וישנה לתלי שלה נומר חסרה וטריפה. אינה לתלי שלה והיא ניטלה כשרה. (שם מח) יש מכה בדופן ונקובה ריאה טריפה לא ניקבה ריאה תולין בדופן וכשרה. אין מכה בדופן אע"פ שלא ניקבה ריאה כיון שיש סירכא טריפה. במקום רביתה ומהו מקום חיתוך אונים אע"פ שנקובה ריאה ואין מכה בדופן ונראה שמסוכך בבשר כשרה. שתי טרות שנמצאו כשירה אין מקיפין בבועא שבמקום שיש שתי מכות אחת נקובה ואינה נקובה אין טרמין ואומרי' ניתקב שמא נקב זו בנקב זו אלא כיון שנמצאת אחת נקובה טריפה.

(שם ג) מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד ויש קורט דם טריפה אין קורט דם כשרה. משני צדדין ויש קורט דם טריפה. משני צדדין ואין קורט דם אמור לאחר שחיטה ניקב וכשרה. והוא שרחוק ואין מכה למעלה שאין ראוי לשחיטה ועד כמה אמר רב נחמן עד כדי תפישה כדי שיתפוש אדם בשני אצבעותיו למטה הראוי לשחיטה עד כמה אמר רב נחמן בר אבוה עד כדי שישעיד וישט. מהו ישעיד שאמר שיוצא בו פירצי פירצי שדומין לכרס. ולמטה כשיעור זה לשחוט. והלא אמר גניבה בשם רב טפח בושט סמך לכרס זהו כרס הפנימי. וזה הוא ששוחט בכרס הוא שוחט איסוך טפח בכרס סמך לוושט. ואם תבקש אמור לעולם עד שיסער וזו שאמר כן בשור שמסעיד ייתר. תרבץ הושט זה הוא מבלעתא. ומי שהוא שכור לא ישחוט שרוב דרוסה מן שכרות הוא. ואצל חלדה אם בתחלה כשהכניס סכין כדרך שחיטה הכנים אם שולפה נשחט אחד מן סימנין וטרפה. מה הוא לשון חלדה כחולדה שדרה בעיקרי בתים שמכוסה. הגרמה מי ששוחט בהמה ומגרים לה לקנה כקולמוס אם מגרים לה עם הושט טריפה וכשפי לה כקולמוס מן מטה למעלה טריפה. עיקור מי ששוחט בהמה ועוקר קנה מן הקוע ואין מניח שיעור שתי שעורות מן הקוע אפילו עוקה אחת טריפה. ואם נתעקרו סימנין לאחר ששחט כשירה. והשוחט ימעיך וישחוט. ומי שמגביה ושוחט בא לידי איסור.

והשוחט תרנגול או כל ציפור כל כנף שקשין רגליהן כשמותר רגליהן יאחז רגליהן בין [אצבעותיו] ולארץ לא יגיע מפני שרוב עיקור בציפור כנף הווה ובת־ייש ואישנא ועז שאין לה קרנים. ועכשיו שאין לעמוד על חוט השזרה שנפסק. אם נקוב יביא שופתא ונעילה בתר בונכא ויעיין אם נפסק טריפה אם ניקב כשירה. (חולין לג) השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כשרין ומי ששחט בלילה צריך לשחוט לאור אבוקה ומי ששחט שלא באור אבוקה שחיטתו כשרה ואמרנו השוחט דאם עשה הין לכתחלה לאו. (שם יג) ורמינהי לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינ'. אמר רב פפא חיצונה ששונה שחיטתו כשרה. בשאין אבוקה כנגדו לכתחלה לאו ואם עבר ושחט שחיטתו כשירה. (שבת קכח) אמר אביי

השוחט תרנגולת יגביה ותליו מן הקרקע שמא מסריך ועוקר סימנין. ואע"פ ששונה (חולין כ) רמי בר יחזקאל אומר אין עיקור סימנים לעוף במה דברים אמורים במליקה אבל בשחיטה יש עיקור. (שם ה) ומשומד אסור לכל משחיטתו ומשומד לע"ז ולחלל שבתות בפרהסיא עשה יין נסך. דרוסה כיצד שתי דרוסות הן אחת שהתיז אותה כדרך שהוא מתיז בסייף ופסול. ואחת שיחתוך את הראש כדרך שהוא מחתיך את הגבינה ואת הקשואין בלא הילוכה והבאה. ומניין שהשחיטה בהילוכה ובהבאה שנאמר חץ שחוט ואין שניטוח כחוט בהילוכה ובהבאה. ומניין שאם הולך או הביא קרויה שחיטה וכשרה שנאמר חץ שחוט ואין חץ אלא בהליכ' אחת. ואם שחט ונפסק חוט השזרה פסולה דתני שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ופסולה. ועוד תנינן התיזו ראשיהם אע"פ שמפרכסין טמאה כגון זנב הלטאה המפרכסת. (שם ל) ותנינן התיז את הראש בבת אחת פסולה ונעשת דרוסה היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין כמלא צואר כשר. אמר ר' זירא נבקש מלוא צואר חוץ לצואר של סכין שכין שהולך את הסכין בהליכה אחת ושחט כיון שיש בסכין מלא צואר כשרה שנאמר חץ שחוט אבל אם נפסק חוט השזרה בשחיטה טריפה שלא הכשרה בהמה בשחיטה אלא בקנה ובושט. ואם נפסק חוט השזרה בחיה פסולה שהוא מתיז מכח חוט השזרה ולא מכח שחיטה כל כך. וחוט השזרה אם נפסק בחיה קודם שתשחט היא מתה ממנו וזו שחיטה היא תמות ממנה אלא מצינו שאפילו נשחטה הבהמה והיא מתה מתוך שחיטתה קרויה חיה שנאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אבל אם נפסלה מתוך שחיטה נבלה שלא יצאת נשמתה בשחיטה אלא בהריגה ואסורה דכתב נבלה וטרפה לא יאכל נשבע הקב"ה לישראל שלא תטמאו בנבל' וטריפות כאומות העולם אלא תהיו קדושים שנאמר והייתם לי קדשים כי קדוש אני ה' כשם שאני קדוש כך תהיו אתם קדושים. נבלה שנפסלה משחיטתה טריפה בבני מעיה חמורה נבלה מטריפה. ואיל וצבי ויחמור חייבין בשחיטה בשני סימנין כבהמה יתירין על הבהמה כסואי הדם והחלבן מותר הכתי' כי כל אוכל חלב מן הבהמה וגו' יצאו אילו שאין מקריבין. חיה וגיד הגשה שלהן אסור כבהמה. ושור או שה וגו' שור לא חיה שה לא עופות. צבי הבא נעל העז) וילדה צבי אסור לשוחטו הוא ואמו ביום אחד. אבל תייש הבא על הצביה וילדה גדי מותר לשוחטו הוא ואמו ביום אחד. השוחט במגל קציר דרך הליכתה אסורה באכילה ומותרת מידי נבלה. וחרותא בידי שמים ת"ר אי זה היא חרותא כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם פסולה ר' שמעון בן אליעזר אומר אף ביד כל הבריות בידי שמים ממה הוה מברקים ורעמים. בידי אדם ממה הוה ששוחט חברתה בפניה. מעשה היה ושחט טבח בפני בהמות ונמצאו שצמקו ריאתן ביד כל הבריות שראתה ארי או זאב או שמעה קולם והובעתה. נשברו רוב צלעותיה ואילו הן רוב צלעות שש מיכן ושש מיכן אחת עשרה מכן. אמר רבא בר בר חנא אמר ר' יוחנן ובפצלעות שיש להן מוח. אמר זעירין ומחצין כלפי שזרה. אבל כלפי מטה כשרה. ניקבה בכל שהוא טריפה. נטלה הכבד כשר.

גיטלו הדקין טריפה. כרס הפנימי שנקבה או שנקרע רוב החיצונה טריפה. ואי זו היא כרס הפנימית במקום שפורעין טבחים. ריאה שאין משמש בה הרוח מביאין סכין וקורעים אותה אם מלאה מוגלא מחמת מוגלא הוא וכשר. ואם לאו מניחין רוק או נף או תבן ונופחין עליה אם מבצבצת טריפה ואם לאו (טריפה) [כשרה]. ריאה שדומה לאופתא טריפה יש אומרי' בגושתא ויש אומרים בחיותא. יש אומרים רשיעא כאופתא והוא שאין לה חיתוך אונים. שתי אוזני ריאה הסמוכות זו לזו דרך גדילותן ואין מוצא הרוח כשר. ואפילו אין נפרקין ואפילו סומכות למכה. ובין שישנן למכה בעקביהן ובין שישנה באמצע ובין בתחלה שלא במקום רביתיהו אם מתפרקין ואין מוציאין הרוח כשר ואם אין נפרקין טריפה. ושט שנקב טריפה. כשמצטלקת ריאה טריפה. קרום של מוח שניקב טריפה. לב שניקב בפנים טריפה. קרקבן שניקב טריפה. אחד מן בני מעים כשמתנקבין טריפה. קיבה שנקב טריפה. מרה שנקב וכבד סותמה ואינה נשפכת כשרה. ואם לאו טריפה. כשתנקב כרס במקום שפורעין טבחין טריפה. כשתינק' הובלילא לבית הכוסס כשרה. לחוץ טריפה. ריאה שהאדימ' כאהינא כשירה. ריאה שיבשה ונפרכת טריפה. ריאה שעומדת גילדי גילדי עכמי עכמי ומהו שחור שדומה לכוחל. חיזותא חיזותא גוני גוני כשרה. ודבר שהריאה ניתורת בו כגון ירוקה כברתה ואדומה. ריאה שיש בה שתי מכות הסמוכות זו לזו אין לה בדיקה להכשר אחת שנראת כשנים מה תקנתה מביאה קוץ ומפרכין להן אם שוסכין זו לזו אחת הוא ואם לאו שתים הן ואחת מהן נקובה ומכה היא והסריחה חברתה היא שסתמה אותה טריפה. שתי אזני ריאה שאחוזות זו בזו אין לה בדיקות להכשיר במה דברים אמורים שעומדת שלא כסדרן אבל כסדרן וזו היא ריביתהו וכשר. ריאה שדומה לכבד כשר. לבשר טריפה. וסימן שלך ובשר בשדה טריפה. ריאה שדומה לכוחל כשר לדיז טריפ'. דאמר ר' חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה ריאה שדומה לכשות או למוח של ביצים או להריעא כל אילו טריפ'. ריאה שנופחין אותה יש בה מקום שמטומטם ואין הרוח נכנס בה ואינו ממשמש בה הרוח חישינו שמא יבש' וטריפה מה תקנתה מביאין סכין וקורעין אותה באותו מקום מעט ומניח רוק או גילא ונופחין בריאה אם מבצבצת כשרה ואי לא ודאי יבש' וטריפ'. ריאה שנופחין אותה צועקת חישינו שמא נקוב קרום שלריאה והרוח למטה יוצא ומקומו אינו ידוע מה תקנת' מביאין בקיץ עבים שלסים צונן ובחורף שלמים פושרין ונופח בה ורואין אם מברבקין מים ודאי נקב הוא וטריפ' ואם לאו אישא בעולם הוא שיש בין סיפונות שמסובבין וכשר. ריאה שנשפכת כקיתון שלמים כיצד עושים מביאין כוס של קוניא ושופכין אותה בו אם יש בה גידים לבנים טריפה שודאי נפסקו גידים ונתחממו וטריפה ואם אין בה גידים לבנים כשירה.

(שם מח) ריאה הסמוכה בדופן מביאין סכין שראשה דק ומפרקין אותה. אם נמרט קרום שלפני ריאה טריפה ואם לאו כשירה. ריאה שיש בה כנדי כנדי טינרי טינרי כשירה. מחט שנמצא בריאה אם עבה היא ונקב שלה לטעלה וראשה למטה ודיי נקבה נקב ונכנס וטריפה. ואם נוקבה למטה ודאי סיפונא אחד ונכנס וכשירה. במה

דברי' אמורי' בעבויות אבל בדקות אפילו נוקבה למטה נקב תכנס וטריפ'. וכן שנמצ' מחט בכבד ויש חכמים שאומרים כל מקום שנמצא מחט בריאה טריפ' בין בעבות ובין בדקות. (שם) ריאה שנקב' ואע"פ שאינו ברוד נקבה בפנים מחוץ בכל שהוא טריפ'. ואע"פ שחלוק ר' שמ' דאמר עד שתינקב לבית הסימפונות אין הלכ' כמותו. (שם מח) מחט שנמצאת בלב אע"פ שלא ניקב טריפה והוא שניקב בסמפון הלב לפנים שאין לו מקום לצאת. וכי ראשה למט' כל זמן שהיא מנקבת ונכנסת טריפה אבל נקבה למטה לא נכנס בסימפונא גדול נתלה שמא עם ששעולא פולטתה ואין מחזיקין באיסור שתצא משם ונכנסת ומנקבת במקום אחר. כשתינקב חלחלת או כנתא חוץ מן הדורא ומן בני מעיא שכשמניקבין טריפ'. אבל חלולת וכנתא והדורא דכנתא כשמתנקבין וסותמן החלב שלהן כשר. ואם לאו טריפ'. כשתנקב פרוסתא שלחלב של ריאה ואע"פ שלא נמצא לא מחט ולא כלום טריפ'. מה טעם דכנתא וכרכשא כשמתנקבין חוזרין וסותמין שהן חלב טהור ופירוסתא כשתינקב בחלב טמא הוא ואינה סותמת וטריפ'. ואע"פ שחלוק רב ששת שאמר חלב טמא סותם הלכ' כרב שאמר חלב טהור סותם חלב טמא אינו סותם וכמעשה שהיה לפני רבא וטרף (שם קיג) אמר שמ' אין הבשר יוצא מידי דמו עד שימליחנו יפה יפה וידיחנו יפה יפה. אתמר ר' הונא אמר מולח ומדיח. במתניתא תני מולח ומדיח ומולח ולא פליגין כאן שהדיחו בבית טבח. רב דימי מנהרדעא מולחו במלח עבה ומנפצו. אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני מעים תרגוסה כרכשתא ומעיא והדרא דכנתא אבל כנתא אסור להשליך בקדיר' ואע"פ שמולח ומדיח יפה. (שם צו) ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסור'. אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל ניצלה בה קולף ואוכל עד שמגנותו. (שם קיא) כבד שצלאה בשלומה ולא הפסיקה פוסקה ומוציא דם שיש בסימפונה ואוכלה. (שם קמ) וכן הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו אחר בישולו ומותר.

חמשה דברים אמרו חכמים סכין וקערה ובשר כבד ומצוי שהניח תחת הבשר ותבין ועופות. סכין ששחט בה אסור לוכל בה רותח מפני שהיא פולטת דם. קערה שמלח בה אסור לוכל בה רותח מפני שהוא פולטת דם. כבד שחתך עליה בשר אסור באכילה' במה דברים אמורים בזמן שנראת כדם אבל נראות כמים אדומים מותרת באכילה. מצוי שהניח תחת הבשר אסור באכילה. ובמה דברים אמורים בזמן שלא המתינו לה עד שיפסקו מים אדומים כדם אבל המתינו לה מותרת באכיל'. דגים ועופות שנמלחו זה עם זה אסור באכיל'. במה דברי' אמורים בזמן שעופות מלמעל' ודגים מלמטה. הכבד אוסרת ואינה נאסרת שבמקום שנשלקה עם הבשר או עם כל דבר אוסרת והיא נאסרת נשלקה בפני עצמה מותר לבשלה עם כל דבר ובלבד שלא ישלוק אותה בכלי חרס. כבד תחת הבשר מותר לצלות על גבי בשר אסור. ואם יש בה בידווני אפילו תחת הבשר אסור ומה שנה מדם הבשר שוכין דם הכבד קופה. כבד צריך לקורעה שתי וערב. ואסור לוכל גבינה עם בשר עוף ובשר בהמ' והיה אחרהן שכך אמרו חכמים כל הבשר אסור לבשל

בחלב חוץ מבשר דגים וחגבין לבדן מותר. בחטה שנפל' מן הגג כשאינה ידעת או רוח דחפתה או נשתרקא או נגרדה אם גבוה הגג או עמוק עשרה טפחים אסור' משום ריסוקי איברים ואם שהת מעת לעת ושחטה כשר. אבל אם עומדת בהמה על הגג וראתה שעורים או אספסתא ונפלה מן הגג לארץ אמרה עצמה שיכולה לטלות ואין נרכסין עצמה ושוחט אותה בשעתה וכשירה. (שם מה) בהמה שנפסק חוט השזרה ונשברה השזרה טריפה. הלכה כרבא בר רב שילא שאמר בשם רב מתנה שאמר בשם שמואל כשתיעקר צלע אחת מעיקרה אפילו בלא חוליא טריפ' כשיחסרו מן חוליות שבשזרה אפילו אחת בעולם טריפ'. והיכן את מוצא הוליא שאין בה צלע בשילהי כפלי אחת מן חמש שיש עינוניתא תחתיה' ואע"פ שחלוקין בית שמאי שאומרים עד שיחסרו שתי חליות הלכה כבית הלל שאומרים אפילו לא חסר אלא אחת טריפ'. ורב יהודה בשם שמואל אומר וכן לעינין טריפ'. (שם נג) בהמה שדרסה ארי או דוב וכל שהוא גבוה מן הדוב וודאי דורסין וטריפ'. אבל דורסת הכלב אין חוששין משום דרוסה וכשר. וצפור שדרסו הנץ או כל דבר שדורס כגון חתול או שועל או חולד' טריפ' בהמה או ציפור שממסמסין בדם או שיש בהן מקום מחובל ואינו ידוע מי השחיתן אע"פ שיצא ובא חתול מן לול של תרנגולין ויש בהן תרנגולין אע"פ שאינן מושחתין חישינן שמא נדרסו אע"פ שחלוק רב שאמר אין חוששין הלכה כשמואל שאמר חיישינן לספק דרוסה אבל לא ראינו חתול ויצא ציפור ממסמס בדם גומר זה קנה הוא שהכהו או כלב וכשר. וספק דרוסה עד שיהיו לו שנים עשר חודש אסור. (שם) בהמה (אסור) שנדרשה צריך בדיקה מכופה דמוחא ועד ירכה ובכל מקום שבשניקר נטרף ממנו אם יש אודם לבדו טריפ'. וכל בהמה שצריכ' בדיקה כגון דרוסה ונפילה שלא שהת מעת לעת או שנשבר' ואינו ידוע אם נפסק חוט השזרה ואם לאו כיון שצריכות בדיקה אם שחטן אסורות. שאין ידוע עכשיו לעמוד על בוריא יפה. (שם נז) ודרוס' ונשבר' השזרה צריך לשהותו שנים עשר חודש ואם שהתה כשר. ואם נקבה היא ונתעבר' וילדה מותרת לשחט' קודם י"ב חודש. ואמרו חכמים הלכ' בזכר כל י"ב חדש ובנקבה כל שאינו יולדת. בהמה שעמד בה דם או שנכנסה בה קיטור או שנפל' במים קרים או ששת' מים קרים או שאכל' הירדוף או סם המות שמתים ממנו בהמות ואין מתים בו בני אדם או פילפלין או עיקר אגדנא או עלה שחלתית ומתירא שמא תמות אם שחטה כשירה אם האכילה קורט חילתות חישינו שמא נקבו בני מעיה וטריפ'. ואם מסם המות שמתים בני אדם ממנו או נשכה כלב שוטה או נחש משום טריפ' מותר ואסור משום סכנת נפשות. בהמה שנשברו רגליה מן ארכובה ולמעל' טריפ' מן ארכוב' ולמטה כשירה. (שם נז) אמר רב שמוטת יד בבהמ' כשיר'. שמוטת ירך בעוף טריפ' שמוטת גף בעוף טריפ'. חישינו שמא תינקב הריא'. בהמה שינקה חלב טמא כששחטה מסת הנמצאת בקיבה אסור. בהמה טריפה אסור חלבה. וספק דרוסה עד שיהיו לה שנים עשר חודש אסור על חלבה. תרנגולת טריפ' ביצתה אסור ודגביל' מקולי בית שמי ומקולי בית הלל אסור. ותרנגולת שנפל עליה חתול

ונמלטה ממנו אותן ביצים שטוענת בתחלה אסור עד שתספוק ,ואחר כך תטען . דאמר אמימר בצים דספק דרוסה פעם ראשונה נשהא אותן אם חוזרין וטוענין מותרות ואם לאו אסורין . ובר נכיסתא ניתור בשחיטת אמו מה טעם שכתב כל בהמה כל שבבהמה תאכלו ואין צריכין ניקור מה טעם ירד אמו הוא ודמו ודאי אסור וצריך לקרוע כריסו ולהוציא דם שיש בו ואב מבקש ליתנו בקדירה צריך למולחו צפור שצדין בדבוק' בנף אחת כ"ש בשני גפין טריפ'. ואם שהוא ועומד ומהלך כשר. בהמה שילדה אסור לשחוט ולדה עד שמונה ימים והוא שכלו לו חדשיו . (שם) עוף שנשבר' רגלו תחת צומת הגידין כשר. למעל' מצומות הגידין טריפ'. והיכן צומת הגידין בארכובה במקום שהגידין צומתין. ובעוף כשמצפע אתה לצומת הגידין ששה עשר חוטין אם נפסק אחד מהן טריפה.

(חולין עו) בהמה שנשבר בה עצם ויוצא לחוץ אם עור ובשר חופה את רובו כשר ואם לאו (כשר) [טריפה] ורובו שאמר לרוב ארכו ורוב הקיפו. בהמה ששחטה ומצא בה שילי' למי שדעתו יפה מותר לוכל שליה ודיי יצאת מקצת שילה אם קודם שחיט' אסור לוכל השילי'. בהמה שנמצא' שנשברו רגלי' אע"פ שישנו לצומת הגידי' חישינו שמא נשכה נחש ואסור לוכל ממנה בשר כשהוא חי ולבשל בקדירה אלא תולין אותה בשפוד או בתנור אם עומדת בשפוד לא נשכה נחש ואם נופלת וודי נחש הקיש' ואסור. (שם נח) בהמ' שיש לה חמש רגלים או שלש אם חסר ויתר ברגליה אחרונות טריפ' ואם בראשונות כשר. ושבח ששחט אותו ואת בנו כאחד מלקים אותו ובשרם לוכל מותר. ומי ששחט ראשון ולא נשחט' יפה כגון השוחט ונתנבלה בשחיט' והגוחר והמעקר מותר לשחו' אחריו מה טעם לא תשחטו אמר הקב"ה וזו אינה שחימה. (שם עח) ואותו ואת בנו נוהג בנקיבות ואינו נוהג בזכרים שאסר המקום בהמה אבל חיה ועוף מותר לשחוט. ואם שוחט שנים אותו ואת בנו אחרון חייב מה טעם שכתב לא תשחטו. (שם פג) ובמקום ששחט גוי אם מותר לשחוט בת אחריה. ואין חוששין משום אותו ואת בנו. והשוחט חיה או עוף אווזים ותרנגולין חייב לחסות דמיהן. וצריך ליתן עפר למטה קודם שחיט' ועפר למעל' אחר שחיט' ומי ששחט ולא נשחט יפה פטור מלכסות. (שם פו) ובמקום ששוחטין חרש שוט' וקטן אע"פ ששחטו שחיטה כשרה פטורין מלכסות אבל אחרים שראו אותן חייבין לכסות. וחייבין לכסותו במה ששחט שלא יכסנו ברגל שלא יהו המצות בזויות עליו. ואחר לברך אחר שמכסה אשר קידשנו במצותיו וציוונו על כסוי הדם. ומי שמבקש לשחוט עשרה תרנגולין ושחט אחד וספר יכסה ואחר כך יברך וישחוט האחרים. ומותר לשחוט לחולה [בשבת] ואסור לכסות את דמו בשבת. מה טעם שאיפשר לכסותו בערב. והשוחט בשבת בשוגג צריך לשהות עד מוצאי שבת כשיעור לשחוט בהמה אחרת ומותר שיאכל ממנה ואם במזיד שחטה הוא אסור לוכל ממנה לעולם אבל אחרים שוהין כשיעור שחיט' ואוכלין. חמשה חוטין יש בעוקץ שלשה מימין ושנים משמאל שלש' מופצלין לשנים ושנים מופצלין לשלש' שלש' תצא ממנה שאם שולטן עד שהן חמין משתלפין ואם לאו צריך לחטט אחריהן

ת"ר חמשה חומי הויין דכפלא תלתא משום תרבא ותרין משום דמא דטחלא ודכולייתא אסירין משום דינקין מתרבא דידיה ודלועא אסירין משום דמא נפקא מינה הגך דתרבא אע"ג דמחתך להו ומלח להו אסירין דינקין מתרבא. הגך דדמא אי מחתיך להוא ומלח להו שרו אי נמי מטוי להו דבלי' דמיהו ושרו. ת"ר חמשה קרמי הויין דכפלא דטחלא ודכולייתא אסירין משום חלבא דסוקרא ורביעי משום דמא וקרמי נמי הם כחוטי. ראש מעיא באמתא בעי גרדא וזה הוא חלב על הדקין. קיבתא והובלילא וכיכסי כל תרבה דאיכא עליהון אסור ובעינרדא. (חולין צב) גיד הנשה בעי לחטוטי בתריה. כל היכא דאיתיה מזיקי דידא אסירין.

כ הילכות יין נסך

(ע"ז עג) יין נסך אסור ואוסר כל שהוא יין ביין ומים במים במה שחן יין במים ומים ביין בנותן טעם. (שם סה) נפל על גבי ענבים ידיחום ואם היו מבוקעות אסורות על גבי תאינים או על גבי תמרים אם יש בנותן טעם אסור. וכן יין [נסך] שנפל לתוך החומץ או חומץ שנפל לתוך יין אם יש בהן בנותן טעם אסור. (שם סו) זה הכלל מין במינו במה שהוא ושלא במינו בנותן טעם. (שם עד) אמר רב נחמן הלכה למעשה יין נסך יין ביין אסור חבית בחבית מותרת סתם יינו חבית בחבית נמי מותר. מעשה באחד שנתערב לו ביינו בא לפני רב חסדא אמר לו קח חבית יין שלך והשליכו בנהר וקח ושתה ואינו צריך יין נסך שאסור בקנייה אלא אפילו שכרו נמי אסור דתנינן (שם סב) השוכר את הפועל לעשות ביין נסך שכרו אסור ואינו צריך לומר שכרו אסור דיין נסך אלא סתם יינו שכרו אסור בהגייה. כמעשה באחד שהשכיר ספינתו לסתם יינו נתנו חטין בשכרו בא לפני רב חסדא אמר לו לך ושורפם וקוברם בבית הקברות במה דברים אמורים בדמי יין [נסך] ביד ישראל אבל דמי יין נסך ודמי ע"ז מותר בידי גוי. (שם סד) דתני גוי ישראל שהיה נושה בגוי מנה ומכר ע"ז והביא לו יין נסך מותר אבל אם אמר לו המתן לי עד שאמכור ע"ז ואביא לך יין נסך אסור. (שם סא) ת"ר אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של גוי ומלאוהו יין והיה מפתח וחותם בידי ישראל ר' אליעזר מתיר בשתייה וחכמים אוסרין. אמר חייה בריה דאבא בר נחמן אמר רב חסדא אמר רב ואמרין לה אמר רב חסדא אמר זעירי הלכה כר' אליעזר ומותר לשגר גוד יין עם הגוי כשהוא חותם בתוך חותם. אמר ר' אליעזר הכל שולחין ומפקידין ביד הגוי ומשתמר חותם בתוך חותם ור' יוחנן אמר אפי' יין משתמר חותם בתוך חותם והלכה כר' יוחנן. (שם לא) וכיצד חותם בתוך חותם אמר רבא ספל על פי קנקן מסוידת וחתומה הוי חותם בתוך חותם דיקולא על פי קנקן מהודק הוי קנקן. גוד בדיסקיא חתומה ופיה למטה חותם בתוך חותם פיה למעלה לא. מכפיה בפיה של גוד ומיסרה ומחתמה הוי חותם בתוך חותם. (שם לט) אמר רב חבית אסורה מפני מותר סימן. ארבעה דברים הללו בחותם אחד עם הגוי אסור בשני חותמות מותר

ואילו הן חלב ובשר ויין ותכלת. וארבעה דברים בחותם אחד עם הגוי מותר ואילו הן חלתית ומוריים פת וגבינה: ואילו דברים של גוי' אסור ואיסורן איסור הנייה. (ע"ז כט) היין והחומץ שלהן שהיה מתחלתו יין וחימץ ודיי מפני שהחמיץ פקע איסורו אמר רב אשי כך הוא או חומץ שלנו ביד גוי אינו צריך חותם בתוך חותם אם בשבי' מיסוך אינו מנסך. אם בשבי' זיוף כיון שיש חותם אחר אינו טורח ומזייף. (שם נט) אמר רב פפא ישראל אחוז קנקן וגוי אסור קובא וטמליין אסור שהוא בא מכח גוי ואסור. (שם ח) גוי אחוז קנקן וישראל אחוז קובא מותר ואם צריך לצדיד יין אסור. אמר להן רבא לטובלי יין כשתשאו חבית יין לא תקראו לגוי לסייע עמכם שמא על גב שמטריחין תשליכו עליו ונעשה שבא מכוחו ואסור. וכובא מלא אסור משום מגע גוי חסר מותר אמר רב אשי כל שאילו במגע הזב טמא בגוי עושה יין נסך וכל שאינו במגע הזב טהור בגוי אינו עושה יין נסך מזו (נדה מג) שאמר ר' שמעון בן לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור כגון שזב אחוז קנה תחת חיקו ועומד ובא עומד והסיט לקנה שתחת חיקו של זב טהור מה טעמה טהור מזעזע זב וזב אינו מזעזע טהור אבל וודי קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא שמזעזע טהור בטמא. מניין שכתב וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים. מהו ידיו אם נומר ידיו ממש הא שאר גופו טהור והלא כתב והנוגע בבשר הרי זה יטמא אלא זה הסיטו של זב שלא מצינו לכל הטמאים שבתורה בהסיט חוץ מן הזב והוצאת המקיל להסיטו במקום ידיו לומר לך מה ידיו מטמאות מבחוץ בכלי חרס שאין מוקף צמיד פתיל אבל זרק זב כלי צרור מקל וקנה ונגע בטהור אינו מטמא וכן (גר) [גוי] ביין...

א ברך הנותן ליעף כח
ר צה נא מעשי כרח ניחוח
יה קבל כקרבן על מזבח

ל זכרון יהיה לדור דור
י עזרני ה' הדפסתו לגמור
ב שנת משוש כל הארץ

המוציא לאור

לוח הטעות

צד	שורה		צ"ל
17	15	קורא בתורה	קורא
25	11	שאן	שאין
"	25	וכשבאת	וכשבאתי
31		יידי	ידי
53	22	סל זחים	של זוים
64	3	הסט	היסת
67	28	סותרת	מותרת
127	33	המתקשר	המתקשה

VERSAILLES, IMPRIMERIE CERF ET FILS

HD WIDENER
HW MHGL $